

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת אמור תשפ"ו

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קרון הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

מנחות - פרק שלוש עשר - הרי עלי עשרון דף קה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ) רלה רש"י

סימנא בעלמא — לגירסא, שלא תטעה ושלא תשכח באיזה מנחה אמר רבי יהודה. כי על ידי טעם זה אתו לאדריכו גמרא.

למחרת מביא אשמו ולגו — פירש בקונטרס: למחרת יום ששים. ובובחיס (נ.עא) פירש: למחרת יום שמיני. דאכל אחו, דאספק נזיר טמא ואספק מצורע טמא

מן הצאן **יביא בכש** — אמר 'הרי עלי עולה מן הצאן' — יביא בכש ולא עז. והואיל ופתח בו וכו', דלית ליה שם לזוי — שנקראת 'מנחה' סתם, דשאר מנחות יש להם שם לזוי: 'מנחת מחבת', ו'מנחת מירדשת', ו'מנחת מאפה'. איוז היא מנחה דקר' לה רבי יהודה מיוחדת — משום דלית ליה שם לזוי? זה דהוא כה הכותב תחלה, והיינו מנחת סלת.

פשיטא דמנחת סלת קאמר — רבי יהודה, דהא כדריא קתני להו סימנא בעלמא — לגירסא, שלא תטעה ותשכח איוז מנחה קאמר רבי יהודה דביבא. יסמין זה הוא יבד — זו פסתח בה הכותב תחלה. וזאת תורת המנחה — ביצו זאת אחרך, ואבולוה מנחות קאי. תא שמע — ממתניוקן. מנחה מין המנחה — פירשתי לעיל. **יביא אחת** — משום ד'דמין' — חד משמע, ו'מנחה' — נמי חדא משמע. הוה מיני שתים — מנחת שתים — ביצו זאת אחרך, ממיין אחת — דמוקים לתרייהו ולשניין. דלמא תא מיני מנחה יביא שתי מנחות משתי מינין — ד'מיני' (מנחה) — חד משמע תרין, ו'מנחה' — נמי משמע תרין כדמגל לעיל 'וזאת תורת המנחה', ודילמא — הא דדייקוקן מינה: הא 'מיני מנחה' חדא — רבי שמעון היא. לדרידיה איכא לקומי תרייהו ולשניין שני מינין במנחה אחת. אבל בריבא, דלית להו מנחה משני מינים — לעולם חדא מנחה ממיין אחד (לא) מייתי. מאן תנא — דלא מספקא ליה אלא בחומשה מנחות? ביון דאמר מחצה חלות ומחצה ריקוקן יביא — ולא דוקא קאמר, דהא תורת הלשע חלות חד ריקוק, או לתשעה ריקוקן וחדא חלה. אי נמי סבר לה כדבי יהודה דאמר — בפרק 'ואלו מנחות' (מנחות נ.עא), כל המנחות באות עשר עשה. ארבע לפוקי לחאי **בארבע עשרה** מנחות — סלת ומחבת ומירדשת — הרי שלש, ומנחת מאפה איכא אחד עשר פסיקות: דלמא כולה חלות נדר, ושמא תשעה חלות וחד ריקוק, ושמא שמנח חלות ושני ריקוקן, וכו' נרועי לחלות ואסופי לריקוקן, עד שמא כולה ריקוקן — והוי אחד עשר. מייתי — שתי מנחות: חדא — של עשר חלות, וחדא — של עשר ריקוקן, ואומר: אם כולה חלות או כולה ריקוקן נדרתי — ואתה שנדרתי תהא לנדרי, והאחרת תהא נדבה. ואם מחצה של חלות וריקוקן נדרתי — יצטרפו חלות מזו לפי מה שנדרתי וריקוקן נדרתי וכו'.

תחלה. "מן הצאן" - **יביא בכש, והואיל ופתח הכתוב תחלה**. "מן העוף" - **יביא תורים, והואיל ופתח בו הכתוב תחלה**. **אלמנה תנן**: "הרי עלי עולה" - **יביא קבש**. רבי אלעזר בן עזריה אומר: **תור או בן יונה, ולא פלוג רבי יהודה! אלא מאי מיוחדת שבמנחות?** - **דלית ליה שם לזוי**. **והא תנא "הואיל ופתח בו הכתוב תחלה" קאמר** - **הכי קאמר: איהו מנחה "מיוחדת שבמנחות" דלית ליה שם לזוי?** - **זו שפתח בו הכתוב תחלה**. **פשיטא, "מנחת הסולת" קאמר** - **סימנא בעלמא**. **"מנחה מין המנחה" (וכו)**. **פעי רב פפאי**: "מיני מנחה" מהו? **פיון דאמר "מיני מנחה" מיקריין, וכאי "מנחה" וזאת תורת המנחה**. או **דלמא, פיון דאמר "מנחה" - חדא מנחה קאמר, וכאי "מיני מנחה"? הכי קאמר**: "מיני מנחה, חדא מנחה עליון?" **תא שמע**: "מנחה מין מנחה" - **יביא אחת, הא "מיני מנחה" - שתיים**. - **אימא סיפא: "מנחות מין מנחות" - יביא שתיים, הא "מיני מנחה" - חדא! אלא מהא ליפא למשמע מיניה**. **תא שמע**: "מין מנחות עליון" - **יביא שתי מנחות ממיין אחד, הא "מיני מנחה" - חדא! - דלמא הא "מיני מנחה" - מביא שתי מנחות משני מינין**. **והא לא תני הכי: "מין מנחות עליון" - מביא שתי מנחות ממיין אחד, "מיני מנחות עליון" - מביא שתי מנחות משני מינין**. **הא "מיני מנחה" - חדא! - דלמא הא קמיני? רבי שמעון היא, דאמר: מחצה חלות ומחצה ריקוקן יביא, וכאי "מיני מנחה"? מנחה דאית בה תרי מינין, אכל רבנן דאמרי: מחצה חלות ומחצה ריקוקן לא יביא - מביא שתי מנחות משני מינין**. **"פירשתי ואינו יודע מה פירשתי" - יביא חמשין**. **מאן תנא? אמר רבי ירמיהו**: **דלא פרבי שמעון, דאי רבי שמעון, פיון דאמר: מחצה חלות ומחצה ריקוקן יביא, אי נמי סבר לה פרבי יהודה דאמר: כל המנחות באות עשר**, רבי

סדרא אני — עולה מחבת, וזאת התוף ספק, מגלח ראשו וחקנו ובגתו עינו, כדרך שהמזוירים מגלחין, ומביא עלת בדמה, ומתנה עלת כו', וסופר שלשים יום, ומביא עלת בדמה כו' וכו' שיהי סדרה הוא מונה. ואינו יכול לגלח תגלחת שניה לצרעתו, עד שירוק עליו אחד מן הדמים. ומביא עלת וזאת ושלמים (דאי עלת בחבה) וישאח עד תוך נירוח סדרה שאחר סדרתו צרעתו, שגולה בראי. ואומר: אם טמא אני פירשו: אם טמא היית בתגלחת ראשונה — העלה ראשונה נדבה הייתה, וזה תורה חובה. וזאת התוף שהבאתי בתגלחת ראשונה — מחובתי. ואם סדרא אני — עולה ראשונה חובה, זו נדבה. שתגלחת זו של עכשיו אינה כלום. וזאת התוף — ספק, ומגלח ראשו וחקנו ובגתו עינו כדרך מצורעים. ותגלחת זו הייתה ראיה לעשות בסוף שבעת ימי ספירה תגלחתו ראשונה. אבל לא היה יכול — משום דגילוח ספק מצורע אינו רוחה איסור גילוח דנדר. רבי

תורה אני — עולה מחבת, וזאת התוף ספק, מגלח ראשו וחקנו ובגתו עינו, כדרך שהמזוירים מגלחין, ומביא עלת בדמה, ומתנה עלת כו', וסופר שלשים יום, ומביא עלת בדמה כו' וכו' שיהי סדרה הוא מונה. ואינו יכול לגלח תגלחת שניה לצרעתו, עד שירוק עליו אחד מן הדמים. ומביא עלת וזאת ושלמים (דאי עלת בחבה) וישאח עד תוך נירוח סדרה שאחר סדרתו צרעתו, שגולה בראי. ואומר: אם טמא אני פירשו: אם טמא היית בתגלחת ראשונה — העלה ראשונה נדבה הייתה, וזה תורה חובה. וזאת התוף שהבאתי בתגלחת ראשונה — מחובתי. ואם סדרא אני — עולה ראשונה חובה, זו נדבה. שתגלחת זו של עכשיו אינה כלום. וזאת התוף — ספק, ומגלח ראשו וחקנו ובגתו עינו כדרך מצורעים. ותגלחת זו הייתה ראיה לעשות בסוף שבעת ימי ספירה תגלחתו ראשונה. אבל לא היה יכול — משום דגילוח ספק מצורע אינו רוחה איסור גילוח דנדר. רבי

סדרא אני — עולה מחבת, וזאת התוף ספק, מגלח ראשו וחקנו ובגתו עינו, כדרך שהמזוירים מגלחין, ומביא עלת בדמה, ומתנה עלת כו', וסופר שלשים יום, ומביא עלת בדמה כו' וכו' שיהי סדרה הוא מונה. ואינו יכול לגלח תגלחת שניה לצרעתו, עד שירוק עליו אחד מן הדמים. ומביא עלת וזאת ושלמים (דאי עלת בחבה) וישאח עד תוך נירוח סדרה שאחר סדרתו צרעתו, שגולה בראי. ואומר: אם טמא אני פירשו: אם טמא היית בתגלחת ראשונה — העלה ראשונה נדבה הייתה, וזה תורה חובה. וזאת התוף שהבאתי בתגלחת ראשונה — מחובתי. ואם סדרא אני — עולה ראשונה חובה, זו נדבה. שתגלחת זו של עכשיו אינה כלום. וזאת התוף — ספק, ומגלח ראשו וחקנו ובגתו עינו כדרך מצורעים. ותגלחת זו הייתה ראיה לעשות בסוף שבעת ימי ספירה תגלחתו ראשונה. אבל לא היה יכול — משום דגילוח ספק מצורע אינו רוחה איסור גילוח דנדר. רבי

מנחות פרק שלוש עשר – הרי עלי עשרון דף קה עמוד ב – מתוך מהדרות "אבן ישראל – (שטינזליץ)" תוספות

רבי שמעון אומר: למחרת מבאי אשמו ולגונו עמו בידו, כדון מצורע בשמיני שלו, והוא יום אחד וששים. ומתנה עליו, לפי שהוא ספק מצורע. וחסאת מצורע שמעכבת טהרתו אינו יכול לערב אלא במבמה – שאין חסאת בהמה באה על הספק, לפיכך יביא חסאת העוף. ואם הוא עשרי – כתוב בסו' לאחר, והוא עני, ויביא קרבן עני, והדינו עוף. ורבי שמעון טלעמיה,

רבי שמעון אומר למחרת של יום ששים מבאי אשמו כו'. ושיחיתו בצפון – כשאר אשמות. ומתן בחנות – כדון אשם מצורע. וסמיכה ונסכים והנחתו חוה ושוקן – כחומר שלמים. ונאכל לוכרי בחונה ליום ולילה – שמה אשם הוא. ואף על גב דאמר מר – בשחטת קרשים, בפרק ב'ל החובתה שנתערבו בחטאת המתות' (ע"ב). אימר דאמר רבי שמעון, מייחי ומתני

לכתחילה לתקוני גברא – כגון דא, דבלאו הכי אכל למיכל בקדשים, דשמהא מצורע הוא. אבל קמטא – כגון חטאי בוחותי – דמיירי באשם שנתערב בשלמים, דקאמר רבי שמעון החם: כולן יאכלו בחומר שבהן, שידו כולן נאכלין ליום ולילה כאשם, וכולן טעונין טמייה ונסכים, דיעבד – אין, לכתחילה – לא. דקא פטעט באבילתן – דשמהא שלמים הן, ומתן אבילתן שני ימים ולילה אחד. וכיון דאשם אינו נאכל אלא ליום ולילה, והותר שורף – נמצא מבאי קדשים לבית הפסול שלא כדון. אבל מנחות הללו, זמן אבילתן שוה – אפילו לכתחילה נמי. ולרבי שמעון דאמר מחצה חלות כו' – ומוקמא מתניתין אליביה, ובגון דמייתו מנחה: מצינו שחלות מעשרון זה לפי מה שגדל, וריקין מעשרון זה לפי מה שגדל. הא קא מייחי – השתא שריון, מזה קצת מזה קצת, וקא מערב שתי מנחות בהדי הדדי. ורבי שמעון חל חל מנחה, לאיתויי חד עשרון חוד לוג, ומפילגיה לחלות וריקין. שמעינן ליה לרבי שמעון – דאמר: המביא מנחה והביא שני עשרונים ושני לוגין, ואמר 'חציו של זה וחציו של זה – לחובתי, והשאר – נדבה' – יצא. ולא איתפרשי לן הכי. ומיקמינן היכי קמינן – לאותה מנחה, שהוא מצטרף שתי מנחות למנחה אחת. והא בעי מיפקינן כו' – דאי חזא מנחה של חלות וריקין אמר – הוה בעי איתויי חלות וריקין ולפתרון בכלי אחד, ולקמינן משניהם קומין אחד.

שמעינן

התנא לא חש לפרש כל זה וסופר שלשים יום ומביא קרבנותיו שלמים והיא ועולת בהמה ספק ומתנה עליה, ואומר: אם טמא הייתי בתגלחת שלשית – העולה ראשונה נרבה, וזו חובה, וחסאת העוף מחובתי. ואם טהור אני – העולה ראשונה חובה, וזו נדבה. וחסאת העוף ספק. והוא הדין עני ומתנה: אם כלתם נזירות מתגלחת שניה – שתיוקן עלת נדבה. וחסאת העוף ספק, אך לא חש לפרש ברבי. ושמותי קין, ומיטמא למתים. תימה: למה לא הזכיר קרבנות תגלחת רביעית. זו חסאת ובמהו, שחירי לא הביא חסאת הבמה בשום פעם? ואם באו לפרש רישא דברשייתא: ספק נזיר ספק אינו נזיר כלל עכשיו (אבל נזיר דביא היה). ולכך לא הביא חסאת בהמה, שחירי אינה באה על הספק – לא משתמע הכי. דאם כן, הוה בזמן שגדל שוף שלשים, אבל נזר שנים עשר חדש, אוכל בקדשים – לאחר שתי שנים, ושוחה וין ומיטמא למתים – לאחר ארבעה שנים. באותו ענין ובאותה שיטה שאמרנו. מגלח לטוף שנה ארבע. וחסאת מנחה ובאותו חזא, וטוף שתי שנים – בשניה, ולבסוף שלש שנים – במגלחה, ולבסוף ארבעה שנים – ברביעית. טמא ספק ומוחלט שוה, אוכל בקדשים – לאחר שמנה ימים. ולתגלחת מנחה וחסאת, ומגלח לפניו – מגלח ראשונה, ובשביעי – תגלחת שניה, ובשמיני – מבכיר דיו לבחנותו, ושוחה וין ומיטמא למתים – לאחר שלשים ושבעה. כך כתוב בתוספתא. וראה גריסין "ששים ושבעה" לפי שיטה שפירשנו. טמא בודאי ומוחלט ספק, אוכל בקדשים – לאחר ארבעה ורביעית יום. ומיטמא למתים – לאחר שבעים וארבעה יום. טמא בודאי ומוחלט בודאי, אוכל בקדשים – לאחר ששנה ימים, ושוחה וין ומיטמא למתים – לאחר ארבעה וארבעים יום. **אשם** זה הוא שלמי נדבה – ואם תאמר: והא אמרינן בפרק "אידוהו מקומין" (בחסים מ"ג) דאשם מצורע, שני כהנים מקבלין את הדם, אחד ביד ואחד בכלי. ושלמים אמרינן דצריך שיקבל כל דמו של פרו' ויש לומר: דתקוני גברא שאני, כדאמרינן בפרק "התעורבות" (בחסים ע"ב).

וסמיכה – למאן דאמר: אשם מצורע – לאו דאורייתא היא באקפיי דיו. ואף על גב דשלמים בעו סמיכה גמורה, ואשכחן בפסחים בפרק "האשה" (פ"ט), גבי "חמשה שנתערבו עורות פסחין" דבמנעין מלעשות פסח שני מחמת סמיכה – משום תקוני גבירא תהירו. ולמאן דאמר דאורייתא – הזכיר בתנא סמיכה, וכן נסכים, וכן שלמים בין אשם מצורע טעונין סמיכה ונסכים. ומיזו נסכים מצונו למימר דנטק משום שאר אשמות דלא בעו נסכים. **והנזפות** חוה ושוקן – תימה: דלא תני תנופה מחיים דבעי אשם מצורע, כדגון בפרק "כל הנזפות" באות מצד' (מנחות ס"א). ונאכל – ובתורה, דאין נאכלת אלא ליום ולילה, אין יכול להחנות – משום דבעי אתם, ובלחם אי אפשר לעשות תקנה. ורבינו בפרק "הנזפות" (מנחות פ"א), **שמעינן** ליה לרבי שמעון דאמר אם הביא עשרון אחד משני עשרונות ולגו אחד משני לוגין יצא – פירש בקונטרס: לא איתפרשי. ויש לודקדק: מהדקסבר מדת יבש לא נתקדשה, דמכשר שתי הלחם ולחם הפנים אבתי פאגו, שמעת מינה דלא חישי בעשרון משתי עשרונות. ומיזו לוג אחד משני לוגין לא שמעינן מינה – ודכולו מודו במדת הלח' הנתקדשה. כ"ב

עמו, ואומר: אם מצורע הוא – יהו אשמו וזה לוגו, ואם לאו – אשם זה יהא שלמי נדבה. ואתו אשם מעון שחוטפה בצפון, ומתן בהונות וסמיכה, ונסכים ותנופת חוה ושוקן, ונאכל לוכרי בחונה ליום ולילה. ואף על גב דקא מפרקי מר בשחטת קדשים: אימר דאמר רבי שמעון מייחי ומתני, לכתחילה – לתקוני גברא. אבל בעלמא דיעבד, אין, לכתחילה – לא. הני מילי גבי שלמים, דקא ממעט באבילתן, דהוה ליה קדשים לבית הפסול. אבל מנחות – אפילו לכתחילה. אמר ליה רבי פפא לאביו: רבי שמעון דאמר, מחצה חלות ומחצה ריקין יביא, הא קא מייחי עשרון אחד משני עשרון, ולגו אחד משני לוגין? – שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר: אם הביא עשרון אחד משני עשרונות ולגו אחד משני לוגין – יצא. ומיקמינן היכי קמינן? – דמתני ואמר: אי חלות לחודיהו וריקין לחודיהו אמרי, דקא קמייצא מחלות – ליהו אחלות, דקא קמייצא מריקין – ליהו אריקין. אי מחצה ריקין ומחצה חלות אמרי, דקא קמייצא מחלות – ליהו אמחצה חלות ומחצה ריקין, ודקא קמייצא מריקין – ליהו אמחצה ריקין ומחצה חלות. והא בעי מיפקינן חד קומין מחלות ומריקין

התנא לא חש לפרש כל זה וסופר שלשים יום ומביא קרבנותיו שלמים והיא ועולת בהמה ספק ומתנה עליה, ואומר: אם טמא הייתי בתגלחת שלשית – העולה ראשונה נרבה, וזו חובה, וחסאת העוף מחובתי. ואם טהור אני – העולה ראשונה חובה, וזו נדבה. וחסאת העוף ספק. והוא הדין עני ומתנה: אם כלתם נזירות מתגלחת שניה – שתיוקן עלת נדבה. וחסאת העוף ספק, אך לא חש לפרש ברבי. ושמותי קין, ומיטמא למתים. תימה: למה לא הזכיר קרבנות תגלחת רביעית. זו חסאת ובמהו, שחירי לא הביא חסאת הבמה בשום פעם? ואם באו לפרש רישא דברשייתא: ספק נזיר ספק אינו נזיר כלל עכשיו (אבל נזיר דביא היה). ולכך לא הביא חסאת בהמה, שחירי אינה באה על הספק – לא משתמע הכי. דאם כן, הוה בזמן שגדל שוף שלשים, אבל נזר שנים עשר חדש, אוכל בקדשים – לאחר שתי שנים, ושוחה וין ומיטמא למתים – לאחר ארבעה שנים. באותו ענין ובאותה שיטה שאמרנו. מגלח לטוף שנה ארבע. וחסאת מנחה ובאותו חזא, וטוף שתי שנים – בשניה, ולבסוף שלש שנים – במגלחה, ולבסוף ארבעה שנים – ברביעית. טמא ספק ומוחלט שוה, אוכל בקדשים – לאחר שמנה ימים. ולתגלחת מנחה וחסאת, ומגלח לפניו – מגלח ראשונה, ובשביעי – תגלחת שניה, ובשמיני – מבכיר דיו לבחנותו, ושוחה וין ומיטמא למתים – לאחר שלשים ושבעה. כך כתוב בתוספתא. וראה גריסין "ששים ושבעה" לפי שיטה שפירשנו. טמא בודאי ומוחלט ספק, אוכל בקדשים – לאחר ארבעה וארבעים יום. ומיטמא למתים – לאחר שבעים וארבעה יום. טמא בודאי ומוחלט בודאי, אוכל בקדשים – לאחר ששנה ימים, ושוחה וין ומיטמא למתים – לאחר ארבעה וארבעים יום. **אשם** זה הוא שלמי נדבה – ואם תאמר: והא אמרינן בפרק "אידוהו מקומין" (בחסים מ"ג) דאשם מצורע, שני כהנים מקבלין את הדם, אחד ביד ואחד בכלי. ושלמים אמרינן דצריך שיקבל כל דמו של פרו' ויש לומר: דתקוני גברא שאני, כדאמרינן בפרק "התעורבות" (בחסים ע"ב).

וסמיכה – למאן דאמר: אשם מצורע – לאו דאורייתא היא באקפיי דיו. ואף על גב דשלמים בעו סמיכה גמורה, ואשכחן בפסחים בפרק "האשה" (פ"ט), גבי "חמשה שנתערבו עורות פסחין" דבמנעין מלעשות פסח שני מחמת סמיכה – משום תקוני גבירא תהירו. ולמאן דאמר דאורייתא – הזכיר בתנא סמיכה, וכן נסכים, וכן שלמים בין אשם מצורע טעונין סמיכה ונסכים. ומיזו נסכים מצונו למימר דנטק משום שאר אשמות דלא בעו נסכים. **והנזפות** חוה ושוקן – תימה: דלא תני תנופה מחיים דבעי אשם מצורע, כדגון בפרק "כל הנזפות" באות מצד' (מנחות ס"א). ונאכל – ובתורה, דאין נאכלת אלא ליום ולילה, אין יכול להחנות – משום דבעי אתם, ובלחם אי אפשר לעשות תקנה. ורבינו בפרק "הנזפות" (מנחות פ"א), **שמעינן** ליה לרבי שמעון דאמר אם הביא עשרון אחד משני עשרונות ולגו אחד משני לוגין יצא – פירש בקונטרס: לא איתפרשי. ויש לודקדק: מהדקסבר מדת יבש לא נתקדשה, דמכשר שתי הלחם ולחם הפנים אבתי פאגו, שמעת מינה דלא חישי בעשרון משתי עשרונות. ומיזו לוג אחד משני לוגין לא שמעינן מינה – ודכולו מודו במדת הלח' הנתקדשה. כ"ב

מנחות - פרק שלוש עשר - הרי עלי עשרון דף קו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רלט רש"י

שפענין ליה לרבי שפענין - בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות סג.ב). מותר השמן - אמרינן בפרק "ואלו מנחות" (מנחות עה.א): מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה ריקקין - מביא לוגן חמון וחיצוה לחלות וריקקין. וחלות - בולול, ומרשה הריקקין על פני בולול, ושאר השמן מחזירו לחלות. וגבי "בולה ריקקין" תניא לעיל מהזחיא: מושרון

כרכבי שמעון בן יהודה - ואם תאמר: מאי סלקא דעתך דמקשה, דקאמרינן דאי מחצה חלות ומחצה ריקקין - מותר השמן מחזירו לחלות. הא לא אשכחן בפרק "ואלו מנחות" (מנחות עה.א): רבי שמעון דאית ליה האי סברא. ומנא ידע בבולה ריקקין דשאר השמן נאכל לבתנים? ויש לומר: משום דרבנן דפליגי ארביי שמעון בן יהודה הותם סבירא להו

במין כי, ושאר השמן נאכל לבתנים. רבי שמעון בן יהודה - גבי "מחצה חלות ומחצה ריקקין" קאי. מותר השמן נאכל לבתנים - כדרי ריקקין הבאים בשני עצמן, והכך ממה נפשך מותר של ריקקין נאכל לבתנים. כי קא מספקא ליה - לנדה - ממנחת יחיד שאינה באה בצבור, הדיינו הנה חמש מנחות הנדרה, אינן באות בצבור, כדאמר לעיל (קדריב.) אין שום מתנדבם עשרון אחד, שהרי כתיב בה "נפש", אבל מנחת נסכים, הבאה בצבור - לא מספקא ליה, ודאי ידע שלא נדרה. של עשרונים מאחד ועד ששים - שביאי ששים מנחות בששים כלים, בחד כלי - חד עשרון, ובאידיך - שנים, ובאידיך - שלשה, ובאידיך - וארבעה, וכן עדו ששים. שהם אלף ושמונה מאות ושלישים עשרונות - ובכל כלי יאמר: "אם כוז קדתי" - זו לנדר. ואם לאו - תהא נדבה". דממה נפשך חרא מינייהו נדר. פירשתי "עשרונות, ופירשתי מאיזה מנחה מן החמש המנחות, ואיני יודע מאיזה מנחה פירשתי, וכמה עשרונים עשרו שתי בה" - וביא עשר מנחות של ששים עשרונות. במותר להבנים חולין לעושה - דכחלי עלמא: אסור לערב חובה בנדבה. רבנן סברי מותר להבנים חולין לעושה - הולך, וביא עשר מנחות ותרין, ויתבה "אם כולן נדרתי - כולן לחובתי. ואם לאו, מה שנדרתי - היא לחובתי, והשאר - חולין". אבל השאר נדבה לא מצי לאיתוי, דאסור לערב חובה בנדבה. האי קשיא: מאחד בכלי אחד, היכי קריב קומץ, הא הוי קצת מן הקומץ חולין? ועוד: מנחה היכי משתרי, והא לא איקמצא קומץ שלם, דקצת מן הקומץ חולין? תריץ כדנרתינן ב"הקומץ רבה" (מנחות כד.ב): קומץ בדיעתא דכחן תליא מילתא. ובחן - דעתו אקדוש ולא אתולין. ורבי סברי אסור להבנים חולין לעושה - הלכך, לא מצי איתוי בכלי אחד ומתנה. אבל יביא ששים מנחות, מאחד בכלי אחד, ששים בששים כלים. ויאמר: "אותם שנדרתי - יהו לחובתי, והשאר בששים כלים, ויאמר: "לפי חשבון שנדרתי - היא נדבה", והא קשיא: ליתיה ששים עשרונות נדרה, והשאר - נדבה? הא לא מצי לאיתוי בכלי אחד פחות ממה שקבע בו. מותר לערב חובה בנדבה - הלכך מייחש ששים עשרונות. ויאמר: "כפי מה שנדרתי - יהו לחובתי, והשאר - לנדבה". שני קמציים - חד לחובתי וחד לנדבה. ומשני דקמץ - שני קמציים. כל היבא דפמי יודיה רבתי ורשתי - בקומץ ראשון - היא חובה, וכל היבא דמטי ידיה בקומץ אחרון - תהא נדבה. דלמא

וּמְרַקְקִין, וְקָא קְמִיץ מַחְלוֹת אֲרַקְקִין וּמְרַקְקִין אַחְלוֹת! - שְׂמֻעִין לִיה לְרַבִּי שְׂמֻעוֹן דְּאָמַר: אִם קְמִין וְעֵלָה בִּירוֹ מֵאֶחָד עַל שְׂנֵיהֶם - יֵצֵא. - וְהָא אֵיבָא מוֹתֵר שְׂמֻן, דְּאִי מַחְצָה חִלוֹת וּמַחְצָה רִיקְקִין אָמַר - מוֹתֵר הַשְּׂמֻן מַחְזִירוֹ לַחְלוֹת, אִי פוֹלְהוּ רִיקְקִין אָמַר - מוֹתֵר הַשְּׂמֻן נְאָכַל לְכַתְנִים! - פְּרַבִּי שְׂמֻעוֹן בֶּן יְהוּדָה, דִּתְנִינָא, רַבִּי שְׂמֻעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שְׂמֻעוֹן: מוֹשְׁחֵן כְּמִין כִּי, וּמוֹתֵר הַשְּׂמֻן נְאָכַל לְכַתְנִים. אָמַר לִיה רַב כְּהֵנָּא לְרַב אִשִּׁי: וְהָא אֵיבָא לְסַפְקָהּ בְּמַנְחַת נְסִכִּים, דְּאָמַר רַבָּא: מַתְנַדְבַּ אָדָם מַנְחַת נְסִכִּים בְּכָל יוֹם! - כִּי קָא מַסְתַּפְקָא לִיה (סִימָן: יְחִיד, בְּגֵלָל, לְבוֹנָה, בְּלוּג, קוֹמְצָה) - בָּאָה בְּגֵלָל יְחִיד, בָּאָה בְּגֵלָל צִיבּוֹר - לֹא מַסְתַּפְקָא לִיה. כִּי קָא מַסְתַּפְקָא לִיה - בָּאָה בְּגֵלָל עֲצוּמָה, בָּאָה בְּגֵלָל יָבַח - לֹא מַסְתַּפְקָא לִיה. כִּי קָא מַסְתַּפְקָא לִיה - מַעֲוִנָה לְבוֹנָה, שְׂאִינָה טַעוּנָה לְבוֹנָה - לֹא מַסְתַּפְקָא לִיה. כִּי קָא מַסְתַּפְקָא לִיה - בָּאָה בְּלוּג, בָּאָה בְּשִׁלְשָׁה לֹוּגִין - לֹא מַסְתַּפְקָא לִיה. כִּי קָא מַסְתַּפְקָא לִיה - מַעֲוִנָה קוֹמְצָה, שְׂאִינָה מַעֲוִנָה קוֹמְצָה - לֹא קָא מַסְתַּפְקָא לִיה. "פִּירְשְׁתִּי מַנְחָה שֶׁל עֶשְׂרוֹנִים". תְּנֵי רַבְנָן: "פִּירְשְׁתִּי מַנְחָה וּקְבַעְתִּי בְּכָלִי אֶחָד שֶׁל עֶשְׂרוֹנִים, וְאִינִי יוֹדֵעַ מַה פִּירְשְׁתִּי" - וְיָבִיא

במותר השמן מחזירו לחלות, ואליבא דרבי שמעון קאמרי, דהא קמי' מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה ריקקין? ומאן שמעון דאית ליה דעית ליה האי סברא? רבי שמעון? **שהן** אלף ושמונה מאות ושלישים - כיצד? קח בידיך מאחד ועד ששים, וצריך לחתולן לסופן עד האמצע כגון אחד וששים - הם ששים ואחד, שנים וחמשים ותשע - ששים ואחד, ושלוש וחמשים ושמונה - הם ששים ואחד. כן נובל למנחת פרים דחו, דעלין הם ששים ואחד, ויעלה לך שלשים פעמים ששים וששים. כיצד? שבע ושלוש עשרה - הם עשרים, וכן שמונה ושתים עשרה - הם עשרים, וכן תשע ואחת עשרה - הם עשרים, ועשר - הרי שבעים. **במותר** להבניס חולין לעושה קמפילגי - ולא מיתקומא אלא כרבנן דאמרי: למנחה של ששים עשרון - ששים לוגין, דאי כרכבי אליעזר בן עקיב דאמר: אין לא אלא לוגה - היכי מיתכשרה? כיון אליעזר חולין בהרה, הא אינה ראויה לבלול, משום דהוה ליה חיסר שמנה. **רבה** אמר דבולי עלמא וכו' - "רבה" גרסינן, אף על פי שהיא אחר רב חסדא. דרבא משני ללשון שניטא אדרינא. **דתלי** לה בדיעת כחן - ואף על גב דב"הקומץ רבה" (מנחות כד.ב) לית ליה לאבוי בדיעתא דכחן תליא מילתא. הבא מודה. **אפסר**

מנחה של ששים עשרונים, דברי חכמים. רבי אמר: וביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים, שהן אלף ושמונה מאות ושלישים. "פירשתי, ואיני יודע מה פירשתי, ואי זו מהן פירשתי, ואיני יודע כמה פירשתי" - וביא חמש מנחות של ששים עשרונים, שהן שלש מאות, דברי חכמים. רבי אמר: וביא חמש מנחות של ששים עשרונים מאחד ועד ששים, שהן תשעה אלפים ומאה וחמשים. במאי קא מפילגי? אמר רב חסדא: במותר להבנים חולין לעושה קא מפילגי. רבי סבר: אסור להבנים חולין לעושה, ורבנן סברי: מותר להבנים חולין לעושה. רבא אמר: דכולי עלמא - אסור להבנים חולין לעושה, והקא במותר לערב חובה בגדבה קא מפילגי. רבנן סברי: מותר לערב חובה בגדבה, ורבי סבר: אסור לערב חובה בגדבה. אמר ליה אבוי לרבא, לרבנן דאמרי: מותר לערב חובה בגדבה - הא בעינן שני קמציים! דקמץ וחדר קמץ. והא קא קמץ מחובה אנדרבה ומגדבה אחובה! - דתלי ליה בדעת כהן, דאמר: כל היבא דמטא דין דכהן השתא - חובה, ולבסוף - נדבה. - ואקטורי היכי מקטרי? ליקטר נדבה ברישא - דחובה היכי מקטר לה? דלמא בולה חובה היא וקטרו להו שירוב, ואמר מר: שירים שקטרו בין קמציא דלקטרה - אין מקטיר קומץ עליהו! ליקטר חובה ברישא - דנדבה היכי מקטר לה? ודלמא

אפשר דמיתית שיתן בחד מנא ומגע ליה וקמיין - תימה: והא תניא ב'הקומץ כלי' (מנחות כ"א, ב) "זרעים ממנו בקומצו" - מן המחובר, אלא יביא עשרון בשני כליה וקמיין. ומשנתה הים כן דקיה קפא בקבא. אף על גב דעריב מעיליא ווא חלקן ב' עשרון אחד לכמה עשורות. דהא על דבריה דא קאמרין הכא "ומגע ליה וקמיין", למא לי ד'מגע ליה', לא אלא משום דכתיב "ממנו" כדרדשי ליה

הים. וקמיין דמכתיב "ממנו" בפקא. ולי לנו למעט 1
שני עשורות בשני כליה. מין חדא מנחה ניהו 2
וחד קומץ לתרתייהו. אף על גב דנגע. כמו עשרון 3
אחד בשני כליהו ותרין לפרשי: שני כליה דהבא, 4
כעריבה של תרנגוליה דההים. ואף על גב דמפסקן 5
מחיצתה - לא אנו נוגע. אלא תאמר: דבבולה 6
משנתה משמע דלא אסרין אלא לערב ביה 7
בגדה, אבל חובה בחובה - משמע דשרי. ואם 8
כן, לרבי, יאמר: "אם ששים עשורין גורתי - 9
הרי עלי עדיין עשרון אחד. ואם פחות מששים 10
גורתי - הרי עלי עדיין פל כח שתיים עשורין מששים 11
ועוד עשרון אחד יותר". ומיתית שיתן בחד מנא. 12
וחד בחד מנא. ומגע ליה, וקמיין מהאי וקמיין 13
מהאי. דכיון שהכל חובה - יבול לערבו וש 14
לומר: כדשנין דעיל פאסרין "התודה" (פא.א). 15
התודה אמרה "טוב אשר לא תודר", ואת אמרת 16
ליקו וליגדו בתחלתיה! ואין לנו לעשות כאן 17
תקנה על ידי "הרי עלי", אבל ב'יהרי זו" - שרי. 18
דהיו נובה, וחיב כרבי אלעזר בן יעקב. ואין לומר: 19
דליתיה שיתן בחד מנא. וחד בחד מנא. ומגע ליה. 20
וקמיין ליה עשרון אנדבה דבששים - דהא כי 21
כלל חובה מערבא בגדה, היה לנו חיסר שנתה 22
ורביה שנתה. **לא** פחות משני עשורין. ודוקא 23
כי אמר 'עצים', אבל כי אמר 'עץ' - מיתיה גוד 24
אחד, כדאימא בשקלים (א.א). **לא** יפחות מן 25
הקומץ - במסכת שקלים פסקר "שלשה עשר 26
שפורת" - פחות אי לשבעה יד בעלים אי 27
לשבעה יד בן.

המעלה את הקומץ בחוץ חיוב - והבא 28
כללא הוי מעלה קומץ בפנים - 29
דהקטרה מעלייתא דהא, והלבך לא חשב ליה 30
בשיתא. כך פירש בקונטרס. ואם תאמר: ומי סתם 31
לי תנא רבי אלעזר. דבפרק בתרא דובחים 32
(ק.א) ומיתיה ליה לעיל בסוף פסק קמא (יבב). 33
דרבנן מיתיה בבית בחוץ שני לומר: ד'קמיין' 34
דנקט - לאו לאפוקי בית, אלא לאפוקי מאידך 35
דריב אלעזר, דאמר פשוט בוכי לבונה: עד 36
שקריב שני קמציים. ומעונון זה לא מיידי במועד 37
דסולת. והא איבא עולה - ואם תאמר: והא 38
איבא בעת לזואן דאמר פרש. וכל התדיר" 39
(ובחים א.א.ב.) דכילעו וש לומר: כיון דאיבא שמן 40
דאכלי כהנים - לא ספיקא ליה. ועוד קשיא: והא 41
איבא בעת. דאפילו לרבי דאמר טעם קמיעה - 42
הכל קריב. כמפורש ב'הקומץ רבה' (מנחות כ"ב). 43
ודילמא 44

מדינר כסף. "נחשת" - לא יפחות ממעשה כסף. "פירשתי, ואני יודע מה פירשתי" - והא מביא, 45
עד שיאמר "לא לךך נתפונתי". **גמרא** תנו רבנן: "קרפין" - מולמד שמתנדבין עצים. וכמה? 46
שני זורין, וכן הוא אומר "והגזרות הלפנו על קרפן העצים". רבי אומר: עצים קרפן הם, 47
מעוניין מלה ומעוניין הנשגה. אמר רבא: ולדברי רבי, עצים מעוניין קמיעה. אמר רב פפא: לדברי 48
רבי, עצים צריכין עצים. "לבונה לא יפחות מן הקומץ". מנעלו? דכתיב "והרים ממנו בקמצו 49
מסלת המטעה ומשמנה ואת כל הלבנה", מוקש לבונה לתרומה דמנחה, מה תרומה דמנחה - 50
קומץ, אף לבונה - גמי קומץ. תנו רבנן: "הרי עלי למזבח" - יביא לבונה, שאין לך דבר שקרבו 51
לגבי מזבח המטעה ומשמנה ואת כל הלבנה. "פירשתי ואני יודע מה פירשתי" - יביא מכל דבר שקרבו למזבח. 52
ותו ליפא? והא איפא עולה? - איפא עורה לכהנים. - והא איפא עולת העוף? - איפא 53
מוראח 54

לדמא כולה חובה היא - ומכיו שקול קומץ קמא - והה ליה כל מה שבכלים שריים. 55
וכי קמיין דנרבה ומקטר לה - והו חלוו (מקטרים) שריים (שחורם) דמסין ליה לם 56
ביבול. ועלום דהובה מקטרי ברישא. ודקאמר: דלמא אינו עשורין ניהו וקמו ליה 57
"עלם תקטירו" - דמקטר ליה לקומץ דנרבה לם עצים. והא מכלה לא יעלו - 58

ולקמא פולה חובה היא, וכל שהוא ממנו לאישים 59
הרי הוא ב'בל תקטירו! אמר רבי יהודה בריה 60
דרבי שמעון פו: דמסין ליה לשום עצים, וברבי 61
אלעזר. תנא, רבי אלעזר אומר: לרין נחוץ אי 62
אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשום עצים. אמר ליה 63
רב אחא בריה דרבא לרב אשי: ולקמא דכילי עלמא 64
מותר לערב חובה בגדה, והכא דרבי אלעזר קא 65
מיפלגי. דרבנן - אית ליה דרבי אלעזר, ורבי - לית 66
ליה דרבי אלעזר! אמר ליה: אי סלקא דעתך לרבי 67
מותר לערב חובה בגדה ודרבי אלעזר לית ליה - 68
אפשר דמיתית שיתן בחד מנא, וחד בחד מנא, ומגע 69
ליה, וקמיין. רבא אומר: דכילי עלמא מותר לערב 70
חובה בגדה, ודכילי עלמא אית ליה דרבי אלעזר, 71
והכא בפלוגתא דרבי אלעזר בן יעקב ורבנן קא 72
מיפלגי. תתנן: אפילו מנחה של ששים עשרון - נתן 73
לה ששים לוג. רבי אלעזר בן יעקב אומר: אפילו 74
מנחה של ששים עשרון - אין לה אלא לוגה, שצאמר 75
"למנחה ולג שמן". רבנן סברי [פרבנן]. דאמר: ששים 76
לוג, וכל חד וחד עשרון - לוגה קא שקיל. ורבי סבר 77
כרבי אלעזר בן יעקב, דאמר: אין לה אלא לוגה, ולא 78
ידעינן אי תנא מנחה היא - דסני לה בחד לוג, אי 79
שתי מנחות ניהו - דבעינן שני לוגין. רב אשי אמר: 80
ב'קסין ותביא גדול קמפלגי. רבנן סברי: קסין ותביא 81
גדול - יצא, ורבי סבר: לא יצא. - והא אפילו בה 82
תנא ומנא, תתנן: קסין ותביא גדול - יצא, רבי אומר: 83
לא יצא! צריכא, דאי איחמר בהא - בהא קא אמרי 84
רבנן, משום דאידי ואידי קומין הוא, אבל תתן דקא 85
נפשי אומרין, אימא מודו ליה לרבי. ואי איחמר 86
בהתיא - בהתיא קומין, ואכל בהא אימא מודו 87
ליה לרבנן, צריכא. אסרין: עצים. תב: יין. עולה. תורה. 88
שור. משנה "הרי עלי עצים" - לא יפחות משני 89
זורין. "לבונה" - לא יפחות מקומץ. המשך קמציים 90
הם: האומר "עלי לבונה" - לא יפחות מקומץ, המנדב 91
מנחה - יביא עמה קומץ לבונה, המעלה את הקומץ 92
בחוץ - חייב, שני בוכין מעוניין שני קמציים. "הרי עלי 93
תב" - לא יפחות מדינר זהב. "כסף" - לא יפחות 94
מדינר כסף. "נחשת" - לא יפחות ממעשה כסף. "פירשתי, ואני יודע מה פירשתי" - והא מביא, 95
עד שיאמר "לא לךך נתפונתי". גמרא תנו רבנן: "קרפין" - מולמד שמתנדבין עצים. וכמה? 96
שני זורין, וכן הוא אומר "והגזרות הלפנו על קרפן העצים". רבי אומר: עצים קרפן הם, 97
מעוניין מלה ומעוניין הנשגה. אמר רבא: ולדברי רבי, עצים מעוניין קמיעה. אמר רב פפא: לדברי 98
רבי, עצים צריכין עצים. "לבונה לא יפחות מן הקומץ". מנעלו? דכתיב "והרים ממנו בקמצו 99
מסלת המטעה ומשמנה ואת כל הלבנה", מוקש לבונה לתרומה דמנחה, מה תרומה דמנחה - 100
קומץ, אף לבונה - גמי קומץ. תנו רבנן: "הרי עלי למזבח" - יביא לבונה, שאין לך דבר שקרבו 101
לגבי מזבח המטעה ומשמנה ואת כל הלבנה. "פירשתי ואני יודע מה פירשתי" - יביא מכל דבר שקרבו למזבח. 102
ותו ליפא? והא איפא עולה? - איפא עורה לכהנים. - והא איפא עולת העוף? - איפא 103
מוראח 104

לדמא כולה חובה היא - ומכיו שקול קומץ קמא - והה ליה כל מה שבכלים שריים. 55
וכי קמיין דנרבה ומקטר לה - והו חלוו (מקטרים) שריים (שחורם) דמסין ליה לם 56
ביבול. ועלום דהובה מקטרי ברישא. ודקאמר: דלמא אינו עשורין ניהו וקמו ליה 57
"עלם תקטירו" - דמקטר ליה לקומץ דנרבה לם עצים. והא מכלה לא יעלו - 58
בתיבה ודהוא קרא ד'בל תקטירו' כתיב. אית 59
לחו דרבי אלעזר - הלכך, ב'י מוקטר לקומץ 60
דנרבה. מתנה ואומר: אם איבא נובה בהתוא כלי 61
- תדיר והקטרה מעלייא. ואי כולה לחובה היא. 62
הקטרה קמיתא - תנא הקטרה. ודך - לשם 63
עצים. ורבי לית ליה דרבי אלעזר - הלכך 64
לא מצי איתיה בחד מנא - דהו לא מקטר 65
לקומץ קמא. לדמא מוליה חובה, וקמו ליה ב'בל 66
תקטירו. אפשר דמיתית ששים בחד מנא וחד 67
בחד מנא - וקמיין מגדול ברישא, ומתנה - אי 68
כולה חובה - שפיר. ואי לא, הא דקמיענא - אי 69
ליתיה מנחה. ומאי קמיענא מכלי אחד - ליתיה 70
אהווא עשרון, ולאותה נרבה דפש בכלי אחד. 71
ומגע - מנען לראש הכלים זה בצד זה. כדי 72
שיגעו ראשי הקלתות זו לזו, כי הוי דלשתרי 73
נרבה דבכלי גדול הקלתות דבכלי קטן. ומקטיר 74
חובה, והדר דנדר. דאי נמי הויא קמיתא כל 75
כלי גדול חובה - לא הוו ליה שריים שחוריה. 76
ממתנה שיתן בחד מנא לא שקיל אלא מודו, 77
מכיו שקול קומץ קמא. ששים לוג לששים עשרון 78
- שבאותו כלי, ומתנה כמה שגדרתי - תנא 79
לחובתי. והחובה - תנא נרבה. וכל חד עשרון 80
- לוג גדול חובה - לחובה נרבה - לנרבה. 81
אין לה (מנחה) אלא לוגה - לוג גדול המנחה. 82
ואי עריב שתיים מנחות, זו של שלשים חו של 83
שלשים בכלי אחד - בעי ליה שני לוגין. ואי חוה 84
היא - שני לוג קסין ותביא גדול - והא אי 85
נמי לא בדר אלא עשורות, ומיתיה מנחה 86
לנדרו - יצא, ולא בעי אתניו מיד. קסין ותביא 87
גדול - ששור קסין עלה, והביא גדול. אידי ואידי 88
בין מנחה גדולה ובין מנחה קטנה - חד קומץ 89
מקריב. ומיתיה גדול מנחה מקריבן - ואיכא 90
למימר. לא הכי נר - בההוא קאמר לא יצא. 91
דנפשי איתניין דיהה. **משנה** שני גורין - שני 92
בקיעות גדולות. והמעלה את הקומץ בחוץ חיוב 93
ברת. והעלאה היא. והביא כיללא הוי מיתיה 94
קומץ בפנים - דהקטרה מעלייתא היא. הלכך 95
הפנים. נחשת לא יפחות ממעשה כסף - לא יפחות 96
משה מעת כסף. דמיתיה (מנחות) שמה מעת כסף. 97
פירשתי - "כך וכך הוב, ואני יודע כמה פירשתי". 98
יביא - כל כך עד שיועד עצים שלעולם לא 99
קרבו נתכוין. **גמרא** קרבן - נעצם כל קרביב 100
לרב מנחה" (ויקרא כ). וכן הוא אומר - דנעצם 101
איקרו "קרבין". ויסקריה - בקרן דרומית 102
מערבית כמנחה. עצים מעוניין קמיעה - שמיסקין 103
לעצים דנקט, עד שנטול מהם מלא קומצו. עצים 104
שנתקבו עצים שרשעו עצים להסיק בעצי 105
הקדש, כשאר קרבנות. מנל - דסתם הקטרה 106
הוי קומץ פירשתי - "אחד מאותן הקרביב כולם 107
למזבח. ואני יודע אי מהם פירשתי". וקא 108
סלק דעתך: הודאי מנחותא למנחה - דנתיח 109
(נמי אמרי דלית ביה חיתר שריים לכהנים, ואף 110
על גב דלכך נקטר כולו מנחן עלת העוף ומנחת 111
נסכים, והלכך יביא מכולו. אבל היבא דאמר 112
ד'הרי עלי למנחה' - סתם - משמע: דבר שנקטר, 113
היינו לבונה. ותו יבא - ואמילתא קמיתא קאי 114
ד'אין דך דבר הקרב כולו למנחה אלא לבונה". 115
מוראח 116

מוסיף עליהם תור וכן יונה - ולא גריסין "ובני יונה" הרי עלי תודה או שלמים גריסין - לא - כתיבה גריסי "תודה ושלמים".

כבש יביא הוא ונסכים בסלע - א"ת דאמר בפרק שני דבריות (י"ב) גבי "עולה וזרד" - ממאן אתה למוד לעשרית האיתת בפרוטה, דתניא: "דרי עלי בסלע למזבח"

- יביא כבש. דמדאמר רבנא "איל אשם" בכסף שקלים. דבן שתי שנים. מכלל דבן שנה - בסלע.
- ומדאם רחמנא עקידה דלודא, למחוי דבן מישטר בעשירות. דמטמא מקלש עולה - ומכא כבש לחטאת בסלע, ועני - שני פרידים רבובי, כדתנן (כריתות ה"א). ועמוד קנין ברבעתים - פירוש: רובע דינר, שהוא אחד משהו עשר בסלע. אלמא דכבש בלא נסכים - דהיינו בלא נסכים - אלמא טענה נסכים: ויש לומר: דכך הוא הדין דכבש בין ש עמו נסכים. וכן אין עמו נסכים - בסלע. כדתנין באל"י "הוא ונסכיו בביתם", היינו, לפי שמצינו באל"י האם טענה בכסף שקלים, אף על פי שאין נסכים באשם. ואם תאמר: הוא משמע בריש "איהו מקומן" (והבא מ"א). ודאטא בת דנקא - פירוש: שנות דינר, דהיינו טענה. ושה של תניהו בלא נסכים - אלא הוא טוב מרובה, ושה של פרוין פטר חמור אמרין בפרק קמא דברכות (י"א, א). בפרוטה בת דנקא: ויש לומר: ודאי מן התודה יכול להביא אפילו בפרוטה. כדאמרין בפרק (ברא) ל' כריתות (כ"א, ב). שלא נתנה תודה קצבה במחוסרי כפרה, שמא יזלו טלאים, ואין להן תקנה לאכול בקדשים. וממא עין יפה בסלע. עין ערה בדנקא. ואם יזלו טלאים אפילו בפחות (מנדקא) - אם הוא טוב מרובה, ושדכי בהטו. ואם תאמר: הוא אמרין בפרק "הוציאו לו" (ומא נ"ב, ג) גבי "לא הו שופרות לקניי חובה ממני התערבות, שמא ימנו אחד מן בעלים". ופריך: ונשקל גריסין - אם עני מנייהו, ושדכי בהטו. והך - לישתרזו משמע שהו שיעור דמי הן. ופירש שם קונטרס: ארבע זוז מדינה. והיינו חצי דינר צורי. כדאסיקא. דהוי של מדינה. הוי פלגא זוזא. דימיתר פירש "אף על פי" (התובת לו) (ד"א, ט). וקשיא להדיא דבריות ומשמע שהוא רובע דינר ויש לומר: ההלכות נקט שיעור שהו עומדים במימיהו, וממא אתר כך תתייקר. אי גמי אורחיה דהתעורר בכל דוכתא ארבעה זוזי ולא דוקא. כדאשכחן בפרק "איהו נשך" (בבא מציעא ט"ז, ב). שקל ארבע זוזי, ואימא ליה לפלגיא דלחצין פ"ה. ובפרק קמא גיטין (י"ג, א) דאי בעי שקל ארבע זוזי מישטא ופסיל ליה. ובפרק "המקדשו שדה" (ערכין כ"ט, א). שקל ארבע זוזי גבי "שני נתינתיו"; ופירש רובע לקניי פירש רש"י: רובע טלמי. ולא תיבש, אלא רובע דינר. כדפרישתי, כדמובח בפרק קמא דבריות (י"ב), דהו משתער הוי. ועוד קשיא: דבפרק "החוב" (בבא מציעא ח"א) אשכחן רובע טסם הדואו רובע ע"ה חצי דינתינו צורי. וגבי "עד כמה תחסר היא רשאי לקיימה בסלע עד שלק בדביה, עד רובע". ותפרש תהם: רובע שקלו ויש לומר: דאדרבה, משם ראיא דסתם רובע לאו רובע שקלו. כדמראה בעי למימרי מעיקרא רובע דינר, ומסיק רובע שקלו. ותיק לה מתקני עד רובע. ואף תני: עד רביעי ועוד דמיא דינר, ותיק לה - תלוקסי קצת, כדאמר פרק מנזחי (י"ג, א) אונכא - לטמא - לבישריה, חוורא - לרדייא. **שיחא** שלום זה עם זה - ואף על פי שבערב השבת מולקין הערות משום בעלי זרוע, וכדאמרין בפרק "קמוס שהנו" (פסחים נ"א) - כאן ש תמנה לבעלי זרוע, אף על פי שכל בית אב נוטל מספר שלו, הואיל וכל המערה ביחד. **ורבי** היא דאמר קטן הביא גדול לא יצא - דלרבנן לא חישינן, אף על גב דתנן דשני ליה, דהואו - נתנן שלק אילים, הוא - מביא פר תחיתים. והבעה

מוסיף עליהן תור וכן יונה. "הרי עלי תודה ושלמים"

- **יביא כבש**. "פירשתי מן בקר ואינו יודע מה פירשתי" - **יביא פר ופרה**, **עגל ועגלה**. "מן הבמה, ואינו יודע מה פירשתי" - **יביא פר ופרה**, **עגל ועגלה**, **איל ורחלה**, **שעיר ושעירה**, **גדי וגדיה**, **מלה ומליה**. "הרי עלי שור" - **יביא הוא ונסכיו**. "עגל" - **יביא הוא ונסכיו בהמשו**. "איל" - **יביא הוא ונסכיו בשתים**. "כבש" - **יביא הוא ונסכיו בסלע**. "שור במגנה" - **יביא במגנה**, חוץ מנסכיו. "עגל בהמשו" - **יביא בהמשו חוץ מנסכיו**. "איל בשתים" - **יביא בשתים**, חוץ מנסכיו. "יביא בסלע" - **יביא בסלע**, חוץ מנסכיו. "שור במגנה" - והביא שנים במגנה - לא יצא, ואפילו זה במגנה חסר דינר זה במגנה חסר דינר. "שחור" והביא לבן, "לבן" והביא שחור, "גדול" והביא קטן - לא יצא. "קטן" והביא גדול - יצא. רבי אומר: לא יצא. **גמרא** ולא פליגי, מר כי אתריה ומר כי אתריה. **תנו רבנן**: "הרי עלי עולה בסלע למזבח" - **יביא כבש**. שאין לה דבר שקרב בסלע לגבי מזבח אלא כבש. "שקרב בסלע פירשתי, ואינו יודע מה פירשתי" - **יביא מכל דבר שקרב בסלע לגבי מזבח**. "פירשתי מן הקקר, ואינו יודע מה פירשתי" - **יביא פר ועגל**. - אמאי? ולתי? פר ממה נפשך! - הא מני? רבי היא, דאמר: "קטן", והביא גדול - לא יצא. - אי רבי, אימא סופא: "שור במגנה" והביא שנים במגנה - לא יצא. ואפילו זה במגנה חסר דינר זה במגנה חסר דינר. "שחור" והביא לבן, "לבן" והביא שחור, "גדול" והביא קטן - לא יצא. "קטן" והביא גדול - יצא. רבי אומר: לא יצא. **רישא וסופא** - רבי, ומציעתא - רבנן, והכי אין, **רישא וסופא** - רבי, ומציעתא - רבנן, והכי קאמר: **דבר זה מחולקת רבי ורבנן**. **תנן התם**: **ששה לנדבה**. **כנגד מי? סיון, קמ"ף ש"ע**. **אמר חזקיה**: **כנגד ששה בתי אבות הבהנים שתקנו להם תקמים**, **שיחא שלום זה עם זה**. **רבי יוחנן אמר**: **מתוך שתקנבה מרובה תיקנו להם שופרות מרובין, כדי שלא יתעפשו הפעות**. **חזקיה אמר**: **כנגד פר ועגל, איל וכבש, גדי ושעיר**. **ורבי היא, דאמר**: "קטן" והביא גדול - לא יצא. **ובר פרא אמר**: **כנגד הפרים והאילים**, והכבשים

תודה ושלמים - או זה או זה. **יביא כבש** - פחות שבתודה ושלמים. **פירשתי כו'** - תודה ושלמים איבא לספקי בכורים וקבוצת. **רחל** - בת שתי שנים. **טלה וטליה** - כבש - בן שנתו. **יביא הוא ונסכיו** עמו כמנה - כך תנאש דינו תנאש שבעה לנדבה - סלעים. **אמר הרי עלי שור במגנה יביאנו במגנה חוץ מנסכיו** - שדרה כך קעלו. **שור במגנה וחביא שנים במגה לא יצא** - שהרי קבע שור אחד במגנה. **גמרא** מר כי אתריה ומר כי אתריה - באתריה דתנא קמא גריע בשבש מנא, ובאתריה דרבי אליעזר גריע עוף גריע. **פירשתי** - איהו קרבן אביא ואקנוו בסלע - מנדחת לפרושי, איבא לספקי נמי באזריני. הלכך, **יביא מכל דבר הקרב למזבח שוה טלע**, מכל אחד, ובלבד שיכול לקנות עמו שלם מסלע. **ממה נפשך** - דאי נמי עגל נדר - הא יש בכלל מרובה מועט. **דבר זה** - ששנו "יביא פר ועגל" - לאו דברי הכל היא, אלא מחולקת דרבי ורבנן דלגבי קטן והביא גדול, (לרבי) - לא יצא. משום דמגנה נקט תנא פלוגתא בסיפא - לפרושי רישא, דלא דברי הכל היא. **תנן התם** - במסכת שקלים (ט"ז, ב). **ששה לנדבה** - שלשה עשר שופרות היו במקדש, שבעה מתן מפורשים מהו נתנן בהם: תיקלים חדתין, ותיקלים עתיקין, קנים, וגזילי עולה, ועצים, ולבונה, וחבד בפרות - הרי שבעה. וששה מתן לנדבה, לחן וזותין המותרות והלכות לנדבת צבור. **דדוא ק"ץ המזבח**, והוי הבשר לעולה ועורות לכהנים. **כנגד ששה בתי אבות** - שכל משמר הלוק לששה בתי אבות כנגד ששה ימי שבעה, הו עובד יומה, וזו עובד יומה, ובשבת מהו נתנן בהם: **שיחא לחן שלום זה עם זה** - שערות של בהמות הנקחות מן השופרות היו לכהנים שמקריבין העולות. **וכל מן שאין המזבח בטל** - לא היו לוקחין מן השופרות. **ואם לא היה להם** - אלא שופר אחד - אתו לאינצוי, דשמא באותו יום של בית אב ראשון לא של בית אב שני יביאו נדרים ונדבות דרבה - לא יטול הבית אב מן השופרות. **ובשאר ימות השבוע** של אלו בתי אבות - לא מייית נדרים ונדבות כל כך. **ונמצא אותן בתי אבות מקריבות מן השופר** שלא היא המזבח בטל, דהו ערות שלהם, ומצינן הך קמאי ביהדי הך, **אמריה**: **זו לשכ ערותה**, ואנא הך לנו כלום ואי משום הך עולות שהביאו יחידים במשמרות שלנו - משום מולינו הואו הלכך תקינו ששה, היא יטול זה משופר של זה, וכשהמעות באות - נתנן אותן לששה שופרות. **כנגד פר ועגל ואיל כבש גדי ושעיר** - שהמגנוד פר לעולה - מביא ותתן לשופר ששמו "פר" במנה אחד, כדאמר "יביא במנה" דפר (בפר) במנה. **המתמנד עגל** - מביא תמשה סלעים, ותתן לשופר ששמו "עגל", וכן כולם. **הבהנים לוקחין ממעות שופר ששמו "פר"**, וקריבו מאותו שופר פרים עד שיכולו לא במעות. **דריב היא דאמר קטן הביא גדול לא יצא** - ולחכי הו ששה. שאין עולה באה אלא מתוך ששה בהמות. **כנגד פרים** - של חטאת ציבור שאברו והפריש אחרים תחתיה, ואחר כך נמצאו הראשונים, ותקו לרעיה ודמיון נופלין לשופר הראשון. **האילים** - אשם גזולות ואשם מעילות שאברו, והפריש אחרים תחתיה, ואחר כך נמצאו הראשונים, ותקו לרעיה - דמיון נופלין לשופר השני, ובאים לנדבת ציבור. **ההכבשים**

והכבשים – אשם נזיר ואשם מצורע, הבאים בני שנה, שנאמר בהן 'כבש', יתקן לרעיה – דמיין לשופר השלישי. ואהבי לא מערב מותרין עם מותר גזילות ומעילות – משום דלא דמו. אלו, בני שנה, ואלו – בני שתי שנים. אלו – באן לכפר, ואלו – להכשיר. והשעירים – שעירי חטאת של ציבור של גרלים

מכפרים על טומאת מקדש וקדושו, בשאן בה ידיעה. כדאמרינן בשבועות (בא), ולא מפי' השמועה. ואין לנו בהמה ניתקת לרעיה אלא אלא, דבכשה ושעירה האופת לחטאת יחיד – אין ניתקות לרעיה, אלא מתות. והמותרות – כגון מן שמקריב אחד מכל אלו, והפריש מעות לשם כך, והדולו בהמות ויתותרו המעות – נותן לשופר החמישי. והמקם – קולבון, שכל יחיד מביא מחצית השקל בהכרעה באדר. ואם נתנו בין שניהם שקל שלם – נותנין קולבון אחד, מעה קטנה, מפני הכרעה. שעכשיו לא נתנו בין שניהם אלא הכרע אחד, קולבון אחד במשפטן – היו ששתי הכרעות. לפיכך נותנין קולבון. כל חד וחד יומיה עבד – ואם באו לו קרבנות הרבה, שלא צריך לשופר – אין לו ליתול כלום שניהם. שרוא בשקלים מנותנין בשופר. כחידאה לא מוקמינן – דלא חישינן להא דרבי, דאמר: קטן והביא גדול – לא יצא. אלא המתנדב עגל – נותן המעות לשופר של פר, והבונים שמקריבין פרין אחד, עד שיכילו כל המעות שיש שם. ומותרות – בתמידה. כלומר, איהו חשיב חד שופר למותרות – כולוהו קמאי' נמי דחשיב מן הניתקין לרעיה מחמת ניהו, שניתותרו מבדי' קרבין' לשקלים – ונתלו – לתרומת הלשכה עם שאר השקלים. לנדיבה – לשופרות. הכי ניסבין כנגד מותר חטאת מותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע כו' – שהפריש מעות לאחד מכל אלו, ויתותרו – נותנין לשופרות. ו'אשם' סתם היינו אשם גזילות ומעילות – לא מעריב מותר ידידה בהדי חטאת. ואשם נזיר ומצורע – לא מעריב בהדי אשם סתם, דזה – כן בשר שנים, איל – כן שנה. ואשם מצורע – לא מעריב בהדי אשם נזיר, והאילו נזיר – בא להכשיר לניזירות טהרה, ואין נותנין מדמו לבהונות, ואין טעונים נסכים. ואשם מצורע – נותנין מדמו לבהונות, וטעון נסכים. וכל להתירי' מבחנה. ומותר דמנת חטא – הואיל ואיקרי 'חטאת' – אזיל מותרה לנדבת צבור. הדבי אמרינן במסכת תמורה (גכג), זה מדרש דרש דהירע הבקן, כל בהא ממוחר חטאת וממוחר אשם – וליקח בהם עולות, חטאת – לשם, וערות – לכהנים. אבל מותר מעות שאר מנחות – יום ויום. ואם הפריש מעות לעשירית האופה של היום, ויתותרו – שוב אין יכול לצרפן לשם מחר, אלא תפול לנדבת צבור, שגם היא נקראת 'חטאת'. בפרק 'ואלו מגלחין' במעוד טען (טוא), 'קריב חטאת' – זו עשירית האופה של כהן גדול. ומותר קנין – המפריש מעות לקנין, וניתותרו מניקין. תנא ליה רישא – בשבעה שפורות קמאי חשיב חד דשירה קנין', ורבי אושעיא תני במגרינן – שלש עשרה שפורות, ולא גנא קנין בקמאי' חד לקנין – מחוסר כפרה מביא מעות לקנין, ונתון בשופר, ואוכל בקדשים לערב. בדקיימא לן (עירובין לבא), אין בית דין של כהנים עומדים משם, עד שכלו כל המעות שבתוה שופר. ולא חישינן שמא לא יקריבו – הואיל ואין באה על חטאת. (ואי איהו גופיה לא מצי לאקדוניה). מנחת חטא – שהרי לשם חובה הפריש. נדבה – לשופרות. מותר לחפי תורה ירקב – דלאו 'חטאת' איקרי. ונדבת יחיד לא קריב דבפני עצמו אי אפשר להקריבו – שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו, ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו – שהרי אין תודה קריבה בלא לחמה. והכי מפרש בשקלים בפרק שני מותר שקלים – הכניס מעות מרובים לשקלים וסקלן, וניתותרו מהן, ואין אחרת – ואף על פי שהיה חובה – אינה קרויה 'חטאת', שיהא לה דין חטאת שלא היה טעון לבונה. ופולחני לבונה לית ליה דין חטאת – לגבי מותר נמי לית ליה דין חטאת. ואף על גב דאיקרי 'חטאת' – לאו דין חטאת אית לה, דאימעטא לה מדאי קרא. **משנה** אם רצה יביא ברמיז שנים – ואף על גב דהוי גדול והביא קטן, ובמרא מפרש טעמא. ורבי אוסר – לכתחילה, אבל אם הביא – יצא, דכיון דאמר 'זה' – אינו חייב באחריותו.

במעה; והלא חייבין שתי הכרעות; ואם זה שיעור הכרע – למע דרוק בקונטרס לפרש קול לפיכך נראה דבכל הכרעות מיירי, ופולגאן היא בתוספתא דשקלים, דתניא: כמה הוא נתון קולבון מעה כסף, אחד מעשרים וארבעה כסף לסלע, והבנים אומרים: תצי מעה של ארבע אסרות. וקולבונת אלו מה היו עושין מהן? נופלין לשקלים. דברי רבי מאיר, רבי אלעזר אומר: לנדבה.

ושמואל מאי טעמא לא אמר כרבי אושעיא – הוא דהין כל הני אמוראי דלעיל. ורבי אושעיא מאי טעמא לא אמר כשמואל – דבשלמא אמוראי דלעיל סברי: דמותר מנחה – לאו לנדבה אזיל, אלא לרבי אושעיא דחשיב מותר מנחת חטא – כל שכן מותר עשירית האופה

היא קרויה חטאת – בפרק קמא (מנחות דא), דרשינן לה, ותרתי שמעת מינה. **ומדאניה** קרויה חטאת ירקב – לא דמי למותר מנחה דלא תירקב ואינה קרויה 'חטאת', ועשירית האופה דרוקא דקרויה 'חטאת' בחוקאל (מו) – אתא האי קרא לאפוקי, דאין מותר קרויה 'חטאת', ותירקב. לפי

רב חסדא, הכי קאמר: מותר מנחת חטא – נדבה, מותר עשירית האופה של כהן גדול – ירקב. רבה אמר: אפילו מותר עשירית האופה של כהן גדול נמי נדבה, אלא מותר לחמי תודה ירקב. בפלוגתא, מותר עשירית האופה של כהן גדול – רבי יוחנן אמר: נדבה, רבי אלעזר אמר: ירקב. מיתיבי: מותר שקלים – חולין, ומותר עשירית האופה ומותר קניז יבין קניזי וזות קניזי וילדות וחסאות ויאשמות – מותריהן נדבה. מאי לאו מותר עשירית האופה של כהן גדול! – לא, מותר מנחת חטא. אמר רב נחמן בר רב יצחק, מסתברא קמאן דאמר: מותר עשירית האופה של כהן גדול ירקב. דתניא: 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת היא' – אמר רבי יהודה: היא קרויה חטאת, ואין אחרת קרויה חטאת, על עשירית האופה של כהן גדול שאינה קרויה חטאת ומעונה לבונה, ומדאניה קרויה חטאת – מותרה ירקב. **משנה** 'שור זה עולה', ונסתאב – אם רצה יביא בדמיו שנים. 'שני שוורים אלו עולה', ונסתאבו – רצה יביא בדמיהן אחד, ורבי אוסר. 'אל זה עולה', ונסתאב – אם רצה יביא בדמיו פכש. 'פכש זה עולה', ונסתאב – אם רצה יביא בדמיו איל, ורבי אוסר. נבוא

לא אולי לנדבת צבור, אלא הוא יסוף משלו, ומביא מנחה אחרת. ומותר עשירית האופה – של כהן גדול שמקריב בכל יום ויום. ואם הפריש מעות לעשירית האופה של היום, ויתותרו – שוב אין יכול לצרפן לשם מחר, אלא תפול לנדבת צבור, שגם היא נקראת 'חטאת'. בפרק 'ואלו מגלחין' במעוד טען (טוא), 'קריב חטאת' – זו עשירית האופה של כהן גדול. ומותר קנין – המפריש מעות לקנין, וניתותרו מניקין. תנא ליה רישא – בשבעה שפורות קמאי חשיב חד דשירה קנין', ורבי אושעיא תני במגרינן – שלש עשרה שפורות, ולא גנא קנין בקמאי' חד לקנין – מחוסר כפרה מביא מעות לקנין, ונתון בשופר, ואוכל בקדשים לערב. בדקיימא לן (עירובין לבא), אין בית דין של כהנים עומדים משם, עד שכלו כל המעות שבתוה שופר. ולא חישינן שמא לא יקריבו – הואיל ואין באה על חטאת. (ואי איהו גופיה לא מצי לאקדוניה). מנחת חטא – שהרי לשם חובה הפריש. נדבה – לשופרות. מותר לחפי תורה ירקב – דלאו 'חטאת' איקרי. ונדבת יחיד לא קריב דבפני עצמו אי אפשר להקריבו – שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו, ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו – שהרי אין תודה קריבה בלא לחמה. והכי מפרש בשקלים בפרק שני מותר שקלים – הכניס מעות מרובים לשקלים וסקלן, וניתותרו מהן, ואין אחרת – ואף על פי שהיה חובה – אינה קרויה 'חטאת', שיהא לה דין חטאת שלא היה טעון לבונה. ופולחני לבונה לית ליה דין חטאת – לגבי מותר נמי לית ליה דין חטאת. ואף על גב דאיקרי 'חטאת' – לאו דין חטאת אית לה, דאימעטא לה מדאי קרא. **משנה** אם רצה יביא ברמיז שנים – ואף על גב דהוי גדול והביא קטן, ובמרא מפרש טעמא. ורבי אוסר – לכתחילה, אבל אם הביא – יצא, דכיון דאמר 'זה' – אינו חייב באחריותו.

נבוא

גמרא והא אמרת רישא – אפילו לרבנן. שור במנה כו' – ואמאי יביא בדמיו שנינה זה ונסתאב שאני – דכיון דאמר "זה אקריב עולה", ונסתאב – אול ליה נדריה, דזה לא מצי למיקרב. אבל התם דאמר "חרי על שור במנה" – חייב עד שיביאנו. נודול והביא קפן – שבכל מקום שנים חשובים מאחד, ואפילו שניהם שוקו. ואף על גב דנסתאב – איכא למימרא: חלף ליה נדריה, ובאחריות נמי לא ליחייב, דהא אמר "אלו" – אפילו הכי, לבתחילה לא שרה. לילפוג נמי ברישא – "שור זה עולה", "שור זה עולה", יביא בדמיו שנים. דהוי קטן והביא גדול" נמי לפילוג, ולימא "רבי אוסר". דלא שני ליה בין "קטן והביא גדול" ל"גדול והביא קטן". תיע – דארישא דגדר קטן והביא גדול נמי פליג. **ורבי אוסר** – אלמא בכבש אסר נמי רבי להביא בדמיו איל, דהוי קטן

לפי שאין בילה – שצריך להביא שני מנחות 1
עמקו בשני כלים, ואין יכול לערבן יחד 2
בבלי אחד, הלכך לא מייחו כי הווא דגדרו. וכן 3
הדם – לא חיישין אם נתערב, ולכל הפחות אם 4
נתערב סולתן – יכול לערב לבתחילה, כדאמרן 5
לעיל גבי יין. 6
שצריך להביא שני מנחות 1
עמקו בשני כלים, ואין יכול לערבן יחד 2
בבלי אחד, הלכך לא מייחו כי הווא דגדרו. וכן 3
הדם – לא חיישין אם נתערב, ולכל הפחות אם 4
נתערב סולתן – יכול לערב לבתחילה, כדאמרן 5
לעיל גבי יין. 6

גמרא והא אמרת רישא: "שור בקנה" והביא שנים בקנה – לא יצא! – "שור זה" ונסתאב שאני. שני שורין אלו עולה ונסתאבו רצה יביא בדמיהן אחד ורבי אוסר. מאי טעמא? משום דתורה ליה "גדול" והביא קטן, ואף על גב דנסתאב – לבתחילה לא שרי רבי. ולפילוג נמי ברישא! – רבי אפוליה מילתא פליה, ונטר להו לרבנן עד דמסקי מילתייהו, והדר מילפוג עלייהו. תיע, דקתני: "אלו זה עולה", ונסתאב – רצה יביא בדמיו כבש. "כבש זה לעולה", ונסתאב – רצה יביא בדמיו איל, ורבי אוסר. שמע מינה. איבעיא להו: כמינא למינא, מאי? תא שמע: "שור זה עולה", ונסתאב – לא יביא בדמיו איל, אבל מביא בדמיו שני אילים, ורבי אוסר. לפי שאין בילה. שמע מינה. אי הכי, מאי איריא תרי? אפילו חד נמו, דהא בנסתאב לרבנן לא שני להו בין גדול לקטן? תרי תנאי ואלביא דרבנן. "רבי אוסר לפי שאין בילה". טעמא – דאין בילה, הא יש בילה שרי, והתני: "אלו זה עולה", ונסתאב – רצה יביא בדמיו כבש. "כבש זה עולה", ונסתאב – יביא בדמיו איל, ורבי אוסר! – תרי תנאי ואלביא דרבי. ובמחורין, "עגל" והביא פר, "כבש" והביא איל – יצא. סתמא – פרבנן. "רצה יביא בדמיו שנים" [כו]. אמר רב מנשיא פר זביר, אמר רב: לא שנו אלא דאמר "שור זה עולה", אבל אמר "שור זה עלי עולה" – הוקבע, ודלמא "עלי להביא" קאמר! אלא אי אתמר הכי אתמר, אמר רב מנשיא פר זביר, אמר רב: לא שנו אלא דאמר "שור זה עולה", אי נמי אמר "שור זה עלי עולה", אבל אמר "שור זה ודמיו עלי עולה" – הוקבע. משנה האומר "אחד מכבשי הקדש, ואחד משורי הקדש", והיו לו שנים – הגדול שבהן הקדש, שלשה – בינוני שבהם הקדש. "פירשתי, ואני יודע מה שפירשתי", או ש'אמר לו אבא, ואני יודע מה' – הגדול שבהן הקדש. **גמרא** אלמא, מקדיש – בעון ופה מקדיש. אימא סיפא: "בינוני שבהן הקדש" – אלמא, מקדיש – בעון רעה מקדיש! – אמר שמואל: חוששין אף לבינוני, דלגבי קפון עון ופה הוא. היכי עביד? – אמר רבי תימא בר רב: ממתין לו עד שיינסם, ומחיל ליה לקדושתיה בגדול. אמר רב נחמן, אמר רבה בר אבובה: לא שנו אלא דאמר "אחד משורי הקדש", אבל אמר "שור בשורי הקדש" – הגדול שבהן הקדש, "תורא בתוראי" קאמר. – איני? והאמר רב הונא, אמר רבי חיאי משמיה דעולאי: האומר לחבירו "בית בביתי אני מוכר לך" – מראהו עליתה, לאו משום דגריע! – לא, מעולה שבפתים. מיתבי: "שור בשורי הקדש", וכן שור של הקדש שנתערב בפתים – הגדול שבהן הקדש, וכולם ימכרו לצרכי עולות ודמיהן חולין! – תרגומא אשור של הקדש שנתערב בפתים. והא "וכן" קאמר! – תרגומא אגדול. מיתבי: "בית בביתי אני מוכר לך", ונפל – מראהו נפול. "עבד בעבדני אני מוכר לך", ונת – אחד מיתבי – מראהו ואמר "הו שמכרתי לך". ואמאי

קרב למזבח אלא חד מנייהו. אבל היכא דאמר "פירשתי" – ליכא דספקו, דהאי גדול פירש. היכי עביד – נדמשתרי ליה חד מנייהו: ופחיל לקדושתיה בגדול – נדמה נפשו: אי אבינוני חל, ולאו אגדול – הרי זה נסתאב, וחיללו בגדול. ואי אגדול חל מעיקרא – נמצא בינוני חולין מעיקרא. לא שנו – דחוששין אף לבינוני. תורא בתוראי – שור החשוב בשורי, מיראה עליה – שמראהו לעליה, ואומר לה: מוכרתי לך. קא סלקא דעתך. "עליה ממש" קאמר, דגריעא דירחא ממשל בית – אלמא "בית בביתי" לאו "החשובה בביתי" קאמר, והוא חרין לתורא בתוראי. שור בשורי הקדש – עולה. הגדול שבהן הקדש – עולה, וכל האחרים ימכרו לצרכי עולות – שמוא חד אל איכא למימרא: זה עולה. ודמיהן חולין – קדש אינו תופס דמיה, אלא בעל מום שיצא לחולין נתפס דמיו בקדושתו. אבל האי, דלא נפיק לחולין, ולצורך קדשים נמכר – אין דמיו קדשים. ולקדש נמי לא גזיל מדי – דהא ידב ליה הגדול שבהן. קתני מירא "ובולן ומכר" כו', דחוששין לבולן, אף על גב דאמר "שור בשורי", וקשיא לרב נחמן. תרגומא הא דקתני "ובולן ימכרו לצרכי עולות", אשר של הקדש שנתערב באחרים – אבל אשר בשורי – ליכא דספקו, דגדול משמע. והא וכן קתני – נדמשת: דין שנים שור. תרגומא – הא דקתני "וכן אגדול, דכן דינו שור, דנותן הגדול הקדש. אבל לגבי טעמא ליכא בשורי". ונפל – אחד מיתבי – מראהו ואמר "הו שמכרתי לך". ואמאי

ואמאי נתייז הו נפיל - אי גדול נפל - והפסיד לוקח, דהא גדול שבבתים משמע. ואי קטו נפל - לית ליה פסידא. בעל השטר - כגון האי לוקח שבא בשטר מכירה - אי דין להתחוננה, דהוי מוציא מחבירו עלוי הדיא. שהמוכר מחזיק בבתים, הלכך ראיא על הלוקח. אבל גבי הקדש - גדול משמע. **משנה**

שאקריבנה בבית חנוני יקריבנה במקדש - דביקן דאמר "הרי עלי עולה" - אאתיב ליה 1 בעולה. אמר הקריבנה בבית חנוני יצא - 2 מפרש טעמא בגמרא. ונלח במקדש - מביא קרבנותיו. **גמרא** והא מקמל קמלה - 3 דרשוחו חרי הווא, ואודו איתדיב בעולה מבי אמר "הרי עלי עולה" אפר רב הכמנא - 4 כיון דאמר "על מנת שאקריבנה בבית חנוני" - 5 הו כאליו אמר "על מנת שאהרגנה" ולא איתדיב באחריותה. ומשום הכי יצא, אבל חיב כרת משום שחוטאי, שהרי קרא עליה שם עולה. נזיר - לא מצי לאתנוי - 6 "על מנת שלא אתחייב באחריות דקרבנותיו", דביקן הדלה עליו נזירות - לא קפעה מיניה, עד דמיתיי קרבנותיו. לודרון בעלמא קא מיזבין - ולא חל עליה שם עולה. מפי לא מצינא לאיצטעורי - ברחוק מארץ ישראל עומד, וקרבן חנוני, ואליבא דרבא - לא מחייב משום שחוטאי. ואפר ליה רב המננא נזיר הוי ודאי טעמא בראקמארת לא חל עליה שם נזירות - אבל עולה היינו טעמא - נעשה כאומר וכו', ושם עולה עליה, חייב כרת. והקריבנה בארץ ישראל - שלא בירושלים. ולהכי קטא "בארץ ישראל", דאף על גב דלא קיים נדרו - יצא דקביעותא דבית חנוני - לאו קביעות הוא (אלא היינו טעמא), דהוי כאומר "על מנת שאהרגנה" ועל מנת שלא אתחייב באחריותה" דמה לי קטלה התם מה לי קטלה הכא, וענשו כרת משום שחוטאי. דוך אלמא - שם עולה חל עלה, כדה המננא. בגמרא - קטבה: משום משכן שדיה שם. יתא עדיין המדבר קדוש. והקריבנה כעבר הירדן - בארץ ישראל שלא בירושלים, אפילו הכי - יצא, ד"על מנת שלא אתחייב באחריות" קאמר. **משנה** ואין צריך לומר לדבר אחר - אם שמשו לעבודה זרה - לא ישמשו עד בירושלים, אלא אלו כבעלי מומין - שחולקין ואוכלין בקדשים, כדאמר "באלו מנחות" (מנחות ע"א). איש חלקל, ואפילו בעל מום. **גמרא** כחן ששחט בחמתו לעבודה זרה - לפני עבודה זרה, ושכ - קרבנו הוא מקריב במקדש אדתי כן, ריח ניחוח הוא. אי עבד שירות - בעבודה זרה - מיתסר במקדש, ושחטה לא איקרי שירות. דהא במקדש שחטה בור, שגג בוריקא זרק עד לעבודה זרה בשוגג. והשתא עבד ליה שירות, אלא ששוגג היה, מאי לאו או מכשול או עון - כלומר, או שוגג או מיד על שם שירות לעבודה זרה, וכתיב "לא יגשו אלו עולות" עון מיד - עון מיד - ואודו דאמרינן במסכת יומא (ל"ב). "עונות" - אלו חידונות, וכן הוא אמר "חברת תורת" עונה ביה, והשתא בשוגג - משמע: אפילו נפש כחן בחטאה בשגגה, יכול להקריב קרבנו, ולהקריב על עצמו. ובהיא פרשתא בעבודה זרה מישתעי, דכתיב (במדבר טו) "וכי תשגו ולא תעשו" וגו' - זו עבודה זרה, ששקולה כנגד כל התורה כולה. כפאי - פלח לעבודה זרה, דאיצטריך קרא לאכשורי לעבוד במקדש כי שוגג

שאקריבנה בבית חנוני - אין שייך כאן "חפוס לשון ראשון ואחרון" - דהוי כאומר "עד בית חנוני מצינא דאסרה", כדאינא בגמרא. **אפילו** תימא עליה דגריעה די בעל השטר על התחוננה. תימא: דהויא דהויא דהויא. אבל קשיא: דמסיך די בעל מסיך. מאי "עליה" מעולה שבבבסי? ושמן דרתיאי דהויא, אפילו דמסיך די בעל השטר על העליונה! ושמן לאפוקי יציע דהוקא קאתי. **לא** ישמשו במקדש בירושלים - בספר "החזיר" כתוב: כחן שהדיב דתו - לא ישתא את כפיו, ולא יקרא דרשמי "קדשתו", והוא אחילה לקדשותיה, ועבדו ליה רבנן מעלה - מפני דכיבי שלום. האי כיון אדידי - אדידי, כדתנן: הכתובים שמשו בבית חנוני - לא ישמשו במקדש בירושלים. וזכתי אצטריך "בירושלים" - וזה לשונו: הרי אלו כבעלי מומין כו', מהבא נפק לאו דכחן שחמיר דתו, וחור בחשבוה - כשר לדוכן, שהרי אלו מצטו כחן בעל מום כשר פסול לדוכן, אלא אם היה לו מום בדידי, כדאמרין במגילה (ד"ב). מפני שהעם מסתכלין בו, ותו: הא דקתני "לא ישמשו במקדש בירושלים", ולחכי אצטריך "בירושלים" - לאשמועינן: דבגב ובענין היו מותרין לשמש. כל שכן בזמן הזה, שאין שירות ואין מקדש, דהויא כשר לדוכן ולקרות בתורה תחילה, ותו אמרינן (תענית כ"א): לא מן משרת בעל מום - לא, אף בראש בעל מום - לא! ולמלמד לומר "לעמוד לשרת" - לעמדה הקשתה, ולא לדבר אחר, עד כאן לשונו. **כחן** ששחט לעבודה זרה קרבנו ריח ניחוח - ולרב ששה - בשוגג, ולרב נחמן - אפילו במזיד.

ואמאי לחיו חיידין נפלי, חיידין מתי! - לוקח קא אקמרת? שאני לוקח, הרי בעל השטר על התחוננה. **אמאי** דאתית להכי, אפילו תימא עליה דגריעה - יד בעל השטר על התחוננה. **משנה** "הרי עלי עולה" - יקריבנה במקדש, ואם הקריבנה בבית חנוני - לא יצא. "הרי עלי עולה" שאקריבנה בבית חנוני - יקריבנה במקדש, ואם הקריבנה בבית חנוני - יצא. רבי שמעון אומר: אין זו עולה. "הריני נזיר" - גלח במקדש, ואם גלח בבית חנוני - לא יצא. "הריני נזיר שאגלח בבית חנוני" - גלח במקדש, ואם גלח בבית חנוני - יצא. רבי שמעון אומר: אין זה נזיר. **גמרא** יצא, הא מקמל קמלה! - אמר רב המננא: נעשה כאומר "הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה" - אמר ליה רבא: אלא מעתה, סיפא דקתני: "הריני נזיר שאגלח בבית חנוני" - גלח במקדש, ואם גלח בבית חנוני - יצא, הכי נמי דנעשה כאומר "הריני נזיר על מנת שלא אתחייב באחריות קרבנותיו", נזיר קמה דלא מיתיי קרבנותיו לא מתכשר! אלא אמר רבא: אדם זה לודרון נתכוון, אמר: אי סניא בבית חנוני - מרחנא, טפי - לא מצינא לאיצטעורי. נזיר נמי - האי נכרא לצעורי נכפיה קא מיפזין, אמר: אי סניא בבית חנוני - מרחנא, טפי - לא מצינא לאיצטעורי. ורב המננא אמר לך: נזיר - פרקאמרף, עולה - על מנת שלא אתחייב באחריותה" קאמר. ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב המננא, דאמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: "הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חנוני", והקריבנה בארץ ישראל - יצא, וענשו פרת. תניא נמי הכי: "הרי עלי עולה שאקריבנה במקדש", והקריבנה בעבר הירדן - יצא, וענשו פרת. **משנה** הפהנים ששמשו בבית חנוני - לא ישמשו במקדש בירושלים, ואין צריך לומר לדבר אחר, שצאמר "אף לא יעלו פהני במקדש אל מזבח ה' בירושלים כי אם אכלו מצות קרבן אחרים", הרי אלו כבעלי מומין, חולקין ואוכלין. ואם מקריבין, **גמרא** אמר רב יהודה: פהני ששחט לעבודה זרה קרבנו ריח ניחוח. אמר רב יצחק בר אבדימי: מאי קראה? - "יען אשר ישרתו אותם לפני גלוליהם ותיו לבית ישראל למכשול עון על פן נשאתי ידי עליהם גם ה' אלהים ונשאו עונם", וכתיב בתריה "ולא יגשו אלו לכהן ליה", אי עבד שירות - אין, שחיטה - לאו שירות הוא. איתמר: שגג בוריקה - רב נחמן אמר: קרבנו ריח ניחוח, רב ששת אמר: אין קרבנו ריח ניחוח. אמר רב ששת: מנא אמנא לה? דכתיב "ותיו לבית ישראל למכשול עון", ו"מכשול" - שוגג, ו"עון" - מזיד. ורב נחמן? מכשול דעון, אמר רב נחמן: מנא אמנא לה? - דתניא: "וכפר הפהן על הנפש השגגת בחטאה בשגגה" - מלמד שבהן מתכפר על ידי עצמו. כפאי? אילמא בשחיטה - מאי איריא שוגג? אפילו מזיד נמי! אלא לאו בוריקה. ורב ששת? אמר לך: לעולם בשחיטה, ובמזיד לא נעשה משרת לעבודה זרה. ואודו למעמיהו. דאתמר: הויד בשחיטה - רב נחמן אמר: קרבנו ריח ניחוח, ורב ששת אמר: אין קרבנו ריח ניחוח, רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח - דלא עבד שירות. רב ששת אמר אין קרבנו ריח ניחוח, נעשה

ובחיה פרשתא בעבודה זרה מישתעי, דכתיב (במדבר טו) "וכי תשגו ולא תעשו" וגו' - זו עבודה זרה, ששקולה כנגד כל התורה כולה. כפאי - פלח לעבודה זרה, דאיצטריך קרא לאכשורי לעבוד במקדש כי שוגג

נדומין לי זקן אחד לבוש לבנים - בירושלמי פריך: הוכתיב 'וכל אדם לא היה באהל מעויר', ואפילו מלאכים, דכתיב 'דמות פניהם פני אדם'; ומשני: דשמו שכינה הייתה.

חוניו בני ישמש תחתי - תימה: הא דרשבון בתורת כהנים. 'תחת אבי' - בזמן שהוא ממלא מקום אביו, וה לא היה יודע סדר

- 1 עבודה, והא קאמר ליה 'בא ואלמך סדר
- 2 ועבודה' ויש לומר: דברית חסא היה ממלא
- 3 מקום אבותיו. ואם תאמר: וכי לא ראה חסן גדול
- 4 משמש מעולם, שהיה לובש באונקלי הגורר
- 5 בצילצול? ועוד: הא אינו נעשה חסן גדול עד
- 6 שישעה סגן ויה לומר: דלא היה יודע, ובא לכינס
- 7 בכזהנה גדולה תחת.

והעלה עליו עולה לשם שמים - תימה: הרי

יש כאן בישור שחתי חוץ ונראה:

- 1 דלבי נח היה מעלה, (למים) הגוררים נדרים
- 2 ונרבות.

בתחילה כל האומר עולה ואו מנחה -

- 1 בתחלה קודם שיפירש קרבנו ואומר
- 2 הרי עלי עולה ומנחה אני מטיל עליו כו'. משום
- 3 דאין טוב לומר "על" - שמוא לא יקיים, ובתיב
- 4 (דברים כג) 'וכי תחול לנדור' וגו' כך פירש
- 5 הקונטרס. עוד פירש בקונטרס פירוש אחר: גרסינן
- 6 'בתחילה כל האומר "על" - אני כופתו ומניחו
- 7 לפני ארי, ועשוי כל האומר לירד ממנה - אני
- 8 מטיל עליו קומקום של חמין. בתחילה הייתי שונא
- 9 הרבנות, וכל האומר לי "עלה לגדולה" כו',
- 10 ועכשיו שעליתי לגדולה, רבי יהושע בן פרחיה
- 11 נשיא היה, במסכת תויגה (טז, א). עד כאן לשונו.
- 12 ואותו לשון ראשון היה כתוב בספר, ולעיל היה
- 13 ליה לאיתרו, ובי 'הרי עלי עולה' ורבינו
- 14 קלוגיטוס אביו של רבי משולם הגיה כלשון שני
- 15 בשעת פירוטו: 'איתרו עליה טעה בן "עלה",
- 16 ושלושה דברים הגיה כמפי נבואה בשעת פטירתו.
- 17 זאת ועוד אחרת: שהיה כתוב בספרים בפרק 'בית
- 18 שמוא' בוביחם (מהב, 'דברים שאין דיחבין
- 19 עליהם פטור' - פיגול - דיחבין עליהם משום טהור
- 20 וטמא. חוץ מן הדם. ונמי רבי שמעון מחייב בדבר
- 21 שדרכו להיאכל'. פירוש: אמר רבי שמעון, ועוד
- 22 הגיה בשבועות (כב, ב) שהיה כתוב בספרים
- 23 'קרבנות פטורין, ודוספר לבישן "עלה", ולא היה
- 24 יודעין מהו, ואמר דגרסינן "למה שלא"
- 25 הלומד

וכמה, דברי רבי מאיר. אמר לו רבי יהודה: לא

פך היה מעשה, אלא לא קיבל עליו חוניו, שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה. ואף על פי כן נתקנא בו חוניו בשמעי אחיו. אמר לו: בא ואלמך סדר עבודה, והלבישו באונקלי וחגרו בצילצול, העמידו אצל המזבח. אמר להם לאחיו הפהנים: ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו, "אותו היום ששיתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שלוכי ואחזור בצילצול שלוכי". בקשו אחיו הפהנים לתרוגו, רץ מפניהם ורצו שם מזבח, והעלה עליו לשם שמים. שמוא: "היתה ביום ההוא ויתה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים ומצבה אצל גבולה לה'".

ובשמעו חכמים בדבר, אמרו: ומה זה שפרח ממנה - פך, המבקש לירד לה - על אחת פמה וכמה. תניא, אמר רבי יהושע בן פרחיה: בתחלה כל האומר "עלה לה" - אני פופתו ונותנו לפני הארי. עתה כל האומר לי לירד ממנה - אני מטיל עליו קומקום של חמין. שהרי שאל ברח ממנה, ובשעלה - פקש לתרוג את דוד. אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לאבין: רבי מאיר, האי קרא דרבי יהודה מאי עבד ליה? לכתניא: לאחר מפלתו של סנחריב, יצא חזקיה ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות של זהב, הדין שלא לעבוד עבודה זרה, שמוא: "ביום ההוא והיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת פנען

נעשה משרת - והא דאמרין לעיל בשחיטה לא מפיסלא - מוקי לה רב ששת בשוגג. הורה לעבודה זרה - אמר לה: 'אלי אתה'. קפיתא - סגג בוריקה. אבל שחיטה איפא מודה ליה לרב נתפס - ואפילו הדי. נכנס עמי - לפני ולפנים. אמר ליה - שמעי לחוניה: בא ואלמך סדר עבודה. ואנקלי - מלבוש של עור. צילצול - אזור. לאהובתו - לאשתו. זה שלא ירד לה - שמעי שלא ירד לה לגדולה,

כך נתקנא באחיו. חזיר לה על אחת כמה וכמה - שאין מודדיין אותו, שלא ילקלע עצמו. מנא ואלמך - חוניה היה חכם משמעני. שפרח ממנה - שלא רצה לקבלה מתחילה. כל האומר עולה [או] מנחה בתחילה קודם שיפירש קרבנו ואמר עלי עולה או מנחה אני מטיל עליו כו' - משום דאין טוב לומר "על" - שמוא לא יקיים. ובתיב (דברים כג) 'וכי תחול לנדור'. לשון אחר: בתחילה כל האומר "על" - אני כופתו ומניחו לפני ארי. ועכשיו כל האומר לירד מהמנה - אני מטיל עליו קומקום של חמין. בתחילה הייתי שונא את הרבנות, וכל האומר לי "עלה לגדולה" וכו'. ועכשיו שעליתי לגדולה וכו'. רבי יהושע בן פרחיה נשיא היה במסכת תויגה (טז, א). מבריות שפת כנען - שפת ישראל היושבים בארץ כנען. וסיפא דקרא.

ושבעים

לרב נתפס ואי אשמעינן שחיטה - משום דעבד ליה עבודה, אבל השתחוה דלא עבד

ליה עבודה - אימא לא, צריכא. ואי אשמעינן השתחויה - משום דעבד ליה מעשה,

אבל הודה דדיבורא בעלמא - אימא לא, צריכא. ואין צריך לומר דבר אחר" [וכו.].

מדיקאמר "אין צריך לומר דבר אחר", מפלל דבית חוניו לאו עבודה זרה הוא. תניא

במאן דאמר: בית חוניו לאו עבודה זרה הוא. דתניא: אותה שנה שמת שמעון הצדיק,

אמר להן: שנה זו הוא מת. אמרו לו: מינן אתה יודע? אמר להן: פל יום הפפורים נדומין

לי זקן אחד לבוש לבנים ונתעצף לבנים, ונכנס עמי ויצא עמי. שנה זו נדומין לי זקן אחד

לבוש שחורים ונתעצף שחורים, ונכנס עמי ולא יצא עמי. לאחר הרגל הלה שבכעת ימים

ומת. ונמנעו אחיו הפהנים מולכרד בשם. בשעת פטירתו אמר להם: חוניו בני ישמש

תחתי. נתקנא בו שמעי אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים ומחצה, אמר לו: בא ואלמך

סדר עבודה. הלבישו באונקלי וחגרו בצילצול, העמידו אצל המזבח. אמר להם לאחיו

הפהנים: ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו, "אותו היום ששיתמש בכהונה גדולה אלבוש

באונקלי שלוכי ואחזור בצילצול שלוכי". בקשו אחיו הפהנים לתרוגו, רץ מפניהם ורצו

שם מזבח, והעלה עליו לשם שמים. שמוא: "היתה ביום ההוא ויתה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים ומצבה אצל גבולה לה'".

ובשמעו חכמים בדבר, אמרו: ומה זה שפרח ממנה - פך, המבקש לירד לה - על אחת פמה וכמה. תניא, אמר רבי יהושע

בן פרחיה: בתחלה כל האומר "עלה לה" - אני פופתו ונותנו לפני הארי. עתה כל האומר לי לירד ממנה - אני מטיל עליו

קומקום של חמין. שהרי שאל ברח ממנה, ובשעלה - פקש לתרוג את דוד. אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לאבין: רבי מאיר, האי קרא דרבי יהודה מאי עבד ליה? לכתניא: לאחר מפלתו של סנחריב, יצא חזקיה ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות של זהב, הדין שלא לעבוד עבודה זרה, שמוא: "ביום ההוא והיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת פנען

הלומד תורה נטהרה נושא אשה ואחר כך לומד תורה - בפרק קמא דקדושין (כט,ב) איכא למאן דאמר איפכא, ואמרינן: לא פליגי, הא - לך, הא - ליה.
ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן - מדרשת הלוקין, יש מי שאומר: נשמותיהן של צדיקים, ויש מי שאומר: בכשם של אש, היינו דאמרינן בשמונה עשרה ב'עבורה': "ואיש ישראל ותפלת מנהרה באהבה תקבל ב'ציון", ויש אומרים רקאי ארלעיל "והשב את העבודה לדביר ביתך ואיש ישראל", לא מצאתי יותר.

הדרן עלך הרי עלי עשרון
סליקא לה מסכת מנחות

וּנְשָׁעוֹת לְה' צָבָאוֹת. הלכו לאלֵלֶּסְדִּירָא של מצרים, ובגו מופת, והעלו עליו לשם שמים. שְׁנָאֵמַר: "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מוֹפֵת לְה' בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם". ער הַהֵרִים יֵאָמְרוּ לְאַחַת. מאי "ער הַהֵרִים יֵאָמְרוּ לְאַחַת"? - לְמִי־תִרְגְּמוּם רַב יוֹסֵף: קָרְתָא דְבֵית שְׁמַשׁ דְּעֵתִיד לְמִי־תִרְגְּמוּ, אִיחָאֵמַר דְּהֵיא דְרָא מַנְהוּן, וּמְפָאֵר ד'עיר הַהֵרִים" לִישְׁנָא דְשִׁמְשָׁא הֵיאָה? - דְכְתִיב: "הַאֲמִיר לְחֵם וְלֹא יוֹרֵחַ". "הִבְיֵא בְּנֵי מִרְחֹק וּבְנֹתֵי מִקְצֵה הָאָרֶץ", "הִבְיֵא בְּנֵי מִרְחֹק" - אָמַר רַב הוּנָא: אֵלוּ גְלִילוֹת שֶׁל כְּבֹל, שֶׁדַּעְתָּן מִיּוֹשֻׁבַת עֲלֵיהֶן כְּבָנִים, וּ"בְנֹתֵי מִקְצֵה הָאָרֶץ" - אֵלוּ גְלִילוֹת שֶׁל שְׂאֵר אַרְצוֹת, שְׂאֵין דַּעְתָּן מִיּוֹשֻׁבַת עֲלֵיהֶן כְּבָנוֹת. אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר רַב יִצְחָק, אָמַר רַב חֲסִידָא, וְאָמְרֵי לֵה אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מִצּוֹר וְעַד קְרִמְיָנִי - מִכִּירִין אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת אֲבֵיהֶם שְׁבַשְׁמִים, וּמִצּוֹר כְּלָפֵי מַעֲרָב וּמִקְרִמְיָנִי כְּלָפֵי מוֹרֵחַ - אֵין מִכִּירִין אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶת אֲבֵיהֶן שְׁבַשְׁמִים. אִיתִיבֵיה רַב שִׁמְיֵי בַר חִיָּא לְרַב: "מִמְּוֹרָח שְׁמֹשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ גְדוֹל שְׁמֵי בְּגוּיִם וּבְכָל מְקוֹם מְקֻסָּר מְגֹשׁ לְשִׁמְיֵי וּמִנְחָה טוֹהוֹרָה! אָמַר לִיה: שִׁמְיֵי, אַתָּה דְקָרוּ לִיה אֱלֹהָא דְאַלְהָא. "בְּכָל מְקוֹם מְקֻסָּר מְגֹשׁ לְשִׁמְיֵי", בְּכָל מְקוֹם סֵלְקָא דַּעְתָּהּ? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵלוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים הַעֲסֻקִים בְּתוֹרָה בְּכָל מְקוֹם, מַעֲלָה אֵין עֲלֵיהֶן פְּאִילוּ מְקַטְרִין וּמְגִישִׁין לְשִׁמְיֵי. וּ"מִנְחָה טוֹהוֹרָה" - זֶה הַלּוֹמֵד תוֹרָה בְּטוֹהַרָה, נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְאַחַר כֵּן לּוֹמֵד תּוֹרָה. "שִׁיר הַפְּעֻלוֹת הֵנָּה בְּרַכּוֹ אֶת ה' כֹּל עֲבָדֵי ה' הַעֲמִידִים בְּבֵית ה' בְּפִלִיּוֹת" - מַאי "בְּפִלִיּוֹת"? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵלוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים הַעֲסֻקִים בְּתוֹרָה בְּפִלְיָה, מַעֲלָה עֲלֵיהֶן הַתְּנוּב פְּאִילוּ עַסְקוּיִם בְּעֹבְדוֹה. "לְעוֹלָם זֹאת עַל יִשְׂרָאֵל" - אָמַר רַב גִּידֵל, אָמַר רַב: זֶה מוֹפֵת בְּנֵי, וּמִיכָאֵל שֶׁר הַגְּדוֹל עוֹמֵד וּמְקַרֵּיב עֲלָיו קֶרֶן. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵלוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים הַעֲסֻקִין בְּהַלְבוֹת עֹבְדוֹה, מַעֲלָה עֲלֵיהֶם הַתְּנוּב פְּאִילוּ נִבְנָה מְקֻדֵשׁ בְּיָמֵיהֶם. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, מַאי דְכְתִיב: "זֹאת הַתּוֹרָה לְעֹלָה לְמִנְחָה וּלְחֻטָּאת וְלִזְבָּחִים" - כֹּל הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה - פְּאִילוּ הַקְּרִיב עוֹלָה מִנְחָה חֻטָּאת וְאִשָּׁם. אָמַר רַבָּא: הַאי "לְעֹלָה לְמִנְחָה", "עֹלָה וּמִנְחָה" מִיבָעֵי לִיה! אֵלָּא אָמַר רַבָּא: כֹּל הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיד לֹא עוֹלָה (וְלֹא חֻטָּאת) וְלֹא מִנְחָה וְלֹא אִשָּׁם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַאי דְכְתִיב: "זֹאת תּוֹרַת הַחֻטָּאת" וְ"זֹאת תּוֹרַת הַמִּזְבֵּחַ"? - כֹּל הַעוֹסֵק בְּתוֹרַת חֻטָּאת - פְּאִילוּ הַקְּרִיב חֻטָּאת, וְכֹל הַעוֹסֵק בְּתוֹרַת אִשָּׁם - פְּאִילוּ הַקְּרִיב אִשָּׁם. מִשְׁנָה נֶאֱמַר עוֹלֹת בְּהִמָּה "אִשָּׁה רִיחַ נִחוּחַ", וּבְעוֹלֹת חֲסִידֵי עוֹף "אִשָּׁה רִיחַ נִחוּחַ", וּבְמִנְחָה "אִשָּׁה רִיחַ נִחוּחַ" - לוֹמַר לְךָ: אַחַד הַמְּרַבֵּה וְאַחַד הַמְּמַעֲמֵי, וּבְלֶעֱבֵד שִׁכְוִין לְכוּ לְשִׁמְיֵים. **זְמַרָא** אָמַר רַבִּי יוֹנָא: מַאי קְרָאָה? - "מִתּוֹקְהָ שֶׁנֶּתַּעַבְד אִם מַעֲט וְאִם הַרְבֵּה יֵאָכֵל". רַב אֲדָא בַר אַבְהָה אָמַר, מְרַבָּא: "בְּרַבּוֹת הַטּוֹבֵה רַבּוּ אִבְקָיָהּ וּמַה בְּשֵׁרוֹן לְבָעִילוֹ". תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן עֲזַאי: בּוֹא וּרְאֵה מַה פְּתִיב בְּפִרְשֵׁת קְרָבָנוֹת, שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּהוֹן לֹא "אֵל" וְלֹא "אֱלֹהִים" אֵלָּא ה' - שְׁלֹא לִיתּוֹן פְּתַחוֹן פֶּה לְבַעַל דִּין לְהִלּוּק. וְנֶאֱמַר בְּשׁוֹר הַגֵּם "אִשָּׁה רִיחַ נִחוּחַ", וּבְעוֹף הַדָּק "אִשָּׁה רִיחַ נִחוּחַ", וּבְמִנְחָה "אִשָּׁה רִיחַ נִחוּחַ" - לוֹמַר לְךָ: אַחַד הַמְּרַבֵּה וְאַחַד הַמְּמַעֲמֵי, וּבְלֶעֱבֵד שִׁכְוִין אֶת לְכוּ לְשִׁמְיֵים. וְשְׁמַעוֹן בֶּן עֲזַאי: בּוֹא וּרְאֵה מַה פְּתִיב בְּפִרְשֵׁת קְרָבָנוֹת, שְׁלֹא בִּי לִי כֹל חֵיתוֹ וְעַר בְּהֵמוֹת בְּתַרְוֵי אֵלָּף. וְדַעְתִּי כֹּל עוֹף הַרִים וְחַי שְׂדֵי עֲמִיד". "הַאֲוִכֵל בִּשְׂר אַפִּירִים וְדָם עַתּוּדִים אֲשַׁתַּח". לֹא אֲמַרְתִּי אֵלֵיכֶם: זָכוֹ, וְזָכוּ כְּדֵי שְׁהֵאֲמַר "אֲעִשֶׂה רְצוֹנִי, וְאֲעִשֶׂה רְצוֹנִי". לֹא לְרְצוֹנֵי אֲתֶם זֹכְחִים, אֵלָּא לְרְצוֹנֵכֶם אֲתֶם זֹכְחִים, שְׁנָאֵמַר "לְרְצוֹנֵכֶם תּוֹבַחְהוּ". דָּבָר אַחֵר: "לְרְצוֹנֵכֶם תּוֹבַחְהוּ" - לְרְצוֹנֵכֶם זָכוֹ, לְדַעְתְּכֶם זָכוֹ. כְּדִבְעָא מִיְגִיָּה שְׁמוּאֵל מְרַב הוּנָא: מִנְּזוֹן לְמַתְעַסֵּק בְּקֶרְשִׁים שְׁהוּא פְּסוּל? שְׁנָאֵמַר: "וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבְּקָר" - שְׁתַּהֲא שְׁחִיטָה לְשֵׁם בֶּן בְּקָר. אָמַר לוֹ: זוּ בְּרִידֵנוּ הוּא, לְעַבֵּד מִנְּזוֹן? תַּלְמוּד לּוֹמַר "לְרְצוֹנֵכֶם תּוֹבַחְהוּ" - לְדַעְתְּכֶם זָכוֹ.

נשבעים בשם ה' צבאות. דעת זכרם - מישבת עליהם יותר משל נקבות. בני כבל - אין להם עול מלכות כשאר גליות שבכל ארצות. מכירין את ישראל - בכבודן ורצונן, מכירין ואין מכבירין עולם. ואת אביהם שבשמים - שמאמצים בהקדש ברוך הוא, ואין מאמצים בעבודה זרה. שמי את - בתמימה. אתה הוא שמי חכם גדול, ומקשה לי דבר זה? ויש אומרים: רב אל היה זוקק עניו, אלא כובשין כל שעה משום צניעותו. זה הלומד תורה בטהרה - עליו הוא אומר "לשמי ומנחה טוהרה". לעולם זאת על ישראל - מקראות: דברבי הדימים (ב סימן ב), בשלמים ובקרנות משתעי, ולעולם הם עומדים. הדיב דמני מנחה בניו בשמים, ומיכאל עומד ומקטיר עליו. מאי דכתיב: ואת התורה - ולא כתיב בה "והקדש"? עולה ומנחה מיביע ליה - דליתה משמע: ואת התורה היא עולה ומנחה בר, אין צריך לא עולה וכו' - דכתיב משמע "זאת התורה לעולה" - כלומר: במקום העולה, "למנחה" - בשביל המנחה. כגון "לכם" - בשבילכם. כלומר: התלמוד תורה מכפר על עונותינו. בתורת הפאת - כגון סדר קדשים, דמירי בהלכות עבודה. שנת העובי - עבודת קרבנות, ומביא למזבח - מתוקה שנתו, שהוא ישן ולא ירא. אם מעט ואם הרבה יאכל - מתן כשרו. כרבות הטובה - קרבנות. רבו אוכליה - כהנים. ומה כשרון לבעול או לקדש בתוך הוא. "בני של ראות עיני" - שזה מתכוין לטובה. לבעל הדין - לאומרים רשותו הרבה הן, והדבר מוכיח שזה ששמו כך ציוס להקריב לו מנחה, וזהו ששמו כך ציוס להקדש לו פרים. וזה אילים - פרת נאמר בכלום "ריח ניחוח לה". אחד המרבה - להביא קרבנות. בדי שתאמר אעשה רצוני - להקריב לו קרבן ויעשה רצוני, לפי שהוא צריך לקר או לשחטנו - שתאמר בותבתם לשחטנו. פרת כלומר, לא להנאותו. שאינו רוצה להטריח אתכם לעשות על ברככם. לרצונכם - לצורך עצמכם, לקיים מצוותו, שתאמר כפרה לכם בכך. לרצונכם וזכו - שתאמר בותבתם לשחטנו. פרת למתעסק בסכין לחתוך דבר אחר, ושחט בהמת קדשים - ששפלה. מנין למתעסק - בדבר אחר ושחט בהמת קדשים - שהוא פסול? זו ברינו הוא - המצוה לברוך דעתו. לרצונכם וזכוחי - שנה עליו הכתוב לעכב.

הדרן עלך הרי עלי עשרון
וסליקא לה מסכת מנחות

בשור הגם "אשה ריח ניחוח", ובעוף הדק "אשה ריח ניחוח", ובמנחה "אשה ריח ניחוח", ובכלב שכיבין את לבו לשמים. ושמי אמר: לאכילה הוא צריך - תלמוד לומר: "אם ארבע לא אמר לך פי לי תבל ומלאה", ונאמר "פי לי כל חיתו וער בהמות בתריו אלה. ודעתי כל עוף הרים וחי שדי עמיד". "האוכל בשר אפירים ודם עתודים אשתח". לא אמרתי אליכם: זכו, וכחו כדי שהאמר "אעשה רצוני, ואעשה רצוני". לא לרצוני אתם זוכחים, אלא לרצונכם אתם זוכחים, שנאמר "לרצונכם תובחיהו". דבר אחר: "לרצונכם תובחיהו" - לרצונכם זכו, לדעתכם זכו. כדבא מנייה שמואל מרב הונא: מנין למתעסק בקרשים שהוא פסול? שנאמר: "ושחט את בן הבקר" - שתהא שחיטה לשם בן בקר. אמר לו: זו ברינו הוא, לעבד מנין? תלמוד לומר "לרצונכם תובחיהו" - לדעתכם זכו.

הדרן עלך הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת מנחות

משנה הכל שוחטין - כל היבא דהני "הכל" כולוה מייתי להו בשמעתא קמייתא וערכין וכו'. ומפרש "הכל" לאתווי מאי. וה"כל שוחטין" דמתניתין פליגי בה אמוראי בגמרא. למר - לאתווי טמא בחולין, ולמר - לאתווי כותי או משומר. וכולן - אמוראי מפרש מאי "וכולן"

בתמיהה. וקשה: רישא דמשמע דההוא לאתריב מי"הכל" - לכתחלה אתריב, ואילו סיפא משמע דכי מרבינן מי"הכל" - דיעבד מרבינן לה. אבל לכתחלה לא אתריב, והאי ליבא למימר: כולה מנתנית לכתחלה, וחדא קתני. דכיון דהנא "הכל שוחטין" - שפסא דכשרה. וכל הכל לכתחלה הוא - דתקשה לך, ולא תוכל לומר: כולה דיעבד, הכי קאמר: הכל תורת שחיטה נוגהת בהך, שאם שחטו אותו הפסולין דמרבין - תתא שחיטתו כשרה. אלא הכל ממריים - מי מצית למימר: לכתחלה יבא בתורתו בלא אצל בהמת קדשים ויאמר "זו תמורת זו?" "הכל" דתמורה מפרש הוה וערכין ב"א. לאתווי יורש, שממרי בקרבן אביו לאחר מיתת אביו. הדיהם נתן; אבל מעריבין בשל אחרים. טוב - תם. רע - בעל מום. הוה כדקתני **מעמא** - דערק ל"הכל" דרישא. דלא תימא לכתחלה הוא. אבל "הכל שוחטין" - בדיבותיה קאי, וכל כנה לא עקר ליה ותנא: לא שיהו הפסולים רשאים לשחוט, כדקתני הוה - משמע לכתחלה רביניה. והדר תני "שוחטין כשרה" דמשמע דיעבדו לא שואדם רשאי - דכתיב: "לא תחליפני". ורישא הכי קאמר: הכל דין תמורה נוגהת בהם. והא דהנא ברישא: הכל ממירין, ואינערין ליה, ולא תם פרישה לשון קצרה: הוה רשאי בו, ויהא נקט ברישא לשון קצרה: השאדם שהמירו תמורתם תמורה - לשון דהנאים

הוא, הכי כמו "החולין שוחטין" (הכל שומכין. מנחות גגא.) "הכל חיביבין", הלכך, הוה, אף על פי דהוצרך לאתריב - כל שינה התנא לא לשנוה. מוסר - נתפסת השהיה ושחיטת קדושות. וסופו: **לא תאריבעים** - משום לא דלא ימירי", והכל מעריבין - הוה וערכין ב"א מפרש: לאתווי מופלא סמוך לאיש קטן הודיע להפלות לשם מי שוחטין. ואם סמוך לפסוק הוא, כגון כן שתיים שנה ויום אחד - דבריו קיימין, אף על פי שיעדין קטן הוא דעל ששה עשרה שנה ויום אחד. **מעריבין** - תורת מעריבין עליהם, שאם אמר ערבי עלי" או ערף פלוגי עלי" - נדרו קיים. ואף על גב דקטן הוא - והנדר חיביב ליתן כפי שנים של נערך. והדמים קצובין בפרשה. הלכך **נערבין** - ש של בהם ערף. ואפילו מוכה שחין שאינו שוח חלום לימכר בשוק - יש לו ערף הכותוב בפרשה, ואם אמר על דעמינו "ערבי עלי", או אמר על אחר "ערך מוכה שחין על עלי" - לא אמרין: והואיל דעמינו אין לו ערף בני אין לו. **הכל נודרים** - "דמי עלי" או "דמי פלוגי עלי". הוה מפרש, דאידי דבעי למיתני "כל נידרין" - תנא נמי "הכל נודרים". **הכל נידרים** - כל אדם הוה חלום ש"ל דבמי, ואם אמר "דמי עלי", או אמר על אחר "דמי פלוגי עלי" - תנא כל מה שזוהא נאכר בשוק, ואפילו היה נידרו זה פחות מזה חוש, ואמר "דמי תיבוק זה עלי" - תני דמיא. ואף על פי שאין פחות מכן דרש נערך, ואם אמר "ערכו עלי" - פטור מכלום שלא נתנה בו תורה ערך, דכתיב (ויקרא כז) "ואם מנן חדש ועד כן חמש שנים" - דמים מידאז ש"ל לפי שויו, ואם אמר בתורת דמים - נתן דמיא. **לא יהיה כך הפא** - הא אם תדור - יהיה כך חטא. טוב **אשר לא תדור** - דלעיל מיניה כתיב: "את אשר תדור שלם", ואפילו זה עלי. טוב אשר לא תדור, שמא תדור ולא תשלם. הכי מפרש ליה רבי מאיר. טוב מוח ומוה מנודר ויחשל, ומנודר ואינו משלם. שאינו נודר כל עיקר - שהרגיל בנדרים בא ליה "לא יהיה דבר". רבי יהודה אומר טוב מוח ומוה נודר ומשלם - דהכי משמע: טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם", אבל משתדור ותשלם - לא, שהוא טוב מכלום. ואפילו רבי יהודה לא קאמר **אלא דאמר** הרי זו - דאם מתה או גנבה אינו חיביב באחריותה. אי נמי, כיון דאפרשה - תו לא הדר ביה.

אבא קאמר. אלא להכי קאמר "ולא תשלם" - לגלויי על משתדור, דמשתדור כדרך הנודרין קאמר, שנודרין ומשלמין, כדאמר גבי שכיר ותושב. בא זה ולמד על זה (קדושין דא.) אבא

הכל שוחטין - כתוב בהלכות ארץ ישראל נדשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות. ואין נראה, דאפילו במקדש שחטות לכתחלה. כדאמרין פרק ב"ל הפסולין" (ובחים אבא. כל בה הפסולים ששחטו, דיעבד - אין, לכתחלה - לא. ומיניה: "שחט", מלמד שהשחיטה כשרה בו! ומשני: הוא הדין בכתחלה, אלא משום דבעי למיתני טמא

במוקדשים, דלכתחלה לא - תנא נמי ששחטו. ולא קאמר: משום דבעי למיתני נשים, דהנא להו ברישא. אלא ודאי משום נדשים ששחטו לכתחלה אפילו במוקדשין. והא דלא קתני הכל שוחטין אחד אנשים ואחד נשים, כדקתני ב"תמורה" (בא.) - הוה אצטרף למיתניה, כדפרש בריש תמורה, משום דכל הפרשה כולה נאמרה בלשון וכו', אבל דבא אין חידוש באשה יותר מבאיש. ובפרק ב"ל הפסולין" (ובחים א.) גבי קדשים אינערין פלוהי נשים, משום דבשרא עבודות נשים פסולות, אפילו בהנות. **שמא** - נבגריה בו - בגמרא (חולין יבב.) דייק מדקתני "שמא קלקלו" ולא קתני "שמא קלקלו" - שבע מנה אין מוסרין להן חולין לכתחלה. ופירש הקונטרס: אפילו בארץ ארץ אונתן, וקשה לפרושה, דהא מסיפא שמעינן לה: "וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן" בו - דמשמע דיעבד דוקא, וליבא למימר דיעבד נקט שמא אפילו שחטין או אין מומהין, ולא חרש טמא וקטן אפילו לכתחלה שוחטין באחרים רואין אותן, דהא רבא הוא דדייק: "שמא קלקלו" לא קתני, ולרבא לא קאי "וכולן ששחטו" אלא אחרים שחטו וקטן כדאמרין בגמרא: ויש מפרשים דגוס לקמן "רבדה", אבל רבא לא דייק בין "קלקלו" ל"קלקלו", כי הכי דלא חייש בהא דלא קתני "ואם שחטו". רבינו תם מפרש: דאין מוסרין להן חולין לכתחלה לשחוט אפילו כדי להשליך לכלבים, דלמא אתי למיכל, שטעו להבשר

שחיטתו מתוך שירא מוסריים להן. כדפרש לקמן שחיטתו מכסוי, דלמא אתי למימר שחיטה מיליתא הוא. ונחא השתא. דבאין אחרים רואין אותן עסקין ברישא. **התם** כדקתני טעמא - פירש בקונטרס דערק ליה ליהדי"ל, דלא תמנא לכתחלה הוא. ולשון "כדקתני טעמא" לא משמע פירושה. ומה שפירש נמי במסקנא ועמוד בו גבי "דאי דיעבד תרתי דיעבד למה ליה" ואף על גב דבתמורה נמי תני הדר מפרש - הוה לא תנא כי האי גזנא "הכל ממירין לתמורתן תמורה" גבי הדין, ואי משום - הוה לא תשאדם רשאי להמיר" - משום דבעי למיתני "וסופו את הארבעים", לאשמעינן דלוקין על לאו פשה - אין נראה, דמשום "וסופו את הארבעים" לחדיה לא הוה ליה למיתני תרתי דיעבד, דהוה מצי למיתני: "הכל ממירין, והממירי סופו את הארבעים". ועוד, ביריש מורה (בא.) פריך: "הכל ממירים" - לכתחלה, ולא שאדם רשאי להמיר" - דיעבדו משהי הוה תם: יהודה: הוה קתני, הכל מתפסים בתמורה, אחד שוגג ואחד מזיד. והוה ליה לשנוי תנא ליה משום "וסופו את הארבעים", כדפרש בקונטרס כאן: ונראה לרבינו תם: דשינאי הדבא הוי כהדיא דתמורה, והכי קאמר: הוה כדקתני טעמא, ולכיני הנא "הכל ממירים", דמשמע לכתחלה, לאשמעינן אפילו הוה ממיר, דהיינו לכתחלה - מומה, דלא תימא: ארבעים מתפסים במשה, כדאמרן ב"תמורה" (מנחות טא.) וקשה לפרושה: דבסוף פרק קמא בתמורה (א.) משמע דהדין ראוי להיות תמורה במיד יותר מבשוגג, דקאמר: "הדיה" - לרבות שוגג במזיד ויש לומר: דלעילן בתמה שתהא כשרה למיבוח, פשוט לן שוגג יותר מזיד. אי נמי, הוה איירי במזיד ולא אתריב ביה, דלא הוה ארבעים מתפסים בהתיה, והווא מוד פשוט לן יותר משוגג. **וסופו** את הארבעים - הוא תם. והוה ליה למימר: וסופו שמונים, דהא תרי לאוי כתיב, "לא תחליפני וילא ימירי" ויש לומר: דוד בשלו, ודוד בשל חברו, כדאמר בתמורה (טא.) וכגון דהכי כתיב: לה רוצח' לתמורה פרק במתמו - ימיר. **וכתיב** טוב אשר אין ממירין בשל אחרים. והכי איתא בהדיא בתמורה פרק קמא. **טוב מוח** ומוה - תדור - מעיקרא מייתי מברבי תורה, והדר מייתי מברבי קבלה. **טוב מוח** ומוה שאינו נודר כל עיקר - פירש הקונטרס: דלעיל מיניה כתיב "את אשר תדור שלם", ואפילו הכי - טוב אשר לא תדור, שמא תדור ולא תשלם. וקשה לרבינו תם: דלא מייתי בגמרא הווא קרא כללו ונראה לרבינו תם: דכולי מלתא דריש מהאי קרא. והוה ליה למיכתב "טוב אשר לא תדור משתדור", ואנא דיעבד דמשתדור ולא תשלם

הכל

שוחטין ושחיטתן בשרה, חוץ מחרש שומה וקטן, שמו יקלקלו את שחיטתן, וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן - שחיטתן בשרה. גמרא "הכל שוחטין" - לכתחלה, ושחיטתן בשרה" - דיעבד; אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: וכל "הכל" לכתחלה הוא? אלא מעתה, הכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים, הכי נמי לכתחלה הוא? והא כתיב: "לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב!" - הוה כדקתני טעמא: לא שיהאדם רשאי להמיר, אלא שאם המיר - מומה, וסופו את הארבעים. - אלא, הכל מעריבין ונערבין נודרין ונידריין, הכי נמי לכתחלה? והא כתיב: "וכי תחדל לנדר לא יהיה כד חטא", ותניא: "טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם", ותניא: טוב מוח ומוה שאינו נודר כל עיקר, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: טוב מוח ומוה נודר ומשלם; ואפילו רבי יהודה לא קאמר אלא באומר "הרי זו",

אבא

חולין פרק ראשון – הכל שוחטין דף ב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

אבל אמר הרי עלי לא – כל סוגיא כלישנא בתרא דפרק קמא דדרים (ו.א), דקאמר פלגיני בנודא. אבל לך קמא (ד)קאמר פלגיני בנודא, אבל בנודא מודה רבי מאיר, ואם תאמר: וכן דקא ברנר כתיב. מנא ליה לרבי מאיר אבא גבא נודא מנוד ומשלם? ולרבי יהודה נמי, אמאי אם אמר "הרי עלי" לא? הא כל היכא דכתיב טוב – הוי נודא דוקא. ונתיבא הוי נדבא דוקא. כדמכונה בריש מנחות

ב) ובחיים (ו.א) גבי "באשר נדרת לה' אלהיך נדבה", ופירי: הרי הניב נדר הואו ואו מפרשיש: 2 הדתם פריך משום דשני קרא ברבוריה ויש לומר, 3 דקטבו: כיון דהוי קרא ליה לקתלה בנדר – הוא 4 חזין בנודא, והאי איכא למימרא לקתלה. דאפילו 5 במאיא עושהו ומקדשיש – יכול לנות ולמעל 6 בה, ולבא לידי תקלה בכמה ענינים, כדולי 7 לעמא לפ בקיאי כחלה מדועלת לא מעל אדם 8 בעולתו (ספיקא סוגיא), ולרבי יהודה נמי, משמע 9 ליה קרא דקאמר בנודא, ואי עבד בנודא כתיב 10 דהא בנדר לא מצי למימר נודא ומשלם טוב, 11 שחייב כתיב: "כי תחיל לנודא לא יחיה בך חטא", 12 אמאי אם תודו – יהיה קר חטא. ולא לשנא קמא 13 נדרים מפרשיש: דהא לא תודו – אפשר 14 שיהיה בך חטא אם לא תשלם. ואם תאמר: לרבי 15 מודה רבא, דאין צוב שיהא נודא ומשלם כל עיקר 16 אפילו מציא בשבטו לעודה. והאי לאישנא בתרא 17 נדרים, היאך אכלו ישראל שלמים במבדרי? ויש 18 לומר: כיון שאסורו בעינן אדר בבשר ודו אכילו 19 צוה להם המוקם לאכול על ידי שלמים. ואם 20 אמרו: הא תיב (בראשית ב'): "יודר יעקב נוד" 21 ובתיב (וינה ב) "את אשר נדרתי אשלמה" ויש 22 לומר: דבעת עזר להם, בדאמרינן בבראשית 23 רבא: "יודר יעקב נוד אשר", ולאמור לדורות 24 שיהיו נדרים בעת צרה.

אנא שחיתון כשרה קא קשיא לי – משמע 31 שרב אשי הקשה אותה קשיא, ואף על פי 32 שהיא סוגיית הגמרא. ומכאן ראה שרב אשי 33 סידר הנגמא. אף על גב דאמי רבא נמי אתו 34 לשניי דק קשיא, והם קדמו הרבה לרב אשי – 35 שגמא גם למימרא הקישות כבר. 36 מנא בחולין מצי למימרא – ואף על גב 37 דאסור לנודם טומאה לחילוף שבאין 38 ישראל – היינו דוקא בפרות, דשייכא בהו 39 תרומה. אבל שרב – לא. ואפילו דאי אסור 40 למטאות גופו באוכלין טמאין, כדרדשיש: 41 "ותקדשתי והייתם קדושים" – אחרתה לבני 42 ישראל שיאכלו חולין בטרהה, מכל מקום 43 יכול למטאותן ולחילוף בימי טומאת. 44 ובמקודשין לא יטחוט שמוא יגע בבשר – 45 אף על גב דאמרינן לקמן (חולין 46 קכא) – ומפרכסת היא היא כתיב – ושישקן 47 שמוא יגע אש פירכוס. אי נמי, דוקא לעינן העמדה והרבה היא כתיב, אבל לענין טומאה, 48 כיון שטח שניין את רוב שנים – מקבלת טומאה. דחשיב אוכל, כדאמר ביחזק "הרובים 49 (שם) השוחט בתמה טמאה לגוי ומפרכסת – משטמא אוכלין אבל לא טומאת 50 בנלות. שמוא יגע בבשר – אף על גב דדם קדשים טיני מנשיב – חיבת הקדש מותרת. 51 או שהעביה בנדר ועדיין מקדש טופח עליה, כדאקמר פלגיני דפסיחים (ב.א). ומאן 52 תאמר: אמאי לא יקמר לה' וישחוט משום ולתמא אתי למישק בפניה דאפילו טהור גמור, 53 לבן זומא דאמר (ל.א) ונתבסס למקדש טען טבילה, ואסור לשחוט בסכין ארוכה דלמא 54 אתי לאשכושיו? ויהי לומר: דבטרהו איכא למגורו שפי דילמא לאישנא לטמאשכי, אבל טמא מדר 55 וזוי ומיכר. אי נמי נקי שמוא יגע בבשר – גמולתו לאמרי: הוא שחט אומר ברי 56 על שלא נגתי. הקשה רבתי אפיקי: אמאי יתכן שתהא כסין ארוכה כל בן זמרת עי 57 עזרת ישראל? דהאי טמא מוקדשין לה בסמך אף בטמא מת, ותנן בפרק קמא דכלים (משנה 58 א) החיל מקדש שחט הבית. שאי טמא מת וגויים נכנסים לשם. ועוד שיש מקדשות הימני 59 שאי טבול ויהי נכנס לשם. ואפילו לזמאן דקמא בנטמא בער – והלא עזרת הימני 60 ארוכה מאה שלשים וחמש אמה, ואין יתכן שתהא כסין ארוכה כל בן זמרת. ולמאן דלמא 61 דלא החמירו אלא בעזרת נשים שהיא מקום כניסה וריצאה, אבל בשאר מקומות יכול לכנס עד סמוך למתנה שכיתה ממש – אתי נמי שפיר, ואין כאן מקומו. ויש מפרשיש: דהכא מיירי 62 בבמה, הובא תישיב נמי בסמוך. שמוא יהוה – ולחמיהו ויעקור לא יחישין, ומיכר. ומיהו, עיקר דסכין פנוקה לא מיכר. אילימא – ואף על גב דעורה רשות הויא דהייב, אלא 63 אף. אבל לא פשיטא דעלייהו נמי דייקאן על לקמן (חולין יב.ב) אתי תנא דלא בעי כותה לשחוט דהייב, ואף על גב דעורה רשות הויא דהייב, אלא 64 קמא דפסיחים (ט.ב), והיה לו לטורן כאן מספק – האי ספק לא דמי למאן ספק טומאה ברשות הרבים, משום דרוב עמינא לא יכול לחזור מליגע. ותי אריי בבמה – אי אשי. 65

אבל אמר הרי עלי לא – כל סוגיא כלישנא בתרא דפרק קמא דדרים (ו.א), דקאמר פלגיני בנודא. אבל לך קמא (ד)קאמר פלגיני בנודא, אבל בנודא מודה רבי מאיר, ואם תאמר: וכן דקא ברנר כתיב. מנא ליה לרבי מאיר אבא גבא נודא מנוד ומשלם? ולרבי יהודה נמי, אמאי אם אמר "הרי עלי" לא? הא כל היכא דכתיב טוב – הוי נודא דוקא. ונתיבא הוי נדבא דוקא. כדמכונה בריש מנחות

אבל אמר הרי עלי לא – כל סוגיא כלישנא בתרא דפרק קמא דדרים (ו.א), דקאמר פלגיני בנודא. אבל לך קמא (ד)קאמר פלגיני בנודא, אבל בנודא מודה רבי מאיר, ואם תאמר: וכן דקא ברנר כתיב. מנא ליה לרבי מאיר אבא גבא נודא מנוד ומשלם? ולרבי יהודה נמי, אמאי אם אמר "הרי עלי" לא? הא כל היכא דכתיב טוב – הוי נודא דוקא. ונתיבא הוי נדבא דוקא. כדמכונה בריש מנחות

ויאמר התרשטא להם (שם). ולמה נקרא שמו התרשטא? שהתירו לו לשתות ביינן. התרשטא, ואני הייתי משקה ללמד (נחמיה א).

אשר לא יאכלו מקדשי הקדשים. הא בקדשי הגבול – יאכלו. אמר רבי יוסי: גדולה היא החזקה, מפני שהחזקו שם להיות אוכלין – אף כן אוכלין.

ניחא תמן, דכתיב (ירמיה לא): הציבי לך צינים. הכא מה אית לך? כמן דאמר: מאליהן קיבלו את המעשרות.

עד עמוד כהן לאורים ותומים. וכי אורים ותומים היו באותה השעה בבית שני? אלא, כאדם שהוא אומר: עד שיהיו המתים, עד שיבא בן דוד.

[דף מ"ב ע"א]

אילין בנות ברזיליי, לשם שמים נתגירו, או שלא לשם שמים נתגירו? אין תימר לשם שמים נתגירו – יאכלו בקדשי הקדשים! ואין תימר שלא לשם שמים נתגירו – אפילו בקדשי הגבול לא יאכלו! אפילו תימר לשם שמים נתגירו, וגיורת לא כזונה היא אצל כהונה?

פתר לה: לא היו בנות, אלא בנות בנות.

ואין מבנות בנות, בישראל הם! וכרבי שמעון. דרבי שמעון אמר: גיורת שנתגיירה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד.

לא היתה בה דעת לטבול. או משהטבילה אותה, מפנין שהיא חוזרת וטובלת לשום קדושת ישראל – כל אחת גיורת היא, וגיורת – כזונה היא אצל כהונה.

המתגייר לשם אחבת, וכן איש מפני אשה, וכן אשה מפני איש. וכן גירי שולחן מלכים. וכן גירי אריות. וכן גירי מרדכי ואסתר – אין מקבלין אותן. רב אמר: הלכה: גרים הם, ואין דוחין אותן בדרך שדוחין את הגרים תהילה, אבל מקבלין אותן, וצריכין קרוב פנים, שמא גירי לשם.

גירי – על שם (עזרא ו): וכל הנבדל מטמאת גויי הארץ אלהם. חרוגי – על שם וכל הנתינים וגומר. ממזירי – אמר רבי סימון: כתיב (נחמיה ז, טא): ואלה העולים מתל מלח תל חרשא. מתל מלח – זו כבל. תל חרשא – אילו שתקו ואסופי. כרוב – אילו הממזירין. רובין אילו שהלכו אחר עיניהן. אדון – שהיו אומרים אין דין ואין אדון. רבי חזקיה מפיק לישניה אילו שהלכו אחר עיניהן ואמרו אין דין

ואין דין. ואומר – שהימרו לאל במעשיהן הרעים. רבי אבון בשם רבי פינחס: פירסמו עצמן כאימרא בקלוק.

רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש: ראויים היו ליעשות תל מלה, אלא ששתקה להן מידת הדין. תל הרשא.

תני רבי אימי בשם רבי יהושע בן לוי: על שם (יהושע ט) ויתנם יהושע ביום ההוא המבי עצים ושאבי מים לעדה. ניהא לעדה. ולמזבח ה' אלא תליין יהושע בדופן, אומר: אני לא מקרבך ולא מרחקך, אלא במי שהוא עתיד לבנות את בית הבחירה, ואת שדעתו ליקר – יקר, לרחק – ירחק. בא דוד ורחקו. שנאמר (שמואל ב כא): והגבענים לא מבני ישראל הפה.

ולמה רחקו? על שם (שם) ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחרי שנה. אומר דוד: בעון ארבעה דברים, הגשמים נעצרים: בעון עובדי עבודה זרה. וגילוי עריות. ושפיכות דמים.

דף מ"ב ע"ב

ופסקין צדקה ברבים ואינן נותנין.

בעון עובדי עבודה זרה מניין? השמרו לכם פן יפתח לבככם וגו' (דברים יא). מה כתיב בתריה, וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים וגו'.

בעון מגלי עריות מניין? ותחניפי ארץ (בזימותיך) בזנותיך וברעתך (ירמיה ג). מהו עונשו של דבר? וימנעו רבבים ומלקושי לוא היה וגו' (שם).

בעון שופכי דמים מניין? כי הדם הוא יחניף את הארץ (במדבר לה).

בעון פוסקין צדקה ברבים ואינן נותנין מניין? נשיאים ורוח וגשם אין, איש מתהלל כמותת שקר (משלי כה).

בדק דוד בכל דורו, ולא מצא אחד מהן. התחיל שואל באורים ותומים. הדיא הוא דכתיב (שמואל ב כא): ויבקש דוד את פני ה' באורים ותומים. אומר רבי אלעזר: כתיב (צפניה ב): בקשו את ה' כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו. מאי אשר משפטו פעלו? שהוא עושה משפט ופעלו באחת.

ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים (שמואל ב שם). על שאול – שלא עשיתם עמו חסד. ועל בית הדמים – על אשר המית את הגבעונים. שלח דוד וקרא להם, מה לכם ולבית שאול? אמרין ליה: על

אשר המית ממונו ז' אנשים, שני חוטבי עצים, ושני שואבי מים, וחזן, וסופר, ושמש. אמר לזן: מה אתון בעו בדון? אמרו ליה: נתן לנו שבועה אנשים מבניו, והוקענום לה' בגבעת שאול בקיר ה'. אמר לזן: ומה הננייה לכוז ואינו מתקטלין? סבו לכוז כסף ודחה. והוון אמרין: אין לנו כסף עם שאול ועם ביתו. אמר: דילמא דאינון בהתיין פלגון מן פלג. נסב כל חד מינהון, ותנה מפיים ליה קומי גרמיה, ותנה אמר ליה: מה הננייה אית לה דאינון מתקטלין. סב לה דתב וכסף. והוא אמר: אין לנו כסף עם שאול ועם ביתו. אין לי כתיב.

באותה השעה אמר דוד, שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל: רחמני, ובויישני, וגומלי חסדים. רחמני מניין? ונתן לה רחמים (דברים יג). ובויישני מניין? וכעבור תהיה יראתו על פניכם (שמות כ) – זה סימן לבויישן שאינו חוטא. וכל שאין לו בושת פנים – דבר בריא שלא עמדו אבותיו על הר סיני. וגומלי חסדים מניין? ושומר ה' אלקיך לה את הברית ואת החסד (דברים ז). ואילו – אין בהן אחד מהן. מיד עמד וריחקו, שנאמר: והגבעונים לא מבני ישראל הפה.

אף עזרא ריחקו, שנאמר (נחמיה יא): והנתינים ישבים בעפל. אף לעתיד לבוא – תקדוש ברוך הוא מרחקו, דכתיב (יהזקאל מח): והעבד העיר יעבדהו.

כתיב (שמואל שם) ויאמר המלך אני אתן. ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את (אדמוני) ארמני ואת מפכשת וגו'. (שם ו) ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה, ואת אמן אכן! אמור מעתה, בני מירב היו וגידלתן מיכל ונקראו על שמה.

(שם כא) ויתנם ביד הגבעונים ויקעם בהר לפני ה' ויפלו שבעתם יחד. חסר יו"ד, זה מפכשת בן יהונתן בן שאול, שהוא אדם גדול בתורה, ונתן דוד עיניו בו להצילו מידם. אמר דוד: הריני מעבירן לפני המזבח. וכל מי שתמוזבח קולמו – הרי הוא שלי. והעבירן לפני המזבח, ונתפלל עליו, והלך המזבח וקלמו. הדיא הוא דכתיב (תהלים נז): אקרא אל אלהים עליון לאל גמר עלי – שהסכים הקדוש ברוך הוא עם דוד.

והפח חמתו בימי קציר (שמואל שם). בראשנים. כתיב: קציר שערים. ונתקח רצפה בת איה את השק ותפתו לה אל הצור. מהו אל הצור? אמר רבי הושעיה: שהיתה אומרת: הצור תמים פעלו.

רבי אבא בר זימנא בשם רבי הושעיה: גדול הוא קידוש השם מהחילול השם. בהחילול השם כתיב (דברים כא): לא תלין נבלתו על העין. ובקידוש השם כתיב (דברים כא): מתחלת הקציר עד נתן מים עליהם. מלמד שהיו תלוין מששה עשר בנים עד שבועה עשר במרחשון. והיו העוברים והשבים

אומרים: מה קטאו אלו שנשתנית עליהן מידת הדין? והיו אומרים: על שפשמנו ודיהן בגרים גרורים. אמרו: מה אם אילו

[דף מ"ג ע"א]

שלא נתגירו לשם שמים – ראו היאך תבע הקדוש ברוך הוא את דמון, המתגיר לשם שמים – על אחת כפיה וכמה.

הרבה גירים נתגירו באותה שעה. הדין הוא דכתיב (דברי הימים ב ב): ויספר שלמה את כל האנשים הגירים, ויעש מהם שבעים אלף נושא סבל, ושמונים אלף חצב בהר.

רב הונא אמר: בימי רבי לעזר בן עזריה ביקשו לקרבן. רבי אבהו מפיו לישנא, בימי רבי לעזר אמרו, מי מטוהר חלקו של מזבח.

הדין אמרה: יהושע ריחקו. אפילו תימא יהושע ריחקו, כלום ריחקו אלא פסולי משפחהו

אין תימר משום פסולי עבדות, מעתה, תבא על הנתינה – לא יהא לה קנס, והתנינן: תבא על הנתינה – יש לה קנס.

אמר רבי אלעזר: איררן בנחשו. שנאמר (יהושע ט): ועתה ארורים אתם. וכתיב (שם): ויאמר איש ישראל אל תחיו. וכי חיו חיו? אלא שעשו מעשה חיו. אמר: יודע אני שאמר הקדוש ברוך הוא (בראשית ב): כי ביום אכלך מפנו מות תמות. אלא הריני חולף ומרמה בהן, והן אוכלין ונענשין, ואני יורש את הארץ לעצמי. כך עשו אילו, אמרו: יודעים אנו שהקדוש ברוך הוא אמר לישראל (דברים כ) כי תהרם תחרימם החתי והאמרי והפרזי כאשר צוה ה' אלהיך. וכתיב (שם ז) לא תכרת להם ברית. הרי אנו חולכין ומרמים בהן, והם בורתינן עמנו ברית. מה נפשוה, יהרגו אותנו – עברו על השבועה, וקיימו אותנו – עברו על הגזירה. בין כך ובין כך – הן נענשין, ואנו יורשין הארץ.

רב נחמן בר יעקב אמר: מקבלין גרים מן הפרדויים ומן התדמוזיים.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: מתניתא אמרה כן, שגירי תדמור – בשיריין. דתנינן תפון: כל הכתמים הבאין מרקם – טהורים. הא גירי תדמור – בשיריין.

רבי יעקב בר אהא אמר שמועטא. רבי חנינה, רבי יהושע בן לוי, חד מכשיר וחד מקבל. מאן דמכשיר – מקבל. ומאן דמקבל – לא מכשיר.

רבי יוסה בי רבי בון בשם רב נחמן ככל ליוחסין עד נהר יזק. רבי יוסה בי רבי בון אמר: רב ושמואל, חד אמר עד נהר יזק, וחד אמר עד נהר יואני. אמר רב יהודה: בין הנהרות – בגולה ליוחסין.

אמר רבי חנינה בן ברוקה בשם רב יהודה: בני מי שא לא השו להם אלא משום ספק תלוות בתנים, ששם לא הקפידו על הגרושות.

תמן אמרין: מי שא – מתה. מדיי – חולה. אילם וגבויי – גוססות.

חביל ומא – תבילתא דככל. שנייא וגבביא וצוריא – תבילתא דחביל ומא.

רבי יעקב בר אהא בשם רבי יאשיה: דור אחד עשר שבממזר ברבי שמעון – בשר, דלא דריש עשירי עשירי.

תני: רבי לעזר בי רבי שמעון אומר: דור אחד עשר שבממזר, זכרים – אסורים, ונקיבות – מותרות. רבי שמואל בריה דרבי יוסי בי רבי בון: אתיא דרבי אלעזר בי רבי שמעון ברבי מאיר, כמה דרבי מאיר אמר: גזירה שוה במקום שבאת – בן רבי לעזר בי רבי שמעון אמר: גזירה שוה במקום שבאת. מה לחזן – זכרים אסורין ונקיבות מותרות. אף הכא – זכרים אסורין ונקיבות מותרות. מעתה, אפילו מיד!

[דף מ"ג ע"ב]

ובלבד מעשירי ולמעלה.

שאלו את רבי אליעזר: דור אחד עשר שבממזר מהו? אמר להן: תביאו לי דור שלישי ואני מטהרו. מה טעמא דרבי אליעזר? דלא חיי.

ואתניא דרבי אליעזר ברבי חנינה. דאמר רבי חנינה: אחת לם' לע' שנה – תקדוש ברוך הוא, מביא דבר בעולם, ומכילה את הממזרים, ונוטל עמהן בשירים שלא לפרסם להטאים.

ואתניא כההיא דאמר רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש: במקום אשר תשחט העלה תשחט ההטאת לפני ה' (ויקרא ו), שלא לפרסם את ההטאים.

וגם הוא חכם ויבא רע (ישעיה לא). לא מסתברא דלא וגם הוא חכם ויבא טוב? אלא לתמדה, שאפילו רעה שתקדוש ברוך הוא מביא לעולם – בהכמה הוא מביאה. (שם) ואת דבריו לא הסיר וקם על בית מרעים ועל עזרת פעלי און.

רב הונא אומר: אין ממזר חיי יותר משלשים יום. רבי זעירא בד סלק להכא, שמע קלין קרי ממזרא וממזרתה. אמר לון: מהו בן? הא אזלה תהיא דרבי הונא, דרבי הונא אומר: אין ממזר תיה יותר משלשים יום! אומר ליה רבי יעקב בר אחא: עמך היתיה בד אומר רבי אבא רב הונא בשם רב: אין ממזר חיי יותר משלשים יום. אימתיה? בזמן שאינו מפורסם. אבל אם תיה מפורסם – חיי הוא.

רבי יסא בשם רבי יוחנן: אף לעתיד לבוא – אין הקדוש ברוך הוא נזקק אלא לשבט לוי. מה טעמא? וישב מצרף ומטהר בסף ומטהר את בני לוי וזקק אתם וגו' (מלאכי ג). אומר רבי זעירא: באדם שהוא שותף בכוס נקי. אומר רבי הושעיה: בגין דלית אנו לויים, נפסיד? אומר רבי חנינה בריה דרבי אבהו: אף לעתיד לבוא – הקדוש ברוך הוא עושה עמך צדקה. מה טעמא? והיו לה' מגישי מזבח בצדקה (שם).

אמר רבי יוחנן: כל משפחה שנשתתף בה פסול – אין מדקדקין אהריה.

אמר רבי שמעון בן לקיש: מתניתא אמרה בן, משפחת בני צריפה היתה בעבר תירדו וריחקה בן ציון בזרוע. ועוד אהרת היתה שם וקרבנה בני ציון בזרוע. ולא ביקשו חכמים לפרסמן. אבל חכמים מוסרין אותן לבניהן ותלמידיהון פעמיים בשבוע. אומר רבי יוחנן: העבודה שאני מכירן. ומה נעשה ונשתתפו בהן גדולי הדור.

אמר רבי יהושע בן לוי: המשתתפים אלהים עבדים היו לפשחור בן אימר, וכולם נשתתפו בכהונה גדולה. הן הן עזי פנים שבכהונה.

אמר רבי אלעזר: עיקר טירונייא שלהם, ועמך במריבי כהן (הושע ד).

אמר רבי אבהו: שלש עשרה עיירות נשתתפו בכותים בימי שמד. אמרין: הדיא עדן רמשאה – מינהון.

אמר רבי חנינה: מתניתא דלא כרבי יודת. דרבי יודת אומר: ארבע קהילות הן: קהל בתינים, קהל לויים, קהל ישוראליים, קהל גרים. מתיבין לרבי יהודה: והכתיב (דברים כג): לא יבא פצוע דכה וקרות שפכה בקהל ה'! פסולי גוף אינן.

והכתיב (שם): בגים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'! בעשה אינון. ורבנן אמרין: שלשה קהילות הן: קהל בתינים, קהל לויים, קהל ישוראל. לא יבא. לא יבא. לא יבא.

הלכה ב' מתני' ואי זהו שתוקי? כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו. ואסופי – כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא את אמו. אבא שאול היה קורא לשתוקי – בדוקי.

גמרא מהו בדוקי? בדוק אחריו. אחוי דרבי יהודה בר זבדי בשם רבי: תינזק כל זמן שהוא מושלך בשוק, או אביו או אמו

[דף מ"ד ע"א]

מעידין עליו: נאסף מן השוק – צריך שני עדים. אביו ואמו – בשני עדים הן.

רבניו דקיסרין בשם רב הסדא: תדא דאת אמר, בתינזק שאינו מרגיע. אבל בתינזק שהוא מרגיע – צריך שני עדים. ואביו ואמו – בשני עדים הן.

ואתניא בההיא דאמר רבי ינאי: עגלים וסניחין המקפצין – אין להן תזקה.

רבי בא בשם רב הסדא: שלשה הן שהן נאמנין על אתר: היה. ושיירה. והמטהרת חברותיה.

היה, ותקח המיילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה (בראשית לח).

ושיירה, בההיא דאמר רבי אבא אחוי דרבי יהודה בר זבדי בשם רב: תינזק כל זמן שהוא מושלך בשוק, או אביו או אמו מעידין עליו: נאסף מן השוק – צריך שני עדים, אביו ואמו – בשתי עדים הן.

והמטהרת חברותיה. בההיא דתנינן תמן: שלש נשים ישינות במיטה אחת, נמצא דם תחת אחת מהן – כולן טמאות. בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה, היא – טמאה, ושתיים – טהורות. אמר רבי בא: ובלבד מעת לעת.

הלכה ג' מתני' כל האסורין לבוא בקהל – מותרין לבוא זה בזה. ורבי יהודה אומר. רבי אליעזר אומר: ונדאן בנדאן – מותר. ונדאן בספיקון, וספיקון בנדאן, וספיקון בספיקון – אסור. ואילו הן הספיקות? שתוקי אסופי וכתי.

גמרא רבי ירמיה אמר בללא. פצוע דבא ישראל – מותר לו לישא ממזרת. אמר רבי יוסי: ובלבד פסול משפחה. הוא פסול גוף – לא.

תיליה דרבי יוסי מן הדא: דאמר רבי חלקיה רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: לא שנו אלא פצוע דבא ישראל. אבל פצוע דבא כהן – כמות דאת אמר תפון: כהן ברור – אסור לו לישא גיורת. אף הכא, ישראל ברור – אסור לו לישא ממזרת.

נישמעינה מן הדא: דאמר רבי אימי, תני רבי יעקב גבוליא קומי רבי יוחנן, רבי יצחק בר טבליי בשם רבי שמעון בן לקיש: דברי רבי יהודה, ממזר – לא ישא ממזרת,

[דף מ"ד ע"ב]

בדי שיכלו ממזרין מן העולם, ודכוותה, עמוני לא ישא עמונית.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: על דרבנן צריכה. אין יסבור רבי יהודה: גרים – פסולים בקהל ה' אינו, לישא עמונית אינו יכול, שהיא קהל ה' אצלו. לישא מצרית אינו יכול, שהוא קהל ה' אצלה!

אמר רבי מתנחיה: משחררין שפחה ומשיאין לו.

ודכוותה, מצרי לא ישא מצרית. נישמעינה מן הדא: תני רבי אבהו קומי רבי יוחנן, אמר רבי יהודה: בנמזן גר מצרי היה מתלמידי רבי עקיבה. אמר: אני – גר מצרי נשוי גיורת מצרית. בני – בן גר מצרי, ואני משיאו לגיורת מצרית. ונמצא בן בני – פשר לבוא בקהל.

אמר לו רבי עקיבה: לא בני, אלא אף אתה משיאו לבת גיורת מצרית, כדי שיהו שלשה דורות מיבן ושלשה דורות מיבן.

רב יהודה בשם רב: הלכה כרבי לעזר.

דברי חכמים. רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק: לא יבא ממזר בקהל ה'. בקהל ברור – אינו בא. בא הוא – בקהל ספק.

תפון תנינן: ספק בן תשעה לראשון, ספק בן ז' לאחרון – יוציא, ותולד פשר. ותיבין אשם תלוי.

תני: הראשון – פשר להיות כהן. ותשני – ממזר בספק. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אין ממזר בספק.

מודה רבי אליעזר בן יעקב בספק פותים ובספק חללים, כההיא דתנינן תפון: עשרה יוחסין עלו מבבל. על דעתיה דרבי אליעזר בן יעקב – שמונה. על דעתיה דרבן גמליאל ורבי אלעזר – תשעה. על דעתיה דרבנן – עשרה.

הלכה ד' מתני' הנושא אשה כוהנת - צריך לבדוק אחריה ארבע אמהות שהן שמונה. אמה, ואם אמה, ואם אבי אביה, ואמה. ולמה וישראלית - מוסיפין עוד אחת.

גמרא אמר רבי יוחנן: דרבי מאיר היא.

[דף מ"ה ע"א]

דתני: אי זו היא עיפה בשירה? כל שאין בה לא חלל ולא ממזר ולא נתיב.

רבי מאיר אומר: כל שאין בה אחת מכל אלו - בתה בשירה לכהונה. אבל משפחה שגשתקע בה פסול - רבי מאיר אומר: בודק עד ארבע אמהות ומשיא. וחכמים אומרים: בודק לעולם.

רב אומר: זו דברי רבי מאיר. אבל חכמים אומרים: בודק מאי זו משפחה משיאין לכהונה, ומשיא. ביד מי הוא בודק? רבי חגי בשם רבי יאשיה: בודק ביד קרובותיו.

רבי חמא איתא סבא, אמר ליה: משיאין לכהונה מן הדא זרעיתא? אמר ליה: אין! ואסיב על פומיה. רב אמר להייה בריה: נחות דרג וסב איתא.

אמר רב אידי: שכיחא הא מילתא בפומהון דרבנן, ואם לא נטמאה האשה וטהרה היא (במדבר ה) - מכיון שלא נטמאה, טהורה. ולא היהודה בן פהום שנועל דלת בפני אשתו. אמר ליה: נהוגין הוון אבהתך עבדין בן?

חד כהן איתא לגבי רבי יוחנן. אמר ליה: עבדית מתניתא, נשאתי אשה כהנת, ובדקתי אחריה ארבעה אמהות שהן שמונה.

אמר ליה: אין הוא עיקרא - למי מן ראשה מן מודע לך?

לזוים ישראלים - מוסיפין עליה עוד אחת. ולא נמצאת מחמיר בישראלים יותר מן הכהנים?

אמר רבי יוסי בי רבי בון: אחת זו ואחת זו - קנס קנסו חכמים בהן, כדי ליהא אדם דבק בשבטו ובמשפחתו.

הלכה ה' מתני' אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה, ולא מן הדיבן ולמעלה. וכל מי שהחזיקו אבותיו משוטרי הרבים וגבאי הצדקה - משיאין לכהונה, ואין צריך לבדוק אחריהן. רבי יוסי אומר:

[דף מ"ה ע"ב]

אף מי שהיה התום בערפי הישנה של ציפורי. רבי חנניה בן אנטיגנוס אומר: אף מי שהיה מוכתב באיסטרטא של מלך.

גמרא כתיב (דברים יז): שום תשים עליך מלך. אין לי אלא מלך, מניין לרבנות שומרי הרבים ונבאי צדקה וסופרי דיינין ומכין ברצועה, מניין? תלמוד לומר: מכרב אחיד תשים עליך מלך. כל שתמניהו עליך – לא יהא אלא מן תברורין שבאחיד.

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: כתיב (דברי הימים א ז): והתיחשם בצבא במלחמה. זכות יחסייהם עומדת להם במלחמה.

עד בדין מן תפבלת. מדברי תורה? (דברים לז) לא יבא ממזר בקהל ה'. (שם) לא יבא פצוע דכה וגו' וגו'. מה כתיב בתריה? כי תצא מחנה על איביך וגו'.

הלכה ו' מתני' בת חלל זכר – פסולה לכהונה לעולם. ישראל שנשא חללה – בתו כשירה לכהונה. חלל שנשא בת ישראל – בתו פסולה לכהונה. רבי יהודה אומר: בת גר זכר – כבת חלל זכר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: ישראל שנשא גיורת – בתו כשירה לכהונה. גר שנשא בת ישראל – בתו כשירה לכהונה. אבל גר שנשא גיורת – בתו פסולה לכהונה. אחד גרים, ואחד עבדים משוהררין, ואפילו עד עשרה דורות, עד שתהא אמו מישראל. רבי יוסה אומר: אף גר שנשא גיורת – בתו כשירה לכהונה.

גמרא רב המנונא בשם רב: בת, בת פת לעולם. רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל: בעמיו. מה בעמיו שנאמר להלן – זכרים אסורין ונקיבות מותרות, אף בעמיו שנאמר כאן – זכרים אסורין, ונקיבות מותרות.

מה נפק מביניהון? בהן שבא על הגרושה והוליד בה, וחלף בהן והוליד בה וכתה. על דעתיה דרב, בה, וכת בה, וכן בת וכתה – אסורה. על דעתיה דרבי יוחנן, בת בה – אסורה, וכת בת – מותרת.

מתניתא פליגא על רב. ישראל שנשא חללה – בתו כשירה לכהונה! פתר לה: חללה (מבנה) מכהונה.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן. רבי יהודה אומר: בת גר זכר – כבת חלל זכר. פתר לה: לא בא רבי יודה אלא להוסיף. אילו אמר בת חלל כבת גר, יאות.

דלמא, רבי הושעיה רבא ורבי יודה נשייא הוון יתבין. רהיט רבי יוחנן ולהיש לרבי הושעיה באודניה: פצוע דכא בהן, מהו שישא בת גרים? אמר ליה: מה אמר לך? אמר ליה: אמר לי מילה דנגר בר נגריז לא מפריק לה. לא אמר לי

[דף מ"ז ע"א]

גזירת שהיא כזונה אצלו. ולא בת ישראל שהיא מחללה! לא אמר לי אלא בת גרים.

ובת גרים לא בישאלית היא? פתר לה רבי יודה. דרבי יודה אמר: בת גר זכר – כבת חלל זכר. בהן שבא על הגרושה והוליד בת, בת מה היא? רבי חנניה ורבי מנא, חד אמר: כשירה. וחד אמר: פסולה. מתיב מאן דאמר כשירה, למאן דאמר פסולה: בת חלל זכר (אינה) פסולה, וחללה מבגדה אינה פסולה, משם מה היא פסולה?

רבי אליעזר בן יעקב אומר כו'. תמן תנינן: רבי אליעזר בן יעקב אומר: האשה בת גרים – לא תינשא לכהונה עד שתהא אמה מישראל. וכולהו מקרא אחד דרשו כי אם בתולת מזרע בית ישראל (יהונקאל מד). רבי יודה אומר: עד שיהא אביה מישראל. רבי יעזר בן יעקב אומר: עד שיהא או אביה או אמה מישראל. רבי יוסי אומר: עד שיוולדו בקדושת ישראל. רבי שמעון אומר: עד שיבואו בתולים בקדושת ישראל.

תני בשם רב שמעון: גזירת שנתגיירה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד – כשירה לכהונה. מה מעמא? וכל הטף בגשים אשר לא ידעו משפכ זכר החיו לכם (במדבר לא). ופינהם עמהן.

מה עבדין ליה רבני? החיו לכם – לעבדים ולשפחות.

רבי יוסא, רבי יסא בשם רבי יוחנן, רבי יונה רבי חיה בשם רבי יוחנן: הלכה ברבי יוסה. תנין בר בא בשם רב: הלכה ברבי יוסי. והכהנים נהגו ברבי אליעזר בן יעקב.

חד בהן נסב בת גרים. אתא עובדא קומי רבי אבהו, וארבעיה אפסליה. אמר ליה רב ביבי: לא בן אלפן רבי: הלכה ברבי יוסי! אמר ליה: ולא נהגו הכהנים ברבי אליעזר בן יעקב? אמר ליה: רבי על המנהג לוקין? אמר ליה: אין ביני את חמי מפיים, ואנא מוקים ליה מן דקמימי. אמר ליה: רבי, הואיל והותרה הרצועה – אף אני מותר בה!

רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי: מעשה בשפחה בדרום שהיו קורין עליה ערר, ושלח רבי את רומינוס לבודקה. ובדק ומצא שנתגיירה וקינתה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, והכשירה לכהונה.

רב הושעיה אמר: ברבי שמעון הכשירוהו. אמר רבי זעירה: דברי חבל היא הכא. דאמר רבי זעירא בשם רב אדא בר אחוה, רבי יודן כמי ביה בשם רב, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: וולד בוגרת – בשר, שהוא בלא תעשה שהוא מכח עשה, והוא אשה בבתוליה יקח (ויקרא כא) – לא בוגרת. כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה – עשה הוא.

ודכוותה, פי אם בתולה מעמיו יקח אשה – לא גיורת. כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה – עשה הוא.

התיב רבי הושעיה: הרי דור שני של מצרי, הרי הוא בלא תעשה שהוא בא מכח עשה – עשה הוא! חזר רבי הושעיה ואמר: לא דוקא עשה שבין ישראל לעשה שבבבבנים. עשה שבין ישראל – אסור בכל. עשה שבבבנים – אסור בבבנים, ומותר בלויים ובין ישראל.

[דף מ"ז ע"ב]

הלכה ז' מתני' האומר: "בני זה ממזר" – אינו נאמן. ואפילו שניהן אומרין על העובר שבמעיה: "ממזר הוא" – אינו נאמן. רבי יהודה אומר: נאמן.

גמרא תמן תנינן: האומר: "בני זה" – נאמן. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לתת לו, אכל לא ליקח ממנו. אמר רבי יוסי: ולא מתניתא היא? אפילו שניהן אומרין על העובר שבמעיה "ממזר הוא" – אינו נאמן!

דילמא על דרבי יהודה איתאמרת, דרבי יודה אומר: נאמן עליה. רבי אבהו בשם רב יוחנן: לתת לו, אכל לא ליקח ממנו.

אמר רבי חזקיה: עוד היא מתניתא, פי את הבכר בן השנואה יביר (דכרים כא). היו מחזיקין בו שהוא בנו, ובשעת מיתתו אמר: "אינו בנו" – אינו נאמן. שאינו בנו, ובשעת מיתתו אמר: "בני הוא" – נאמן. אית תניי תני על קדמייתא: נאמן. רבי חזקיה רבי זריקן בשם רבי הונא: היו מחזיקין אותו שהוא משפחתו – נאמן.

היה עומד בצד המוכסין, ואמר: "בני הוא", והזור ואמר: "עבדי הוא" – נאמן. "עבדי הוא", והזור ואמר: "בני הוא" – אינו נאמן! אית תני תני: נאמן. אמר רבי מנא: כגון אילין פותאי דינון משעבדין בכניהן.

תני: נאמן על הגדול ואינו נאמן על הקטן. אי זהו גדול? רבי זעירא אמר: כל שיש לו אשה ובנים. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל שיש לו אשה.

מתניתא פליגא על רבי אבהו. גר שפול ולא טבל והיו לו בנים, ואמר: מלתי ולא טבלתי – נאמן, ומטבילין אותו בשבת. משם מה? נכייה. דברי רב יודה. מה עבד לה רבי אבהו? פתר לה: משם מה בקד.

הלכה ח' מתני' מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו, והלך הוא וקידשה. אם שלח קדמו – קידושיו קידושין. ואם של שלוחו קדם – קידושיו קידושין. ואם אין ידוע – שניהן נותנין גט. ואם רצו – אחד נותן גט ואחד פוגם.

וכן האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה, והלכה היא וקידשה את עצמה, אם שלח קדמו – קידושיה קידושין. ואם של שלוחה קדמו – קידושיו קידושין. ואם אין ידוע – שניהן נותנין

[דף מ"ז ע"א]

גט. ואם רצו – אחד נותן גט, ואחד פוגם.

גמרא ולית הדיא פליגא על רבי יוחנן! דרבי יוחנן אמר: אדם מבטל שליחותו בדברים! פתר לה משום הומרא דעריות. רבי יוסה בי רבי בון שמע לה מן דבתרה: וכן האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה היא וקידשה את עצמה. ולית הדיא פליגא על רבי יוחנן! דרבי יוחנן אמר: אדם מבטל שליחותו בדברים. פתר לה משום הומרא הוא בעריות.

הלכה ט' מתני' מי שייצא הוא ואשתו למדינת הים, וכא הוא ואשתו ובניו, ואמר: "אשה שייצאת עמי למדינת הים הרי היא זו ואילו בניה" – אינו צריך להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים. "מתה, ואילו בניה" – צריך להביא ראיה על הבנים ואינו מביא ראיה על האשה.

גמרא רבי אבהו בשם רבי יוחנן: איש ואשתו – עשו אותן בשני עדים. תוקה, אין אשה שותקת על בני חברתה. רבי אבון שמע לה מן דבתרה: "אשה נשאתי במדינת הים, הרי זו ואילו בניה". רבי

אָבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן: אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ – עָשׂוּ אוֹתָן כְּשָׁנֵי עָדִים. חֲזָקָה, אֵין הָאִשָּׁה שׁוֹתֶקֶת עַל בְּנֵי חֲבִירָתָהּ.

הַלְקָה י' מִתַּנְי' "אִשָּׁה נִשְׂאָתִי בְּמִדֵּינַת הַיָּם הָרִי הִיא זֹו וְאֵילֹו בְּנִיחַ" – מִכִּיָּא רְאֵיהּ עַל הָאִשָּׁה וְאֵינוּ צָרִיד לְהִבִּיא רְאֵייהּ עַל בְּנִיחַ. "מִתָּה וְאֵילֹו בְּנִיחַ" – צָרִיד לְהִבִּיא רְאֵייהּ עַל הָאִשָּׁה וְעַל הַבָּנִים.

גְּמֵרָא תַנִּי: אִישׁ וְאִשָּׁה שִׁבְּאוּ מִמְּדִינַת הַיָּם, הוּא אוֹמֵר: "אִשְׁתִּי הִיא" וְהִיא אוֹמֶרֶת: "בְּעָלִי הוּא" – אֵין הוֹרְגִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם אִשְׁתּוֹ אִישׁ. הוֹחֲקוּ – הוֹרְגִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם אִשְׁתּוֹ אִישׁ. עַד כַּפָּה הִיא חֲזָקָה? רַבִּי יוֹנָה רַבִּי בָּא רַבִּי הֵיךְ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן: עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם.

תַּמָּן תַּנְיָנָן תִּינוּק שֶׁנִּמְצָא בְּצַד הָעֵיפָה וּבְצַק בִּידוֹ. רַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר. וְחֲכָמִים מְטַמְּאִין, שְׁדָרְדָּה תִינוּק לְטַפַּח בְּעֵיפָה.

וְשׁוֹרְפִין עַל הַחֲזָקוֹת? רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: אֵיתַפְּלָגוּן רַבִּי יוֹחֲנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ. רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר: הוֹרְגִין עַל הַחֲזָקוֹת. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ אָמַר: אֵין הוֹרְגִין עַל הַחֲזָקוֹת.

רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: כָּל עָמָא מוֹדִי: שְׁהוֹרְגִין עַל הַחֲזָקוֹת. מַה פְּלִיגִין? בְּשָׂרִיפָה. רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר: הוֹרְגִין עַל הַחֲזָקוֹת, וְאֵין שׁוֹרְפִין עַל הַחֲזָקוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ אָמַר: כְּשֵׁם שְׁהוֹרְגִין עַל הַחֲזָקוֹת – כֵּךְ שׁוֹרְפִין עַל הַחֲזָקוֹת.

וּמַנִּיין שְׁהוֹרְגִין עַל הַחֲזָקוֹת? רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִיהּ דְּרַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן אָמַר: כְּתִיב (שְׁמוֹת כ"א): וּמַכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמֶת. וְכִי דָבָר בְּרִיא הוּא שְׁנָה הוּא אָבִיו? וְחֵלָא חֲזָקָה הִיא שְׁהוּא אָבִיו, וְאֵתָּה אָמַר הוֹרְגִין! אַף הֵכָא – הוֹרְגִין.

תַּנִּי: הִבִּיא רְאֵייהּ עַל הַגְּדוֹלִים – יָבִיא רְאֵייהּ עַל הַקְּטַנִּים. לֵינְדָא מִלְּהָ? אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אָנִי אוֹמֵר: שְׂמָא נִתְגַּרְשָׁה בְּנִתִּים.

[דף מ"ז ע"ב]

הַלְקָה י"א מִתַּנְי' לא יתניחוד איש אחד עם שתי נשים. אָבַל אִשָּׁה אַחַת מִתְּנִיחֶדֶת עִם שְׁנֵי אַנְשִׁים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִתְּנִיחֶד עִם שְׁתֵּי נָשִׁים בְּזִמְן שְׂאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. וְיִשּׁוּן עִמָּהֶן בְּהוֹנְדָקִי מִפְּנֵי שְׂאִשְׁתּוֹ מִשְׁמֶרְתּוֹ.

מתניח אדם עם אמו ועם בתו, וישן עמהן בקירוב בשר. ואם הגדילו – זה ישן בכסותו וזה ישן בכסותו. ולא ילמד ריוק סופרים. ולא תלמד אשה סופרים. רבי אליעזר אומר: אף מי שאין לו אשה – לא ילמד סופרים. רבי יהודה אומר: לא ירעה ריוק את הבתולה, ולא יישנו שני ריוקים בטלית אחד. וחקמים מתירין. כל שעסקו עם הנשים – לא יתניח עם הנשים.

לעולם לא ילמד אדם את בנו אופנות בין הנשים. רבי מאיר אומר: לעולם ישתדל אדם ללמד את בנו אופנות נקיה, ויתפלל לפניו מי שהעושר שלו. לפי שאין לה אופנות שאין בה עניות ועשירות. שאין עניות מן האופנות, ואין עשירות מן האופנות.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: ראינו מימיה הנה ועוף שיש להן אופנות? והן מתפרנסין שלא בצער. והלא לא נבראו אלא לשמשני, כך הן מתפרנסין בלא צער, ואני נבראתי לשמש את קוני – אינו דין שאתפרנס שלא בצער! אלא, שהרעתי מעשיי וקיפחתי את פרנסתי.

אבא גוריון איש ציידן אומר משום אבא שאול: לא ילמד אדם את בנו חמר, גמל, ספן, ספר, קדר, רועה, וחקוני, שאופנות אופנות ליסטיין. רבי יהודה אומר משמו: החמרים – רובן רשעים. הנפלים – רובן בשירים. הספנים – רובן חסידים. טוב שברופאים – לניהנם. כשר שבטבחים – שותפו של עמלק.

גמרא אומר רבי אבין: כמה דברים אמורים? בבשירין. אבל בפריצין – לא תתניח אפילו במאה איש. תני: בן יומו שמת – הרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו בחתן שלם. לא סוף דבר בן יומו חי, אלא אפילו יצא ראשו ורובו בחיים. ויצא בחיק. ונקבר באשה אחת ובשני אנשים. אבא שאול אומר: אף באיש אחד ובשתי נשים. מסתברא רבי שמעון מודיי לאבא שאול. אבא שאול לא מודי לרבי שמעון, שאין יצר הרע מצוי בבית הקברות.

רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי: כי יסיתך אהיך בן אפוך או בנד או בתך או אשת חיקך (דברים יג). אפך – בפתך.

[דף מ"ח ע"א]

בתך – בפתך. מתניח אדם עם אמו ודר עמה. עם בתו ודר עמה. עם אחותו ואינו דר עמה. וישן עמה בקירוב בשר.

תלמוד

מסכת קידושין

ירושלמי

תני רבי הלפתא בן שאול: הבת אצל האב – עד בת שלש שנים ויום אחד. הבן אצל האם – עד בן תשע שנים ויום אחד. הגדילו – זה ישן בכסותו וזה ישן בכסותו.

תני: שנים שהיו ישינים במטה אחת – זה מתכסה בכסות עצמו וקורא, וזה מתכסה בכסות עצמו וקורא. אם היו בנו ובתו קטנים – מותר. תמן אמרין: איש ואשתו – מותר. רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: לאיש ואשתו – נצרכה.

פיסקא. ולא ילמד ריוק סופרים ולא תלמד אשה סופרים כו'. תני: רבי אלעזר אומר: אף מי שיש לו אשה ובנים ואינן עמו באותו מקום – לא ילמד סופרים. רבי יודן בי רבי ישמעאל עבד חד מתנגין הכו.

פיסקא. רבי יהודה אומר: לא ירעה ריוק את הבהמה, ולא יישנו שני רוקין בטלית אחד. וחקמים מתירין. יאות אמר רבי יודה. מה טעמא דרבנן? חס ושלום לא נחשדו ישראל לא על הזכור ולא על הבהמה. והתנגין: לא ילמד ריוק סופרים. משם שאמו באה עמו, אחותו באה עמו.

פיסקא. לא ילמד אדם את בנו אומנות בין הנשים כו'. תני: לא ילמד אדם את בנו חמר, וגמל, וספן, קדר, קרר, רועה, הנוני, מפני שאומנותן אומנות ליספן.

פיסקא. אבא אוריין איש צידן אומר משום אבא שאול כו'. רוב חמרים – רשעים. רוב גמלין – כשירין. רוב ספנים – חסידים. רוב מזורין – פקחין. רוב עבדים – נאים. רוב בני אבות – בויישינים. רוב בנים – דומין לאהי האם. כשר שבפרפאים – לגיהנם. הכשר שבטבחין – שותף עמלק. תני רבי שמעון בן יוחי: הטוב שבנחשים – רצץ את מוחו. הכשירה שבנשים – בעלת בשפים. אשרי מי שעושה רצון המקום.

רבי מאיר אומר: מכל מקום אדם מתפרנס. אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה, אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה.

פיסקא. רבי מאיר אומר: לעולם ישתדל אדם ללמוד את בנו אומנות נקייה כו'. מה יעשה אדם? ישתדל וילמד את בנו אומנות קטנה, ויתפלל ויבקש רחמים ממי שהעושר שלו. שאין לך אומנות שאין בה עניים ועשירים. אלא הכל לפי זכות האדם.

רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר: ראי' מימיה ארי – סבל. ארי – קניץ. שועל – הנוני. זאב – מזכר קדירות. והן מתפרנסין בלא צער. ולמה נבראו? לשמשיני. ואני – נבראתי לשמש את קוני.

והרי הדברים קל וחומר, ומה אם אילו שנבראו לשמימיני – בך הן מתפרנסין בלא צער. אני שנבראתי לשמש את קוני – אינו דין שאהא מתפרנס בלא צער. ומי גרם לי להיות מתפרנס בצער? הוי אומר: הטאיי, על שהירעתי מעשיי קיפחתי פרנסתי.

הלכה י"ב מתני' רבי נהוראי אומר: מניח אני כל אומניות שבועולם ואיני מלמד את בניי אלא תורה, שאדם אוכל משכרה בעולם הזה, ותקון קיימת לעולם הבא. ושאר כל אומניות אינן כן. שאם נכנס אדם לידי חולי, או לידי זקנה, או לידי מידה של יסורין, ואינו יכול לעסוק במלאכתו – הרי הוא מת ומוטל ברעב. אבל התורה אינו כן, אלא: משמרתו מכל רע בנערותו, ונותנת לו אחרית ותקנה בזקנותו.

בנערותו מהו אומר? וקניי ה' יחליפו כה, יעלו אבר בנשרים, ירוצו ולא ייגעו, ילכו ולא ייעפו (ישעיה מ). בזקנותו מהו אומר? עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו (תהלים צב). וכן הוא אומר באברהם אבינו (בראשית כב) ואברהם זמן בא בימים, וחי' ברך את אברהם בכל. מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמר (שם כו) עקב אשר שמע אברהם בקלי, וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתי.

גמרא רבי נהוריי אומר: מניח אני כל אומניות שבועולם ואיני מלמד את בניי אלא תורה. שכל אומנות אינו עומדת לו לאדם אלא בימי נערות בזמן שפוחו עליו, אבל אם בא לידי חולי, או נכנס לידי זקנה, או למידה של יסורין, ואינו יכול לעשות מלאכה – הרי הוא מת ברעב. אבל התורה אינה כן, אלא מכבדתו ומשמרתו מכל רע בנערותו, ונותנת לו אחרית ותקנה בזקנותו. בנערותו מהו אומר? וקניי ה' יחליפו כה, יעלו אבר בנשרים, ירוצו ולא ייגעו, ילכו ולא ייעפו. בזקנותו מהו אומר? עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו. וכן אתה מוצא באבינו

[דף מ"ח ע"ב]

אברהם ששימר את התורה עד שלא באת לעולם, שנאמר: עקב אשר שמע אברהם בקלי, וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתי. אף גידלו ובירכו בנערותו, ונתן לו אחרית ותקנה בזקנותו. בנערותו מהו אומר? (בראשית יג) ואברהם כבד מאד במקנה בכסף וזהב. ובזקנותו מהו אומר? ואברהם זמן בא בימים, וחי' ברך את אברהם בכל.

רבי חזקיה רבי כהן בשם רב: אסור לדור בעיר שאין בה לא רפא, ולא מרחיק, ולא בית דין מפין וחובשין. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף אסור לדור בעיר שאין בה גיבגביתא של ירק.

המשך בעמוד אחרון של חומש רש"י...

מִסְכַּת יוֹמָא פְּרָק שְׁלִישִׁי

א. בָּא לּוּ לְהִקְיָא אֶת הַמְזֻבָּח, מֵהֵיכָן הוּא מִתְחִיל? מִקְרָן מְזוּרְחִית צְפוֹנִית, צְפוֹנִית מְעֲרֵבִית, מְעֲרֵבִית דְּרוּמִית, דְּרוּמִית מְזוּרְחִית, מְקוּם שְׁמִתְחִיל בְּחֻטָּאת עַל מְזֻבַּח הַחִיצוֹן, מִשֵּׁם הִיָּה גּוֹמֵר עַל מְזֻבַּח הַפְּנִימִי. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּמִקְוֵמוּ הִיָּה עוֹמֵד וּמְחַטָּא. וְעַל כֻּלָּן הִיָּה נוֹתֵן מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, חוּץ מֵאוֹתָהּ שְׂבָאֲלַכְסוֹן שְׁנוֹתָן מִמַּטָּה לְמַעְלָה. רַבִּי יְהוּדָה מִשֵּׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בְּמִקְוֵמוּ הִיָּה עוֹמֵד וּמְחַטָּא, וְעַל כֻּלָּן הִיָּה נוֹתֵן מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, חוּץ מִזוֹ שְׁהִיָּה לְפָנָיו, שְׂכַנְגָד אֲלַכְסוֹן, שְׁהִיָּה נוֹתֵן מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה.

ב. הִזָּה עַל טְהוּרוֹ שֶׁל מְזֻבַּח שֶׁבַע פְּעָמִים, לֹא הִיָּה מְזָה, לֹא עַל הָאֶפֶס וְלֹא עַל גְּבִי הַגָּחֳלִים, אֲלֵא עַל גְּגוֹ שֶׁל מְזֻבַּח. וְהִיא יוֹרֶדֶת עַל הַקִּיר, עַל כֹּל הַזֵּיה - טְבִילָה. נִתֵּן עַל הַקֶּרֶן מִכָּאן וּמִכָּאן - כְּשֶׁר. מִן הַקֶּרֶן וּלְפָנִים - פְּסוּל.

ג. שְׁנָה מִתֵּן קָרְנוֹת - פְּסוּל. אִם חָסַר אֶפְלוֹ אַחַת מִן הַמִּתְנּוֹת - פְּסוּל. הַקִּדִּים מִתֵּן שֶׁבַע לְמִתֵּן אַרְבַּע - יְחִזּוּר וְיִתֵּן. מִדָּם מִתְנּוֹת שֶׁבַע אַחֵר מִתֵּן אַרְבַּע, עַד שֶׁלֹּא גָּמַר אֶת הַמִּתְנּוֹת שֶׁבְּפָנִים - יֵצֵא וְשִׁפָּף שִׁירֵי הַדָּם לִיסוּד מְעֲרֵבִי שֶׁל מְזֻבַּח הַחִיצוֹן, וְשֶׁל מְזֻבַּח הַחִיצוֹן הִיָּה שׁוֹפֵף אֶל יִסוּד דְּרוּמִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵלּוּ וְאֵלּוּ לִיסוּד מְעֲרֵבִי, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְעַרְבִין לְאַמָּה וְיוֹצֵאִין לְנַחַל קִדְרוֹן, וְנִמְכְּרִין לְגִנְיָן לְזָבֵל, וְמוֹעֲלִין בָּהֶם; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים אֵין מְעִילָה בְּדָמִים.

ד. כֹּל מַעֲשֵׂה יוֹם הַכַּפּוּרִים הָאֲמוּרִים עַל הַסֵּדֶר, אִם הַקִּדִּים מַעֲשֵׂה לְחִבְרוֹ - לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם, חוּץ מִן הוֹצֵאת כֶּף וּמִחֻטָּה, שְׂאֵם הַקִּדִּים מַעֲשֵׂה לְחִבְרוֹ - מֵה שֶׁעֲשֵׂה עֲשׂוּי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימִיתִי? בְּדָבָרִים הַנְּעֻשִׂים בְּבִגְדֵי לְבָן מִבְּחוּץ, אֵף עַל פִּי שְׂאֵם הַקִּדִּים מַעֲשֵׂה לְחִבְרוֹ מִכָּל הַנְּעֻשִׂים - מֵה שֶׁעֲשֵׂה

עֲשׂוּי. נִתֵּן מִקְצַת הַמִּתְנּוֹת מִבְּפָנִים, וְנִשְׁפָּף הַדָּם - יָבִיא דָּם אַחֵר וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה, כְּמִתְנּוֹת שֶׁבְּפָנִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מִמְּקוֹם שֶׁפִּסְק. נִתֵּן מִקְצַת מִתְנּוֹת שֶׁבְּהֵיכָל, וְנִשְׁפָּף הַדָּם - יָבִיא דָּם אַחֵר, וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה בְּהֵיכָל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מִמְּקוֹם שֶׁפִּסְק. גָּמַר מִתְנּוֹת שֶׁבְּהֵיכָל, וְנִשְׁפָּף הַדָּם - יָבִיא דָּם אַחֵר וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה. מִתְנּוֹת שֶׁבְּמְזֻבַּח - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מִמְּקוֹם שֶׁפִּסְק. נִתֵּן מִקְצַת הַמִּתְנּוֹת שֶׁבְּמְזֻבַּח, וְנִשְׁפָּף הַדָּם - יָבִיא דָּם אַחֵר וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה בְּמִתְנּוֹת הַמְזֻבַּח, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מִמְּקוֹם שֶׁפִּסְק. יִתְחִיל. גָּמַר מִתְנּוֹת שֶׁבְּמְזֻבַּח וְנִשְׁפָּף הַדָּם - אֵין מִתֵּן יִסוּד מְעַכָּב, וְכֻלָּן מְטַמְּאִין בְּגָדִים וְנִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדָּשָׁן; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים, וְאֵין נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדָּשָׁן הוֹאִיל וְגָמַר בּוֹ כִּפְרָה.

ה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: זֶה סִימָן, כֹּל הַיּוֹצֵא מִבְּפָנִים לְהַנְתֵּן בְּחוּץ - נוֹטֵל מִן הַסְּמוּדָּה לְפָנִים. וְכֹל הַנוֹטֵל מִבְּפָנִים לְהַנְתֵּן בְּחוּץ - נוֹתֵן עַל הַסְּמוּדָּה לְפָנִים. נִתֵּן מִדָּם הַפָּר בְּפָנִים וּבְחוּץ, מִדָּם הַשְּׁעִיר בְּפָנִים וּבְחוּץ - הַפְּנִימִים עָלוּ לוֹ וְהַחִיצוֹנִים לֹא עָלוּ לוֹ. נִתֵּן מִקְצַת הַמִּתְנּוֹת שֶׁבְּפָנִים, וְנִשְׁפָּף הַדָּם - יָבִיא אַחֵר וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה עַל הַפְּרֻכָּת. נִתֵּן מִקְצַת הַמִּתְנּוֹת עַל הַמְזֻבַּח, וְנִשְׁפָּף הַדָּם, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתֵּן כְּנֶגֶד הַיִּסוּד - יֵצֵא, שְׁנֵאמַר (ויקרא טז, ט): "וְכִלְהָ מִכְּפָר"; אִם כִּפָּר - כִּלְהָ, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם כִּלְהָ - כִּפָּר, אֵין מִתֵּן הַיִּסוּד מְעַכָּב, וְכֻלָּן כְּנֶגֶד הַיִּסוּד - יֵצְאוּ, שְׁנֵאמַר (ויקרא טז, ט): "וְכִלְהָ מִכְּפָר".

ו. פָּר וְשְׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהַפְּרִישׁ אַחֵרִים תַּחֲתֵיהֶן, וְלֹא הַסְּפִיק לְהַקְרִיבָן עַד שְׁנִמְצְאוּ הָרֵאשׁוֹנִים - יָרְעוּ עַד שִׁיִּסְתָּאָבוּ וּמְכָרוּ, וְיִפְלוּ דְמֵיהֶן לְנִדְבָה - שְׂאִין חֻטָּאת הַצְּבוּר מִתָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תָּמוֹת. וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִשְׁפָּף הַדָּם - יָמוֹת

מת, מהו שִׁירַד אַחֲרָיו וימיתנו? אָמַר לָהֶם? כֵּן יאֲבֹדוּ כָּל אוֹיְבֵיךָ ה' (שופטים ה, לא). וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: חָלָה שְׁעִיר - מְרַכִּיבו, חָלָה מְשַׁלְּחוּ בֵּיד אַחֵר, דְּחָאוּהוּ וְלֹא מֵת - יֵרַד אַחֲרָיו וימיתנו.

י. שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, אָף עַל פִּי שְׂאִין מְטַמֵּא בְּגָדִים - מְטַמֵּא אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מְטַמֵּא אוֹכְלִים וּמִשְׁקִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חַי, וְאֵין חַי מְטַמֵּא אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין. מֵאִימְתִי מְטַמֵּא בְּגָדִים? מְשִׁיֵּצָא מְחֹמֶת יְרוּשָׁלַיִם; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשְׁעָה שִׁיגִיעַ לְצוּק. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִשְׁעַת דְּחִיתוּ לְצוּק.

יא. פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים, אָף עַל פִּי שְׂאִין מְטַמֵּאִין בְּגָדִים - מְטַמֵּאִין אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח - אֵין מְטַמֵּא אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חַי, וְאֵין חַי מְטַמֵּא אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין. מֵאִימְתִי מְטַמֵּאִין בְּגָדִים? מְשִׁיֵּצָאוּ מְחֹמֶת יְרוּשָׁלַיִם; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְשִׁיֵּצִית הָאוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מְשִׁיֵּצִית הָאוֹר בְּרַבֵּן.

יב. הֵיכָן שׁוֹרְפִין אוֹתָן? בְּבֵית הַדָּשָׁן הַגָּדוֹל, חוּץ לְיְרוּשָׁלַיִם, לְצִפּוֹנָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם חוּץ לְשַׁלַּשׁ מַחֲנוֹת, וּמִזְקִיפִין שֶׁל כְּהֻנִים הָיוּ מְעַמִּידִין סְבִיבוֹת הַמְעַרְכָּה, מִפְּנֵי דַחַק הָעָם - כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ קוֹפְצִים לְרֹאוֹת, וְנוֹפְלִין לְתוֹךְ הַמְדוּרָה. אֶחָד הַשׁוֹרֵף וְאֶחָד הַמְסִיעַ בִּשְׁעַת שׁוֹרְפָה - מְטַמֵּאִין בְּגָדִים, אֲבָל הַמְסַדֵּר אֶת הַמְעַרְכָּה וּמִצִּית אֶת הָאוֹר לְאַלְתֵּר - אֵין מְטַמֵּא בְּגָדִים.

יג. שְׂמוּנָה בְּרֻכּוֹת מְבָרַךְ בְּאוֹתוֹ יוֹם, עַל הַתּוֹרָה - כְּדָרָךְ שֶׁמְבָרְכִין עַל הַתּוֹרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, עַל הַעֲבוּדָה וְעַל הַהוֹדָאָה, וְעַל מַחִילַת הָעוֹן כְּסִדְרָן, וְעַל הַמְקַדֵּשׁ - בְּרֻכָּה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְעַל הַכְּהֻנִים - בְּרֻכָּה בְּפָנֵי עֲצָמָן, וְעַל יִשְׂרָאֵל בְּרֻכָּה בְּפָנֵי עֲצָמָן, וּשְׂאָר תַּפְלָה תַּחֲנוּנָה וּבִקְשָׁה, שְׁעַמְךָ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין

הַמִּשְׁתַּלַּח, מֵת הַמִּשְׁתַּלַּח - יִשְׁפָּךְ הַדָּם. שְׁנֵי שְׁעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים - מְצוּתָן בַּהֲגַרְלָה, עַד שֶׁלֹּא הִגְרִיל עָלֵיהֶן - רִשְׁאֵי לְשִׁנוֹתָן בְּדָבָר אַחֵר, מִשְׁהִגְרִיל עָלֵיהֶן - אֵין רִשְׁאֵי לְשִׁנוֹתָן בְּדָבָר אַחֵר. פֶּסַח שֶׁלֹּא קָרַב בְּרֹאשׁוֹן - יִקָּרַב בְּשָׁנִי. לֹא קָרַב בְּשָׁנִי - יִקָּרַב לְשָׁנָה הַבָּאָה. מְעוֹת שֶׁלֹּא קָרְבוּ בְּרֹאשׁוֹן - יִקָּרְבוּ בְּשָׁנִי. לֹא קָרְבוּ בְּשָׁנִי - יִקָּרְבוּ לְשָׁנָה הַבָּאָה. חֲגִיגָה שֶׁלֹּא קָרְבָה בְּרֹאשׁוֹנָה - תִּקָּרַב בְּשָׁנִי, לֹא קָרְבָה בְּשָׁנִי - תִּקָּרַב בְּשָׁלִישִׁי, לֹא קָרְבָה בְּשָׁלִישִׁי - תִּקָּרַב בְּשָׁנָה הַבָּאָה. שְׁעִירֵי הַרְגֵּל שֶׁלֹּא קָרְבוּ בְּרִגְלָה - יִקָּרְבוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. לֹא קָרַב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ - יִקָּרְבוּ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. לֹא קָרְבוּ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - יִקָּרְבוּ לְרִגְלָה הַבָּאָה. וְשִׁמְתַחֲלָה לֹא הִקָּרְבוּ לְקָרְבָנוֹת צְבוּר אֶלֶּא עַל מְנַת לְקָרַב עַל הַמְזַבֵּחַ הַחִיצוֹן.

ז. מֵת שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח עַד שֶׁלֹּא זָרַק דָּם שֶׁל הַרֹאשׁוֹן, אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא הַתּוֹדָה עָלָיו - יֵצֵא, שְׁנֵאמַר (ויקרא טו, י): "יֵצֵא חַי", עַד מְתֵי יְהֵא זָקוּק לְהִיּוֹת חַי? עַד "וְכִלְהָ מִכְּפָר אֶת הַקֹּדֶשׁ"; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַד שְׁעַת וְדוּי.

ח. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כֵּךְ הוּא אוֹמֵר: "חֲטָאוּ עוֹו פִּשְׁעוּ לְפָנֶיךָ עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל". כִּכְשׁ עוֹשִׂין, מִפְּנֵי אֶלְכָסִּנְדְרִין, שֶׁהִיוּ מִתְּלִשִׁין בְּשְׁעָרוֹ, וְאוֹמְרִין לוֹ: 'טוֹל וְצָא! טוֹל וְצָא!' יִקְרִי יְרוּשָׁלַיִם מְלוֹיִן אוֹתוֹ עַד סְפָה רֹאשׁוֹנָה. עֶשֶׂר סְכוֹת בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִלִּין הָיוּ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תִּשְׁעֵ סְכוֹת בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵה מִלִּין הָיוּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: חֲמֵשׁ סְכוֹת בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵה מִלִּין, הָיוּ מְעַרְבִין מְזוּ לְזוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה: כְּוֹלְגֵי אֲנִי לְעִשְׂוֹתָן שְׁתֵּי סְכוֹת.

ט. שְׂאֵלוּ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הֲרֵי שְׁחָלָה שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, מֵהוּ לְהִרְכִּיבו? אָמַר לָהֶם: יְכוֹל הוּא לְהִרְכִּיב אֶת אַחֲרִים, חָלָה מְשַׁלְּחוֹ, מֵהוּ לְשַׁלְּחוֹ בֵּיד אַחֵר? אָמַר לָהֶם: כֵּךְ תִּהְיוּ בְּשָׁלוֹם אֲנִי וְאַתֶּם, דְּחָאוּהוּ וְלֹא

לְהוֹשֵׁעַ מִלְפָּנֶיךָ, וְחוֹתֵם בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. כָּל הָעָם קוֹרִין בְּשִׁלְהֵם - כְּדֵי לְהִרְאוֹת חֲזִיתָן לְרַבִּים.

י.ד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: סֵדֶר הַקְּרִבְנוֹת כֶּךָ הָיוּ מִקְרִיבִין, פֶּר הָעוֹלָה וְשַׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בַּחוּץ הָיוּ קְרִבִין עִם תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, וְאַחַר כֶּךָ פֶּר וְשַׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בַּפְּנִים, וְאַחַר כֶּךָ אֵילוּ וְאֵיל הָעֵם, וְאַחַר כֶּךָ שְׁבַעַת כִּבְשִׁים תְּמִימִים. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: פֶּר הָעוֹלָה וְשְׁבַעַת כִּבְשִׁים תְּמִימִים הָיוּ קְרִבִין עִם תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, שְׁנֹאֲמַר (בַּמִּדְבָּר כח, כג): "מִלְכָּד עֵלֶת הַבִּקְרָא אֲשֶׁר לְעֵלֶת הַתְּמִיד" וְגו'; וְאַחַר כֶּךָ פֶּר וְשַׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בַּפְּנִים, וְאַחַר כֶּךָ שַׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בַּחוּץ, שְׁנֹאֲמַר (בַּמִּדְבָּר כט, יא): "מִלְכָּד חֲטָאֵת הַכֹּפְרִים וְעֵלֶת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפִיָּהֶם", וְאַחַר כֶּךָ אֵילוּ וְאֵיל הָעֵם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֶחָד קָרַב עִם תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, וְשֵׁשׁ קְרִבִין עִם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים.

טו. וְיוֹם-טוֹב עֲשֶׂה לְאוֹהֲבָיו. וּמַעֲשֶׂה בִישְׁמַעְאֵל בֶּן קַמְחִית, שִׁיעָצָא לְדַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ עֲרָבִי, וְנִתְּזָה צִינּוּרָא מִפִּיו, וְנִפְלָה עַל בְּגָדָיו, נִכְנַס אַחֲרָיו וְשִׁמַּשׁ תַּחְתּוֹ בְּכַהֲנֹה גְדוּלָה, רָאֵתָה אִמֶּן שֶׁל אֱלוֹ שְׁנֵי כַהֲנִים גְּדוּלִים בְּיוֹם אֶחָד.

מִסְכַּת יוֹמָא פְּרָק רְבִיעִי

א. יוֹם הַכֹּפּוּרִים אָסוּר בְּאַכִּילָה, בְּרַחֲצָה, וּבִשְׁתִּיָּה, וּבִסְבִּיכָה, וּבַנְּעִילַת הַסַּנְדָּל, וּבִתְשׁוּמֵי־הַמָּטָה, אֶפְלוּ בְּאַנְפִּילִיא שֶׁל בְּגָד. קְטָנִים מִתְרִין בְּכֻלָּן, וְאַסוּרִין בְּנְעִילַת הַסַּנְדָּל מִפְּנֵי מְרִאֵית הָעֵין.

ב. תֵּינוּקוֹת סְמוּךְ לְפָרְקָן - מְחַנְכִין אוֹתָן בְּפָנֵי שְׁנָה וּבְפָנֵי שְׁתִּים, בְּשִׁבִיל שִׁיְהוּ רְגִילִין בְּמַצּוֹת. רַבִּי עֲקִיבָה הִיא מִפְּטוּר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, בְּשִׁבִיל תֵּינוּקוֹת שִׁיאֲכִילוּם אֲבוֹתֵיהֶם. מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְאֵי הַזֶּקֶן שֶׁלֹּא רָצָה לְהֵאֲכִיל אֶת בְּנוֹ, וְגִדְרוּ עָלָיו חֲכָמִים וְהֵאֲכִילוּהוּ בִידּוֹ.

ג. הָאוֹכֵל בְּיוֹם הַכֹּפּוּרִים כְּכֹתֶבֶת הַגִּסָּה, כְּמוֹהַ, וּכְגִרְעִינְתָה שְׁבֹאֲרֵן יִשְׂרָאֵל - חֵיב. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֶפְלוּ כְּכֹתֶבֶת יְהִנְמִרִית². אֲכַל עֲלֵה קִנִּים, עֲלֵה גִפְנִים, עֲלֵה תְּאֵנִים, וְעֲלֵה חֲרוֹבִין, וְכֹל דְּבַר שֶׁאֵין רְאוּי לְאַכִּילָה - פְּטוּר. עֲלֵה חֲזִירִים, עֲלֵה כְּרָשִׁין, עֲלֵה בְּצָלִים, עֲלֵה יָרְקוֹת, וְכֹל דְּבַר שֶׁרְאוּי לְאַכִּילָה - חֵיב.

ד. אֲכַל וְחִזּוּר וְאֲכַל, וְחִזּוּר וְאֲכַל, אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת אֲכִילָה רִאשׁוֹנָה עַד סוֹף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פֶּרֶס - מִצְטַרְפִּין. וְאִם לֹאוּ - אֵין מִצְטַרְפִּין. שְׁתָּה, וְחִזּוּר וְשְׁתָּה, וְחִזּוּר וְשְׁתָּה, אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת שְׁתִּיָּה רִאשׁוֹנָה עַד סוֹף שְׁתִּיָּה אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פֶּרֶס - מִצְטַרְפִּין, וְאִם לֹאוּ - אֵין מִצְטַרְפִּין. כִּשֶׁם שֶׁאַכִּילָה בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס, כֶּךָ שְׁתִּיָּה בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס, הַשׁוֹתָה צִיר וּמוֹרִיס - פְּטוּר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כִּמְהָ יִשְׁתָּה וְיִהְיֶה חֵיב? בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: רְבִיעִית. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: מְלֵא לְגִמְיוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כִּמְלֵא לְגִמְיוֹ. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בֶּן בְּתִירָה אוֹמֵר: כְּדֵי גְמִיעָה.

ה. מִי שֶׁאַחֲזוּ בְלִמוֹס - מְאַכִּילִין אוֹתוֹ הַקָּל הַקָּל. כִּיצַד? הָיוּ לְפָנָיו טָבֵל וּשְׁבִיעִית - מְאַכִּילִין אוֹתוֹ שְׁבִיעִית. טָבֵל וּנְבֵלָה - מְאַכִּילִין אוֹתוֹ נְבֵלָה. טָבֵל וְתְרוּמָה - מְאַכִּילִין אוֹתוֹ תְרוּמָה. תְרוּמָה וּשְׁבִיעִית - מְאַכִּילִין אוֹתוֹ שְׁבִיעִית, עַד שִׁיאֲרוּ עֵינָיו, מִנֵּין הָיוּ יוֹדְעִין שִׁיאֲרוּ עֵינָיו? כְּדֵי שִׁיכִיר בֵּין יָפֵה לְרַע.

ו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲבָרָה שֶׁהִרְיָחָה שְׁבִיעִית - תּוֹחֲבִין לָהּ בְּכוּשׁ. הִרְיָחָה תְרוּמָה - תּוֹחֲבִין לָהּ בְּכוּשׁ. לֹא יִנְעוּל אָדָם

¹ מוֹנָה עַל פִּי הִירוּשָׁלַיִם.

² מְקוֹם הוּא בְּאַרְץ מוֹאָב, וְהַפּוֹתֶבֶת הַבְּאָה מִשָּׁם אֵינָה גְדוּלָה כְּמוֹ הַכּוֹתֶבֶת שְׁבֹאֲרֵן יִשְׂרָאֵל.

מנעל מסמר ויטיל בתוך הבית, אפלו ממטה למטה; דברי רבי. ורבי שמעון בן אלעזר מתיר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היו ידיו מלכלכות בטיט ובצואה - מדיחן במים, כדי שלא יטנפו כליו. היה הולך להקביל פני אביו, פני רבו, פני תלמידו - עובר כדרכו, אפלו עד צוארו, ואינו חושש.

ז. הזבין והזבות - טובלין בלילי יום הכפורים. הנדות והיולדות - טובלות כדרךן בלילי יום הכפורים. בעלי קריין - טובלין כדרךן בלילי יום הכפורים. רבי יוסי בן רבי יהודה אומר: מן המנחה ולמעלה לא יטבל אלא עד שתחשך. רבי יוסי אומר: כהנים טובלין כדרךן עם חשכה, כדי שיאכלו בתרומה לערב.

ח. חטאת ואשם ודאי מכפרין על מה שכתוב בתורה. מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה, תשובה מכפרת על עברות קלות, על עשה ועל לא תעשה, חוץ מ"לא תשא" (שמות כ, ז). ואלו הן עברות חמורות: כריתות ומיתות בית דין, ולא תשא עמהן. רבי יהודה אומר: כל שהוא מ'לא תשא' ולמטה - תשובה מכפרת. וכל שהוא מ'לא תשא' ולמעלה, ולא תשא עמהן - תשובה תולה, ויום הכפורים מכפר.

ט. רבי ישמעאל אומר, ארבעה חלוקי כפרה הן: עבר על מצות עשה ועשה תשובה - אין זו ממקומו עד שמוחלין לו, שנאמר (דמיה ג, יד): "שובו בנים שובכים ארפא משובותיכם"; עבר על מצות לא תעשה, ועשה תשובה - תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, שנאמר (ויקרא טז, ל): "כי ביום הזה יכפר עליכם" וגו'. עבר על כריתות ומיתות בית דין, מזיד ועשה תשובה - תשובה ויום הכפורים תולין, ויסוריין שבשאר ימות השנה ממקריין, שנאמר (תהלים פט, לג): "ופקדתי בשבט פשעם" וגו'. אבל מי שנתחלל בו שם

שמים מזיד, ועשה תשובה - אין כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, אלא תשובה ויום הכפורים מכפרין שלישי, ויסוריין מכפרין שלישי, ומיתה ממרקת עם היסוריין, ועל זה נאמר (שעיה כב, יד): "אם יכפר העון הזה לכם עד תמתו", מלמד שיום המיתה ממרק.

ד. חטאת אשם ומיתה ויום הכפורים - כלן אין מכפרין, אלא עם התשובה, שנאמר (ויקרא כג, כז): "אף בעשור" וגו', אם שב - מתכפר לו, ואם לאו - אין מתכפר לו. רבי אליעזר אומר (שמות לד, ז): "ונקה" - מנקה הוא לשבים ואין מנקה לשאינם שבים. רבי יהודה אומר מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה רבי אומר: יום הכפורים מכפר בלא תשובה, ויום המיתה הרי הוא כתשובה.

יא. כל המזכה את הרבים - אין מספיקין בידו לעבור עברה, שלא יהו תלמידיו נוחלין את העולם, והוא יורד לשאול, שנאמר (תהלים טז, ז): "כי לא תעזב נפשי לשאול" וגו'. וכל המחטיא את הרבים - אין מספיקין בידו לעשות תשובה, שלא יהו תלמידיו יורדין לשאול, והוא נוחל את העולם, שנאמר (משלי כח, יז): "אדם עשק בדם נפש" וגו'; מגלגלין זכות על ידי זכאי לעמד הימנו פרשיות של זכות הרבים הראויות לעמד הימנו. וחובה על ידי חייב לעמד פרשיות של חובה הראויות לעמד הימנו.

יב. מפרסמין את החנפין מפני חלול השם, שנאמר (חזקאל ג, כ): "ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו הוא ימות", לפרסמו. רבי יוסי אומר: חוטא אדם פעם, שתים ושלוש - מוחלין לו. ארבע - אין מוחלין לו, שנאמר (שמות לד, ז): "נשא עון ופשע וחסטה ונקה"; עד כאן מנקה, מכאן ואילך - אין מנקה, שנאמר (עמוס ב, א): "כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל" וגו', ואומר (איוב לג, כט): "הן כל אלה יפעל אל

פְּעָמִים שְׁלֹשׁ וְגו'. וְאוֹמֵר (מְשַׁלֵּי כַה, יז):
"הִקְרַר וְגִלְךָ מִבֵּית רַעְךָ" וְגו'.

מִסְכַּת סֵפֶה פָּרָק רֵאשׁוֹן

הַכּפּוּרִים. חֲמֵר בְּשַׁעִיר שֶׁהַשַּׁעִיר מְכַפֵּר
מִיָּד, וְיוֹם הַכּפּוּרִים עִם חֲשֻׁכָה.

יג. מִצּוֹת וְדוּי עָרַב יוֹם הַכּפּוּרִים עִם
חֲשֻׁכָה, אָבֵל אָמְרוּ חֲכָמִים: מִתּוֹדָה אָדָם
קֹדֵם שִׂיאֲכֵל וְיִשְׁתֶּה, שְׂמָא תִטְרַף דַּעְתּוֹ
קֹדֵם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה. וְאָף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה
קֹדֵם שְׂאֲכֵל וְשִׁתָּה - צְרִיךְ שִׁיתּוֹדָה לְאַחַר
אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, שְׂמָא אַרְע דְּבַר קַלְקֵלָה
בְּסַעֲוָדָה. וְאָף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה לְאַחַר שְׂאֲכֵל
וְשִׁתָּה - צְרִיךְ שִׁיתּוֹדָה עֲרֻבִית. וְאָף עַל פִּי
שֶׁהִתּוֹדָה עֲרֻבִית - צְרִיךְ שִׁיתּוֹדָה שַׁחְרִית,
וְאָף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה שַׁחְרִית - צְרִיךְ
שִׁיתּוֹדָה בְּמוֹסָף. וְאָף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה
בְּמוֹסָף - צְרִיךְ שִׁיתּוֹדָה בְּמִנְחָה. וְאָף עַל פִּי
שֶׁהִתּוֹדָה בְּמִנְחָה - צְרִיךְ שִׁיתּוֹדָה בְּנֻעֵלָה.
שְׂמָא יֵאָרַע בּוֹ דְּבַר קַלְקֵלָה, כָּל הַיּוֹם כְּלוּ.

א. סֵפֶה שֶׁהִיא גְבוּהָה לְמַעְלָה מִעֲשָׂרִים
אִמָּה - פְּסוּלָה, וְרַבֵּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר עַד
אַרְבָּעִים וְחֲמִשִּׁים אִמָּה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:
מַעֲשֶׂה בְּהִילְנֵי הַמַּלְכָּה בְּלוּד, שֶׁהִיתָה:
סִפְתָּה גְבוּהָה מִעֲשָׂרִים אִמָּה, וְהָיוּ זְקָנִים
נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין בָּהּ, וְלֹא אָמְרוּ לָהּ דְּבַר,
אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאִיָּה? אֵשֶׁה הִיתָה וּפְטוּרָה
מִן הַסֵּפֶה. אָמַר לָהֶם: וְהִלֵּא שְׂבַעַה בְּנִים
הָיוּ לָהּ! וְעוֹד, כָּל מַעֲשִׂיָּה לֹא עֲשִׂתָּה אֱלֵא
עַל פִּי חֲכָמִים.

יד. הֵיכֵן הוּא אוֹמְרוּ? בַּתְּפִלָּה. וְהַעוֹבֵר
לְפָנֵי הַתֵּבָה - אוֹמְרָה בְּרַבִּיעִית. רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר: מִתְּפִלָּל שְׂבַע וְחֹתֶם בּוֹדוּי. וְחֲכָמִים
אוֹמְרִים: מִתְּפִלָּל שְׂבַע. וְאִם רָצָה לְחַתֵּם
בּוֹדוּי - חֹתֶם. וְצְרִיךְ לְפָרֹט אֶת הַחֲטָא;
דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת
לכ, לא): "אֲנִי חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְדוֹלָה"
וְגו'. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין צְרִיךְ, אִם כֵּן,
לְמָה נֶאֱמַר "וְיַעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב"? אֱלֵא
כֵּךְ אָמַר הַמְּקוֹם: מִי גָרַם לָהֶם שִׁיעֲשׂוּ
לָהֶם? אֱלֹהֵי זָהָב! - אֲנִי הוּא שֶׁהִרְבִּיתִי
לָהֶם זָהָב.

ב. סֵפֶה שֶׁחֲמַתָּה מְרַבָּה מִצֻּלָּתָה - פְּסוּלָה,
בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? מִלְּמַעְלָה, אָבֵל מִן
הַצְּדִדִין, אִפְלוּ כִּלְה מְלֵאָה חֲמָה - כְּשֶׁרָה.
מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ חֲמַתָּה מְחַמַּת סְכוּף, וְלֹא
מְחַמַּת דְּפָנוֹת. רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה אוֹמֵר: אָף
מְחַמַּת דְּפָנוֹת. סִכְף עַל גְּבִי מִטָּה, וְעַל גְּבִי
אֵילָן שֶׁהֵן גְּבוּהִים עֲשֶׂרָה טַפְחִים, אִם הִיתָה
צֻלָּתָה מְרַבָּה מִחֲמַתָּה - כְּשֶׁרָה. וְאִם לֹא -
פְּסוּלָה. סִכַּת רַקִּב"ש: סִכַּת רִיזְעִים, סִכַּת
קִיִּצִים, סִכַּת בְּרִיגְנִין, סִכַּת שׂוֹמְרֵי פְרוֹת,
סֵפֶה מִכָּל מְקוֹם - כְּשֶׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁתִּהְיֶה
מְסוּפְכַת כְּהִלְכָתָה. סִכְכָה כְּהִלְכָתָה, וְעִטְרָה
בְּקַרְמִים וּסְדִינֵין הַמְּצוּרִינֵין, וְתֵלָה בָּהּ
אֲגוּזִין, שְׁקָדִין, אִפְרָסְקִין וְרִמּוֹנִים, פְּרַכִּילֵי
עֲנָבִים וְעִטְרוֹת שֶׁל שְׁבִלִין, יֵינוֹת שְׁמָנִים
וּסְלִחוֹת - אָסוּר לְהַסְתַּפֵּק מֵהֵן עַד מוֹצְאֵי
יוֹם-טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חֹג, וְאִם הִתְנַה עֲלֵיהֶן
- הַכֵּל לְפִי תְנָאוּ.

טו. דְּבָרִים שֶׁהִתּוֹדָה עֲלֵיהֶן בְּיוֹם הַכּפּוּרִים
שֶׁעָבַר - אֵין צְרִיךְ לְהִתּוֹדוֹת עֲלֵיהֶן בְּיוֹם
הַכּפּוּרִים הַבָּא, אֱלֵא אִם כֵּן עֲשֶׂה כְּנֶגְדָךְ,
עָבַר עֲלֵיהֶן - צְרִיךְ שִׁיתּוֹדָה עֲלֵיהֶן, לֹא עָבַר
עֲלֵיהֶן וְהִתּוֹדָה עֲלֵיהֶן, עַל זֶה נֶאֱמַר (מְשַׁלֵּי כו,
יא): "כִּכְלָב שָׁב עַל קֵאוּ" וְגו'. רַבִּי אֵילֵעֶזֶר
בֵּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הִרִי זֶה מִשְׁבַּח, שֶׁנֶּאֱמַר
(תְּהִלִּים נא, ה): "כִּי פִשְׁעֵי אָנִי אֲדַע" וְגו'. רַבִּי
אֵלֵעֶזֶר בֵּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חֲמֵר בְּשַׁעִיר
שֶׁאֵין בְּיוֹם הַכּפּוּרִים, וְחֲמֵר בְּיוֹם הַכּפּוּרִים
שֶׁאֵין בְּשַׁעִיר, שְׂיֹם הַכּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא
שַׁעִיר, וְשַׁעִיר אֵין מְכַפֵּר אֱלֵא עַד יוֹם

ג. סִכְכָה בַחֲבָלִים, וּבַפְּקִיעֵי עֲמִיר - כְּשֶׁרָה,
סִכְכָה בְּהוֹצְגֵי פִשְׁתָּן - כְּשֶׁרָה. בְּאֵינִיעֵי
פִשְׁתָּן - פְּסוּלָה. בְּקָנִים וּבְדוּקָרְנִים -
כְּשֶׁרָה, אָף עַל פִּי שֶׁדְּבִקָן זֶה בְּזָה - כְּשֶׁרָה.
סוּכֵי תֵאֲנִים וּבְהֵן תֵאֲנִים, פְּרַכִּילִין וּבְהֵן
עֲנָבִים, קִשִּׁין וּבְהֵן שְׁבִלִים, מְכַבּוֹדוֹת וּבְהֵן
תְּמָרִים, כֵּלָן: אִם פְּסִלַת מְרַבָּה עַל הָאוּכְלִין
- כְּשֶׁרָה וְאִם לֹא - פְּסוּלָה. אֲחֵרִים
אוֹמְרִים: עַד שִׁיְהִיָּה קִשִּׁין מְרַבִּין עַל הַיְדוֹת

ועל האוכלין. ספכה בבלאי כלים - פסולה. רבי יוסי בן רבי יהודה מכשיר.

ד. ספכה בנסרים של ארז, שאין בהם ארבעה - דברי הכל כשרה. יש בהן ארבעה ורבי מאיר פוסל, ורבי יהודה מכשיר. אמר רבי יהודה: מעשה בשעת הספנה שהבאנו נסרים שהיה בהן ארבעה, וספכנו על גבי מרפסת, וישבנו תחתיהן, אמרו לו: משם ראיה? אין שעת הספנה ראיה, אבל הכל מודים, שאם יש בנסר ארבעה טפחים, שיהא בינו לבין חברו כמלואו. תלה בה אגוזים, אפרסקאות, ורמונים, וגלוסקאות, פרכילי ענבים ועטרות של שבלים - כשרה. לא יאכל מהן אפלו ביום-טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהן שיאכל מהן בחג - מתר.

ה. חצר גדולה שמקפת עמודין - הרי עמודין כדפנות. עושה אדם את חברו דפן כדי שיאכל וישתה ושיישן, ולא עוד, אלא שאדם זוקף את המטה ופורס עליה סדין, כדי שלא תפנס החמה, לא על האוכלים ולא על המת. מודים חכמים לרבי אליעזר, שאין עושין אהל ארעי בתחלה ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת, לא נחלקו אלא להוסיף, שרבי אליעזר אומר אין מוסיפין ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת. וחכמים אומרים: מוסיפין בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. מעשה ברבי אליעזר ששבת בגליל העליון בסכה של יוחנן ברבי אלעי בקסרי, ואמרי לה בקיסרין, והגיעה חמה לסכה, אמר לו: מהו שאפרוס עליה סדין? אמר לו: אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא העמיד ממנו שופט. הגיעה חמה לחצי הסכה, אמר לו: מהו שאפרוס עליה סדין? אמר לו: אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא יצאו ממנו נביאים, שבט יהודה ובנימין העמידו מלכים, על פי נביאים. הגיעה חמה למרגלותיו של רבי אליעזר, נטל יוחנן סדין ופרש עליה, הפשיל רבי אליעזר טליתו לאחוריו, ונרד,

לא מפני שהפליגו בדברים, אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם.

ו. העושה סכתו כמין צריך, או שסמכה אל הכתל, מודה רבי אליעזר, שאם הגביה מן הקרקע טפח, או שהפליגה מן הכתל טפח - שהיא כשרה.

ז. מחצלת של שיפה ושל גמי גדולה - מספכין בה. קטנה - אין מספכין בה. של קנים ושל חלף, גדולה - מספכין בה. ארפה - אין מספכין בה. רבי ישמעאל ברבי יוסי אמר משם אביו: אחד זו ואחד זו - מספכין בה, וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו.

ח. סכך על גבי עגלה שהיא גבוהה עשרה או בראש הספינה, רבן גמליאל פוסל ורבי עקיבא מכשיר. מעשה ברבן גמליאל ורבי עקיבא שהיו באין בספינה, עמד רבי עקיבא ועשה סכה בראש הספינה, למחר נשכה הרוח ועקרמה, אמר לו רבן גמליאל: עקיבא! היכן סכתך? רבי יוסי ברבי יהודה אומר משום רבי יוסי: הישן תחת העגלה פלישן תחת המטה.

ט. העמיד ארבע קורות וסכך על גביהן, רבי יעקב אומר: רואין אותן, כל שיחקקו ויחלקו, ויש בהן טפח לכאן, וטפח לכאן - נדון משום דיומד, שהיה רבי יהודה אומר: דיומדי סכה טפח. וחכמים אומרים: שתים כהלכתן, שלישית אפלו טפח. רבי שמעון אומר: שלש כהלכתן, ורביעית אפלו טפח. רבי שמעון בן אלעזר אמר משום רבי מאיר: שתים בידי אדם, ואחת באילן - כשרה, ועולין לה ביום-טוב.

מסכת סכה פּרָק שני

א. שלוחי מצוה - פטורין מן הסכה, אף על פי שאמרו: אין שבחו של אדם להניח את ביתו ברגל. מעשה ברבי אלעי, שהלך

³ מין ערבה שקולעים וסוגים ממונה מחצלאות.

להקביל פני רבי אליעזר רבו בלוד, ברגל. אמר לו? מה זה אלעי? אינה משובתי רגל? שהיה רבי אליעזר אומר: משבח אני את העצלנים, שאין יוצאין מבתיהם ברגל, משום שנאמר (דברים טז, יד): "ושמחת בחגך".

ב. חולין ומשמשיהן - פטורין מן הסכה. ולא חולה מסכן, אלא אפלו חש בראשו, אפלו חש בעיניו. אמר רבי שמעון בן גמליאל: פעם חשתי בעיני בקיסרין, והתיר לי רבי יוסי ברבי לישן, אני ומשמשי, חוץ לסכה. אמר רבי: כשהיינו באין אני ורבי אליעזר בן רבי צדוק אצל רבי יוחנן בן גורי לבית שערים, והיינו אוכלים תאנים וענבים חוץ לסכה. וכן היה רבי אומר: כל סכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות - פסולה. וחכמים אומרים: אין מחזקת אלא ראשו ורבו בלבד - כשרה. מעשה באנשי ירושלים שהיו משלשלין מטותיהן בחלונות שגבוהין עשרה, ומסככין על גביהם וישנים תחתיהן, פסל היוצא חוץ לסכה - גידון כסכה.

ג. שומרי העיר ביום - פטורים מן הסכה ביום, וחיבין בלילה. שומרי העיר בלילה - פטורין מן הסכה בלילה, וחיבין ביום. שומרי העיר בין ביום בין בלילה - פטורין מן הסכה בין ביום בין בלילה. הולכי דרכים - פטורין ביום וחיבין בלילה. שומרי גנות ופרדסין - פטורים בין ביום ובין בלילה. אוכלין אכילת עראי חוץ לסכה, ואין ישנים שינת עראי חוץ לסכה. אמר רבי: כשהיינו באין, אני ורבי אליעזר ברבי צדוק, אצל רבי יוחנן לבית שערים, והיינו אוכלים תאנים וענבים חוץ לסכה, וכן היה רבי אומר: כל סכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות - פסולה. וחכמים אומרים: אין מחזקת אלא ראשו ורבו בלבד - כשרה. מעשה באנשי ירושלים שהיו משלשלין מטותיהן בחלונות שגבוהין עשרה, ומסככין על גביהם, וישנים תחתיהם.

ד. אמר רבי אליעזר ברבי צדוק: כשהייתי למד תורה אצל רבי יוחנן בן החורני, ראיתי, שהיה אוכל פת חרבה במלח בשני בצורת, באתי והודעתי את אבא, אמר לי: לך ואמר לו, חבית נקובה היתה אלא שסתמוה שמרים, ואף על פי שתלמיד שמאי היה - כל מעשיו לא עשה אלא כדברי בית הלל, לעולם הלכה כבית הלל, והרוצה לעשות כדברי בית שמאי - עושה, מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל - רשע. מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל - עליו הכתוב אומר (קהלת ב, יד): "הכסיל בחשך הולך", אלא כדברי בית שמאי, כקוליהן וכחומריהן, או כדברי בית הלל כקוליהן וכחומריהן.

ה. היה אוכל בסכה וירדו עליו גשמים, והלך לו, אף על פי שפסקו הגשמים - אין מחיבין אותו לחזר עד שיגמר סעדתו. היה ישן בסכה וירדו עליו גשמים, והלך לו - אין מחיבין אותו לחזר עד שיאור.

ו. מפני ארבעה דברים מאורות לוקין: מפני כותבי פלסתר, ומעידי עדות שקר, ומפני מגדלי בהמה דקה בארץ ישראל, ומפני קוצצי אילנות טובות. ומפני ארבעה דברים נכסי בעלי בתים ישראל נמסרין למלכות: מפני כובשי שטרות פרועין, ומפני מלוי ברבית, ומפני שפוסקין צדקה ברבים ואין נוהגין, ומפני שספק למחות ואין ממחין.

ז. בזמן שהמאורות לוקין - סימן רע לעולם. משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושכללם, והתקין סעודה לעבדיו, והניח פנס לפניהם. כעס עליהן, ואמר לעבדו: טול הנר מפניהן, ונמצאו פלן יושבין בחשכה. היה רבי מאיר אומר: בזמן שהמאורות לוקין - סימן רע לשונאיהם של ישראל, מפני שמלמדין במכות. משל לסופר שנכנס לבית הספר, ואמר: הביאו לי רצועה! מי הוא דואג? מי שלמוד להיות לוקה. בזמן שהחמה לוקה -

בְּנִיחָן בְּשַׁעַת הַדְּחָק. אָמְרוּ לוֹ: מַשֶּׁם רְאִיָּה? אִין שַׁעַת הַדְּחָק רְאִיָּה.

יא. לולב, בין אגוד בין שאינו אגוד - כָּשֶׁר. רבי יהודה אומר: אגוד - כָּשֶׁר, וְשֵׁאִינוּ אָגוּד - פְּסוּל. לא יאגדנו ביום-טוב, אֲבָל נוֹטֵל הֵימָנוּ שְׂרֵבִיט וְאוֹגְדוּ. אִין אוֹגְדִין אֶת הַלּוּלָב אֲלֵא בְּמִינוּ; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רבי מאיר אומר: אֲפֵלוּ בְּחוּט בְּמִשְׁיָחָה. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֵׂה בִּיקִירֵי יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהָיוּ אוֹגְדִין אֶת לּוּלְבֵיהֶן בְּגִימוּנֵיּוֹת שֶׁל זֶהָב. אָמְרוּ לוֹ: הֵם בְּמִינוּ הֵיוּ אוֹגְדִין אוֹתוֹ בְּמִינוּ, מִלְּמַטָּה.

יב. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוּק: כִּף הִיא מְנַהֵגֵן שֶׁל אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם - אָדָם יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ וְלוּלָבוּ בְּיָדוֹ, קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל וְלוּלָבוּ בְּיָדוֹ, קוֹרֵא בְּתוֹרָה וְנוֹשֵׂא אֶת כְּפִי, מְנִיחוֹ עַל גְּבִי קֶרֶעַ. הוֹלֵךְ לִבְקֶר חוּלָיִם וּלְנַחֵם אֲבָלִים - לוּלָבוּ בְּיָדוֹ. נִכְנָס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ - מִשְׁגֵּר לּוּלָב בְּיַד בְּנוֹ, וּבִיד עֶבְדוֹ, וּבִיד שְׁלוּחוֹ.

יג. אִין אָדָם יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּיוֹם הַרְאָשׁוֹן שֶׁל חַג בְּלוּלָבוּ שֶׁל חֲבֵרוֹ אֲלֵא אִם כֵּן נִתְּנוּ לוֹ בְּמִתְנָה. וּמַעֲשֵׂה בְּרַבֵּן גְּמִלְיָאֵל, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהָיוּ בָּאִין בְּסַפְיָנָה, וְלֹא הִיא לּוּלָב אֲלֵא לְרַבֵּן גְּמִלְיָאֵל בְּלִבְדוֹ, שֶׁלְקָחוּ בְּאֵלֶף זָוִי. נִטְלוּ רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל וְיֹצֵא בּוֹ, וּנְתָנוּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּמִתְנָה. נִטְלוּ רַבִּי יְהוּדָה וְיֹצֵא בּוֹ, וּנְתָנוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה בְּמִתְנָה. נִטְלוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה וְיֹצֵא בּוֹ, וּנְתָנוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא וְיֹצֵא בּוֹ, וְהַחֲזִירוּ לְרַבֵּן גְּמִלְיָאֵל.

מִסְכַּת סֵכָה פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. לולב דוחה את השבת בתחלתו וערכה בסופו. פעם אחת חל שביעי של ערכה בשבת, והביאו מרביות של ערכה מערב שבת והניחום בעזרה, והכירו בהם ביתוסין, ונטלום, וכבשום תחת אבנים. למחר, הכירו בהן עמי הארץ, שמטום

סימן רע לעכו"ם, לבנה לוקה - סימן רע לשונאיהם של ישראל, שהעכו"ם מונין לחמה וישראל מונין ללבנה. בזמן שלוקה במזרח - סימן רע ליושבי מזרח. במערב - סימן רע ליושבי מערב. באמצע רקיע - סימן רע לכל העולם בלו, בזמן שנהפכו זיוה כמין דם - פרענות של חרב בא לעולם! לשק - חצי רעב בא לעולם. לזו ולזו - חצי חרב וחצי רעב באין לעולם. בכניסתן - פרענות שוהה לבוא בעולם, ביציאתן - פרענות, ויש אומרים: חלוף הדברים, ואין לה כל אמה ואמה שלוקה שאין אלוה שלה לוקה, שנאמר (שמות יב, יב): "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים" וגו'; בזמן שישראל עסוקין בתורה - אין דואגין מכל, שנאמר (ירמיה י, ב): "כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו" וגו'.

ח. לולב כפוף, כוויץ, סדוק, עקם, דומה למגל - פסול. חרות - פסול. דומה לחרות - כָּשֶׁר. ערבי נחל, אין לי אלא ערבי נחל, של בעל ושל הרים מנין? תלמוד לומר: "ערבי נחל" מכל מקום, אם כן למה נאמר (ויקרא כג, מ): "ערבי נחל"? פֶּרֶט לְצַפְצָפָה.

ט. איזהו ערכה ואיזהו צפצפה? ערכה - קנה שלה אדם, ועלה שלה משוך, ופיה חלק. צפצפה - קנה שלה לבן, ועלה שלה עגול, ופיה דומה למגל, הדס וערכה שנקטמו ראשן, ועלתה בהן תמרות, העולות מתוכן - כשרות, שעור הדס וערכה שלשה טפחים, ולולב ארבעה טפחים. רבי טרפון אומר: באמה של חמשה טפחים.

י. ארבעה מינין הללו, כשם שאין פוחתין מהם, כך אין מוסיפין עליהם, לא מצא אתרוג - לא יביא, לא פריש ולא רמזן, ולא דבר אחר. היו כמושין - כשרין. יבשין - פסולין. רבי יהודה אומר: אף אם היו יבשין - כשרין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּאֲנָשֵׁי כְּרַפִּין שֶׁהָיוּ מוֹרִישִׁין לּוּלְבֵיהֶן לְבָנֵי

מתחת האבנים, והביאום הכהנים וזקפום בצדי המזבח, לפי שאין ביתוסין מודים שחבוט ערבה דוחה שבת.

ב. ערבה - הלכה למשה מסיני. אבא שאול אומר: מן התורה, שנאמר (ויקרא כג, מ): "וערבי נחל" - שמים, אחת ללולב ואחת למזבח. רבי אליעזר בן יעקב אומר: כך היו אומרין: "ליה ולך מזבח". רבי יוחנן אומר משום רבי שמעון בן יהוודק: שמונה עשר ימים בשנה יחיד גומר בהן את ההלל, ואלו הן: שמונת ימי החג, ושמונת ימי החנוכה, ויום טוב ראשון של פסח, ויום טוב של עצרת, ובגולה עשרים ואחד יום, תשעת ימי החג, ושמונה ימי החנוכה, ושני ימים של פסח, ושני ימים של עצרת.

ג. למה נקרא שמו 'שער המים'? שבו מכניסין צלוחית של מים של נסוף פחג. רבי אליעזר בן יעקב אומר: בו "מים מפכים" (יחזקאל מז, ב) - מלמד שמפככין ויוצאין כמו הפך הזה, ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית. וכן הוא אומר (שם מז, ג): "בצאת האיש קדים וקו בידו וימד אלף באמה ויעברני במים מי אפסים" - מכאן שמתר לעבר עד ברפים. "וימד אלף ויעברני במים מי מתנים" - מכאן שמתר לעבר עד מתנים. מכאן ואילך: "וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבר". דבר אחר: מי ברפים - שמתברכין והולכין, יכול לא יעברנו ברגל אבל יעברנו בסיחון? תלמוד לומר: "כי גאו המים מי שחו", יכול לא יעברנו בסחו אבל יעברנו בספינה קטנה? תלמוד לומר: "כי גאו המים מי שחו" - מלשוט. יכול לא יעברנו בספינה קטנה, אבל יעברנו בספינה גדולה? תלמוד לומר (ישעיה לג, כא): "בל תלך בו אני שיט". יכול לא יעברנו בספינה גדולה אבל יעברנו בבורני גדולה? תלמוד לומר: "וצי אדיר לא יעברנו". ואומר (זכריה יד, ח): "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים" וגו'. יכול יתערבו בם מעינות

אחרים? תלמוד לומר (זכריה יג, א): "ביום ההוא יהיה מקור נפתח" וגו' - מקום אחד - "לחטאת ולנדבה". ולאן הולכין? לים הגדול, ולימה של טבריא, ולימה של סדום - כדי לרפאות את מימן, שנאמר (יחזקאל מז, ח): "ויאמר אלי המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה וירדו על הערבה וכו' ויהיה אל הימה" וגו'. המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה - זה ימה של סדום. "וירדו על הערבה" - זה ימה של טבריא. וכו' ויהיה אל הימה המוצאים ונרפאו המים - זה הים הגדול. ואומר (יחזקאל מז, ט): "והיה כל נפש חיה אשר ישרץ אל כל אשר יבוא שם נחלים יחיה ויהיה הדגה רבה מאד כי באו שמה המים האלה וירפאו וחי כל אשר יבוא שמה הנחל". ואומר (שם, שם יא): "והיה ועמדו עליו דווגים". ואומר: "בצאתו וגבאיו" וגו'. ואומר (שם, שם יא): "ועל הנחל יעלה על שפתו" וגו' - מלמד שכל מימי בראשית עתידין להיות יוצאין כמפי הפך הזה. וכן היתה הבאר שהיתה עם ישראל במדבר דומה, לסלע מלא נקבים ככברה, מפרפרת ועולה כמפי הפך הזה, עולה עמהן להרים ויורדת עמהן לגאיות, מקום שישאל שורין - הוא שורה כנגדן, במקום גבוהה כנגד פתחו של אהל מועד, נשיאי ישראל באין וסובבין אותה במקלותיהן, ואומרים עליה את השירה (במדבר כא, יז): "עלי באר ענו לה, עלי באר". והמים מבעבעין ועולין כעמוד למעלה, וכל אחד ואחד מושך במקלו, איש לשבטו ואיש למשפחתו, שנאמר (במדבר כא, יח): "באר חפרוה שרים" וגו'. וגם היא סובבת את כל מחנה ישראל, ומשקה את כל הישימון, שנאמר (במדבר כא, ט): "ונשקפה על פני הישימון" והיא נעשה נחלים, שנאמר (תהלים עח, ט): "ונחלים ישטפו". הן יושבין באיספקאות, וכו' וזה אצל זה, שנאמר (תהלים קה, מא): "הלכו בציות נהר". העולה דרך ימין - עולה דרך ימין. העולה דרך שמאל - עולה דרך שמאל. כן העמוד של מים - מתמצין אליו

אומרים: שלשה לוגין. נמצאת אומר: המרבה במים - ממעט במים, והמרבה במים - ממעט במים.

ז. מי החג - חייבין עליהן: משום לן, יוצא וטמא. לפיכך, אם לנו או שיצאו, או שנטמאו - יוצא לבית השרפה. אבל חבית וצלוחית עצמן - מועלין בהן, מפני שגופן הקדש. רבי מאיר אומר משום רבי עקיבא: מפני מה אמרה תורה הביאו עמר בפסח? מפני שהפסח זמן תבואה היא. אמר הקדוש ברוך הוא: 'הקריבו לפני עמר בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות'. ומפני מה אמרה תורה: 'הביאו שתי הלחם בעצרת?' מפני שעצרת זמן פרות האילן הוא. אמר הקדוש ברוך הוא: 'הקריבו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פרות האילן'. ומפני מה אמרה תורה: 'נסכו מים לפני בחג? כדי שיתברכו לכם גשמי שנה'. ואומר (זכריה יד, י-יח): 'והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלם להשתחות למלך ה' צבאות ולא עליהם יהיה הגשם; ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם.

מסכת סכה פרק רביעי

א. בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ, והיו באין לידי קלות ראש, התקינו, שיהיו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים, ועשו גזוזטראות בעזרה, כנגד שלש רוחות, ועדין היו באין לידי קלות ראש, התקינו, שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה.

ב. חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין לפניהם באבוקות, והיו אומרים דברי תשבחות. מה היו אומרים? אשרי מי שלא חטא! וכל מי שחטא - ימחל לו. ויש מהן שהיו אומרים: אשרי ילדותנו שלא בישה את זקנותנו, אלו חסידים ואנשי מעשה. ויש מהן שהיו אומרים: אשרי זקנותנו שכפרה על ילדותנו, אלו בעלי תשובה.

והוא נעשית נחל גדול, והולכין לים הגדול, ומביאין מהן כל חמדת העולם, שנאמר (דברים ב, ז): "זה ארבעים שנה ה' אלהיך עמך לא חסרת דבר".

ד. שני ספלים של כסף היו בראש המזבח: אחד של מים ואחד של יין, מזרחי של יין מערבי של מים, ודרך הרגילה של יין למזרחו, ערה של מים בתוך של יין, או של יין בתוך של מים - יצא. רבי יהודה אומר: של סיד היו, אלא שמשחרין מפני היין, ומנקבין כמין שני חוטמין דקין, שבהן יורדין לשיתין ונבלעין בתוכו, שנאמר (במדבר כח, ז): "בקדש הסף נסך" - שעשה לו מקום שיבלע בקדשה. רבי יוסי אומר: שיתין מחוללין ויורדין עד התהום, ונבראו מששת ימי בראשית, ועליהן כרה דוד ששה עשר אלף אמה, שנאמר (ישעיה ה, א-ב): **אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו וגו', ויעזקהו ויסקלהו כו', ויכן מגדל בתוכו -** זה היכל. **יקב חצב בו -** זה מזבח. **וגם יקב -** אלו השיתין. רבי אלעזר בן רבי צדוק אומר: לול קטן היה בין כבש ולמזבח, במערבו של כבש. אחת לשבעים שנה - פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש, שדומה לעגולי דבלה, ובאין ושורפין אותו בקדשה, שנאמר (במדבר כח, ז): "בקדש הסף נסך שכר לה"; כשם שנסוכו בקדשה - כך שרפתו בקדשה.

ה. מאימתי מנסכין אותן עם איברי התמיד? מעשה בצדוקי אחד שנסך על גבי רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן, ואותו היום נפגמה קרן המזבח, ובטלה עבודה, והביאו בול של מלח וסתמוהו, לא מפני שהכשר לעבודה, אלא מפני שלא יראה מזבח פגום, שכל מזבח, שאין לו, לא כבש, ולא יסוד, ולא רבוע - פסול. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אף הסוכב.

ו. נסוך המים - כל שבעה. רבי יהודה אומר: כל שמנה, אלא שרבי יהודה אומר בלוג היה מנסך כל שמנה. וחכמים

זָהָב, וּבִמְהָ שֶׁל עֵץ בְּאִמְצָעוֹתָהּ, וְחִזָּן
הַכִּנְסֵת עוֹמֵד עֲלֶיהָ, וְהַסּוּדָרִין בְּיָדוֹ, וְכִיּוֹן
שֶׁהִגִּיעַ לַעֲנוֹת "אֲמֵן", הִלָּה מְנִיף בְּסוּדָר,
וְכָל הָעַם עוֹנִים "אֲמֵן". וְלֹא הָיוּ יוֹשְׁבֵין
מְעַרְבִין, אֲלֵא זֶהְבִים בְּפָנָי עֲצָמָן, וְכַסְפִים
בְּפָנָי עֲצָמָן, וְנִפְחִים בְּפָנָי עֲצָמָן, טַרְסִיִים
בְּפָנָי עֲצָמָן, וְגִרְדִיִים בְּפָנָי עֲצָמָן, וְכַשְׁעֵנִי
נִכְנַס לְשֵׁם - הָיָה מִכִּיר בְּעַלֵי אֲמֹנוֹתוֹ וְנִפְנָה
לְשֵׁם, וּמִשֵּׁם פָּרְנָסְתוֹ וּפְרָנְסַת אֲנָשֵי בֵיתוֹ.

ה. וְלוֹיִם בְּכַנּוּרוֹת, וְנִבְלִים וְכָל כְּלֵי שִׁיר,
מִהֵן אֲוֹמְרִים (תְּהִלִים קִלְדָא, א): "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת
הִנֵּה בָּרְכוּ" וְגו'. וּמִהֵן הָיָה שְׁהִיו אֲוֹמְרִים
(שֶׁם, שֶׁם ב): "שָׂאוּ יְדֵיכֶם קִדְשׁ" וְגו'.
וְכַשְׁנִפְטָרִין זֶה מִזָּה, הָיוּ אֲוֹמְרִים (שֶׁם, שֶׁם ג):
"יִבְרַכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וְגו', וְרָאָה בְּנִים" וְגו'.
שְׁתֵי חֲצוּצְרוֹת בְּיָדָם, קָרָא הַגָּבֵר, תִּקְעוּ
וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ, וְהִגִּיעוּ לְשַׁעַר הַמִּים, תִּקְעוּ
וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. רַבֵי יְהוּדָה אֹמֵר: אֵין פְּחוֹת
מִשְׁבַּע, וְלֹא יוֹתֵר עַל עֶשְׂרֵה. שְׁלֹשׁ לַפְתִּיחַת
שְׁעָרִים. הָאֹמֵר עַל פְּתִיחַתָן - אֵינוֹ אֹמֵר
עַל נַעֲלִילָתָן. הָאֹמֵר עַל נַעֲלִילָתָן - אֵינוֹ אֹמֵר
עַל פְּתִיחַתָן. שְׁלֹשׁ לַמַּעֲלָה הַעֲשִׁירִית.
הָאֹמֵר לַמַּעֲלָה עֲשִׁירִית - אֵינוֹ אֹמֵר עַל
גְּבֵי הַמְּזַבְּחַת, הָאֹמֵר עַל גְּבֵי הַמְּזַבְּחַת - אֵינוֹ
אֹמֵר לַמַּעֲלָה עֲשִׁירִית.

ו. שְׁלֹשׁ לַהֲבַטִיל אֶת הָעַם מִן הַמְּלֶאכָה,
כִּיצַד? חִזָּן הַכִּנְסֵת נוֹטֵל חֲצוּצְרַת, וְעוֹלָה
לְרֹאשׁ הַגֵּג גְּבוּהָ שְׁבָעִיר, הַתְּחִיל לְתַקּוֹעַ
תְּקִיעָה רֵאשׁוֹנָה, הַסְּמוּכִין לְעִיר בְּטִלִין.
הַסְּמוּכִין לַתְּחוּם מִתְּכַנְסִין וּבָאִין לְתוֹךְ
הַתְּחוּם, וְלֹא הָיוּ נִכְנְסִין מִיָּד, אֲלֵא מִמֵּתִינִין
עַד שִׁיבּוֹאוּ כְּלָן וַיִּתְּכַנְסוּ כְּלָן בְּבַת אַחַת,
וְעִדִין חֲנִיּוֹת פְּתוּחִין וְתִרְסִין מִנְּחִין,
הַתְּחִיל לְתַקּוֹעַ תְּקִיעָה שְׁנִיָּה, נִסְתַּלְקוּ
הַתְּרִסִין וְנִנְעְלוּ הַחֲנִיּוֹת, וְעִדִין חֲמִין עַל
גְּבֵי הַכִּירָה וּקְדֵרוֹת מִנְּחוֹת עַל גְּבֵי כִירָה.
הַתְּחִיל לְתַקַּע תְּקִיעָה שְׁלִישִׁית - סִלַּק
הַמְּסַלַּק, וְהַטְּמִין הַמְּטַמִּין, וְהִדְלִיק
הַמְּדִלִיק, וְשׁוּהָה כְּדֵי צְלִית דָּג קָטָן, אוֹ כְּדֵי
לְהִדְבִיק פֶּת בַּתְּנוּרָה.

אֵלוֹ וְאֵלוֹ אֲוֹמְרִים: אֲשֶׁרִי מִי שְׁלֹא חָטָא,
וּמִי שְׁחָטָא - יִשׁוּב וַיִּמְחַל לוֹ. אָמְרוּ עֲלָיו
עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן, כְּשֶׁהָיָה שָׂמַח בְּשִׂמְחַת בֵּית
הַשְּׂוֹאֲבָה, אָמַר כֵּן: אִם אֲנִי כָּאֵן - הַכֵּל כָּאֵן,
וְאִם אֵין אֲנִי כָּאֵן - מִי כָּאֵן? הוּא הָיָה
אֹמֵר: לְמָקוֹם שְׁאֲנִי אוֹהֵב - שֶׁם רְגְלֵי
מוֹלִיכוֹת אוֹתִי, אִם תְּבוֹא לְבֵיתִי - אֲנִי אָבֵא
אֶל בֵּיתְךָ. אִם אֲתָה לֹא תְּבוֹא אֶל בֵּיתִי - לֹא
אָבֵא אֶל בֵּיתְךָ. הַלֵּל הַזֶּקֶן אֹמֵר: לְמָקוֹם
שְׁלִבֵי אוֹהֵב - לְשֵׁם רְגְלֵי מוֹלִיכוֹת אוֹתִי.
אִם אֲתָה תְּבוֹא לְבֵיתִי - אֲנִי אָבֵא לְבֵיתְךָ, אִם
אֲתָה לֹא תְּבוֹא לְבֵיתִי - אֲנִי לֹא אָבֵא לְבֵיתְךָ,
שְׁנָאֵמַר (שְׁמוֹת כ, כא): "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֵא אֵלֶיךָ וּבִרְכִיתִיךָ".

ג. אָמְרוּ עֲלָיו עַל רַבֵי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל,
כְּשֶׁהָיָה שָׂמַח בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשְּׂוֹאֲבָה, הָיָה
נוֹטֵל שְׁמוֹנָה אַבּוּקוֹת שֶׁל אוֹר, וְזוֹרֵק אוֹתָן,
וְאֵין נוֹגְעוֹת זוֹ בְּזוֹ, וְכִשְׁהוּא מִשְׁתַּחֲוֶה,
נוֹעֵץ שְׁנֵי גוֹדְלָיו בְּאַרְצָן, וְשׁוּחָה וְנוֹשֵׁק אֶת
הַרְצָפָה וְזוֹקֵף, וְאֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת
כֵּן. אָמַר רַבֵי עֲקִיבָא בֶּן חֲנַנְיָא: כְּשֶׁהִינּוּ
שְׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשְּׂוֹאֲבָה - לֹא רְאִינוּ
שְׁנָה בְּעֵינֵינוּ, כִּיצַד? שְׁעָה רֵאשׁוֹנָה, תְּמִיד
שֶׁל שַׁחַר, מִשֵּׁם לְתַפְלָה, מִשֵּׁם לְקָרְבָן
מוֹסֵף, מִשֵּׁם לְבֵית הַמְּדַרְשׁ, מִשֵּׁם לְאֲכִילָה
וּשְׁתִּיָּה, מִשֵּׁם לְתַפְלַת הַמְּנַחָה, מִשֵּׁם לְתְּמִיד
שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים, מִכָּאֵן וְאֵילָף לְשִׂמְחַת בֵּית
הַשְּׂוֹאֲבָה.

ד. רַבֵי יְהוּדָה אֹמֵר: כָּל מִי שְׁלֹא רָאָה
דֵיפְלוּסְטִין⁴ שֶׁל אֶלְפִסְנִדְרִיא שֶׁל מִצְרַיִם -
לֹא רָאָה כְּבוֹדֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אָמְרוּ: כְּמִין
בְּסִילְקִין⁵ גְּדוּלָה הָיָה, סְטִיו לְפָנִים מִסְטִיו,
פְּעָמִים שְׁהִיָּה בְּהָ שְׁשִׁים רְבוּא עַל שְׁשִׁים
רְבוּא, כְּפָלִים כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. וְהָיוּ בְּהָ
קְתִדְרָאוֹת שֶׁל זָהָב, כְּנִגְדַּ שְׁבָעִים וְאַחַד
זְקָנִים שֶׁל סְנֵהֲדְרֵי גְדוּלָה, כָּל אַחַת וְאַחַת
אֵינָה פְּחוֹתָהּ מִעֲשָׂרִים וְאַחַד רְבוּא כְּפָרֵי

⁴ אוֹלָם וְאַכְסֵדְרָה כְּפוּלָה.

⁵ פְּלִטְרִין.

ז. שלש להבדיל בין קדש לחול, כיצד?
 חזן הכנסת נוטל חצוצרת, ועולה לגג גבוה
 שבעיר, נטל לקרות, מעבירן ממנו תבשיל
 מעל גבי הכירה, וטומנין לו מיחם,
 ומדליקין לו את הנר, גמר מלקרות, אפלו
 מיחם בידו - אין טומנו, אלא מניחו על
 הארץ. אמר רבי יוסי בן רבי חנינא:
 שמעתי, שאם בא להדליק אחר שש
 תקיעות - מדליק, שהרי נתנו חכמים שעור
 לחזן בית הכנסת להליך שופרו לביתו.
 אמר לו: אם כן, נתת דבריך לשעורין!
 אלא מקום צנוע יש לו לחזן בית הכנסת
 בראש הגג, ששם מניח שופרו, לפי שאין
 מטלטלין לא את השופרות ולא את
 החצוצרות.

מוציאין שתיים שתיים, אלא אחד אחד
 בלבד, כמה דברים אמורים? בכריא, אבל
 בחולה, אפלו שנים מוציאין, והיחידים
 מוציאין שתיים, ואין מונין להן אלא אחת.

י. רבי יהודה אומר: לא היה פיס למחטה
 אלא בהן שזכה בקטרת אומר לזה שעמו:
 'זכה עמי במחטה'. יום-טוב אחרון של
 חג: פיס לעצמו, זמן לעצמו, רגל לעצמו,
 קרבן לעצמו, שיר לעצמו, ברכה לעצמו,
 שנאמר (מלכים א ח, טו): "ביום השמיני שלח
 את העם וברכו את המלך", יכול לא היו
 טעונין לינה? תלמוד לומר (דברי הימים ב ז, י):
 "וביום עשרים ושלשה לתדש השביעי
 שלח את העם לאהליהם". הא כיצד?
 נפטרו מבעוד יום והשפיעו והלכו להם.

ח. יום-טוב שחל להיות בערב שבת -
 תוקעין ולא מבדילין, מוצאי שבת -
 מבדילין ולא תוקעין, יום הכפורים שחל
 להיות ערב שבת - לא היו תוקעין.
 ובמוצאי שבת - לא היו מבדילין, כיצד
 תוקעין? תוקע פשוטה ואינו מריע, החליל
 דוחה את השבת בתחלתו; דברי רבי יוסי
 בברי יהודה. וחכמים אומרים אף יום-טוב
 אינו דוחה.

יא. התמידין, והנדרים, והנדבות,
 והבכורות, והמעשרות, ומוספי שבת,
 חטאת הצבור, ועולותיהן, ועולות חובה
 של יחיד - עבודתן ואכילתן במשמר
 הקבוע. שתי הלחם - עבודתן ואכילתן בכל
 המשמרות, מפני שהן באין חובת הרגל.
 לחם הפנים - עבודתן במשמר הקבוע,
 ואכילתו בכל המשמרות. כיצד הוא
 עושה? נותן חצי חלה לכל משמר ומשמר,
 והן מתחלקין ביניהן. רבי יהודה אומר:
 המחלק עומד על הרבד שבאולם, מפריש
 ומניח, מפריש ומניח, וכל אחד ואחד בא
 ונוטל חלקו, ולבעלי מומין שבכהונה -
 מוציאין להם חלקם בחוץ, מפני שאין
 יכולין להפגס בין האולם ולמזבח.

ט. כל המשמרות שונות ומשלשות בפרים,
 חוץ משתיים אחרונות, ששונות ולא
 משלשות. רבי אלעזר בן פרטא ורבי
 אליעזר בן יעקב אמרו: לא היה פיס
 לחלבי שעיר, אלא מי שמעלה אברי הכבש
 הוא מעלה את חלבי שעיר. אבא יוסי בן
 חנן אומר: לא היה פיס אלא לראשי
 משמרות, ושאר כל משמרות חוזרות
 חלילה. רבי אליעזר בן אנטיגנוס אומר:
 לא היה פיס אלא ליום-טוב הראשון של
 חג בלבד, ושאר כל ימי החג חוזרות
 חלילה. כיצד מפסיין? נכנסין ללשכת
 הגזית, וכמין בסילקי גדולה היתה, פיס
 במזרחה, וזקן יושב במערבה, והכהנים
 מוקפין ועומדין כמין כוליא, והממנה בא
 ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם,
 ויודעין שממנו פיס מתחיל. ולא היו

יב. משמר היוצא - מקריב תמיד של שחר
 ומוספין, הנכנס - מקריב תמיד של בין
 הערבים. וביזיכין - ארבעה כהנים היו
 נכנסים, שנים ממשמר זו ושנים ממשמר
 זו. ולחם הפנים - מפני מה משמר הנכנס
 חולק בצפון? מפני שקרוב לעבודה!
 עשרים וארבע טבעות היו שם, כנגד
 עשרים וארבע משמרות כהונה, עשרים
 וארבע חלונות היו שם כנגד עשרים וארבע
 משמרות כהונה.

בכּוֹזִית. אִיזְהוּ שְׂאוֹר? הַמְחַמֵּץ אֶת אַחֲרִים. אִיזְהוּ חֶמֶץ? הַמְתַּחֲמֵץ מֵאַחֲרִים. מֵאִמְתִּי קְרוּי שְׂאוֹר? מִשִּׁפְּסֵל מֵאַכִּילֵת כָּלֵב. אֶפֶר שֶׁהִסִּיקוּ בְּיוֹם-טוֹב - אֵין מְכַסִּין בּוֹ בְּיוֹם-טוֹב, לְפִי שְׂאִינוֹ מִן הַמוֹכֵן. הִיָּה לוֹ עֶפֶר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְהִטִּיחַ בּוֹ גָּגוּ, סִיד לְסוּד בּוֹ בֵּיתוֹ - אֵין מְכַסִּין בּוֹ.

ד. רְבִי יוֹסִי אוֹמֵר: כּוּי אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם-טוֹב מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק, וְאִם שִׁחְטוּ - אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ, מִקַּל וְחֶמֶר מִמִּילָה. אָמַר רְבִי יוֹסִי: וּמָה מִילָה שְׁוֹדָאָה דּוֹחָה שַׁבָּת, אֵין סָפֵקָה דּוֹחָה אֶת יוֹם-טוֹב, כִּסּוּי הַדָּם שְׂאִין וְדָאוּ דּוֹחָה שַׁבָּת - אֵינוּ דִין שְׂאִין סָפֵקָה דּוֹחָה אֶת יוֹם-טוֹב? אָמְרוּ לוֹ: תְּקִיעַת שׁוֹפָר שְׁבַגְבוּלִין תּוֹכִיחַ! שְׂאִין וְדָאָה דּוֹחָה שַׁבָּת, אָפְלוּ הֵכִי סָפֵקֵן דּוֹחָה אֶת יוֹם-טוֹב, הֵן יוֹכִיחוּ לְכִסּוּי הַדָּם, שְׂאִי עַל פִּי שְׂאִין וְדָאוּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת - שִׁיָּהא סָפֵקוּ דּוֹחָה אֶת יוֹם-טוֹב. הַשִּׁיב רְבִי אֲלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רְבִי אֲלִיעֶזֶר הַקָּפֶר בְּרַבִּי תְּשׁוּבָה: מָה לְמִילָה, שְׁכֵן אֵינָה נוֹהֶגֶת בְּלִילֵי יָמִים טוֹבִים, תֹּאמַר בְּכִסּוּי שְׁנוּהַג בְּלִילֵי יוֹם-טוֹב? אָמַר רְבִי אָבָא: זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שְׂאֵמַר רְבִי חִיָּא - אֵין לִי עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה, וְהַשִּׁיב רְבִי אֲלִיעֶזֶר הַקָּפֶר בְּרַבִּי תְּשׁוּבָה.

ה. אָמַר רְבִי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלִעֶזֶר: מוֹדִים בֵּית שְׂמַאי וּבֵית הַלֵּל שְׁמוּלִיכִין אֶת הַסֵּלִם מִשׁוּבָךְ לְשׁוּבָךְ, לֹא נִחְלָקוּ, אֲלֹא לְהַחְזִיר, שַׁבִּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: אֵין מְחַזְרִין, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵף מְחַזְרִין. רְבִי יְהוּדָה אוֹמֵר, עֲזָרְיָה אוֹמֵר: מְטַלְטְלִין אֶת הַסֵּלִם. בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? בְּסֵלִם שֶׁל שׁוּבָךְ, אֲבָל בְּסֵלִם שֶׁל עֲלִיָּה - דְּבָרֵי הַכֹּל אֲסוּר לְטַלְטֵל, אָפְלוּ בְּעֲלִיָּה. רְבִי דוּסָא אוֹמֵר: מִטְּהוּ מַחְלוּן לְחַלוּן. אַחֲרִים אוֹמְרִים מִשׁוּם רְבִי דוּסָא: אֵף מְדַדִּין בּוֹ.

ו. רְבִי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: לֹא יִטוּל אָדָם גּוֹזֵל עַד שִׁיקְשׁוּר. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: עַד שִׁינְעֻנְעוּ, וְהַמְקַשְׂרִין

יג. בְּלָגָה - לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בְּדָרוּם וּטְבַעְתָּהּ קְבוּעָה, וְחַלּוּנָה סְתוּמָה, מִפְּנֵי מְרִים בַּת בְּלָגָה, שֶׁהַמִּירָה דָּתָהּ וּנְשֵׂאת לְסַרְדִּיּוֹט - אֶחָד מִמַּלְכֵי נְכָרִים, וְכִשְׁנִכְנְסוּ נְכָרִים לְהִיכֹל, הִיָּתָה מְבַעֲטָת עַל גְּבֵי הַמְזֻבַּח וְאָמְרָה: לּוֹקִיס! לּוֹקִיס! אֶתָּה הַחֲרַבְתָּ מְמוֹנֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עֲמַדְתָּ לָּהֶם בַּעַת צָרָתָם. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: מִשְׁמַרְתּוֹ שׁוּהָה לְבּוֹא, וְנִכְנַס יִשְׁבַּב אַחֲיוֹ עִמּוֹ, וְשִׁמַּשׁ תַּחְתּוּי, אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁכַּנֵּי רְעִים לֹא נִשְׁתַּכְּרוּ, שְׁכַנֵּי בְּלָגָה נִשְׁתַּכְּרוּ! וְהִלְכָךְ, לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בְּדָרוּם וַיִּשְׁבַּב אַחֲרָיו בְּצַפּוֹן.

מִסְכַּת יוֹם-טוֹב (בִּיצָה) פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. בִּיצָה שְׁנוֹלְדָה בְּיוֹם-טוֹב, אַחֲרִים אוֹמְרִים מִשׁוּם רְבִי אֲלִיעֶזֶר: תֹּאכֵל הִיא וְאִמָּה. נוֹלְדָה בַּשַּׁבָּת - תֹּאכֵל בְּיוֹם-טוֹב, נוֹלְדָה בְּיוֹם-טוֹב - תֹּאכֵל בַּשַּׁבָּת. רְבִי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רְבִי אֲלִיעֶזֶר: עֲדִין הִיא מַחְלֶקֶת, שַׁבִּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: תֹּאכֵל, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לֹא תֹאכֵל. כִּשֵּׁם שְׂאֲסוּרָה לֹאכֵל - כֶּךָ אֲסוּרָה לְטַלְטֵל, וּסְפֵקָה אֲסוּרָה. וְכִשֵּׁם שֶׁסְפֵקָה אֲסוּרָה - כֶּךָ כֹּל סָפֵק מוֹכֵן אֲסוּר. נִתְעַרְבוּ בְּמֵאָה - בְּלֵן אֲסוּרוֹת. אֶפְרוּחַ שְׁנוֹלֵד בְּיוֹם-טוֹב - מֵתָר. עֶגֶל שְׁנוֹלֵד בְּיוֹם-טוֹב - מֵתָר. זֶה מוֹכֵן אֲגַב אִמּוֹ, וְזֶה מִתִּיר עֲצָמוֹ בְּקִדְרָה. אֶפְרוּחַ שְׁנוֹלֵד בְּיוֹם-טוֹב - מֵתָר לְשַׁחְטוֹ בְּיוֹם-טוֹב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתִּיר אֶת עֲצָמוֹ.

ב. הַשׁוֹחֵט אֶת הַתְּרַנְגֵּלֶת, וּמֵצֵא בָּהּ בִּיצִים גְּמוּרוֹת - הָרִי אֵלוֹ מִתְּרוֹת לֹאכֵלֵן בְּיוֹם-טוֹב. בִּיצָה שִׁיּצָאָה רַבָּה מְעַרֵב יוֹם-טוֹב - מִתְּרַת לֹאכֵלָה בְּיוֹם-טוֹב. נוֹלְדָה בַּשַּׁבָּת - תֹּאכֵל בְּיוֹם-טוֹב, בְּיוֹם-טוֹב - תֹּאכֵל בַּשַּׁבָּת. רְבִי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּשֵׁם רְבִי אֲלִיעֶזֶר: עֲדִין מַחְלֶקֶת בְּמִקוּמָה, כִּשֵּׁם שְׂאֲסוּרָה לֹאכֵל - כֶּךָ אֲסוּרָה לְטַלְטֵל, כִּשֵּׁם שֶׁסְפֵקָה אֲסוּר - כֶּךָ סָפֵק מוֹכֵן אֲסוּר, נִתְעַרְבָה בְּמֵאָה - כֻּלָּם אֲסוּרוֹת.

ג. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: שְׂאוֹר בְּכוֹזִית וְחֶמֶץ כִּכְפוּתָתָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה

וְהַמְנוּעֵנְעִין, בְּבוֹרוֹת וּבִבְתִים וּבְשִׁיחִין
וּבְמַעְרוֹת - מְתָרִין. וּבְאֵילָנוֹת - אֲסוּרִים,
מִשׁוּם שֶׁמָּא יַעֲלֶה וַיִּתְלַשׁ. וְהַמְקַשְׂרִין
וְהַמְנוּעֵנְעִין, בְּכָל מְקוֹם - אֲסוּרִין מִשׁוּם
גְּזֵל.

ז. זִמְן בְּתוֹךְ הַקֵּץ וּמִצָּא לְפָנֶיהָ - אֲסוּרִין. עַל
פְּתֻחָה - מְתָרִין. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
אֲלֶעָזָר: מוֹדִים בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, עַל
שֶׁזִּמְיֵנָן בְּתוֹךְ הַקֵּץ וּמִצָּא לְפָנֶיהָ הַקֵּץ שֶׁהֵן
אֲסוּרִין. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּיוֹנֵי שׁוֹבֵךְ
וְיוֹנֵי עֲלִיָּה, וְצִפְרִים שֶׁקָּנְנוּ בְּטַפִּיחִים
וּבְבִירָה, אֲבָל אֲנֻזִין, וְתִרְנַגּוּלִין, וְיוֹנֵי
הִרְדְּסִיאוֹת, וְחִיָּה שֶׁקָּנְנָה בַּפְּרָדֶס - מְתָרִין
וְאִין צְרִיכִין זְמוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִשׁוֹת אָדָם.
וְצִפּוֹר דְּרוֹר - צְרִיכָה לְקַשֵּׁר בְּכַנְפֶיהָ שְׁלֵא
תַחֲלִיף בְּאִמָּה. וְשׁוּיִם, שֶׁאִם קָצַב עָלָיו בִּשְׂר
- שֶׁאֲסוּר לְטַלְטֵלוֹ. וְשׁוּיִן, שֶׁאִין מוֹלְחִין
עָלָיו בִּשְׂר בְּיוֹם-טוֹב, אֲבָל מוֹלְחִין עָלָיו
בִּשְׂר לְצִלִּי. וְחִיָּה שֶׁקָּנְנָה בַּפְּרָדֶס - צְרִיכָה
זְמוֹן, מִפְּנֵי שֶׁאִינָהּ בְּרִשׁוֹת אָדָם.

ח. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר: מוֹדִים בֵּית
שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, שֶׁמְסַלְקִין אֶת הַתְּרִיסִין
בְּיוֹם-טוֹב. לֹא נִחְלְקוּ, אֲלֵא לְהַחְזִיר, שְׁבִית
שְׁמַאי אוֹמְרִים: אִין מַחְזִירִין, וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים: מַחְזִירִין; בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים?
בְּשִׁישׁ לָהֶם צִיר, אֲבָל אִין לָהֶם צִיר, דְּבָרֵי
הַכֹּל: מִתָּר. דָּלֵת שִׁישׁ לָהּ צִיר - פּוֹתַחִין
וְנוֹעֲלִים בָּהּ בְּיוֹם-טוֹב, וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר
בְּשִׁבְתָּ.

ט אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מוֹדִים בֵּית
שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, שְׁמוּלִיכִין פְּלִים מְלֵאִים
לְצִרָךְ, וְרִיקָנִין לְמִלְאוּתָן, עַל מַה נִּחְלְקוּ?
עַל רִיקָנִים שְׁלֵא לְצִרָךְ, שְׁבִית שְׁמַאי
אוֹסְרִין, וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין. יוֹצֵא אָדָם
בְּמַפְתָּח שֶׁבְּאֶצְבָּעוֹ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְאִינוּ
חוֹשֵׁשׁ. דָּלֵת שִׁישׁ לָהּ צִיר - פּוֹתַחִין וְנוֹעֲלִין
בָּהּ בְּשִׁבְתָּ, וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם-טוֹב.
נִשְׁבַּר צִירָה - אִין פּוֹתַחִין וְאִין נוֹעֲלִין בָּהּ
בְּיוֹם-טוֹב, וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר בְּשִׁבְתָּ.

י. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי
וּבֵית הַלֵּל, עַל מַתְנֹת שְׁמוּלִיכִין כְּשֶׁהוֹרְמוּ
מִעֲרַב יוֹם-טוֹב עִם הַמַּתְנֹת שֶׁהוֹרְמוּ בְּיוֹם-
טוֹב מֵהַיּוֹם. עַל מַה נִּחְלְקוּ? לְהוֹלִיכֶם בְּפָנֵי
עֲצָמָן, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אִין מוּלִיכִין,
וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: מוּלִיכִין. וְכֵן הָיוּ בֵּית
שְׁמַאי דְּנִינִן: חָלָה וּמַתְנֹת מַתְנָה לְכַהֵן,
וְתִרוּמָה מַתְנָה לְכַהֵן, כְּשֶׁם שֶׁאִין מוּלִיכִין
אֶת הַתְּרוּמָה - כֵּךְ אִין מוּלִיכִין אֶת הַמַּתְנֹת.
אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: לֹא! אִם אָמַרְתֶּם
בְּתִרוּמָה שֶׁאִינוּ זִכָּאֵי בְּהִרְמָתָה, תֹּאמְרוּ
בְּמַתְנֹת שֶׁזִּכָּאֵי בְּהִרְמָתָן? אָמַר רַבִּי יוֹסִי:
לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל
הַמַּתְנֹת שְׁמוּלִיכִין, לֹא נִחְלְקוּ אֲלֵא עַל
הַתְּרוּמָה, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אִין
מוּלִיכִין, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: מוּלִיכִין. וְכֵן
הָיוּ בֵּית הַלֵּל דְּנִינִן: חָלָה וּמַתְנֹת מַתְנָה
לְכַהֵן, וְהַתְּרוּמָה מַתְנָה לְכַהֵן, כְּשֶׁם
שְׁמוּלִיכִין אֶת הַמַּתְנֹת - כֵּךְ מוּלִיכִין אֶת
הַתְּרוּמָה, אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: לֹא! אִם
אָמַרְתֶּם בְּמַתְנֹת שֶׁזִּכָּאֵי אֲנִי בְּהִרְמָתָן,
תֹּאמְרוּ בְּתִרוּמָה שֶׁאִינוּ זִכָּאֵי בְּהִרְמָתָה?
אֲחֵרִים אוֹמְרִים: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי
וּבֵית הַלֵּל עַל הַתְּרוּמָה שֶׁאִין מוּלִיכִין, לֹא
נִחְלְקוּ אֲלֵא עַל הַמַּתְנֹת, שְׁבִית שְׁמַאי
אוֹמְרִים: אִין מוּלִיכִין, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים:
מוּלִיכִין.

יא. הֵלֵךְ עֶסֶה בְּיוֹם-טוֹב, בֵּין טְמֵאָה בֵּין
טְהוּרָה - מִתָּר לְטַלְטֵלָה, וּמִתָּר לְהַפְרִישׁ
מִמֶּנָּה חֲלָה. לָשֶׁה מִעֲרַב יוֹם-טוֹב, וְשָׁכַח
וְלֹא הַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה - אֲסוּר לְטַלְטֵלָה,
וְאֲסוּר לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה.

יב. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹדִים בֵּית שְׁמַאי וּבֵית
הַלֵּל, שֶׁהַתְּבַלִּין נְדוּכִין בְּמִדּוּךְ שֶׁל עֵץ
וּמְלַח עִמָּהֶן, עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל הַמֶּלַח
בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים: בְּפֶךְ
וּבְעֵץ פְּרוּר לְצִלִּי, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לְכָל
דְּבָר. וְהַפְּלָפְלִין - הֲרִי הֵן כְּתַבְלִין. בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים: מוּלִיכִין תְּבַלִּין וּמִדּוּךְ אֲצֵל
מְדוּכָה, וְלֹא מְדוּכָה אֲצֵלָן. וּבֵית הַלֵּל

אומרים: מוליכין זה אצל זה, וזה אצל זה, ואין חוששין.

ואוסר בלבן, מפני שצריך ביצת הגיר.⁷ רבי יוסי אוסר בשחר, מפני שצריך לצחצחו.

יג. בית שמאי אומרים: מוליכין סכין וטבח אצל בהמה, ולא בהמה אצלו. ובית הלל אומרים: מוליכין זה אצל זה, וזה אצל זה ואין חוששין. אין עושין טיטני,⁸ ואין כותשין במכתשת ביום-טוב, ואין כותשין את המלח במדוך של עץ, אבל מרסק הוא ביד של סכין, ובעץ הפרור, ואין חושש. אין מרסקין דבלה וגרוגרות וחרובין לפני הזקנים בשבת, אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו חושש. המולל מלילות מערב שבת - מנפח מיד ליד ואוכל, אבל לא בקנון ובתמחוי. המולל מלילות מערב יום-טוב - למחר מנפח על יד על יד ואוכל, אפלו בקנון, אפילו בתמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה כדרך שעושה בחול. המולל מלילות בשבת - מנפח על יד על יד ואוכל, אבל לא בקנון ולא בתמחוי.

טו. רבי יוסי אומר: מוליכין מנעל שחור ולא מנעל לבן, מפני שצריך אומן. רבי שמעון אומר: משלחין חטין, מפני שהן מאכל עסיסיות. פול, מפני שהן מאכל לדיות. שעורין, מפני שהן ראוין לבהמה. אין עושין טיטני, ואין כותשין במכתשת ביום-טוב, ואין כותשין את המלח במדוך של עץ, אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו חושש. בית שמאי אומרים: אין מוליכין טבח וסכין אצל בהמה, ולא בהמה אצל טבח וסכין. ובית הלל אומרים: מוליכין זה אצל זה. בית שמאי אומרים: אין מוליכין תבלין ומדוך אצל מדוכה, ולא מדוכה אצל תבלין ומדוך. ובית הלל אומרים: מוליכין זה אצל זה ואין חוששין.

יד. הבורר קטנית ביום-טוב. רבי יהודה אומר: בית שמאי אומרים: אם היו צורות מרבין על האוכלין - בורר את האוכלין, ומניח את הפסלת. ובית הלל אומרים: בורר איזה מהן שירצה. אמר רבי מאיר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל, שהתבלין נדוכין כדרךן ומלח עמהם במדוך של עץ, לא נחלקו אלא לדוכן בפני עצמן, שבית שמאי אומרים: מלח בפה ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדרה. ובית הלל אומרים: לכל דבר. והפלפלין - הרי הן כתבלין. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: של בית רבן גמליאל היו מביאין דלי מלא עדשים, והיו נצופין עליו מים, ונמצא אכל מלמטה ופסלת מלמעלה. ורבי יהודה מתיר בשחר

⁶ הינו שבותש את החטה עד שנהלקת לארבעה, ולפי שפתישה זו היא טרח גדול - אין עושים אותה ביום-טוב אפלו במכתשת קטנה.

⁷ גיר - מין קרקע הפושחיר (רש"י ביצה טו ע"א).

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אֱמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִגְפֹשׁ לֹא־יִטְמָא בְּעַמִּיּוֹ:	וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֱמַר לְכֹהֲנֵיא בְּנֵי אַהֲרֹן וְתִימַר לְהוֹן עַל מִית לֹא יִסְתָּאב בְּעַמִּיּה:
---	---

אמר אל הכהנים – אמר... ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים. בני אהרן – יכול חללים? תלמוד לומר: הכהנים. בני אהרן – אף בעלי מומין במשמע. בני אהרן – ולא בנות אהרן. לא יטמא... בעמיו – בעוד שהמת בתוך עמיו; לצא מת מצנה.

כִּי אִם־לְשֹׂארוֹ הִקְרַב אֵלָיו וּלְאָבְיוֹ וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחָיו:	אֲלֵהֶיו לְקָרִיבִיּה דְקָרִיב לִיּה לְאִמִּיּה וּלְאָבוּהִי וּלְבָרִיּה וּלְבָרְתִּיּה וּלְאָחוּהִי:
--	---

כי אם לשארו – אין שארו אלא אשתו.

וּלְאָחֻתּוֹ הַבְּתוּלָה הַקְרוּבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הִיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא:	וּלְאָחֻתִּיּה בְּתוּלְתָא דְקָרִיבָא לִיּה דְלֹא הָנֹת לְגַבְרָה לֵהּ יִסְתָּאב:
---	---

הקרובה – לרבות את הארוסה. אשר לא הייתה לאיש – למשכב. לה יטמא – מצנה.

לֹא יִטְמָא בְּעַל בְּעַמִּיּוֹ לְהַחֲלוֹ:	לֹא יִסְתָּאב בְּרַבָּא בְּעַמִּיּה לְאָחֻלוּתִּיּה:
--	--

לא יטמא בעל בעמיו להחלו – לא יטמא לאשתו פסולה, שהוא מחלל בה, בעודה עמו. וכן פשוטו של מקרא: לא יטמא בעל בשארו בעוד שהוא בתוך עמיו, שיש לה קוברין, שאינה מת מצנה. ובאיזה שאר אמרתי? באותו שהוא להחלו, להחלל הוא מכהנתו.

לֹא־יִקְרָחוּ קְרָחָה בְּרֵאשִׁים וּפְאֵת זָקָנָם לֹא יִגְלָחוּ וּבְבָשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שְׂרָטָת:	לֹא יִמְרְטוּן מְרַט בְּרִישָׁהוֹן וּפְתָא דְדַקְנָהוֹן לֹא יִגְלָחוּן וּבְבָשָׂרָהוֹן לֹא יַחְבְּלוּן חַבּוּל:
---	---

לא יקרחו קרחה – על מת. והלא אף ישראל הנזרו על כף? אלא לפי שנאמר בישראל: "בין עיניכם", יכול לא יקרא סב על כל הראש? תלמוד לומר בראשם, וילמדו ישראל מהכהנים בגזרה שנה: נאמר פאן קרחה, ונאמר להלן בישראל "קרחה"; מה פאן כל הראש, אף להלן כל הראש במשמע, כל מקום שיקרח בראש. ומה להלן על מת, אף פאן על מת. ופאת זקנם לא יגלחו – לפי שנאמר בישראל: "ולא תשחית", יכול לקטו במלקט ובריהטי יקרא סב? לכה נאמר: לא יגלחו, שאינו סב אלא על דבר הקרוי גלוח ויש בו השחמה, וזהו תער. ובבשרם לא ישרטו שרטת – לפי שנאמר בישראל: "ושרט לגפש לא תתנו", יכול שרט חמש שריטות, לא יקרא סב אלא אחת? תלמוד לומר: לא ישרטו שרטת, לחיב על כל שריטה ושריטה. שמתה זו יתרה היא, לדרש, שהנה לו לכתב: לא ישרטו, ואני יודע שהיא שרטת.

קְדָשִׁים יִהְיוּ לֹא־לְהִיָּהֶם וְלֹא יַחֲלִיּוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אֲשֵׁי יְיָ־הַנִּהָ לָחֵם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מְקַרְבֵּם וְהָיוּ קָדָשׁ:	קְדִישִׁין יְהוֹן קְדָם אֲלֵהֶהוֹן וְלֹא יַחֲלוּן שְׂמָא דְאֲלֵהֶהוֹן אַרִי יַת קוּרְבָנִיּא דִּי קוּרְבָן אֲלֵהֶהוֹן אַנוּן מְקַרְבִּין וִיהוֹן קְדִישִׁין:
--	--

קדשים יהיו – על פרחם וקדושים בית דין בכף.

אִשָּׁה זָנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מְאִישָׁה לֹא יִקְחוּ כִּי־קָדָשׁ הוּא לֹא־לֵהֶיו:	אִתְתָּא מְטַעֲנָא וּמַחֲלָא לֹא יִסְבוּן וְאִתְתָּא דְמַתְרַכָּא מִבְּעֵלָה לֹא יִסְבוּן אַרִי קְדִישׁ הוּא קְדָם אֱלֹהֵיּה:
--	---

זנה – שנבעלה בעילת ישראל האסור לה, כגון סבי פרות או נתין או ממזר. חללה – שנוקדה מן הפסולים שבפכהנה, כגון בת אלמנה מכהן גדול או בת גרושה ונחוצה מכהן הדיוט, וכן שנתחלה מן הפכהנה על ידי ביאת אחד מן הפסולים לכהנה.

וּקְדוּשָׁתוֹ כִּי־אֶת־לָחֵם אֱלֹהֵיּה הוּא מְקַרְבִּי קְדָשׁ יְהִי־לָךְ כִּי קָדוֹשׁ אָנִי יְיָ־הַנִּהָ מְקַדְשְׁכֶם:	וְתַקְדְּשִׁיּה אַרִי יַת קוּרְבָן אֲלֵהֶךְ הוּא מְקַרְבִּי קְדִישׁ יְהִי לָךְ אַרִי קְדִישׁ אָנָא יְיָ מְקַדְשְׁכוֹן:
--	--

וקדשתו – על פרחו, שאם לא רצה לגרש, הלקהו ונסרהו עד שיגרש. קדש יהיה לך – נהג בו קדשה, לפתח ראשון בכל דבר ולברך ראשון בסעודה.

וּבַת אִישׁ פֹּהֶן כִּי תַחַל לְזַנּוֹת אֶת־אֲבִיהָ הִיא מְסַלְּלָת בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף:	וּבַת גְּבֵר פֹּהִין אַרִי תַתַּחַל לְמַטְעֵי מְקַדוּשַׁת אָבוּהָא הִיא מְתַחֲלָא בְּנוּרָא תַתּוּקְדָּ:
--	--

כי תחל לזנות – כשמתחלל על ידי זנות, שהייתה בה זקת בעל וזנותה, או מן האירוסין או מן הנשואין. ורבותינו נחלקו בדבר, והכל מודים שלא דבר הכתוב בפנויה. את אביה היא מסללת – תחלה ובזמה את כבודו, שאומרים עליו: ארור שזו ילד, ארור שזו גדל.

והנהגו הגדול מאתו אשר יוצק על ראשו | שמו המשקה ומלא את-ידו ללבש את-הבגדים את-ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם: וכהנא דיתרבא מאחוי דיתרק על רישיה משחא דרבותא ודיקריב ית קורבניה למלבש ית לבושיה ית רישיה לא ירבי פירוע ולבושוהי לא יבזע:

לא יפרע – לא יגדל פרע על אבלי. ואיזהו גדול פרע? יותר משלשים יום.

ועל כל-נפשות מת לא נבא לאביו ולאמו לא יטמא: ועל כל נפשות מיתא לא ייעול לאבוהי ולאמיה לא יסתאב:

ועל כל נפשות מת וגומר – באהל המת. נפשות מת – להביא רביעית דם מן המת שמשמא באהל. לאביו ולאמו לא יטמא – לא בא אלא להתיר לו מת מצנה.

ומן-המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש א-להיו פ"י נזר שמו משחת א-להיו עליו אני י-הוה: ומן מקדשא לא יפוק ולא יחיל ית מקדשא דא-להיה ארי פליל משח רבותא דא-להיה עלוהי אנא יי:

ומן המקדש לא יצא – אינו הולך אחר המטה. ועוד מפאן למדו רבותינו, שפהן גדול מקריב אונן, וכן משמעו: אף אם מתו אביו ואמו, אינו צריך לצאת מן המקדש, אלא עובד עבודה. ולא יחלל את מקדש – שאינו מחלל בכף את העבודה, שהתיר לו הכתוב. הא פהן הדיוט שעבד אונן, חלל.

והוא אשה בבתוליה יקח: והוא אתתא בבתוליה יסב:

אלמנה וגרושה וחללה זנה את-אלה לא יקח פי אם-בתולה מעמיו יקח אשה: וארמלא ומתרכא וחלילא מטעיא ית אליו לא יסב א-להיו בתולתא מעמיה יסב אתתא:

וחללה – שנולדה מפסולי כהנה.

ולא יחלל נרעו בעמיו פי אני י-הוה מקדשו: ולא יחלל נרעו – הא אם נשא אחת מן הפסולות, נרעו הימנה חלל מדין קדשת כהנה.

שני

ויזכר י-הוה אל-משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר:

דבר אל-אהרן לאמר איש מזרעך לדרתם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם א-להיו: מליל עם אהרן למימר גבר מבנה לדריהון דיהי ביה מומא לא יקרב לקרבא קורבנא קדם א-להיה:

לחם א-להיו – מאכל א-להיו. כל סעדה קרויה לחם, כמו: "עבד לחם רב".

פי כל-איש אשר-בו מום לא יקרב איש עור או פסח או תרם או שרוע: ארי כל גבר דביה מומא לא יקרב גבר עויר או חגיר או תרים או סריע:

פי כל איש אשר בו מום לא יקרב – אינו דין שיקרב, כמו: "הקריבהו נא לפחתך". תרם – שחטמו שקוע בין שתי העינים, שפוחל שתי עיניו פאחת. או שרוע – שאחד מאיבריו גדול מחברו, עינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה, או שוקו אחת ארפה מחברתה.

או איש אשר-יהיה בו שבר רגל או שבר יד: או גבר דיהי ביה תבר רגלא או תבר ידא:

או-גבן או-ידק או תבלל בעינו או גרב או ילפת או מרוח אשד: או גבין או דוקא או חליז בעינוהי או גרבן או חזון או מריס פחדיו:

או גבן – שורציליו"ש בלעז, שגביני עיניו שערן ארף ושוכב. או דק – שיש לו בעיניו דק שקורין טייל"א, כמו: "הנוטה פדק. או תבלל – דבר המבלבל את העין, כגון חוט לבן הנמשך מן הלבן ופוסק בסירא, שהוא עגל המקיף את השחור, שקוראים פרוניל"א, והחוט הזה פוסק את העגל ונכנס בשחור. ומרגום תבלל "חליז", לשון חלזון, שהוא דומה לתולעת, אותו החוט. וכן כנוהו חכמי ישראל במומי הבכור: "חלזון נחש ענב". גרב או ילפת – מיני שחין הם. גרב – זו החרס, שחין היבש מבפנים ומבחוץ. ילפת – היא חנוזית המצרית. ולמה נקראת ילפת? שמלפפת והולכת עד יום המיתה, והוא לח מבחוץ ויבש מבפנים. ובמקום אחר קורא, שחין הלח מבחוץ ויבש מבפנים, שנאמר: "ובגרב ובחרס", כשסמוך גרב אצל חרס קורא לילפת "גרב", וכשהוא סמוך אצל ילפת קורא לחרס "גרב", כך מפרש בבכורות. מרוח אשד – לפי התרגום: "מריס פחדיו", שפחדיו מרססים, שביצים שלו כותיון. "פחדיו", כמו: "גידי פחדיו ישרגו".

כָּל גִּבּוֹר דְּבִיָּה מוֹמָא מְזַרְעָא דְאַהֲרֹן כְּהֵנָּה לֹא יִקְרַב
לְקַרְבָּא יְת קוֹרְבָנֵיָא דִּי מוֹמָא בִּיָּה יְת קוֹרְבֹן אֶל-לְהִיָּה
לֹא יִקְרַב לְקַרְבָּא:

כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם מְזַרְעַ אַהֲרֹן הַפֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ
לְהִקְרִיב אֶת-אֲשֵׁי י-הוָה מוֹם בּוֹ אֶת לֶחֶם אֶל-לְהִיָּו לֹא
יִגַּשׁ לְהִקְרִיב:

כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם – לְרַבּוֹת שְׁאָר מוֹמִין. מוֹם בּוֹ – בְּעוֹד מוֹמוֹ בּוֹ פְּסוּל; הֵא אִם עֶבֶר מוֹמוֹ, כְּשֶׁר. לֶחֶם אֶל-לְהִיָּו – כָּל מֵאֲכָל קְרוֹי לֶחֶם.

כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם – לְרַבּוֹת שְׁאָר מוֹמִין. מוֹם בּוֹ – בְּעוֹד מוֹמוֹ בּוֹ פְּסוּל; הֵא אִם עֶבֶר מוֹמוֹ, כְּשֶׁר. לֶחֶם אֶל-לְהִיָּו – כָּל מֵאֲכָל קְרוֹי לֶחֶם.

קוֹרְבֹן אֶל-לְהִיָּה מִקְדָּשֵׁי קוֹדְשֵׁיָא וּמִן קוֹדְשֵׁיָא יִיכּוֹל:

לֶחֶם אֶל-לְהִיָּו מִקְדָּשֵׁי הַקְּדָשִׁים וּמִן-הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל:

מִקְדָּשֵׁי הַקְּדָשִׁים – אֵלּוֹ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים. וּמִן הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל – אֵלּוֹ קְדָשִׁים קְלִים. וְאִם נִאָּמְרוּ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים, לְמָה נִאָּמְרוּ קְדָשִׁים קְלִים?
אִם לֹא נִאָּמְרוּ, הִיִּיתִי אוֹמֵר: בְּקְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל בְּעַל מוֹם, שְׁמִצִּינוּ שְׁהִתְרוּ לָזֶר, שְׂאֲכַל מִשָּׁה בְּשֶׁר הַמְּלוֹאִים; אֲכָל בְּחִזָּה וְשׂוֹק שֶׁל קְדָשִׁים
קְלִים לֹא יֵאָכֵל, שְׂלֵא מִצִּינוּ זֶר חוֹלֵק בְּהֵן? לְכָה נִאָּמְרוּ קְדָשִׁים קְלִים. כִּהּ מִפְּרֵשׁ בּוֹזְבָחִים.

מִקְדָּשֵׁי הַקְּדָשִׁים – אֵלּוֹ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים. וּמִן הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל – אֵלּוֹ קְדָשִׁים קְלִים. וְאִם נִאָּמְרוּ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים, לְמָה נִאָּמְרוּ קְדָשִׁים קְלִים?
אִם לֹא נִאָּמְרוּ, הִיִּיתִי אוֹמֵר: בְּקְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל בְּעַל מוֹם, שְׁמִצִּינוּ שְׁהִתְרוּ לָזֶר, שְׂאֲכַל מִשָּׁה בְּשֶׁר הַמְּלוֹאִים; אֲכָל בְּחִזָּה וְשׂוֹק שֶׁל קְדָשִׁים
קְלִים לֹא יֵאָכֵל, שְׂלֵא מִצִּינוּ זֶר חוֹלֵק בְּהֵן? לְכָה נִאָּמְרוּ קְדָשִׁים קְלִים. כִּהּ מִפְּרֵשׁ בּוֹזְבָחִים.

בְּרַם לְפָרוּכְתָא לֹא יִיעוֹל וּלְמִדְבַּחָא לֹא יִקְרַב אַרִי
מוֹמָא בִּיָּה וְלֹא יִחַל יְת מִקְדָּשֵׁי אַרִי אֲנָא יִי
מִקְדָּשֵׁהוֹן:

אִךְ אֶל-הַפְּרֹכֶת לֹא יָבֹא וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגַּשׁ כִּי-מוֹם
בּוֹ וְלֹא יִחַלֵּל אֶת-מִקְדָּשֵׁי כִּי אֲנִי י-הוָה מִקְדָּשָׁם:

אִךְ אֶל הַפְּרֹכֶת – לְהִזּוֹת שְׁבַע הַזָּאוֹת שֶׁעַל הַפְּרֹכֶת. וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ – הַחִיצוֹן. וְשִׁנְיָהֶם הִצָּרְכוּ לְהַכְתֵּב, וּמִפְּרֵשׁ בַּחוּרֵת כְּהֵנִים. וְלֹא יִחַלֵּל אֶת
מִקְדָּשֵׁי – שְׂאִם עֶבֶד, עֲבוּדְתוֹ מִחַלֵּל לְהַפְּסֵל.

וַיִּזְבֵּר מִשָּׁה אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל-כָּל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

וַיִּזְבֵּר מִשָּׁה אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל-כָּל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

וַיִּזְבֵּר מִשָּׁה – הַמִּצְוָה הַזֹּאת. אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – לְהַזְהִיר בֵּית דִּין עַל הַכְּהֵנִים.

וַיִּזְבֵּר י-הוָה אֶל-מִשָּׁה לְאֹמְרֵי: וּמִלִּיל יִי עִם מִשָּׁה לְמִימַר:

מִלִּיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהֵי וַיִּפְרְשׁוּן מִקְדָּשֵׁיָא דְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִחַלּוּן יְת שְׂמָא דְקוֹדְשֵׁי דְאַנּוּן מִקְדָּשֵׁין
קְדָמֵי אֲנָא יִי:

דְּבַר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וַיִּנְזְרוּ מִקְדָּשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל
וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת-שֵׁם קְדָשֵׁי אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי אֲנִי
י-הוָה:

וַיִּנְזְרוּ – אִין גְּזִירָה אֵלּא פְּרִישָׁה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיִּנְזֹר מֵאַחֲרַי", "נִזְרוּ אַחֲוֹר", יִפְרְשׁוּ מִן הַקְּדָשִׁים בִּימֵי טְמֵאָתוֹ. וַיִּנְזְרוּ מִקְדָּשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי, וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קְדָשֵׁי – סֵרַס הַמִּקְרָא וְדִרְשָׁהוּ, "אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קְדָשֵׁי". אֲשֶׁר הֵם
מִקְדָּשִׁים לִי – לְרַבּוֹת קְדָשֵׁי כְּהֵנִים עֲצָמוֹן.

אִימַר לְהוֹן לְדָרִיכּוֹן כָּל גִּבּוֹר דְּיִקְרַב מִכָּל זֶרְעִכּוֹן
לְקוֹדְשֵׁיָא דְיִקְדָּשׁוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְדָם יִי וְסִאֻבְתִּיהִ
עֲלוּהִי וַיִּשְׁתִּיבֵי אֲנִישָׁא הַהוּא מִן קְדָמֵי אֲנָא יִי:

אִמַּר אֲלֵהֶם לְדִרְתִּיכֶם כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-יִקְרַב מִכָּל-
זֶרְעִכֶם אֶל-הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדָּשׁוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל
לִי-הוָה וְטִמְאַתּוֹ עָלָיו וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִלְּפָנֵי
אֲנִי י-הוָה:

כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב – אִין קְרִיבָה זֹו אֵלּא אֲכִילָה; וְכֵן מִצִּינוּ שְׁנֵאֲמָרָה אֲזַהֲרַת אֲכִילַת קְדָשִׁים בְּטִמְאָה בְּלִשׁוֹן נְגִיעָה: "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע",
אֲזַהֲרָה לְאוֹכֵל. וּלְמִדּוּהַ רַבּוּתֵנוּ מִגְּזֵרָה שְׁנֵה. וְאִי אֲפִשֵׁר לֹאמַר שְׁחִיב עַל הַנְּגִיעָה, שְׁהִרִי נִאָּמַר כֶּרֶת עַל הָאֲכִילָה בְּצוֹ אֶת אַהֲרֹן, שְׁמֵי כְּרִתוֹת זֹו
אֲכָל זֹו; וְאִם עַל הַנְּגִיעָה חִיב, לֹא הִצָּרָה לְחִיבּוֹ עַל הָאֲכִילָה. וְכֵן נִדְרָשׁ בַּחוּרֵת כְּהֵנִים: וְכִי יֵשׁ נּוֹגַע חִיב? אִם כּוֹ, מַה תְּלַמּוּד לֹאמַר יִקְרַב?
מִשְׁכִּשֵׁר לְקַרְבִּי; שְׂאִין חִיבִין עָלָיו מִשׁוּם טְמֵאָה, אֵלּא אִם כּוֹן קְרַבּוֹ מִתִּירִי. וְאִם תֹּאמַר: שְׁלֵשׁ כְּרִתוֹת בְּטִמְאָת כְּהֵנִים לְמָה? כְּבָר נִדְרָשׁוּ בְּמִסְכַּת
שְׁבוּעוֹת: אַחַת לְכָלֵל וְאַחַת לְפָרֵט וְכוּלֵי. וְטִמְאַתּוֹ עָלָיו – וְטִמְאַת הָאֲדָם עָלָיו. יְכוֹל בְּפִשֵׁר הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְטִמְאַתּוֹ שֶׁל בְּשֶׁר עָלָיו, וּבְטֵהוֹר
שְׂאֲכַל אֶת הַטְּמֵא הַכְּתוּב מְדַבֵּר? הִרִי כְּבָר נִאָּמַר: "וְהַבְּשֶׁר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טְמֵא לֹא יֵאָכֵל"; אֵלּא עַל כְּרִחֵף מִמְשִׁמְעוֹ אַתָּה לְמַד, בְּמֵי שְׁטִמְאַתּוֹ
פּוֹרַחַת מִמֶּנּוּ הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְזֵהוּ הָאֲדָם, שְׂשֵׁ לֹו טְהֵרָה בְּטִבִּילָה. וְנִכְרַתָּה וְגוֹמֵר – יְכוֹל מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, כְּפִרַת מִמְקוֹמוֹ וַיִּתְּשֵׁב בְּמִקּוֹם אַחֵר?
תְּלַמּוּד לֹאמַר: אֲנִי ה', בְּכָל מְקוֹם אֲנִי.

גִּבּוֹר גִּבּוֹר מְזַרְעָא דְאַהֲרֹן וְהוּא סְגִיר אוֹ דְאִיב
בְּקוֹדְשֵׁיָא לֹא יִיכּוֹל עַד דְּיִדְכֵי וּדְיִקְרַב בְּכָל טְמֵי
נַפְשָׁא אוֹ גִּבּוֹר דְּתַפּוּק מִנִּיהִ שְׁכַבַת זֶרְעָא:

אִישׁ אִישׁ מְזַרְעַ אַהֲרֹן וְהוּא צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקְדָשִׁים
לֹא יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְהִנְגַּע בְּכָל-טְמֵא-נֶפֶשׁ אוֹ
אִישׁ אֲשֶׁר-תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבַת-זֶרְעַ:

מְזַרְעַ אַהֲרֹן – אִין לִי אֵלּא זֶרְעוֹ, גּוֹפּוֹ מִנּוֹן? תְּלַמּוּד לֹאמַר: וְהוּא צְרוּעַ. שְׂיִכּוֹל, הוֹאִיל וּמִקְרִיב אוֹנּוֹ, יִקְרִיב צְרוּעַ וְנָב? תְּלַמּוּד לֹאמַר וְהוּא
עַד אֲשֶׁר יִטְהַר – בִּיאַת הַשְּׁמֶשׁ. אוֹ אִינוּ אֵלּא טְבִילָה? נִאָּמַר כֵּאֵן: וְטְהַר, וְנִאָּמַר לְמִטָּה: "וְטְהַר", "וּבִיא הַשְּׁמֶשׁ וְטְהַר"; מַה לְהִלְקֵן בִּיאַת שְׁמֶשׁ,
אִךְ כֵּאֵן בִּיאַת שְׁמֶשׁ. בְּכָל טְמֵא נֶפֶשׁ – בְּמֵי שְׁנִטְמָא בְּמַת.

או-איש אשר יגע בכל-שרץ אשר יטמא-לו או באדם אשר יטמא-לו לכל טמאתו: או גבר דיקרב בכל רחשא דיקתאב ליה או באנשא דיקתאב ליה לכל סאובתיה:

בכל שרץ אשר יטמא לו – בשעור הראוי לטמא, בכעדשה. או באדם – במת. אשר יטמא לו – כשיעורו לטמא, וזהו פנייתו. לכל טמאתו – לרבות נוגע בנזב וזבה, נדה ויולדת, ובמצרע.

גפש אשר תגע-בו וטמאה עדה-ערב ולא יאכל מן-הקדשים פי אמרתך בשרו במים: קודשיא א-להין אסחי בשריה במיא:

גפש אשר תגע בו – באחד מן הטמאים הללו.

ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן-הקדשים פי לחמו הוא: ארי לחמיה הוא:

ואחר יאכל מן הקדשים – נדרש ביממות בתרומה, שמתר לאכלה בהערב השמש. מן הקדשים – ולא כל הקדשים.

גבלה וטרפה לא יאכל לטמאה-בה אני-הוה: גבילא ותבירא לא ייכול לאסתאבא בה אנא יי:

גבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה – לענין הטמאה הנהיר פאו, שאם אכל גבלת עוף טהור, שאין לה טמאת מגע ומשא, אלא טמאת אכילה בבית הבליעה, אסור לאכל בקדשים. וצריך לומר וטרפה, מי שיש במינו טרפה, יצא גבלת עוף טמא, שאין במינו טרפה.

ושמרו את-משמרתם ולא-ישאו עליו חטא ומתו בו פי יחללוהו אני-הוה מקדשם: ויטרונו ית מטרת מימרי ולא יקבלון עלוהי חובא וימותון ביה ארי יחלוניה אנא יי מקדשהון:

ושמרו את משמרתם – מלאכל תרומה בטמאת הגוף. ומתו בו – למדנו שהיא במיתה בידי שמים.

וכל-זר לא-יאכל קדש תושב פהו ושכיר לא-יאכל קדש: וכל חילוני לא ייכול קודשא תותבא דקהנא ואגירא לא ייכול קודשא:

לא יאכל קדש – בתרומה הכתוב מדבר, שכל הענין דבר בה. תושב פהו ושכיר – תושבו של פהו ושכירו. לפיכך תושב זה נקוד פתח, לפי שהוא דבוק. ואיזהו תושב? זה נרצע, שהוא קנוי לו עד היובל. ואיזהו שכיר? זה קנוי קנין שנים, שיוצא בשש; בא הכתוב ולמדך פאו, שאין גופו קנוי לאדונו לאכל בתרומתו.

וכהו פי-יקנה גפש קנין פספו הוא יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו: וקהין ארי יקני גפש קנין פספיה הוא ייכול ביה וילידי ביתיה אנון ייכלון בלחמיה:

וכהו פי יקנה גפש – עבד פנעני שקנוי לגופו. ויליד ביתו – אלו בני השפחות. ואשת פהו אוכלת בתרומה מן המקרא הזה, שאף היא קנין פספו. ועוד למד ממקרא אחר: "כל טהור בביתך" וגומר, בספרי.

ובת-פהו פי תהנה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל: ובת פהין ארי תהי לגבר חילוני היא באפרשות קודשיא לא תיכול:

לאיש זר – ללוי ולישראל.

ובת-פהו פי תהנה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל-בית אביה פנעוניה מלחם אביה תאכל וכל-זר לא-יאכל בו: ובת פהין ארי תהי ארמלא ומתרכא ובר לית לה ויתוב לבית אבוהא פרביותה מלחמא דאבוהא תיכול וכל חילוני לא ייכול ביה:

אלמנה וגרושה – מן האיש הזר. וזרע אין לה – ממנו. ושבה – הא אם יש לה זרע ממנו, אסורה בתרומה כל זמן שהזרע קיים. וכל זר לא יאכל בו – לא בא אלא להוציא את האונן שמתר בתרומה; זרות אמרתי לה, ולא אנינות.

ואיש פי-יאכל קדש בשגגה ונסה חמשיתו עליו ונתן לפהו את-הקדש: וגבר ארי ייכול קודשא בשלו ויוסיף חומשיה עלוהי ויתין לכהנא ית קודשא:

פי יאכל קדש – תרומה. ונתן לפהו את הקדש – דבר הראוי להיות קדש, שאינו פורע לו מעות, אלא פרות של חליו, והן נעשין תרומה.

ולא יחללו את-קדשי בני ישראל את אשר-נרימו לי-הוה: ולא יחללו וגומר – להאכילם לזרים.

והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם פי אני י-הוה מקדשם:
ויקבלו עליהו עניין וחובין במיכלהו בסואבא ית קודשיהו ארי אנא יי מקדשהו:

והשיאו אותם – את עצמם יטענו עון באכלם את קדשיהם, שהבדלו לשם תרומה וקדשו ונאסרו עליהם. ונאקלוס שתרגם: "במיכלהו בסואבא", שלא לצורך תרגומו פן. והשיאו אותם – זה אחד משלשה אתים שהנה רבי ישמעאל דורש בתורה, שמדברים באדם עצמו. וכן: "ביום מלאת מי נזרו יביא אתו", הוא יביא את עצמו. וכן: "ויקבר אתו בגיא", הוא קבר את עצמו, כך נדרש בספרי.

שלישי **פרשת מומי הקרבנות**

וינדבר י-הוה אל-משה לאמר: **ומליל יי עם משה למימר:**

דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל כל-בני ישראל ואמרת אליהם איש איש מבית ישראל ומן-הגזר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל-נדריהם ולכל-נדבותם אשר-יקריבו לי-הוה לעלה:
מליל עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישראל ותימר להו גבר גבר מבית ישראל ומן גיוריא בישראל דיקריב קורבניה לכל נדריהו ולכל נדבתהו דיקרבון קדם יי לעלתא:

נדריהם – הרי עלי. נדבותם – הרי זו.

לרצונכם תמים זכר בבקר בפשבים ובעזים: **לרענא לכוון שלים דכר בתוריא באמרנא ובעזניא:**

לרצונכם – הביאו דבר הראוי לרצות אתכם לפני, שיהא לכם לרצון, אפיימינ"ט בלעז. ואיזהו הראוי לרצון? תמים זכר, בבקר בפשבים ובעזים. אבל בעולת העוף אין צריך תמות וזכרות, ואינו נפסל במום, אלא בחסרון אבר.

כל אשר-בו מום לא תקריבו פי-לא לרצון יהנה לכם: **כל דביה מומא לא תקרבון ארי לא לרענא יהי לכוון:**

ואיש פי-יקריב זבח-שלמים לי-הוה לפלא-נדר או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהנה לרצון כל-מום לא יהנה-בו:
וגבר ארי יקריב נכסת קודשיא קדם יי לפרשא נדרא או לנדבתא בתורי או בענא שלים יהי לרענא כל מום לא יהי ביה:

לפלא נדר – להפריש בדבורו.

עורת או שבור או-חרויץ או-נפלת או גרב או נלפת לא-תקריבו אלה לי-הוה ואשה לא-תתנו מהם על-המזבח לי-הוה: **עויר או תביר או פסיק או יבלן או גרבן או תזון לא תקרבון אליו קדם יי וקורבנא לא תתנו מנהו על מזבחת קדם יי:**

עורת – שם דבר של מום ערוץ בלשון נקבה, שלא יהא בו מום של עורת. או שבור – לא יהנה. חרוץ – ריס של עין שנסדק או שנפגם, וכן שפתו שנסדקה או נפגמה. נפלת – וירוא"ה בלעז. גרב – מין חזזית, וכן נלפת. ונלפת שמשון", שאחונה בו עד יום מיתה, שאין לה רפואה. לא תקריבו – שלש פעמים, להזהיר על הקדשתו, ועל שחיטתו, ועל זריקת דמן. ואשה לא תתנו – אזהרת הקטרתו.

ושור ושה שרוע וקלוט נדבה מעשה אתו ולגדר לא ירצה: **ותור ואמר יתיר ותסיר נדבתא מעביד יתיה ולגדרא לא יתרעי:**

שרוע – אבר גדול מחברו. וקלוט – פרסותיו קלוטות. נדבה מעשה – לבדק הבית. ולגדר – למזבח. לא ירצה – אינה הקדש בא לרצות? הוי אומר: זה הקדש המזבח.

ומעוץ וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לי-הוה ובארצכם לא תעשו: **ודמרים ודרסים ודשליף ודגזיר לא תקרבון קדם יי ובארעכון לא תעבדון:**

ומעוץ וכתות ונתוק וכרות – בביצים או בגיד. מעוץ – ביציו מעוכין ביד. כתות – כתושים יותר ממעוץ. נתוק – תלושין ביד עד שנפסקו חוטים שתלויים בהן, אבל נתונים הם בתוך הפיס, והפיס לא נתלש. וכרות – פרותין בפלי, ועודן בפיס. ומעוץ – תרגומו "נדי מרים", זה לשונו בארמית, לשון כתישה. וכתות – תרגומו "נדי רסיס", כמו: "הבית הגדול רסיסים", בקיעות דקות, וכן: "קנה המרסס". ובארצכם לא תעשו – דבר זה, לסרס שום בהמה וסיה, ואפלו טמאה. לכך נאמר בארצכם, לרבות כל אשר בארצכם. שאי אפשר לומר: לא נצטוו על הסרוס אלא בארץ, שהרי סרוס חובת הגוף הוא, וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ.

ומיד בּוֹ-נֶכֶר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת-לֶחֶם אֱ-לֹהֵיכֶם מִכָּל-
אֲלֵה כִּי מִשְׁחַתֶּם בָּהֶם מוֹם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם:

ומיד בר עממין לא תקרבון ית קורבן אלהכון מפל
אליו ארי חבולהון בהון מומא בהון לא לרענא יהון
לכון:

ומיד בּוֹ נֶכֶר – נְכָרִי שֶׁהֵבִיא קֶרְבַּן בְּיַד כֹּהֵן לְהִקְרִיבוֹ לַשָּׁמַיִם, לֹא תִקְרִיבוּ לוֹ בַּעַל מוֹם. וְאִם עַל פִּי שְׂלֵא נֶאֱסְרוּ בַּעֲלֵי מוֹמִין לְקַרְבַּן בְּנֵי נֶסֶם
אֲלֵה אִם כֵּן מִחֲסָרֵי אִבָּר, זֹאת נוֹהֶגֶת בְּכִמָּה שְׁבִשְׁדוֹת; אֲכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ שְׁבִמְשַׁכֵּן – לֹא תִקְרִיבוּהָ. אֲכַל תְּמִימָה – תִּקְבְּלוּ מֵהֶם; לְכֹף נֶאֱמַר
לְמַעַלָּה: "אִישׁ אִישׁ", לְרִבּוֹת אֶת הַנְּכָרִים, שְׁנוֹדְרִים נְדָרִים וְנִדְבוֹת כִּי־שְׂרָאֵל. מִשְׁחַתֶּם – חִבּוּלֵהוֹן. לֹא יִרְצוּ לָכֶם – לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם.

וינדבר י-הוה אל-משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר:

שׁוֹר אוֹ-כֶשֶׁב אוֹ-עֶז כִּי יוֹלֵד וְהִנֵּה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת
אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלְאָה יִרְצָה לְקַרְבַּן אִשָּׁה
לִי-הוּא:

כי יולד – פֶּרֶט לְיוֹצֵא דָפֶן.

וישׁור אוֹ-שָׁה אִתּוֹ וְאֶת-בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד:
אִתּוֹ וְאֶת בְּנוֹ – נוֹהֵג בְּנִקְבָּה, שְׁאֲסוּר לְשַׁחַט הָאֵם וְהַבֵּן אוֹ הַבַּת; וְאִינוּ נוֹהֵג בְּנִכְרִים, וּמִתֵּר לְשַׁחַט הָאֵב וְהַבֵּן, אוֹ הָאֵב וְהַבַּת. אִתּוֹ וְאֶת בְּנוֹ –
אִף בְּנוֹ וְאִתּוֹ בְּמִשְׁמַע.

וכי-תזבחו זבח-תודה לי-הוה לרצונכם תזבחו:
וארי תכסון נכסת תודתא קדם יי לרענא לכון
תכסון:

לְרִצּוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ – תַּחֲלַת זְבִיחַתְכֶם, הַזֹּהֶר שֶׁתִּהְיֶה לְרִצּוֹן לָכֶם; וּמַהוּ הַרְצוֹן? בְּיוֹם הַהוּא יֵאָכֵל. לֹא בֹא לְהַזְהִיר אֲלֵה שֶׁתִּהְיֶה שְׁחִיטָה עַל מְנַת
כּוֹ: אֵל תִּשְׁחָטוּהוּ עַל מְנַת לְאֲכֹלוֹ לְמִחָר, שְׂאֵם תִּחְשְׁבוּ בּוֹ מִחְשַׁבַּת פְּסוּל, לֹא יֵהָא לָכֶם לְרִצּוֹן. דְּבָר אַחֵר: לְרִצּוֹנְכֶם, לְדַעַתְכֶם; מִכָּאן לְמַתְעַסֵּק
שְׁפָסוּל בְּשְׁחִיטַת קִדְשִׁים. וְאִם עַל פִּי שְׁפָרַט בְּנִגְאָכְלִים לְשָׁנֵי יָמִים, חֲזוּר וּפְרַט בְּנִגְאָכְלִין לְיוֹם אֶחָד, שֶׁתִּהְיֶה זְבִיחַתוֹן עַל מְנַת לְאֲכֹלוֹ בְּזִמְנָן.

ביום ההוא יאכל לא-תותירו ממנו עד-בקר אני
י-הוה:
בְּיוֹם הַהוּא יֵאָכֵל – לֹא בֹא לְהַזְהִיר אֲלֵה שֶׁתִּהְיֶה שְׁחִיטָה עַל מְנַת כּוֹ; שְׂאֵם לְקַבֵּעַ לוֹ זְמַן אֲכִילָה, כְּכָר כְּתוּב: "וּבִשֶׁר זָבַח תוֹדַת שְׁלָמִיו" וְגוֹמֵר.
אֲנִי ה' – דַּע מִי גִזַּר עַל הַדְּבָר, וְאֵל יִקַּל בְּעֵינֶיךָ.

ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אני י-הוה:
ותטרוין פקודי ותעבדון יתהון אנא יי:
וְשִׁמְרַתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אִתְּם אֲנִי י-הוּא:
וְתִטְרוּיִן פְּקוּדֵי וְתַעֲבֹדוּן יְתֵהוֹן אֲנֵהּ יֵי:

ולא תחללו את-שם קדשי ונקדשתי בתוך בני
ישראל אני י-הוה מקדשכם:
וְלֹא תַחֲלִלוּ אֶת-שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲנִי י-הוּא מְקַדְּשְׁכֶם:
וְלֹא תַחֲלִלוּ – לַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי מִזִּידִין. מִמִּשְׁמַע שְׁנֶאֱמַר וְלֹא תַחֲלִלוּ, מַה תִּלְמוּד לזמר וְנִקְדַּשְׁתִּי? מִסֵּר עֲצָמָה וְקִדְשֵׁי שָׁמַי. כָּכֹל בְּיַחֲדָה? תִּלְמוּד
לזמר: בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְכִשְׁהוּא מוֹסֵר עֲצָמוֹ, מִסֵּר עֲצָמוֹ עַל מְנַת לְמוֹת; שְׁכַל הַמוֹסֵר עֲצָמוֹ עַל מְנַת הַנֶּסֶם, אֵין עוֹשִׂין לוֹ נֶסֶם. שְׁכַן מְצִינּוּ
בַחֲנֻנְיָה מִישָׂאֵל וְעוֹזְרֵהָ, שְׂלֵא מִסֵּרוּ עֲצָמָן עַל מְנַת הַנֶּסֶם, שְׁנֶאֱמַר: "וְהוּא לֹא, דִּיעַ לְהוֹא לָהּ מִלְּכָא דִּי לֹאֲלֵהָ לֹא אִיתְנָא פְּלַחִין" וְגוֹמֵר; מְצִיל
וְלֹא מְצִיל, דִּיעַ לְהוֹא לָהּ וְגוֹמֵר.

המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לא-להים
אני י-הוה:
הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֹא-לֵהִיִּם
אֲנִי י-הוּא:
הַמוֹצִיא אֶתְכֶם – עַל מְנַת כּוֹ. אֲנִי ה' – נֶאֱמָן לְשִׁלְמֵם שְׁכָר.

רביעי פרשת המועדים

וינדבר י-הוה אל-משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר:

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי י-הוה
אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי:
דְּבָר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמַּרְתְּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי י-הוּא
אֲשֶׁר-תִּקְרָאוּ אִתְּם מִקְרָאֵי קִדְשׁ אֲלֵהֶם הֵם מוֹעֲדֵי:

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' – עשה מועדות שיהיו ישראל מלמדין בהם. שמעברים את השנה על גליות שנעקרו ממקומם לעלות לרגל ועדין לא הגיעו לירושלים.

ששֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְתוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבַּת הוּא לִי־הִזָּה בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:
שֶׁתַּא יוֹמִין תַּתְּעַבִּיד עֲבִידְתָּא וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּא שַׁבְּתָא מְעַרַע קְדִישׁ כָּל עֲבִידָא לָא תַעְבְּדוּן שַׁבְּתָא הִיא קְדָם יְיָ בְּכֹל מוֹתְבְּנִיכוֹן:

ששֶׁת יָמִים – מה עננו שבת אצל מועדות? ללמדך, שכל המסלל את המועדות, מעלין עליו כאלו חלל את השבתות; וכל המקנים את המועדות, מעלין עליו כאלו קנים את השבתות.

אַלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ־הַזֶּה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:
אֵלִין מוֹעֲדֵיָא דִּי מְעַרְעֵי קְדִישׁ דְּתַעְרַעוּן יְתַהוּן בְּזַמְנֵיהוּן:

אלה מועדי ה' – למעלה מדבר בעבור שנה, וכאן מדבר בקדוש החדש.

בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבִים פֶּסַח לִי־הַזֶּה:
בְּיַרְחָא קְדָמָאָה בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא לְיַרְחָא בֵּין שְׁמִשְׁנָא פֶּסְחָא קְדָם יְיָ:

בין הערבים – משש שעות ולמעלה. פסח לה' – הקרבת קרבן ששמו פסח.

וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה תַּגּ הַמִּצּוֹת לִי־הַזֶּה שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ:
וּבַחֲמִישָׁתַּ עֶשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא הַדִּין חֲנָא דְּפִטְרִיָּא קְדָם יְיָ שִׁבְעָא יוֹמִין פִּטְרִיא תִּיכְלוּן:

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
בִּיּוֹמָא קְדָמָאָה מְעַרַע קְדִישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָן לֹא תַעְבְּדוּן:

וְהַקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לִי־הַזֶּה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
וְתִקְרְבוּן קוּרְבָנָא קְדָם יְיָ שִׁבְעָא יוֹמִין בִּיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְעַרַע קְדִישׁ כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָן לֹא תַעְבְּדוּן:

והקרבתם אשה – הם המוספין האמורים בפרשת פינחס. ולמה נאמרו כאן? לומר לה שאין המוספין מעכבין זה את זה. והקרבתם אשה לה' – מכל מקום; אם אין פרים – הבא אילים, ואם אין פרים ואילים – הבא כבשים. שבעת ימים – כל מקום שנאמר "שבעת" – שם דבר הוא, שבו ע של ימים, שייטיינ"א [בלעז. וכן כל לשון שמונת, ששת, חמשת, שלשת. מלאכת עבודה – אפלו מלאכות החשובות לכם עבודה וצרה, שיש חסרון כים בבטלה שלקו, כגון דבר האבד. כך הבנתי מתורת פהנים, דקתגני: כול אף חלו של מועד זהא אסור במלאכת עבודה? וכוליה.

וַיְדַבֵּר יְיָ־הַזֶּה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמְלִיל יְיָ עַם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמַּרְתָּ אֲלֵהֶם פִּי־תִבְּאוּ אֵלַי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת־קְצִירָהּ וְהִבַּאתֶם אֶת־עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל־הַפֶּהָן:
מְלִיל עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אַרִי תִיעֲלוּן לְאַרְעָא דְאַנָּא יְהִיב לְכוּן וְתַחְצְדוּן יַת תַּחְצְדָּה וְתִתְּנוּן יַת עוֹמֶר רֵישׁ תַּחְצְדְּכוֹן לְוַת פֶּהָנָא:

ראשית קצירכם – שתהא ראשונה לקציר. עמר – עשירית האיפה. כך היתה שמה, כמו: "וימדו בעמר".

וְהִגִּיף אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי יְיָ־הַזֶּה לְרֹצְנֶכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת וַיִּנְיַפְנוּ הַפֶּהָן:
וַיְרִים יַת עוֹמְרָא קְדָם יְיָ לְרַעוּא לְכוּן מִבְּתַר יוֹמָא טָבָא יְרִימְנִיה פֶּהָנָא:

והגיף – כל תנופה, מוליד ומביא, מעלה ומוריד. מוליד ומביא, לעצור רוחות רעות; מעלה ומוריד, לעצור טללים רעים. לרצונכם – אם תקריבו כמשפט זה, יהיו לרצון לכם. ממחרת השבת – ממחרת יום טוב הראשון של פסח; שאם אתה אומר שבת בראשית, אי אתה יודע אינהו.

וַעֲשִׂיתֶם בַּיּוֹם הַגִּיפְכֶם אֶת־הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תָּמִים בֶּרֶךְ שִׁנְתוּ לַעֲלָה לִי־הַזֶּה:
וְתַעְבְּדוּן בַּיּוֹם אַרְמוּתְכוּן יַת עוֹמְרָא אִמַר שְׁלִים בַר שַׁתִּיה לַעֲלָתָא קְדָם יְיָ:

ועשיתם...כבש – חובה לעמר הוא בא.

ומנחתו שני עשרונים סלת בלולה בשמן אשה
לי-הנה ריח ניחח ונספה יין רביעת ההין:

ומנחתיה תרין עשרונים סולתא דפילא במשח
קורבנא קדם יי לאתקבלא ברעוא ונספיה חמרא
רבעות הינא:

ומנחתו – מנחת נסכיו. שני עשרונים – כפולה היתה. ונספה יין רביעת ההין – אף על פי שמנחתו כפולה, אין נסכיו כפולים.

ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד-עצם היום הזה עד
הביאכם את-קרבן א-להיכם תקת עולם לדרתיכם
בכל משבתיכם:

ולחם וקלי ופירוכן לא תיכלון עד פרו יומא הדין
עד איתואיכון ית קורבנא דאלהכון קים עלם
לדריכון בכל מותבניכון:

וקלי – קמח עשוי מכרמל רך, שמנבשין אותו בפנור. וכרמל – הן קליות שקורין גרניי"ש. בכל משבתיכם – נחלקו בו חכמי ישראל: יש
שלמדו מכאן שהקדש נוהג בחוצה לארץ; ויש אומרים: לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על הקדש אלא לאחר ירשה וישיבה, משכבשו וחלקו.

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את-עמר
התנופה שבע שבתות תמימת תהינה:

ותמנון לכון מבתר יומא טבא מיום איתואיכון ית
עומרא דארמותא שבע שבוען שלמן יהונו:

ממחרת השבת – ממחרת יום טוב. תמימת תהינה – מלמד שמתחיל ומנה מערב, שאם לא כן אינן תמימות.

עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום
והקרבתם מנחה חדשה לי-הנה:

עד מבתר שבועתא שביעיתא תמנון חמשיין יומין
ותקרבון מנחתא חדתא קדם יי:

השבת השביעת – כתרוממו, "שבועתא שביעיתא". עד ממחרת השבת השביעת תספרו – ולא עד בכלל; והן ארבעים ותשעה יום. חמשים
יום והקרבתם מנחה חדשה לה' – ביום החמשים תקריבוה. ואומר אני: זהו מדרשו; אבל פשוטו: עד ממחרת השבת השביעת, שהוא יום
חמשים – תספרו. ומקרא מסרס הוא. מנחה חדשה – היא המנחה הראשונה שהובאה מן הקדש. ואם תאמר: הרי קרבה מנחת העמר? אינה
כשאר כל המנחות, שהיא באה מן השעורים.

ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני
עשרונים סלת תהינה חמץ תאפינה בפורים לי-הנה:

ממותבניכון תיתון לחים ארמותא תרתין גריצן
תרין עשרונים סולתא יהונו חמיע יתאפין בפורין
קדם יי:

ממושבתיכם – ולא מחוצה לארץ. לחם תנופה. – לחם תרומה, המורם לשם גבוה. וזו היא המנחה הקדשה האמורה למעלה. בפורים –
ראשונה לכל המנחות; אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים, לא תקרב מן הקדש קדם לשתי הלחם.

והקרבתם עליהם שבעת כבשים תמימם בני שנה
ופר בן-בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה לי-הנה
ומנחתם ונספיהם אשה ריח-ניחח לי-הנה:

ותקרבון על לחמא שבועא אמרין שלמין בני שנא
ותור בר תורי חד ודכרין תרין יהון עלתא קדם יי
ומנחתהון ונספיהון קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי:

על הלחם – בגלל הלחם, חובה ללחם. ומנחתם ונספיהם – כמשפט מנחה ונסכים המפרשים בכל בהמה בפרשת נסכים: שלשה עשרונים
לפר, ושני עשרונים לאיל, ועשורון לכבש, זו היא המנחה; והנסכים, חצי ההין לפר, ושלישית ההין לאיל, ורביעית ההין לכבש.

ועשיתם שעיר-עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני
שנה לזבח שלמים:

ותעבדון צפיר בר עזין חד לחטאת ותרין אמרין בני
שנא לנכסת קודשינא:

ועשיתם שעיר עזים – יכול שבעת הכבשים והשעיר האמורים כאן, הם שבעת הכבשים והשעיר האמורים בחמש הפקודים? כשאתה מגיע
אצל פרים ואילים, אינן הם. אמר מעתה: אלו לעצמן ואלו לעצמן; אלו קרבו בגלל הלחם, ואלו למוספין.

והניף הפהן אתם על לחם הבפרים תנופה לפני
י-הנה עלי-שני כבשים קדש יהיו לי-הנה לפהן:

וירים פהנא יתהון על לחמא דבפריא ארמא קדם יי
על תרין אמרין קודשא יהון קדם יי לכהנא:

והניף הפהן אתם תנופה – מלמד שטעונין תנופה מחיים. יכול כלם? תלמוד לומר: על שני כבשים. קדש יהיו – לפי ששלמי יחיד –
קדשים קלים, הנזק לומר בשלמי צבור שהם קדשי קדשים.

וקראתם בעצם היום הזה מקרא-קדש יהיה לכם
כל-מלאכת עבודה לא תעשו תקת עולם בכל-
מושבתיכם לדרתיכם:

ותערעון בכרן יומא הדין מערע קדיש יהי לכון כל
עבדת פולחן לא תעבדון קים עלם בכל מותבניכון
לדריכון:

ובקצרכם – חזר ושנה, לעבר עליהם בשני לאוין. אמר רבי אבדימי ברבי יוסף: מה ראה הכתוב לתנה באמצע הרגלים, פסח ועצרת מפאן, וראש השנה ויום הכפורים והסג מפאן? ללמדך, שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאלו בנה בית המקדש והקריב קרבנותיו בתוכו. **מעזב** – הנח לפניהם והם ילקטו, ואין לה לסייע לאחד מהם. **אני ה' א-להיכם** – נאמן לשלם שכר.

ובקצרכם את-קציר ארצכם לא-תכלה פאת שדה
בקצרה ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר מעזב אתם
אני י-הוה א-להיכם:
ובמחצדכון ית חצדא דארעכון לא תשיצי פתא
דחלקך בחצדך ולקטא דחצדך לא תלקיט לעניי
ולגיורי תשבוק יתהון אנא יי אלהכון:

חמישי

וידבר י-הוה אל-משה לאמר: **ומליל יי עם משה למימר:**

דבר אל-בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד
לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרושה מקרא-קדש:
זכרון תרושה – זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות; לזכר לכם עקדת יצחק, שקרב תחתיו איל.

כל-מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם אשה
לי-הוה:
כל עבידת פולחן לא תעבדון ותקרבון קורבנא קדם
יי:

והקרבתם אשה – המוספים האמורים בחמש הפקודים.

וידבר י-הוה אל-משה לאמר: **ומליל יי עם משה למימר:**

אף בעשור לחדש השביעי הזה יום הפפרים הוא
מקרא-קדש יהיה לכם וענייתם את-נפשתיכם
והקרבתם אשה לי-הוה:
ברם בעשרא לירחא שביעאה הדין יומא דכפוריא
הוא מערע קדיש יהי לכון ותענון ית נפשתיכון
ותקרבון קורבנא קדם יי:

אף – כל אכין ורקין שבתורה – מעוטין: מכפר הוא לשבים, ואינו מכפר על שאינם שבים.

וכל-מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה פי יום
כפרים הוא לכפר עליכם לפני י-הוה א-להיכם:
וכל עבידא לא תעבדון בכרן יומא הדין ארי יומא
דכפוריא הוא לכפרא עליכון קדם יי אלהכון:

פי כל-הנפש אשר לא-תענה בעצם היום הזה
ונכרתה מעמיה:
ארי כל אנש דלא יתעני בכרן יומא הדין וישתיצי
מעמיה:

וכל-הנפש אשר תעשה כל-מלאכה בעצם היום הזה
והאבדתי את-הנפש ההוא מקרב עמה:
וכל אנש דינעביד כל עבידא בכרן יומא הדין ואוביד
ית אנשא ההוא מגו עמיה:

והאבדתי – לפי שהוא אומר 'כרת' בכל מקום, ואיני יודע מה הוא; כשהוא אומר: **והאבדתי**, למד על הכרת שאינו אלא אבדן.

כל-מלאכה לא תעשו תקת עולם לדדתיכם בכל
משבתתיכם:
כל עבידא לא תעבדון קים עלם לדריכון בכל
מותבניכון:

כל מלאכה וגומר – לעבר עליו בלאוין הרבה; או להזהיר על מלאכת לילה כמלאכת יום.

שבת שבתון הוא לכם וענייתם את-נפשתיכם
בתשעה לחדש בערב מערב עד-ערב תשבתו
שבתכם:
שבא שבתא הוא לכון ותענון ית נפשתיכון בתשעה
לירחא ברמשא מרמשא עד רמשא תנוחון נחכון:

שישי

וידבר י-הוה אל-משה לאמר: **ומליל יי עם משה למימר:**

דְּבַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסְּפֹת שְׁבַע יָמִים לִי-הוּא:

מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר בְּחַמִּישָׁתָּ עֶשְׂרָא יוֹמָא
לְיִרְחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין חַגָא דְמַטְלִיא שְׁבַע יוֹמִין
קָדָם יְיָ:

בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשׂוּ:

בַּיּוֹמָא קְדָמָאָה מְעָרַע קְדִישׁ כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחֵן לֹא
תַעֲבֹדוּן:

מִקְרָא קֹדֶשׁ – קֹדְשֵׁהוּ בְכִסּוֹת נְקִיָּה וּבַתְּפִלָּה; וּבִשְׂאֵר יָמִים טוֹבִים, בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתָּהּ, וּבְכִסּוֹת נְקִיָּה וּבַתְּפִלָּה.

שְׁבַע יָמִים תִּקְרִיבוּ אִשָּׁה לִי-הִנֵּה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לִי-הִנֵּה
עֲצֻרַת הוּא כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

שְׁבַע יוֹמִין תִּקְרַבּוּן קוֹרְבָנָא קָדָם יְיָ בַּיּוֹמָא תְּמִינָאָה
מְעָרַע קְדִישׁ יְהִי לְכוּן וּתִקְרַבּוּן קוֹרְבָנָא קָדָם יְיָ
כְּנִישִׁין תַּהוּן כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחֵן לֹא תַעֲבֹדוּן:

עֲצֻרַת הוּא – עֲצֻרְתִּי אֲתִכֶּם אֲצִלִּי. כְּמִלְךָ שְׁזַמַּן אֶת בְּנָיו לְסַעֲדָה, לְכֹךְ וְכֹךְ יָמִים. כִּיּוֹן שְׁהִגִּיעַ זְמַנֵּן לְהַפְטֹר, אָמַר: בְּנִי, בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, עֲכָבוּ עִמִּי
עוֹד יוֹם אֶחָד; קִשָּׁה עָלַי פְּרֻדְתְּכֶם. כָּל מִלְאכַת עֲבֹדָה – אֲפִלּוּ מִלְאכָה שֶׁהִיא עֲבֹדָה לָכֶם, שְׂאֵם לֹא תַעֲשׂוּהָ יֵשׁ חֶסְרוֹן כִּיס בְּדַבָּר. לֹא תַעֲשׂוּ
– יָכוֹל אִף חֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד יֵהָא אֲסוּר בְּמִלְאכַת עֲבֹדָה? תִּלְמוּד לֹמַר הוּא.

אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ-הִנֵּה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֲתֶם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ
לְהִקְרִיב אִשָּׁה לִי-הִנֵּה עֲלֶיהָ וּמִנְחָה זָבַח וְנִסְכִּים דְּבַר־
יוֹם בַּיּוֹמוֹ:

אֵלִין מוֹעֲדֵיא דִּי דַתְעָרַעוּן יְתַהוּן מְעָרַעֵי קְדִישׁ
לְקַרְבָּא קוֹרְבָנָא קָדָם יְיָ עֲלֵתָא וּמִנְחָתָא נְכִסַּת קוֹדֶשִׁין
וְנִסּוּכִין פְּתָגָם יוֹם בַּיּוֹמִיהָ:

עֲלֶיהָ וּמִנְחָה – מִנְחַת נִסְכִּים הִקְרַבָה עִם הָעוֹלָה. דְּבַר יוֹם בַּיּוֹמוֹ – חֶק הַקְּצוּב בְּחַמֶּשׁ הַסְּפֹדִים. דְּבַר יוֹם בַּיּוֹמוֹ – הָא אִם עֵבֶר יוֹמוֹ, בְּטַל
קְרַבָּנוּ.

מִלְבַּד שַׁבָּתַת יְיָ-הִנֵּה וּמִלְבַּד מִתְּגוֹתִיכֶם וּמִלְבַּד כָּל־
גְּדַרְיִכֶם וּמִלְבַּד כָּל־גְּדַבְתִּיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לִי-הִנֵּה:

כָּר מִשְׁבִּיא דִּי וּכְר מִמִּתְּנָתְכוּן וּכְר מִפְּל גְּדַרְיִכוּן וּכְר
מִפְּל גְּדַבְתְּכוּן דַּתְתְּנוּן קָדָם יְיָ:

אִךְ בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־
תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תַּחְגּוּ אֶת־חַגֵּי-הַנֵּה שְׁבַע יָמִים בַּיּוֹם
הַרְאִישׁוֹן שַׁבָּתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבָּתוֹן:

כְּרַם בְּחַמִּישָׁתָּ עֶשְׂרָא יוֹמָא לְיִרְחָא שְׁבִיעָאָה
בְּמַכְנָשְׁכוּן יִת עֲלֵתָא דְאַרְעָא תִיחְגוּן יִת חַגָא קָדָם
יְיָ שְׁבַע יוֹמִין בַּיּוֹמָא קְדָמָאָה גִּיחָא וּבַיּוֹמָא תְּמִינָאָה
גִּיחָא:

אִךְ בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם תַּחְגּוּ – קְרַבֵּן שְׁלָמִים לַחְגִּיגָה. יָכוֹל תַּדְחָה אֶת הַשַּׁבָּת? תִּלְמוּד לֹמַר אִךְ, הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהּ תְּשִׁלוּמִין כָּל שַׁבְּעָה. בְּאַסְפְּכֶם
אֶת תְּבוּאֹת הָאָרֶץ – שִׁיחָא חֹדֶשׁ שְׁבִיעִי זֶה כָּא בְּזַמַּן אֲסִיפָה. מַכְּאֵן שְׁנַצְטוּוּ לְעֵבֶר אֶת הַשָּׁנִים; שְׂאֵם אִין הָעֵבֶר, פְּעָמִים שְׁהוּא כָּא בְּאַמְצַע
הַשָּׁנָה אוֹ הַחֶרֶף. תַּחְגּוּ – שְׁלָמִי תַחְגִּיגָה. שְׁבַע יָמִים – אִם לֹא הִבִּיא בְּזָה, יָבִיא בְּזָה. יָכוֹל יֵהָא מְבִיאַן כָּל שַׁבְּעָה? תִּלְמוּד לֹמַר: וְחַגְתֶּם אֹתוֹ,
יוֹם אֶחָד בְּמִשְׁמַע וְלֹא יוֹמֵר; וְלָמָּה נֶאֱמַר שַׁבְּעָה? לְתַשְׁלוּמִין.

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן פְּרִי עֵץ הַדָּר כַּפַּת
תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ־עֵבֶת וְעַרְבֵי־גַחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי
יְיָ-הִנֵּה אֶל־לִיכֶם שְׁבַע יָמִים:

וּתְסַבּוּן לְכוּן בַּיּוֹמָא קְדָמָאָה פִּירֵי אֵילָנָא אֲתַרְוֹגִין
לוֹלְבִין וְהַדְסִין וְעַרְבִין דְּגַחַל וּתַחְדוּן קָדָם יְיָ אֲלַהֲתְכוּן
שְׁבַע יוֹמִין:

פְּרִי עֵץ הַדָּר – עֵץ שְׂטַעַם עֲצוּ וּפְרִיו שָׁנָה. הַדָּר – הַדָּר בְּאֵילָנוֹ מִשְׁנָה לְשָׁנָה, וְזֵהוּ אֲתַרְוֹג. כַּפַּת תְּמָרִים – חֶסֶר וַי"ו, לְמַד שְׂאִינָה אֵלָא אַחַת.
וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת – שְׁעֲנַפֵּיו קְלוּעִים כְּעֻבּוֹתוֹת וְכַחֲבָלִים; וְזֵהוּ הַדָּס, הָעֵשׂוּי כְּמִין קְלִיעָה.

וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חַג לִי-הִנֵּה שְׁבַע יָמִים בְּשָׁנָה תִקַּח
עוֹלָם לְדַרְתִּיכֶם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחְגּוּ אֹתוֹ:

וּתִיחְגוּן יְתִיָּה חַגָא קָדָם יְיָ שְׁבַע יוֹמִין בְּשַׁתָּא קְנִים
עֹלָם לְדַרְיִכוּן בְּיִרְחָא שְׁבִיעָאָה תִיחְגוּן יְתִיָּה:

בְּסַפַּת תִּשְׁבּוּ שְׁבַע יָמִים כָּל־הָאֲזַרְחַת בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ
בְּסַפַּת:

בְּמַטְלִיא תַתְּבוּן שְׁבַע יוֹמִין כָּל יְצִיבָא בְּיִשְׂרָאֵל
יְתַבוּן בְּמַטְלִיא:

הָאֲזַרְחַת – זֶה אֲזַרְחַת. בְּיִשְׂרָאֵל – לְרַבּוֹת אֶת הַגָּרִים.

בְּדִיל דִּידְעוֹן דְּרִיכוֹן אַרִי בְּמַטְלַת עֲנְנֵי אוֹתִיבִית יֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַפְקוֹתֵי יִתְהוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם אֲנָא יֵי
אַלְהֵכוֹן:

לְמַעַן יִדְעוּ דְרִתִּיכֶם כִּי בִסְפוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאֵי אוֹתָם מֵאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי י-הוָה
א-לֵהֵיכֶם:

כִּי בִסְפוֹת הוֹשַׁבְתִּי – עֲנְנֵי כְבוֹד.

וּמְלִיל מֹשֶׁה יֵת סֹדֵר מוֹעֲדָא דִּינִי וְאַלִּיפְנוֹן לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת-מַעֲדֵי י-הוָה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

פְּרֻשַׁת הַשְּׁמֹן לְמֵאוֹר

שְׁבִיעִי

וּמְלִיל יֵי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

וַיְדַבֵּר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

פְּקִיד יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְבוּן לָךְ מֹשֶׁה זֵיתָא דְּכִנְיָא
כְּתִישָׂא לְאַנְהָרָא לְאַדְלָקָא בּוֹצִינְיָא תְּדִירָא:

זֵיו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֹן זֵית גָּד כְּתִית
לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת גֵר תְּמִיד:

זֵיו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – זוּ פְּרֻשַׁת מִצְוַת הַנְּרוֹת; וּפְרֻשַׁת נְאֻמָּה תְּצַנֵּה לֹא נְאֻמָּרָה אֶלָּא עַל סֹדֵר מְלֻאכַת הַמִּשְׁכָּן, לְפָרֵשׁ צִרְף הַמְּנוֹרָה. וְכֵן מִשְׁמַע:
נְאֻמָּה – סוֹפֵף לְצוּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ. שְׁמֹן זֵית נָךְ – שְׁלֹשָׁה שְׁמֹנִים יוֹצְאִים מִן הַזֵּית: הַרְאִשׁוֹן קְרוּי נָךְ. וְהֵן מְפָרְשִׁים בְּמִנְחוֹת וּבְתוֹרַת
כְּהֻנִּים. תְּמִיד – מְלִילָה לְלִילָה, כְּמוֹ עוֹלַת תְּמִיד שְׂאִינָה אֶלָּא מִיּוֹם לַיּוֹם.

מְבָרָא לְפְרוּכְתָא דְּסִהְדוֹתָא בְּמִשְׁכּוֹן זְמַנָּא יִסְדֵר יֵתִיה
אַהֲרֹן מִרְמִישָׂא עַד צִפְרָא קְדָם יֵי תְּדִירָא קִיָּם עֵלָם
לְדִרִיכוֹן:

מַחֲוִי לְפְרֻכַת הַעֲזָת בְּאֵהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן
מֵעֵרֵב עַד-בְּקָר לִפְנֵי י-הוָה תְּמִיד תִּקַּח עוֹלָם
לְדִרְתִּיכֶם:

לְפְרֻכַת הַעֲזָת – שְׁלֹפְנֵי הָאָרוֹן, שֶׁהוּא קְרוּי עֲדוֹת. וְרַבּוּתֵינוּ דְּרָשׁוּ עַל גֵר מֵעֵרֵב, שֶׁהוּא עֲדוֹת לְכָל בְּאֵי עוֹלָם שֶׁהִשְׁכִּינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל,
שְׁנוּתוֹן בְּהַ שְׁמֹן כְּמִדַת חֲבָרוּתִיהָ, וּמִמֶּנָּה הִנֵּה מִתְחִיל, וּבֵהָ הִנֵּה מְסִיָּם. יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן מֵעֵרֵב עַד בְּקָר – יַעֲרֹף אוֹתוֹ עֲרִיכָה הַרְאוּיָה לְמִדַת כָּל
הַלִּילָה; וְשִׁעְרוֹ חֲכָמִים: חֲצִי לֵג לְכָל גֵר וְגֵר, וְהֵן כְּדֵאי אֵף לְלִילֵי תְּקוּפַת טַבַּת. וּמִדָּה זוֹ הַקְּבָעָה לָהֶם.

עַל מְנֻרָתָא דְּכִיתָא יִסְדֵר יֵת בּוֹצִינְיָא קְדָם יֵי תְּדִירָא:

עַל הַמְּנֻרָה הַטְּהֵרָה יַעֲרֹף אֶת-הַנְּרוֹת לִפְנֵי י-הוָה
תְּמִיד:

הַמְּנֻרָה הַטְּהֵרָה – שֶׁהִיא זֶהָב טָהוֹר. דְּבָר אַחֵר: עַל טְהֵרָה שֶׁל מְנוֹרָה, שְׁמֻטְהֵרָה וּמִדְּשֻׁנָה תִּחְלָה מִן הָאֵפֶר.

וְתַסֵּב סוּלְתָא וְתִיפִי יֵתָה תְּרַמָּא עֲשָׂרֵי גְרִיצוֹן תְּרִין
עֲשָׂרוֹנִין תְּהִי הוּנָא גְרִיצָתָא תְּדָא:

וְלִקְחַתָּ סֹלֶת וְאַפִּיתָ אֹתָהּ שִׁתִּים עֲשָׂרָה חֲלוֹת שְׁנֵי
עֲשָׂרוֹנִים יִהְיֶה הַחֲלָה הָאֶחָת:

וְתַשׁוּי יִתְהוֹן תְּרַתִּין סֹדְרִין שִׁית סֹדְרָא עַל פְּתוּרָא
דְּכִנְיָא קְדָם יֵי:

וְשִׁמַּתְּ אוֹתָם שִׁתִּים מֵעֵרְכוֹת שֵׁשׁ הַמְּעֲרֻכַת עַל
הַשְּׁלֶחַן הַטְּהֵר לִפְנֵי י-הוָה:

שֵׁשׁ הַמְּעֲרֻכַת – שֵׁשׁ חֲלוֹת הַמְּעֲרֻכָה הָאֶחָת. הַשְּׁלֶחַן הַטְּהֵר – שֶׁל זֶהָב טָהוֹר. דְּבָר אַחֵר: עַל טְהֵרוֹ שֶׁל שְׁלֶחַן, שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַסְּנִיפִין מְגַבִּיהִין אֶת
הַלְחָם מֵעַל גְּבֵי הַשְּׁלֶחַן.

וְנָתַתְּ עַל-הַמְּעֲרֻכַת לְבִנְיָה זָכָה וְהִיתָה לְלֶחֶם לְאַזְכָּרָה
אִשָּׁה לִי-הוָה:

וְנָתַתְּ עַל הַמְּעֲרֻכַת – עַל כָּל אֶחָת מִשְׁתֵּי הַמְּעֲרֻכוֹת הָיוּ שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבִנְיָה, מֵלֵא קִמְצִין לְכָל אֶחָת. וְהִיתָה – הַלְבוּנָה הַזֹּאת. לְלֶחֶם לְאַזְכָּרָה –
שְׂאִין מִן הַלְחָם לְגִבּוֹה כְּלוּם, אֶלָּא הַלְבוּנָה נִקְטְרַת כְּשִׁמְסֻלְקִין אוֹתוֹ בְּכָל שַׁבַּת וְשַׁבַּת. וְהִיא לְזִכְרוֹן לְלֶחֶם, שֶׁעַל יְדֵהּ הוּא נִזְכָּר לְמַעַלְהָ; כְּקִמְצִין,
שֶׁהוּא אֲזַכָּרָה לְמִנְחָה.

וְנָתַתְּ עַל הַמְּעֲרֻכַת – עַל כָּל אֶחָת מִשְׁתֵּי הַמְּעֲרֻכוֹת הָיוּ שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבִנְיָה, מֵלֵא קִמְצִין לְכָל אֶחָת. וְהִיתָה – הַלְבוּנָה הַזֹּאת. לְלֶחֶם לְאַזְכָּרָה –
שְׂאִין מִן הַלְחָם לְגִבּוֹה כְּלוּם, אֶלָּא הַלְבוּנָה נִקְטְרַת כְּשִׁמְסֻלְקִין אוֹתוֹ בְּכָל שַׁבַּת וְשַׁבַּת. וְהִיא לְזִכְרוֹן לְלֶחֶם, שֶׁעַל יְדֵהּ הוּא נִזְכָּר לְמַעַלְהָ; כְּקִמְצִין,
שֶׁהוּא אֲזַכָּרָה לְמִנְחָה.

בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֻכְנוּ לִפְנֵי י-הוָה תְּמִיד
מֵאַתְּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:

בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֻכְנוּ לִפְנֵי י-הוָה תְּמִיד
מֵאַתְּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:

וְהִיתָה לְאַהֲרֹן וּלְבְנָיו וְלִבְנוֹתָי וְלִבְנוֹתָי בְּאֶתֶר קְדִישׁ אַרִי
קְדֻשׁ קוֹדֶשִׁין הוּא לִיהּ מִקוֹרְבָנֵי דִּינִי קִיָּם עֵלָם:

וְהִיתָה לְאַהֲרֹן וּלְבְנָיו וְלִבְנוֹתָי וְלִבְנוֹתָי בְּאֶתֶר קְדֻשׁ
קְדֻשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי י-הוָה חֶק-עוֹלָם:

וְהִיתָה – הַמְּנֻחָה הַזֹּאת; שְׁכָל דְּבָר הַבָּא מִן הַתְּבוּאָה, בְּכָלֵל מְנַחָה הוּא. וְאַכְלָהוּ – מוּסָב עַל הַלְחָם, שֶׁהוּא לְשׁוֹן זִכָּר.

וַיֵּצֵא בְּן־אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן־אִישׁ מִצְרַיִ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצְוּ בַּמַּחְנֶה בְּן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי:
וּנְפֹק בַּר אֶתְתָּא בַת יִשְׂרָאֵל וְהוּא בַר גָּבַר מִצְרַאִי בְּגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶתְנַצִּיאוּ בַּמְשָׁרִיתָא בַּר אֶתְתָּא בַת יִשְׂרָאֵל וְגוּבְרָא בַר יִשְׂרָאֵל:

וַיֵּצֵא בְּן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית – מהיכן יצא? רבי לוי אומר: מעולמו יצא. רבי ברכיה אומר: מפרשה שלמעלה יצא; לגלג ואמר: "ביום השבת יערכנו". דרך המלך לאכל פת חמה בכל יום, או שמא פת צוננת של תשעה ימים? בתמיהה. ומתניתא אַמְרָה: מבית דינו של משה יצא מחיב. בא לטע אַהֲלוּ בְתוֹךְ מַחֲנֶה דָן. אָמְרוּ לוֹ: מַה טִּיבָךָ לְכָאן? אָמַר לְהֵם: מִבְּנֵי דָן אָנִי. אָמְרוּ לוֹ: "אִישׁ עַל דְּגָלוֹ בְּאֵתַת לְבֵית אַבְתָּם" כְּתִיב. וְכִנְס לְבֵית דִּינּוּ שֶׁל מֹשֶׁה, וַיֵּצֵא מִחִיב; עֲמַד וְגִדְרָה. בְּן אִישׁ מִצְרַיִ – הוּא הַמִּצְרַיִ שֶׁהֲרִגוּ מֹשֶׁה. בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – מְלַמֵּד שְׁנַתְגִּיר. וַיִּנְצְוּ בַּמַּחְנֶה – עַל עֲסָקֵי הַמַּחְנֶה. וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי – זֶה שֶׁכָּנְגְדוּ, שֶׁמַּחָה בּוֹ מֵטַע אַהֲלוֹ.

וַיִּקָּב בְּן־הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת־הַשֵּׁם וַיִּקְלָל וַיִּבְיֵאוּ אֹתוֹ אֶל־מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת־דְּבָרִי לַמַּטֵּה־דָן:
וּפְרִישׁ בַּר אֶתְתָּא בַת יִשְׂרָאֵל יַת שְׁמָא וְאַרְגִּיז וְאִיתִיאוּ יְתִיָּה לְוַת מֹשֶׁה וְשׁוּם אִמִּיהָ שְׁלֹמִית בַּת דְּבָרִי לְשִׁבְטָא דְדָן:

וַיִּקָּב – כְּתַרְגוּמוֹ: "וּפְרִישׁ", שֶׁנִּקְבַּ שֵׁם הַמַּיְחֵד וְגִדְרָה. וְהוּא שֵׁם הַמִּפְרֵשׁ שֶׁשָּׁמַע מִסִּינִי. וְשֵׁם אָמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת דְּבָרִי – שֶׁבָחַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּרְסָמָה הַכּוּתָב לְזוֹ; לֹאמַר, שֶׁהִיא לְבִדָּה הַיְתָה זֹנָה. שְׁלֹמִית – דַּהֲוַת פִּטְפִטָּה שְׁלֵם עֲלָהּ, שְׁלֵם עֲלֵיכוֹן, מִפְּטִפֻּט בְּדְבָרִים שׁוֹאֲלַת בְּשִׁלּוּם הַפֶּל. בַּת דְּבָרִי – דְּבָרְנִית הַיְתָה, מְדַבְּרַת עִם כָּל אָדָם, לְפִיכָךְ קִלְקְלָה. לַמַּטֵּה דָן – מַגִּיד שֶׁהֲרִשָׁע גֹּרֵם גְּנָאִי לוֹ, גְּנָאִי לְאֲבִיו, גְּנָאִי לְשִׁבְטוֹ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ: "אֶהְלִיאֵב בְּן אַחִיסָמָד לַמַּטֵּה דָן"; שִׁבַּח לוֹ, שִׁבַּח לְאֲבִיו, שִׁבַּח לְשִׁבְטוֹ.

וַיִּנְיַחְהוּ בַּמִּשְׁמֶר לְפָרֵשׁ לְהֵם עַל־פִּי יְ-הוָה:
וְאַסְרוּהִי בְּבֵית מִטְרָא עַד דִּיתְפָּרֵשׁ לְהוֹן עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּינִי:

וַיִּנְיַחְהוּ – לְבַדּוֹ, וְלֹא הִנִּיחוּ מְקוּשָׁשׁ עִמּוֹ; שֶׁשָּׁנִיחָם הָיוּ בְּפָרְקֵי אַחַד. וַיּוֹדְעִים הָיוּ שֶׁהַמְּקוּשָׁשׁ בְּמִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "מַחְלִיקָה מוֹת יוֹמֵת", אֲבָל לֹא פָּרֵשׁ לְהֵם בְּאִיזוֹ מִיתָה; לְכֹךְ נֶאֱמַר: "כִּי לֹא פָּרֵשׁ מַה יַּעֲשֶׂה לוֹ". אֲבָל בַּמְקַלָּל הוּא אֹמֵר: לְפָרֵשׁ לְהֵם, שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים אִם חִיב מִיתָה אִם לֹא.

וַיַּזְבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמְלִיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

הוֹצֵא אֶת־הַמְּקַלָּל אֶל־מַחֲוֶץ לַמַּחְנֶה וְסִמְכוּ כָּל־הַשֹּׁמְעִים אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֵאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה:
אֶפִּיק יַת דְּאַרְגִּיז לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיִּסְמְכוּן כָּל דְּשָׁמְעוּ יַת יְדֵיהוֹן עַל רִישִׁיהָ וַיִּרְגְּמוּן יְתִיָּה כָּל כְּנִשְׁתָּא:

הַשֹּׁמְעִים – אֵלּוּ הָעֵדִים. כָּל – לְהִבִּיא אֶת הַדְּבָרִים. אֶת יְדֵיהֶם – אוֹמְרִים לוֹ: דְּמָךְ בְּרֵאשָׁךְ, וְאִין אָנּוּ נַעֲנָשִׁים בְּמִיתָתְךָ, שְׁאֵתָה גְרַמְתָּ לָךְ. כָּל הָעֵדָה – בְּמַעַמַד כָּל הָעֵדָה; מִכָּאן שֶׁשְׁלּוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ.

וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּזְבֹּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִקְלָל אֶל־לְהִיו וְנִשְׂא חֲטָאוֹ:
וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלִּיל לְמִימַר גָּבַר גָּבַר אַרִי יִרְגִּיז קְדָם אֶל־לְהִיָּה וַיִּקְבִּיל חוֹבִיָּה:

וְנִשְׂא חֲטָאוֹ – בְּכַרְת, כְּשֶׁאִין הִתְרָאָה.

וְנִקָּב שֵׁם־יְ-הוָה מוֹת יוֹמֵת רָגוּם וְרָגְמוּ־בּוֹ כָּל־הָעֵדָה כַּגֵּר כְּאֶזְרָח בְּנִקְבוֹ־שֵׁם יוֹמֵת:
וְדִפְרִישׁ שְׁמָא דִּי אֶתְקַטְלָא יִתְקַטִּיל מְרָגָם וְרָגְמוּן בֵּיהָ כָּל כְּנִשְׁתָּא גִיּוֹרָא כִּיּוֹצִיָּא בְּפָרְשׁוֹתִיָּה שְׁמָא יִתְקַטִּיל:

וְנִקָּב שֵׁם – אִינּוּ חִיב עַד שֶׁיִּפְרֵשׁ אֶת הַשֵּׁם, וְלֹא הַמְּקַלָּל בְּכִנּוּי. וְנִקָּב – לְשׁוֹן קִלְלָה, כְּמוֹ: "מָה אֶקָּב".

וְאִישׁ כִּי יִכָּה כָּל־נַפְשׁ אָדָם מוֹת יוֹמֵת:
וְגָבַר אַרִי יִקְטוֹל כָּל נַפְשָׁא דְאַנְשָׁא אֶתְקַטְלָא יִתְקַטִּיל:

וְאִישׁ כִּי יִכָּה – לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "מַכָּה אִישׁ וַמֵּת", אִין לִי אֵלָא שְׁהַרְג אֶת הָאִישׁ; אִשָּׁה וְקָטָן מִנּוּן? תְּלַמוּד לומר: כָּל נַפְשׁ אָדָם.

וּמַכָּה נַפְשׁ־בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה נַפְשׁ תַּחַת נַפְשׁ:
וְדִיקְטוֹל נַפְשׁ בְּעִירָא יִשְׁלַמְנָה נַפְשָׁא חֲלָף נַפְשָׁא:

וְאִישׁ כִּי־יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתּוֹ כְּאִשְׁרַ עֲשָׂה כֵּן יַעֲשֶׂה לוֹ:
וְגָבַר אַרִי יִתִּין מוּמָא בְּחַבְרִיָּה כְּמָא דְעַבְד כֵּן יִתְעַבִּיד לִיהָ:

שָׁבַר תַּחַת שֹׁבֵר עֵין תַּחַת עֵין שֶׁן תַּחַת שֶׁן כְּאֶשֶׁר יִתֵּן מוֹם בְּאֲדָם כֵּן יִגְתּוּ בּוֹ: תְּבַרָא חֶלֶף תְּבַרָא עֵינָא חֶלֶף עֵינָא חֶלֶף חֶלֶף שְׁנָא כְּמָא דִּיהַב מוֹמָא בְּאַנְשָׂא כֵּן יִתְיַהֵב בֵּיהּ:

כֵּן יִגְתּוּ בּוֹ – פָּרְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ, שְׂאִינוּ נְתִיבַת מוֹם מִמֶּשׁ, אֲלֵא תַשְׁלוּמֵי מָמוֹן: שְׁמִין אוֹתוֹ כְּעֶבֶד. לְכֹד כְּתוּב בּוֹ לְשׁוֹן נְתִיבָה, דְּכָר הַנְּתוּן מִיַד לִיד.

וּמִכְּהָ בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה וּמִכְּהָ אָדָם יוּמַת: וּדְיִקְטוּל בְּעִירָא יִשְׁלַמְנָה וּדְיִקְטוּל אֲנָשָׂא יִתְקַטִּיל:

וּמִכְּהָ בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה – לְמַעַלְהָ דְּכָר בְּהוֹרַג בְּהֵמָה, וְכֵאֵן דְּכָר בְּעוֹשֵׂה בַּהּ חַבּוּרָה. וּמִכְּהָ אָדָם יוּמַת – אֲפֹלוּ לֹא הִרְגוּ אֲלֵא עָשָׂה בּוֹ חַבּוּרָה, שְׁלֵא נֶאֱמַר כֵּאֵן "נָפֵשׁ". וּבְמִכְּהָ אָבִיו וְאָמוֹ דְּכָר הַכְּתוּב, וְכֵאֵן לְהַקִּישׁוּ לְמִכְּהָ בְּהֵמָה: מַה מִכְּהָ בְּהֵמָה מִחַיִּים, אִף מִכְּהָ אָבִיו וְאָמוֹ מִחַיִּים, פָּרְט לְמִכְּהָ לְאַחַר מִיתָהּ. לְפִי שְׁמִצִּינוּ שְׁהִמְקַלְלוּ לְאַחַר מִיתָהּ חֵיב, הַצָּרָה לּוֹמֵר בְּמִכְּהָ שְׁפָטוּר. וּמַה בְּבִהֵמָה בְּחַבְלָה, שְׂאֵם אֵין חַבְלָה אֵין תַּשְׁלוּמֵין, אִף מִכְּהָ אָבִיו וְאָמוֹ, אֵינוּ חֵיב עַד שְׂעִיעָשָׂה בְּהֵם חַבּוּרָה.

מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כִּגְרַר כְּאֶזְרָחָה יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ – הֲוֵה אֶ-לְהֵיכֶם: דִּינָא חַד יִהִי לְכוּן גִּיּוֹרָא כִּינְצִיבָא יִהִי אֲרִי אָנָא יְיָ אֶלְהֵיכֶון:

אֲנִי ה' אֶ-לְהֵיכֶם – אֶ-לְהֵי כְּלַכְּם; כְּשֵׁם שְׂאֵנִי מִיַּחַד שְׁמִי עֲלֵיכֶם, כִּף אֲנִי מִיַּחַד שְׁמִי עַל הַגֵּרִים.

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאֵם אֶת-הַמִּקְלָף אֶל-מַחֲוִיל לְמַחְנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ-הוָה אֶת-מֹשֶׁה: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ – כָּל הַמְּצִוָּה הָאֲמוּרָה בְּסִקִּילָה בְּמָקוֹם אַחַר: דַּחֲיָה, רְגִימָה וְתַלְיָה.

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאֵם אֶת-הַמִּקְלָף אֶל-מַחֲוִיל לְמַחְנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ-הוָה אֶת-מֹשֶׁה: עֲבַדוּ כְּמָא דְּפָקִיד יְיָ יִתְ מֹשֶׁה:

תְּלַמוּד מְסַכְתַּת קִידוּשִׁין יְרוּשָׁלַמִי

רַבִּי חֲזַקְיָה רַבִּי כְּהֵן בְּשֵׁם רַב: עָתִיד אָדָם לִיתֵן דִּין וְחֻשְׁבוֹן עַל כָּל שְׂרָאָת עֵינוּ וְלֹא אָכַל . רַבִּי לְעִזֵּר חֻשֵׁשׁ לְחֻדָּא שְׁמוּעָתָא, וּמִצְמִית לִיהַ פְּרִיטִין , וְאָכִיל בְּהוֹן מְכָל מִיִּלְהָ חֻדָּא בְּשִׁתָּא.

הַדְּרוֹן עַלְהָ עֵשְׂרָה יוֹחֲסִין וְכוּלָּא מְסַכְתָּא דְּקִידוּשִׁין וְכוּלָּא סְדָרָא דְּנָשִׁים

הַדְּרוֹן עַלְהָ מְסַכְתַּת קִידוּשִׁין וְסְדָר נָשִׁים וְהַדְּרָה עַלְהָ, דְּעַתָּו עַלְהָ מְסַכְתַּת קִידוּשִׁין וְסְדָר נָשִׁים וְדְעַתָּה עַלְהָ, לֹא נִתְנָשֵׁי מִנָּה מְסַכְתַּת קִידוּשִׁין וְסְדָר נָשִׁים וְלֹא תִתְנָשֵׁי מִנָּה, לֹא בְּעַלְמָא הַדְּרִין וְלֹא בְּעַלְמָא דְּאֵתִי: (ג' פַּעַמִּים)

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַּהַּא תּוֹרָתְךָ אֲמֻנָתְנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְתַהַּא עֲמִינוּ לְעוֹלָם הַבָּא:

חֲנִינָא בְּרַ פְּפָא. רְמִי בְּרַ פְּפָא. נַחְמֵן בְּרַ פְּפָא. אַחֲאִי בְּרַ פְּפָא. אַבָּא מְרִי בְּרַ פְּפָא. רַפְרָם בְּרַ פְּפָא. רְמִישׁ בְּרַ פְּפָא. סוּרְחַב בְּרַ פְּפָא. אֲדָא בְּרַ פְּפָא. דְּרוּ בְּרַ פְּפָא:

הַעֲרַב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דְּבָרֵי תּוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה בְּלַנּוּ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצִאֵינוּ וְצִאֲצִאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלַנּוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תּוֹרָתְךָ: מֵאִיבֵי תַחְכְּמֵי מִצְוֹתְךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לְפִי תְּמִים בְּחֻקֶּיךָ, לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֲשַׁפַּח בְּקוֹדֶיךָ, כִּי בָּם חִיִּיתֵנִי: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, לְמִדְּנֵי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סְלָה וְעַד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁשִׁמְתָּ חֻלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שְׁמִתָּ חֻלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שְׂאֵנוּ מְשֻׁפְּיָמִים וְהֵם מְשֻׁפְּיָמִים, אָנוּ מְשֻׁפְּיָמִים לְדְבָרֵי תּוֹרָה וְהֵם מְשֻׁפְּיָמִים לְדְבָרִים בְּטָלִים. אָנוּ עֲמָלִים וְהֵם עֲמָלִים, אָנוּ עֲמָלִים וּמְקַבְּלִים שְׂמֵר וְהֵם עֲמָלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂמֵר. אָנוּ רְצִים וְהֵם רְצִים, אָנוּ רְצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רְצִים לְבָאָר שְׁחַת, שְׂנַאֲמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לְבָאָר שְׁחַת, אֲנִישֵׁי דְּמִים וּמְרָמָה לֹא יַחֲצוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֲבָטַח בָּךְ:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי, כְּשֵׁם שְׁעִזְרַתֵּנִי לְסִיִּים מְסַכְתַּת קִידוּשִׁין וְסְדָר נָשִׁים, כֵּן תַּעֲזָרֵנִי לְהַתְּחִיל מְסַכְתּוֹת וְסְפָרִים אַחֲרִים וְלְסִיִּים, לְלַמּוֹד וְלִלְמַד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְיָם אֶת כָּל דְּבָרֵי תְּלַמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה:

וְזִכּוֹת כָּל הַתְּנָאִים וְאֲמוּרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, יַעֲמוּד לִי וְלוֹרְעֵי, שְׁלֵא תַמּוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זֹרְעֵי וְזֹרְעֵי זֹרְעֵי עוֹלָם. וְתִתְקִים בִּי, בְּהַתְּחַלְּכָה תַנְּחָה אֶתְךָ, בְּשִׁכְבְּךָ תִשְׁמַר עֲלֶיךָ, וְהַקִּיצוֹת הִיא תִשְׁיַחֲךָ: כִּי בִי יִרְבוּ יְמֵיךָ, וְיִוָּסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרְךָ יָמִים בְּיַמֶּיךָ, בְּשִׁמְאֵלָה עֲשֶׂר וְכְבוֹד: יְיָ עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן, יְיָ יְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

יב * וְאֵלֶּה הַבָּאִים אֶל־דָּוִד לְצִיּוֹן עוֹד עֲצוּר
מִפְּנֵי שְׂאוֹל בֶּן־קִישׁ וְהָמָה בַּגְּבוּרִים עֲזָרֵי
הַמִּלְחָמָה: * נִשְׁקִי קֹשֶׁת מִיְמִינִים וּמִשְׂמָאלִים
בְּאַבְנִים וּבַחֲצִים בַּקֹּשֶׁת מֵאֹחֵי שְׂאוֹל מִבְּנֵי־מֶן:
* הָרֹאשׁ אֲחִיעֶזֶר וַיּוֹאֵשׁ בְּנֵי הַשְּׂמֵעָה הַגְּבַעְתִּי
וַיִּזְיָאֵל וַפְּלֹט בְּנֵי עֲזֻמוֹת וּבִרְכָה וַיְהִי וְהַעֲנֹתָתִי:
* וַיִּשְׁמַעְנָה הַגְּבַעוּנִי גִבּוֹר בַּשְּׁלֵשִׁים וְעַל־
הַשְּׁלֵשִׁים: * וַיִּרְמֶנָה וַיַּחֲזִיאֵל וַיּוֹחֲנוּ וַיּוֹזְבֹד
הַגְּדָרְתִי: * וְאַלְעֻזַי וַיְרִימוֹת וּבַעֲלִיָּה וּשְׂמֹרָהּ
וּשְׂפֹטָהּ וְהַחֲרוּפִי: * אֶלְקָנָה וַיִּשְׁיָהּ וְעֶזְרָאֵל
וַיּוֹעֶזֶר וַיִּשְׁבַּעַם הַקְּרָחִים: * וַיּוֹעֲאֵלָה וַיִּזְבְּדָהּ בְּנֵי
יֶרַח מֶן־הַגְּדוֹר: * וּמֶן־הַגְּדִי נִבְדְּלוּ אֶל־דָּוִד
לְמַצַּד מִדְּבָרָה גַבְרִי חֲטִיל אֲנָשֵׁי צָבָא לְמִלְחָמָה
עֲרֻכֵי צִנָּה וְרֹמַח וּפָגִי אֲרִיָּה פְּנִיָּהּם וְכַצְּבָאִים עַל־
הַקְּרָחִים לְמַהֵר: * עֶזֶר הָרֹאשׁ עֲבַדְיָה הַשֹּׁנִי אֶלְיָאֵב
הַשְּׁלֵשִׁי: * מִשְׂמֵנָה הַרְבִּיעִי יֶרְמִיָּה הַחֲמִישִׁי: * עֲתִי
הַשֵּׁשִׁי אֶלְיָאֵל הַשְּׁבַעִי: * יוֹחָנָן הַשְּׁמִינִי אֶלְזַבָּד
הַתְּשִׁיעִי: * יֶרְמִיָּהוּ הָעֲשִׁירִי מִכַּבְּנֵי עֲשֻׁרֵי עֶשֶׂר:
* אֵלָה מִבְּנֵי־גֹד רֹאשֵׁי הַצָּבָא אֶחָד לְמֵאָה הַקָּטָן
וְהַגְּדוֹל לְאַלְפֵי: * אֵלָה הֵם אֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן
בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן וְהוּא מִמֶּלֶא עַל־כָּל־גְּדוּתָיו
וַיִּבְרִיחוּ אֶת־כָּל־הָעַמֻּקִּים לְמִזְרַח וּלְמַעֲרָב:
* וַיָּבֹאוּ מֶן־בְּנֵי בְנֵי־מֶן וַיְהוּדָה עַד־לְמַצַּד לְדָוִד:
* וַיִּצָּא דָוִד לְפָנֵיהֶם וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם־לְשָׁלוֹם
בָּאתֶם אֵלַי לְעֲזָרָנִי יְהִי־לִי עֲלֵיכֶם לִבָּב לַיַּחֲד
וְאִם־לְרִמּוֹתַי לְצָרִי בְּלֹא תָמַס בְּכַפִּי גֵרָא אֶ־לְהִי
אֲבוֹתֵינוּ וַיּוֹכַח: * וַיִּרְוּ לְבִשָּׁה אֶת־עַמְּשֵׁי רֹאשׁ
הַשְּׁלִישִׁים לָךְ דָּוִד וְעַמְּךָ בּוֹ־יִשְׁעֵי שָׁלוֹם | שָׁלוֹם
לָךְ וְשָׁלוֹם לְעֲזָרָךְ כִּי עֲזָרְךָ אֶ־לְהִיךָ וַיִּקְבְּלֶם דָּוִד
וַיִּתְּנֶם בְּרֹאשֵׁי הַגְּדוֹד: * וּמִמְּנִשָּׁה נָפְלוּ עַל־דָּוִד
בְּבֹאוֹ עִם־פְּלִשְׁתִּים עַל־שְׂאוֹל לְמִלְחָמָה וְלֹא
עֲזָרָם כִּי בַעֲצָה שְׁלַחָהּוּ סָרְגִי פְּלִשְׁתִּים לְאֹמֶר
בְּרֹאשֵׁינוּ יָפוּל אֶל־אֶ־דָּגִינוּ שְׂאוֹל: * בְּלַכְתּוֹ אֶל־
צִיּוֹן נָפְלוּ עָלָיו | מִמְּנִשָּׁה עֲדָנָה וַיּוֹזְבֹד וַיִּדְיַעְעֵאל

וּמִיכָאֵל וַיּוֹזְבֹד וַיֵּאֱלִיָּהוּא וְצִלְתִּי רֹאשֵׁי הָאֲלָפִים
אֲשֶׁר לְמִנְשָׁה: * וְהָמָה עֲזָרוּ עִם־דָּוִד עַל־הַגְּדוֹד
כִּי־גְבוּרֵי חִיל כָּלָם וַיְהִיו שָׂרִים בַּצָּבָא: * כִּי לְעַת־
יוֹם בְּיוֹם יָבֹאוּ עַל־דָּוִד לְעֲזָרוֹ עַד־לְמַחְנֶה גְדוֹל
כְּמַחְנֶה אֶ־לָהֶם: * וְאֵלָה מִסְפְּרֵי רֹאשֵׁי הַחֲלוּץִ
לְצָבָא בָּאוּ עַל־דָּוִד חֲבָרוֹנָה לְהֹסֵב מִלְּכוּת שְׂאוֹל
אֲלֵיו כִּפִּי י־הָיָה: * בְּנֵי יְהוּדָה נִשְׂאֵי צִנָּה וְרֹמַח
שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּשְׂמוֹנֶה מֵאוֹת חֲלוּצֵי צָבָא: * מֶן־
בְּנֵי שְׂמֵעוֹן גְּבוּרֵי חִיל לְצָבָא שְׁבַעַת אֲלָפִים
וּמֵאָה: * מֶן־בְּנֵי הַלּוּי אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת:
* וַיְהוּדָע הַנַּגִּיד לְאַהֲרֹן וְעַמּוֹ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וּשְׁבַע מֵאוֹת: * וְצֹדֶק גֵּעַר גִּבּוֹר חִיל וּבֵית־אָבִיו
שָׂרִים עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם: * וּמֶן־בְּנֵי בְנֵי־מֶן אֲחִי שְׂאוֹל
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעַד־הֵנָּה מֵרַבִּיתָם שְׂמָרִים
מִשְׁמֶרֶת בֵּית שְׂאוֹל: * וּמֶן־בְּנֵי אֶפְרָיִם עֲשָׂרִים
אֲלָף וּשְׂמוֹנֶה מֵאוֹת גְּבוּרֵי חִיל אֲנָשֵׁי שְׂמוֹת לְבֵית
אֲבוֹתָם: * וּמִחֲצִי מִטָּה מִנְּשָׂה שְׂמוֹנֶה עֶשֶׂר אֲלָף
אֲשֶׁר נָקְבוּ בְּשֵׁמוֹת לְבֹא לְהַמְלִיךָ אֶת־דָּוִד:
* וּמִבְּנֵי יִשְׂשָׁכָר יוֹדְעֵי בִינָה לְעֵתִים לְדַעַת מַה־
יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל רֹאשִׁיהֶם מְאֹתִים וְכָל־אֲחֵיהֶם עַל־
פִּיהֶם: * מִזְּבֻלוֹן יוֹצְאֵי צָבָא עֲרֻכֵי מִלְחָמָה בְּכָל־
כְּלֵי מִלְחָמָה חֲמִשִּׁים אֲלָף וְלַעֲזָר בְּלֹא־לֵב וְלֵב:
* וּמִנַּפְתָּלִי שָׂרִים אֲלָף וְעַמְּהֶם בַּצִּנָּה וַחֲנִית
שְׁלֹשִׁים וּשְׁבַעַת אֲלָף: * וּמֶן־הַדְּנִי עֲרֻכֵי מִלְחָמָה
עֲשָׂרִים־וּשְׂמוֹנֶה אֲלָף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: * וּמֵאֲשֶׁר
יוֹצְאֵי צָבָא לְעָרֶךְ מִלְחָמָה אַרְבַּעִים אֲלָף:
* וּמֵעֶבֶר לַיַּרְדֵּן מֶן־הָרְאֹבָבִי וְהַגְּדִי וְחֲצִי | שְׁבַט
מִנְּשָׂה בְּכָל־כְּלֵי צָבָא מִלְחָמָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֲלָף:
* כָּל־אֵלָה אֲנָשֵׁי מִלְחָמָה עֲדָרֵי מַעֲרָכָה בְּלִבָּב
שָׁלֵם בָּאוּ חֲבָרוֹנָה לְהַמְלִיךָ אֶת־דָּוִד עַל־כָּל־
יִשְׂרָאֵל וְגַם כָּל־שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל לֵב אֶחָד לְהַמְלִיךָ
אֶת־דָּוִד: * וַיְהִי־שֵׁם עִם־דָּוִד יָמִים שְׁלוֹשָׁה
אֲכָלִים וְשׁוֹתִים כִּי־הִכִּינוּ לָהֶם אֲחֵיהֶם: * וְגַם
הַקְּרוּבִים־אֵלֵיהֶם עַד־יִשְׁשָׁכָר וַזְּבֻלוֹן וְנַפְתָּלִי

מביאים לָחֵם בַּחֲמוּרִים וּבַגְּמָלִים
וּבַפְּרִזִּים וּבַבֶּקָר מֵאֹכֶל קֹמַח דְּבַלִּים וְצִמּוּקִים
וַיִּזְוּ וַשְּׁמֹן וּבֶקָר וְצֹאן לָרֹב כִּי שִׁמְחָה בְּיִשְׂרָאֵל:
יג וַיִּנְעֹץ דָּוִד עִם־שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמְּאוֹת לְכָל־
נְגִיד: וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל ׀ קְהַל יִשְׂרָאֵל אִם־עָלִיכֶם
טוֹב וּמִן־יְהוָה אֶ־לְהִינוּ נַפְרָצָה נִשְׁלַחָה עַל־
אֲחֵינוּ הַנְּשֹׂאִים בְּכָל אַרְצוֹת יִשְׂרָאֵל וְעִמָּהֶם
הַפְּהָגִים וְהַלְוִיִּם בְּעָרֵי מִגְרָשֵׁיהֶם וַיִּקְבְּצוּ אֵלָיו:
וַנִּסְבֶּה אֶת־אֲרוֹן אֶ־לְהִינוּ אֵלָיו כִּי־לֹא דָרְשָׁנָהוּ
בַיָּמֵי שָׂאוֹל: וַיֹּאמְרוּ כָל־הַקְּהָל לַעֲשׂוֹת כִּן כִּי־
יָשָׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי כָל־הָעָם: וַיִּקְהַל דָּוִד אֶת־כָּל־
יִשְׂרָאֵל מִן־שִׁיתוֹר מִצְרַיִם וְעַד־לְבֹא חֲמַת
לְהַבִּיא אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִקְרִיַת יַעֲרִים: וַיַּעַל
דָּוִד וְכָל־יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֹתָהּ אֶל־קְרִיַת יַעֲרִים אֲשֶׁר
לַיהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים ׀
י־הִנֵּה יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שָׁם: וַיִּרְפָּיְבוּ
אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עַל־עֲגֹלָה חֲדָשָׁה מִבַּיִת
אֲבִינָדָב וְעֹזָא וְאֲחִיו נְהֻגִים בַּעֲגֹלָה: וַדָּוִד וְכָל־
יִשְׂרָאֵל מִשְׁחַקִּים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים בְּכָל־עֹז
וּבְשִׁירִים וּבְכַנּוֹת וּבְנִבְלִים וּבַתְּפִילִּים וּבַמְּצֻלְתִּים
וּבַחֲצֻצְרוֹת: וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּרֶן פִּיזֹן וַיִּשְׁלַח עֹזָא
אֶת־יָדוֹ לְאַחֹז אֶת־הָאֲרוֹן כִּי שָׁמְטוּ הַבֶּקָר: וַיִּתְרֶ־
אָף י־הִנֵּה בַּעֲזָא וַיִּפְּהוּ עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יָדוֹ עַל־
הָאֲרוֹן וַיִּמָּת שָׁם לִפְנֵי אֶ־לְהִים: וַיִּתֵּר לְדָוִד כִּי־
פָּרַץ י־הִנֵּה פָּרַץ בַּעֲזָא וַיִּקְרָא לְמָקוֹם הַהוּא פָּרַץ
עֹזָא עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַיִּירָא דָּוִד אֶת־הָאֱלֹהִים
בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר הִיךְ אָבִיא אֵלַי אֶת אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים: וְלֹא־הִסִּיר דָּוִד אֶת־הָאֲרוֹן אֵלָיו אֶל־
עִיר דָּוִד וַיִּטְהֹר אֶל־בֵּית עֶבֶד־אָדָם הַגִּתִּי: וַיִּשָּׁב
אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עִם־בֵּית עֶבֶד אָדָם בְּבֵיתוֹ שְׁלֹשָׁה
חֲדָשִׁים וַיִּבְרַךְ י־הִנֵּה אֶת־בֵּית עֶבֶד־אָדָם וְאֶת־
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:

יד וַיִּשְׁלַח חוּרָם מְלֹךְ־צֹר מִלְּאָכִים אֶל־דָּוִד
וְעַצֵּי אַרְזִים וְחֲרָשֵׁי קִיר וְחֲרָשֵׁי עֲצִים לַבְּנוֹת לוֹ

בַּיִת: וַיִּנְדַע דָּוִד כִּי־הִכִּינוּ י־הִנֵּה לְמִלְחָה עַל־
יִשְׂרָאֵל כִּי־נִשְׂאֵת לְמַעַלְהָ מַלְכוּתוֹ בַּעֲבוּר עִמּוֹ
יִשְׂרָאֵל: וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד נָשִׁים בִּירוּשָׁלַם וַיּוֹלֵד
דָּוִד עוֹד בָּנִים וּבָנוֹת: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַיְלוּדִים
אֲשֶׁר הָיוּ־לוֹ בִּירוּשָׁלַם שְׁמוֹעַ וְשׁוּבָב נְתַן
וְשִׁלְמִיָּה: וַיִּבְחַר וְאֵלִישָׁמַע וְאֶלְפָּלַט: וַנִּגַּה וַנִּפְגַּ
וַיִּפְיַע: וְאֵלִישָׁמַע וּבְעֲלִיָדָע וְאֶלְיָפָלַט: וַיִּשְׁמְעוּ
כָּל־שְׂתֵימִם כִּי־נִמְשַׁח דָּוִד לְמִלְחָה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל
וַיַּעֲלוּ כָל־כָּל־שְׂתֵימִם לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד וַיִּשְׁמַע דָּוִד
וַיֵּצֵא לִפְנֵיהֶם: וּכְלִשְׂתֵימִם בָּאוּ וַיִּפְשְׁטוּ בַּעֲמֻק
רְפָאִים: וַיִּשְׂאֵל דָּוִד בְּא־לְהִים לֵאמֹר הֲאֵעֲלֶה
עַל־כָּל־שְׂתֵימִם וַנִּתְתֶּם בְּיָדֵי וַיֹּאמֶר לוֹ י־הִנֵּה עָלֶה
וַנִּתְתִּים בְּיָדֶךָ: וַיַּעֲלוּ בְּבַעַל־פְּרָצִים וַיִּפְּסוּ שָׁם
דָּוִד וַיֹּאמֶר דָּוִד פָּרַץ הָאֱלֹהִים אֶת־אֹיְבֵי בְּיָדֵי
כַּפְּרִז מַיִם עַל־כֹּן קִרְאוּ שְׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בַּעַל
פְּרָצִים: וַיִּנְעֻזְבוּ שָׁם אֶת־אֶ־לְהִים וַיֹּאמֶר דָּוִד
וַיִּשְׁרָפוּ בְּאֵשׁ: וַיִּסִּיפוּ עוֹד כָּל־שְׂתֵימִם וַיִּפְשְׁטוּ
בַּעֲמֻק: וַיִּשְׂאֵל עוֹד דָּוִד בְּא־לְהִים וַיֹּאמֶר לוֹ
הָאֱלֹהִים לֹא תַעֲלֶה אַחֲרֵיהֶם הַסֹּבֵל מֵעֲלֵיהֶם וּבֵאת
לָהֶם מִמּוֹל הַבְּכָאִים: וַיְהִי כַּשְּׂמֻעָה אֶת־קוֹל
הַצֹּעֲדָה בְּרֹאשֵׁי הַבְּכָאִים אֹז תִּצָּא בַּמִּלְחָמָה כִּי־
יֵצֵא הָאֱלֹהִים לִפְנֵיךָ לְהַפּוֹת אֶת־מַחֲנֶה כָּל־שְׂתֵימִם:
וַיִּנְעַשׂ דָּוִד כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ הָאֱלֹהִים וַיִּכּוּ אֶת־
מַחֲנֶה כָּל־שְׂתֵימִם מִגִּבְעוֹן וְעַד־גִּזְרָה: וַיֵּצֵא שָׁם־
דָּוִד בְּכָל־הָאַרְצוֹת וַי־הִנֵּה נָתַן אֶת־פִּתְחוֹ עַל־כָּל־
הַגּוֹיִם:

טו וַיַּעֲשֵׂ־לוֹ בָתִּים בְּעִיר דָּוִד וַיִּכּוּן מָקוֹם לְאֲרוֹן
הָאֱלֹהִים וַיִּטְ־לוֹ אֹהֶל: אֹז אָמַר דָּוִד לֹא לְשֵׂאת
אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים כִּי אִם־הַלְוִיִּם כִּי־בָם ׀ בְּחַר
י־הִנֵּה לְשֵׂאת אֶת־אֲרוֹן י־הִנֵּה וְלִשְׂרָתוֹ עַד־
עוֹלָם: וַיִּקְהַל דָּוִד אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְרוּשָׁלַם
לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן י־הִנֵּה אֶל־מָקוֹמוֹ אֲשֶׁר־הִכִּין
לוֹ: וַיִּצְאֹף דָּוִד אֶת־בְּנֵי אֲהֵרֹן וְאֶת־הַלְוִיִּם:
וַלְבָנֵי קָהָת אֹרִיאֵל הַשֹּׁר וְאֲחִיו מֵאֵה וְעֹשְׂרִים:

לִבְנֵי מִרְיָ עֲשֵׂינָהּ הַשָּׁר וְאַחֲיוּ מְאֹתֵימ וְעֲשָׂרִים:
לִבְנֵי גְרָשׁוּם וְיֹאֵל הַשָּׁר וְאַחֲיוּ מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים:
לִבְנֵי אֱלִיצָפֹן שְׁמַעְיָה הַשָּׁר וְאַחֲיוּ מְאֹתֵימ: לִבְנֵי
חֶבְרוֹן אֱלִיאֵל הַשָּׁר וְאַחֲיוּ שְׁמוֹנִים: לִבְנֵי עֲזִיאֵל
עַמִּינָדָב הַשָּׁר וְאַחֲיוּ מֵאָה וּשְׁנַיִם עָשָׂר: וַיִּקְרָא
דָּוִד לְצִדּוֹק וּלְאַבְיָתָר הַכֹּהֲנִים וּלְלוֹיִם לְאוּרִיאֵל
עֲשֵׂינָהּ וְיֹאֵל שְׁמַעְיָה וְאַלְיָאֵל וְעַמִּינָדָב: וַיֹּאמֶר
לָהֶם אַתֶּם רְאֵשֵׁי הָאָבוֹת לְלוֹיִם הַתְּקַדְּשׁוּ אֶתְּמֵם
וְאַחֲיִכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת אַרְוֹן יְ-הוָה אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֶל־הַכִּינּוֹתַי לוֹ: כִּי לְמַבְרָא שׁוֹנָה לֹא אַתֶּם פָּרִץ
יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ בָּנוּ כִּי־לֹא דָרְשָׁנָהּוּ כַּמִּשְׁפָּט:
וַיִּתְקַדְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְהַעֲלוֹת אֶת־אַרְוֹן
יְ-הוָה אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁאֲלוּ בְנֵי־הַלְוִיִּם אֶת
אַרְוֹן הֲאֵ-לֹהִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה כְּדָבָר יְ-הוָה
בְּכַתְּבָם בַּמִּטּוֹת עֲלֵיהֶם: וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשָׂרֵי
הַלְוִיִּם לְהַעֲמִיד אֶת־אַחֵיהֶם הַמְשַׁרְרִים בְּכָל־
שָׂרֵי גְבָלִים וּכְנָפוֹת וּמְצַלְתִּים מִשְׁמִיעִים לַהֲרִים־
בְּקוֹל לְשִׁמְחָה: וַיַּעֲמִידוּ הַלְוִיִּם אֶת הַיָּמִן בּוֹ־
יֹאֵל וּמִן־אַחֲיוּ אֶסָּף בּוֹ־בְרַכְיָהוּ וּמִן־בְּנֵי מִרְיָ
אַחֵיהֶם אֵיתָן בּוֹ־קוֹשִׁיָהוּ: וַעֲמָהֶם אַחֵיהֶם
הַמְשַׁגִּים זָכְרָתָהּוּ בּוֹ וַיַּעֲזִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת
וַיַּחֲזִיאֵל וְעַנִּי אֱלִיאָב וּבְנָהּוּ וּמַעֲשִׂיָהוּ וּמַתְתָּיָהוּ
וְאַלְיָפָלָהוּ וּמִקְנָהּוּ וְעֵבֶד אָדָם וַיַּעֲזִיאֵל הַשְּׂעָרִים:
וְהַמְשַׁרְרִים הַיָּמִן אֶסָּף וְאֵיתָן בְּמַצְלְתִּים גַּחֲשַׁת
לְהַשְׁמִיעַ: וּזְכָרְיָה וְעֲזִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וַיַּחֲזִיאֵל
וְעַנִּי וְאַלְיָאֵב וּמַעֲשִׂיָהוּ וּבְנָהּוּ בְּגָבִים עַל־
עֲלָמוֹת: וַיַּתְתֵּנָהּוּ וְאַלְיָפָלָהוּ וּמִקְנָהּוּ וְעֵבֶד
אָדָם וַיַּעֲזִיאֵל וְעֲזֹנָהּוּ בְּכַנְפוֹת עַל־הַשְּׁמִיעִית
לְנֹצֶת: וַיַּכְנִינָהּוּ שְׂרֵי־הַלְוִיִּם בְּמִשְׁאֵ יָסָר בְּמִשְׁאֵ פִי
מִבֵּין הוּא: וַיַּבְרַכְיָה וְאַלְקָנָה שְׂעָרִים לְאַרְוֹן:
וַיִּשְׁבְּנָהּוּ וַיִּוְשְׁפָט וּנְתַנָּאֵל וְעַמְשִׁי וְזָכְרָתָהּוּ
וּבְנָהּוּ וְאַלְיָעֶזֶר הַכֹּהֲנִים מַחְצָרִים בְּחַצְצָרוֹת
לְפָנֵי אַרְוֹן הֲאֵ-לֹהִים וְעֵבֶד אָדָם וַיַּחֲזִיָהּוּ שְׂעָרִים
לְאַרְוֹן: וַיַּחֲזִי דָוִד וְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּשְׂרֵי הָאֱלֹפִים

הַהַלְכִים לְהַעֲלוֹת אֶת־אַרְוֹן בְּרִית־יְ-הוָה מִן־בֵּית
עֵבֶד־אָדָם בְּשִׁמְחָה: וַיִּהְיֶה בְּעֶזֶר הֲאֵ-לֹהִים אֶת־
הַלְוִיִּם נִשְׂאֵי אַרְוֹן בְּרִית־יְ-הוָה וַיִּזְבְּחוּ שְׁבַע־
פָּרִים וּשְׁבַע־אֵילִים: וַדָּוִד מְכַרְבֵּל בְּמַעֲלֵל
בּוֹיץ וְכָל־הַלְוִיִּם הַנִּשְׂאִים אֶת־הָאֲרוֹן וְהַמְשַׁרְרִים
וּכְנֻנָּהּ הַשָּׁר הַמִּשְׁאֵ הַמְשַׁרְרִים וְעַל־דָּוִד אֶפּוֹד
בָּד: וְכָל־יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אַרְוֹן בְּרִית־יְ-הוָה
בְּתַרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר וּבְחַצְצָרוֹת וּבְמַצְלְתִּים
מִשְׁמִיעִים בְּגָבִים וּכְנָפוֹת: וַיִּהְיֶה אַרְוֹן בְּרִית
יְ-הוָה בָּא עַד־עִיר דָּוִד וּמִיכָל בַּת־שָׂאֵל
נִשְׁקָפָה וּבְעֵד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד
מֵרֶקֶד וּמִשְׁחָק וַתִּבְזּוּ לוֹ בְּלִבָּהּ:

טז וַיִּבְיֵאוּ אֶת־אַרְוֹן הֲאֵ-לֹהִים וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ בְּתוֹךְ
הָאֵהָל אֲשֶׁר נָטָה־לוֹ דָּוִד וַיִּקְרִיבוּ עֲלוֹת וּשְׁלָמִים
לְפָנֵי הֲאֵ-לֹהִים: וַיְכַל דָּוִד מִהַעֲלוֹת הָעֹלָה
וְהַשְׁלָמִים וַיִּבְרַךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם יְ-הוָה: וַיַּחֲלַק
לְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה לְאִישׁ כֶּכֶר־
לֶחֶם וְאֶשְׁפָּר וְאֶשְׁיִשָּׁה: וַיִּתְּן לְפָנֵי אַרְוֹן יְ-הוָה
מִן־הַלְוִיִּם מִשְׁרָתִים וּלְהַזְפִּיר וּלְהַזְזוֹת וּלְהַלָּל
לִי־הוָה אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל: אֶסָּף הָרֹאשׁ וּמַשְׁנָהּוּ
זְכָרְיָה וְעִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וַיַּחֲזִיאֵל וּמַתְתָּיָה
וְאַלְיָאֵב וּבְנָהּוּ וְעֵבֶד אָדָם וַיַּעֲזִיאֵל בְּכָל־יְגָבִים
וּבְכַנְפוֹת וְאֶסָּף בְּמַצְלְתִּים מִשְׁמִיעַ: וּבְנָהּוּ
וַיַּחֲזִיאֵל הַכֹּהֲנִים בְּחַצְצָרוֹת תְּמִיד לְפָנֵי אַרְוֹן
בְּרִית־הֲאֵ-לֹהִים: בַּיּוֹם הַהוּא אָז נָתַן דָּוִד בְּרֹאשׁ
לְהַזְזוֹת לִי־הוָה בְּיַד־אֶסָּף וְאַחֲיוּ: הוֹדוּ לִי־הוָה
קְרָאוּ בְּשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילַתִּיו: שִׁירוּ לוֹ
זַמְרוּ־לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל־נַפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלָּלוּ בְּשֵׁם
קְדָשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב מִבְּקִשֵׁי יְ-הוָה: דְּרָשׁוּ יְ-הוָה
וְעִזּוּ בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תְּמִיד: זָכְרוּ גַּפְלַתִּיו אֲשֶׁר
עָשָׂה מִפְּתִיו וּמִשְׁפָּטֵי־פִיהוּ: גִּזְרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ
בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הֲוֹא יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ בְּכָל־
הָאָרֶץ מִשְׁפָּטֵיו: זָכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּבַר צִוָּה
לְאַלְפֵי דוֹר: אֲשֶׁר פָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ

לִיצְחָק: וַיַּעֲמִידָהּ לַיַּעֲקֹב לְחֶק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֲתָן אֶרֶץ-כְּנָעַן חֶבְל נַחֲלַתְכֶם:
וּבְהִיּוֹתְכֶם מִתִּי מִסְפָּר כַּמַּעֲט וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְּהִלְכוּ
מִגֹּי אֶל-גֹּי וּמִמַּמְלָכָה אֶל-עַם אַחֵר: לֹא-הִגִּיתָ
לְאִישׁ לַעֲשֹׂקָם וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אֶל-תִּגְעוּ
בְּמִשְׁיָחִי וּבִגְבִיָּאִי אֶל-תִּרְעוּ: שִׁירוּ לִי-הוֹד כָּל-
הָאָרֶץ בְּשָׁרוֹ מִיּוֹם-אֶל-יוֹם יִשׁוּעָתוֹ: סִסְפְּרוּ
בְּגוֹיִם אֶת-כְּבוֹדוֹ בְּכָל-הָעַמִּים גִּפְּלֹאתָיו: כִּי
גָדוֹל יְ-הוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְנוֹרָא הוּא עַל-כָּל-
אֱ-לֹהִים: כִּי כָל-אֱ-לֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַי-הוֹד
שָׁמַיִם עָשָׂה: הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֲזוֹ וְחֻדָּה בְּמִקְמוֹ:
כִּי-הָבֹ לִי-הוֹד מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הָבֹ לִי-הוֹד כְּבוֹד
וְעֲזוֹ: כִּי-הָבֹ לִי-הוֹד כְּבוֹד שָׁמוֹ שְׂאוֹ מִנְחָה וּבְאוֹ
לְפָנָיו הַשְׁתַּחֲוֹ לִי-הוֹד בְּהַדְרַת-קֹדֶשׁ: תִּחִלוּ
מִלְּפָנָיו כָּל-הָאָרֶץ אֶת-תְּכוֹן תִּבֵּל בִּלְ-תַּמּוּט:
וַיִּשְׁמַחוּ הַשָּׁמַיִם וְתַגַּל הָאָרֶץ וַיֹּאמְרוּ בְּגוֹיִם
יְ-הוָה מֶלֶךְ: וַיִּרְעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ יַעֲלֶץ הַשָּׁדָה
וְכָל-אֲשֶׁר-בּוֹ: אֲזוֹ יִרְנְנוּ עַצֵּי הַיַּעַר מִלְּפָנָי יְ-הוָה
כִּי-בָא לַשְּׁפוּט אֶת-הָאָרֶץ: הוֹדוּ לִי-הוֹד כִּי טוֹב
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: וַיֹּאמְרוּ הוֹשִׁיעֵנו אֱ-לֹהֵי יִשְׁעָנוּ
וּקְבָצֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִן-הַגּוֹיִם לַהֲדוֹת לַשֵּׁם קֹדֶשׁ
לַהֲשַׁמֵּחַ בַּתְּהִלָּתְךָ: הִבְרֹךְ יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִן-הָעוֹלָם וְעַד הָעֵלָם וַיֹּאמְרוּ כָל-הָעַם אֲמֵן וְתִלֵּל
לִי-הוֹד: וַיַּעֲזֹב-שֵׁם לְפָנָי אַרְוֹן בְּרִית-יְ-הוָה
לְאַסָּף וּלְאַחִיו לְשָׂרָת לְפָנָי הָאָרְוֹן תָּמִיד לְדַבֵּר-
יוֹם בְּיוֹמוֹ: וַיַּעֲבֹד אֲדָם וְאַחִיהֶם שִׁשִּׁים וַיִּשְׁמוּנָה
וְעַבְד אֲדָם בּוֹ-יִדִיתוֹן וְחֶסֶה לְשַׁעֲרִים: וַיֹּאֲתוּ
צְדוֹק הַכֹּהֵן וְאַחִיו הַכֹּהֲנִים לְפָנָי מִשְׁכַּן יְ-הוָה
בְּבָמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן: לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִי-הוֹד עַל-
מִזְבֵּחַ הָעֹלָה תָּמִיד לְבָקָר וְלַעֲרֹב וְלִכְלֵי-הַכֹּתוֹב
בַּתּוֹרַת יְ-הוָה אֲשֶׁר צִוָּה עַל-יִשְׂרָאֵל: וַעֲמַהֶם
הֵימָן וַיִּדְוֹתוֹן וַיִּשְׂאֵר הַבְּרוּרִים אֲשֶׁר נִקְבּוּ בַשְּׁמוֹת
לַהֲדוֹת לִי-הוֹד כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: וַעֲמַהֶם הֵימָן
וַיִּדְוֹתוֹן חֲצִצְרוֹת וּמְצַלְתִּים לְמִשְׁמִיעִים וְכָלִי שִׁיר

הָאֱ-לֹהִים וּבְגִי יְדוֹתוֹן לְשַׁעֲרִים: וַיִּלְכוּ כָל-הָעַם
אִישׁ לְבֵיתוֹ וַיִּסַּב דָּוִד לְבָרֵךְ אֶת-בֵּיתוֹ:
יְזוֹ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָשַׁב דָּוִד בְּבֵיתוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-
נַתָּן הַנְּבִיא הַגָּד הָאֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית הָאֲרָזִים וְאֲרוֹן
בְּרִית-יְ-הוָה תַּחַת יְרִיעוֹת: וַיֹּאמֶר נַתָּן אֶל-דָּוִד
כָּל אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ עָשָׂה כִּי הָאֱ-לֹהִים עִמָּךְ: וַיְהִי
בְּלִילָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר-אֱ-לֹהִים אֶל-נַתָּן לֵאמֹר:
דָּלְךָ וְאָמַרְתָּ אֶל-דָּוִד עַבְדִּי כֹה אָמַר יְ-הוָה לֹא
אַתָּה תִּבְנֶה-לִּי הַבַּיִת לְשָׁבֹת: כִּי לֹא יִשְׁבְּתִל בְּבֵית
מִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר הֶעֱלִיתִל אֶת-יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה
וְאַתְּנָה מֵאֲהֵל אֶל-אֲהֵל וּמִמִּשְׁכָּן: בְּכָל אֲשֶׁר-
הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל-יִשְׂרָאֵל הִדְבַר דִּבְרַתִּי אֶת-אַחַד
שְׁפָטָי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְרַעוֹת אֶת-עַמִּי לֵאמֹר
לָמָּה לֹא-בִנִיתֶם לִי בַיִת אֲרָזִים: וְעַתָּה כֹה-תֹאמַר
לְעַבְדִּי דָּוִד כֹּה אָמַר יְ-הוָה צִבְאוֹת אֲנִי
לְקַחְתִּיךָ מִן-הַנְּהוּז מִן-אַחֲרֵי הַצֹּאֵן לְהִיּוֹת נָגִיד עַל
עַמִּי יִשְׂרָאֵל: וְאַתְּנָה עִמָּךְ בְּכָל אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ
וְאַכְרִית אֶת-כָּל-אוֹיְבֶיךָ מִפְּנֶיךָ וְעָשִׂיתִי לְךָ שֵׁם
כָּשֵׁם הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ: וַיִּשְׁמַתִּי מְקוֹם לְעַמִּי
יִשְׂרָאֵל וַיִּטְעַתִּיהוּ וַיִּשְׁכְּנוּ תַחְתָּיו וְלֹא יִרְגְּזוּ עוֹד
וְלֹא-יִוָּסְפוּ בְּגִי-עוֹלָה לְבַלְתּוֹ כַּאֲשֶׁר בְּרַאשׁוֹנָה:
וְלִמְיָמִים אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׁפָטִים עַל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל
וְהַכְּנַעֲנִי אֶת-כָּל-אוֹיְבֶיךָ וְאַגִּד לְךָ וּבַיִת יִבְנֶה-לְךָ
יְ-הוָה: וְהָיָה כִּי-מָלְאוּ יְמֶיךָ לָלֶכֶת עִם-אַבְתְּיָךָ
וְהַקִּימוֹתִי אֶת-נִרְעָף אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה מִפְּנֶיךָ
וְהַכִּינּוֹתִי אֶת-מַלְכוּתוֹ: הוּא יִבְנֶה-לִּי בַיִת וְכִנּוּתִי
אֶת-כֶּסֶף עַד-עוֹלָם: אֲנִי אֶהְיֶה-לּוֹ לְאָב וְהוּא
יְהִי-לִּי לְבֵן וְחֶסֶד לֹא-אֲסִיר מֵעַמּוֹ כַּאֲשֶׁר
הִסִּירוֹתִי מֵאֲשֶׁר הָיָה לְפָנָי: וְהַעֲמַדְתִּיהוּ בְּבֵיתִי
וּבְמַלְכוּתִי עַד-הָעוֹלָם וְכֶסֶף יִהְיֶה נָכוֹן עַד-
עוֹלָם: כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְכָל הַחֻזוֹן הַזֶּה כֹּן
דִּבַּר נַתָּן אֶל-דָּוִד: וַיִּנְבֵּא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיָּשַׁב לְפָנָי
יְ-הוָה וַיֹּאמֶר מִי-אַנִּי יְ-הוָה אֱ-לֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי
הִבִּיאֲתָנִי עַד-הַלֵּם: וַיִּתְקַטֵּן זֹאת בְּעֵינָיֶךָ אֱ-לֹהִים

וּתְדַבֵּר עַל-בֵּית-עַבְדְּךָ לְמַרְחֹק וְרֵאִיתָנִי כְּתוֹר
הָאָדָם הַמַּעֲלָה י-הוָה א-לֵהִים: ^ימֵה-יּוֹסִיף עוֹד
דָּוִד אֵלֶיךָ לְכַבֹּד אֶת-עַבְדְּךָ וְאַתָּה אֶת-עַבְדְּךָ
יַדְעַת: ^יי-הוָה בַּעֲבוּר עַבְדְּךָ וְכָל־בָּרַךְ עַשִׂיתָ אֶת
כָּל-הַגְּדוּלָה הַזֹּאת לְהַדִּיעַ אֶת-כָּל-הַגְּדֻלּוֹת:
י-הוָה אֵין כְּמוֹד וְאֵין א-לֵהִים זוֹלָתְךָ בְּכָל אֲשֶׁר-
שָׁמַעְנוּ בְּאֲזַנֵּינוּ: ^כוּמִי כַעֲמֶךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד
בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר הֵלַךְ הָא-לֵהִים לַפְּדוֹת לוֹ עִם לְשׁוֹם
לְךָ שָׁם גְּדֻלּוֹת וְנִרְאוֹת לְגֹרֶשׁ מִפְּנֵי עַמְּךָ אֲשֶׁר-
פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם: ^כוְתִתֵּן אֶת-עַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל לְךָ לְעַם עַד-עוֹלָם וְאַתָּה י-הוָה הִנֵּיתָ
לָהֶם לֹא-לֵהִים: ^כוְעַתָּה י-הוָה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
עַל-עַבְדְּךָ וְעַל-בֵּיתוֹ יֵאֱמָן עַד-עוֹלָם וַעֲשֵׂה
כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: ^כוְיֵאֱמָן וַיִּגְדַּל שְׁמֶךָ עַד-עוֹלָם
לְאָמָר י-הוָה צ-בָאוֹת א-לֵהִי יִשְׂרָאֵל א-לֵהִים
לְיִשְׂרָאֵל וּבֵית-דָּוִד עַבְדְּךָ נִכּוֹן לְפָנֶיךָ: ^ככִּי ו
אַתָּה א-לֵהִי גִלִּיתָ אֶת-אָזְנוֹ עַבְדְּךָ לְבָנוֹת לוֹ בֵּית
עַל-כֵּן מֵצֵא עַבְדְּךָ לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ: ^כוְעַתָּה י-הוָה
אַתָּה-הוּא הָא-לֵהִים וּתְדַבֵּר עַל-עַבְדְּךָ הַטּוֹבָה
הַזֹּאת: ^כוְעַתָּה הוֹאֲלֵתָ לְבָרַךְ אֶת-בֵּית עַבְדְּךָ
לְהֵיוֹת לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּי-אַתָּה י-הוָה בְּרַכְתָּ וּמְבָרַךְ
לְעוֹלָם:

יח וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן וַיָּךְ דָּוִד אֶת-פְּלִשְׁתִּים
וַיִּכְנַעֲשֶׂם וַיִּקַּח אֶת-גֹּת וּבְנֹתֶיהָ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: ^יוַיָּךְ
אֶת-מוֹאָב וַיְהִי מוֹאָב עֲבָדִים לְדָוִד נִשְׂאֵי מִנְחָה:
^יוַיָּךְ דָּוִד אֶת-הַדְּדָעָזָר מֶלֶךְ-צוּבָה חֲמַתָּה בְּלִכְתּוֹ
לְהַצִּיב יָדוֹ בְּנֵהר-פָּרַת: ^יוַיִּלְכֹּד דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלֶף
רֶכֶב וְשִׁבְעַת אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ
רַגְלִי וַיַּעֲקֹר דָּוִד אֶת-כָּל-הָרֶכֶב וַיֹּתֵר מִמֶּנּוּ מֵאָה
רֶכֶב: ^יוַיָּבֵא אַרְם דַּרְמָשֶׁק לַעֲזָזָר לְהַדְּדָעָזָר מֶלֶךְ
צוּבָה וַיָּךְ דָּוִד בְּאַרְם עֶשְׂרִים-וּשְׁנַיִם אֶלֶף אִישׁ:
^יוַיִּשֶׂם דָּוִד בְּאַרְם דַּרְמָשֶׁק וַיְהִי אַרְם לְדָוִד
עֲבָדִים נִשְׂאֵי מִנְחָה וַיֹּשְׁעַ י-הוָה לְדָוִד בְּכָל
אֲשֶׁר הֵלַךְ: ^יוַיִּקַּח דָּוִד אֶת שְׁלֹטֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הָיוּ

עַל עַבְדֵי הַדְּדָעָזָר וַיָּבִיאוּם יְרוּשָׁלָּם: ^יוּמִטְבַּחַת
וּמִפּוֹן עָרֵי הַדְּדָעָזָר לָקַח דָּוִד גְּחֹשֶׁת רַבָּה מְאֹד
בָּהּ | עֲשֵׂה שְׁלֹמֹה אֶת-גַּם הַגְּחֹשֶׁת וְאֶת-הָעֲמוּדִים
וְאֶת כָּלֵי הַגְּחֹשֶׁת: ^יוַיִּשְׁמָע תָּעוּ מֶלֶךְ חֲמַתָּה כִּי הִפָּה
דָּוִד אֶת-כָּל-חֵיל הַדְּדָעָזָר מֶלֶךְ-צוּבָה: ^יוַיִּשְׁלַח
אֶת-הַדּוֹרִם-בְּנֵו אֶל-הַמֶּלֶךְ-דָּוִד לְשֹׂאֵל-לוֹ
לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכּוֹ עַל אֲשֶׁר גָּלַח בְּהַדְּדָעָזָר וַיִּפְּהוּ
כִּי-אִישׁ מִלַּחְמוֹת תָּעוּ הִנֵּה הַדְּדָעָזָר וְכָל כָּלֵי זָהָב
וְכֶסֶף וְגִחְשֹׁת: ^יגַם-אַתֶּם הַקְּדִישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִד
לִי-הוָה עִם-הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב אֲשֶׁר נָשָׂא מִכָּל-הַגּוֹיִם
מֵאֲדוֹם וּמִמוֹאָב וּמִבְּנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים
וּמֵעַמְלָק: ^יוַאֲבִשְׂי בֶן-צְרוּיָה הִפָּה אֶת-אֲדוֹם
בְּגִיא הַמֶּלַח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֶלֶף: ^יוַיִּשֶׂם בְּאֲדוֹם
נְצִיבִים וַיְהִי כָל-אֲדוֹם עֲבָדִים לְדָוִד וַיֹּשְׁעַ
י-הוָה אֶת-דָּוִד בְּכָל אֲשֶׁר הֵלַךְ: ^יוַיִּמְלֹךְ דָּוִד
עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיְהִי עֲשֵׂה מִשְׁפָּט וַצְּדָקָה לְכָל-
עַמּוֹ: ^יוַיּוֹאֵב בֶן-צְרוּיָה עַל-הַצֶּבֶא וַיְהוֹשֶׁפֶט בֶּן-
אֲחִילֹד מִזְפִּיר: ^יוַצְּדוֹק בֶּן-אֲחִיטּוֹב וְאֲבִימֶלֶךְ
בֶּן-אֲבִיתָר פְּהֻגִים וְשׁוֹשָׂא סוֹפֵר: ^יוּבְנֵיהוּ בֶּן-
יְהוֹיָדָע עַל-הַפָּרֹתִי וְהַפְּלֹתִי וּבְנֵי-דָוִד הָרֵאשֻׁנִים
לְנֵד הַמֶּלֶךְ:

הלבנות מזוזה פרק ו

ו,א עשרה תנאים יש בבית, ואחר כך יתחייב הדר בו לעשות לו מזוזה, ואם חסר תנאי אחד מהן, פטור מן המזוזה; ואלו הן: שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יתר, ושיהיה לו שתי מזוזות, ויהיה לו משקוף, ויהיה לו תקרה, ויהיו לו דלתות, ויהיה גבה השער עשרה טפחים או יתר, ויהיה בית הל, ויהיה עשוי לדירת אדם, ועשוי לדירת כבוד, ועשוי לדירת קבע.

ו,ב בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, פטור מן המזוזה; ואם יש בו פדי לרבע אמות על ארבע אמות בשונה, אף על פי שהוא עגול, או בעל המש זווית, ואין צריך לומר שאם היה ארבו יתר על רחבו הואיל ויש בו פדי לרבע אמות על ארבע אמות, חייב במזוזה.

ו,ג אכסדרה, והוא המקום שיש לו שלוש פותלים ותקרה אף על פי שיש לה שני פצימין ברוח רביעית, פטורה מן המזוזה, מפני שהפצימין להעמיד התקרה הן, ולא משום מזוזות נעשו. וכן תקרה שאין לה פותלים, אלא עומדת על עמודים מפאן ומפאן אף על פי שהיא בתבנית בית, פטורה, לפי שאין לה מזוזות, שאלו העמודים להעמיד התקרה הן עשויין.

ו,ד בית שיש לו מזוזה מפאן ומזוזה מפאן, וכיפה במין קשת על שתי המזוזות במקום המשקוף אם יש בגובה המזוזות עשרה טפחים או יתר חייב במזוזה; ואם אין בהן עשרה טפחים פטור, מפני שאין לו משקוף.

ו,ה בית שאין לו תקרה, פטור מן המזוזה; היה מקצתו מקרה, ומקצתו אינו מקרה יראה לי שאם היה הקרוי פנגד הפתח, שהוא חייב במזוזה. ומעמידין הדלתות, ואחר כך קובעין את המזוזה.

ו,ו חר הבית הלשכות והעזרות, ובתי בנסיות ובתי מדרשות שאין בהן בית דירה פטורין, לפי שהן קדש. בית הפנסת שלכפרים שהאורחים דרין בו, חייב במזוזה; וכן בית הפנסת שלכרכין, אם היה בו בית דירה. כל השערים שהיו במקדש, לא היה להן מזוזה חוץ משער נקנור, ושלפנים ממנו, ושללשפת פלחדרין: מפני שהלשכה הזאת היתה בית דירה לכוח גדול, בשבעת ימי ההפרשה.

ו,ז בית התבון, בית הפקר, בית העצים, בית

האוצרות פטורין מן המזוזה: שנאמר "ביתך" ביתך המיוחד לה, פרט לאלו וכיוצא בהן. לפיכך רפת בקר שהנשים יושבות בה ומתקשטות בה חייבת במזוזה, שהרי יש בה יחוד לדירת אדם. בית שער, אכסדרה, ומרפסת, והגנה, והדיר פטורין מן המזוזה, מפני שאינן עשויין לדירה; ואם היו בתים החייבין במזוזה פתוחים למקומות אלו, חייבין גם הם במזוזה.

ו,ח לפיכך אחד שערי הצרות, ואחד שערי מבואות, ואחד שערי מדינות ועירות בלן חייבין במזוזה, שהרי הפתחים החייבין במזוזה פתוחין לתוכן. ואפלו עשרה פתחים זה פתוח לזה, וזה פתוח לזה הואיל והפנימי חייב במזוזה, בלן חייבין; ומפני זה אמרו, שער הפתוח מן הגנה לחצר, חייב במזוזה.

ו,ט בית הפסא, ובית המרחץ, ובית הטבילה, ובית הפרסקו, וכיוצא בהן פטורין מן המזוזה, לפי שאינן עשויין לדירת כבוד. סבת החג בחג, ובית שפספסנה פטורין מן המזוזה, לפי שאינן עשויין לדירת קבע. שתי סבות שליוצרין, זו לפנים מזו החיצונה פטורה מן המזוזה, מפני שאינה קבועה. החניות שפשוקים פטורין, מפני שאינן קבועין לדירה.

ו,י בית שיש לו פתחים הרבה אף על פי שאינו רגיל לצאת ולבוא אלא בפתח אחד מהן, חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח. פתח קטן שפין בית ועליה, חייב במזוזה; חדר שבבית, אפלו חדר בחדר חייב לעשות מזוזה על שער החדר הפנימי, ועל שער החדר החיצון, ועל שער הבית: שכלן עשויין לדירה, וקבועין.

ו,יא פתח שפין בית המדרש או בית הפנסת וביתו אם רגיל לצאת ולבוא באותו הפתח, חייב במזוזה. פתח שפין שני בתים, הולכין אחר הציר שלדלת במקום שהציר נראה עמו, שם קובעין את המזוזה.

ו,יב וחיבן קובעין את המזוזה בתוך חלל הפתח, בטפח הסמוך לחוץ, בתחלת שליש העליון שלגובה השער; ואם קבעה למעלה מזה, פטורה, והוא שירחיקנה מן המשקוף, טפח: על ימין הנכנס לבית; ואם קבעה משמאל, פסולה. ובית שלשתפין, חייב במזוזה.

ו,יג חייב אדם להזהר במזוזה, מפני שהיא חובת הכל תמיד. וכל עת שיפנים ויצא, יפגע ביחוד שמו שלחקדוש ברוך הוא ויזכר אהבתו, ויעור משינתו

ושגיתו בהכלי הזמן; וידע שאין שם דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים, אלא ידעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו, והולך בדרך מישרים. אמרו חכמים, כל מי שיש לו תפלין בראשו ובזרועו, וציצית בבגדו, ומזוזה בפתחו מחזק לו, שלא יחטא; שהרי יש לו מזכירים רבים; והן הן המלאכים שמצילין אותו מלחטא, שנאמר "חנה מלאך ה' סביב ליראיו; ויחלצם".

הלכות ספר תורה פרק ז

ז,א מצות עשה על כל איש ואיש מישראל, לכתב ספר תורה לעצמו: שנאמר "ועתה, כתבו לכם את השירה הזאת", כלומר כתבו את התורה שיש בה שירה זו לפי שאין פותבין את התורה, פרשיות פרשיות. ואף על פי שהניחו לו לאדם אבותיו ספר תורה, מצוה לכתב משלו. ואם כתבו בידו, הרי הוא כאלו קבלו מפינו; ואם אינו יודע לכתב, אחרים פותבין לו. וכל המגיה בספר תורה, אפלו אות אחת הרי זה כאלו כתבו, פלו.

ז,ב המלך מצוה לכתב לו ספר תורה אחר לעצמו, לשם המלך יתר על ספר שהיה לו בשחיה הדיוט שנאמר "והיה כשבתו, על פסא ממלכתו וכתב לו"; ומגיהין אותו מספר העזרה, על פי בית דין הגדול. זה שהיה לו בשחיה הדיוט, מניחו בבית גנזיו; וזה שכתב או שנכתב לו אחר שמלך, יהיה עמו תמיד. אם יצא למלחמה, ספר תורה זה עמו; נכנס, והוא עמו; ישב בדין, והוא עמו; מסב, והוא פנגדו; שנאמר "והיתה עמו, וקרא בו כל ימי חייו".

ז,ג לא היה לו ספר תורה לעצמו, קדם שימלך צריך לכתב אחר שמלך, שני ספרי תורה: אחד, מניחו בבית גנזיו; והשני, יהיה עמו תמיד לא יסור מעמו אלא בלילה, או בשיפנס למרחק, או לבית הפסא, או לישן על מטתו.

ז,ד ספר תורה שכתבו שלא בשרטוט, או שכתב מקצתו על הגויל ומקצתו על הקלף פסול: אלא או פלו על הגויל, או פלו על הקלף. וכיצד פותבין ספר תורה, פותב פתיכה מתקנת נאה ביותר; וניה בין כל תבה ותבה, כמלוא אות קטנה; ובין כל שטה ושטה, כמלוא שטה; וארך כל שטה ושטה, שלוששים אותיות כדי לכתב למשפחותיכם למשפחותיכם למשפחותיכם שלוששה פעמים, וזה הוא רחב כל דף

ודף. ולא תהא השטה קצרה מזה, כדי שלא יהא הדף באגרת; ולא ארוכה יתר על זה, כדי שלא יהיו עיניו משוטטות בכתב.

ז,ה לא ימעט את הכתב, מפני הרוח שיש בין פרשה לפרשה. נזדמנה לו תבה בת חמש אותיות לא יכתב שנים בתוך הדף ושלוש חוץ לדף, אלא פותב שלוש בתוך הדף ושנים חוץ לדף; לא נשאר מן השטה כדי לכתב שלוש אותיות מניח המקום פנוי, ומתחיל מתחלת השטה.

ז,ו נזדמנה לו תבה בת שתי אותיות לא יזקנה בין הדפין, אלא יחזר לתחלת השטה. נזדמנה לו בסוף השטה תבה בת עשר אותיות, או פחות או יתר, ולא נשאר מן השטה כדי לכתב את פלה בתוך הדף אם יכול לכתב הציה בתוך הדף והציה חוץ לדף, פותבו; ואם לאו, מניח המקום פנוי ומתחיל מתחלת השטה.

ז,ז ומניח בין כל חמש וחמש, ארבע שטין פנויות, פלא פתיכה, לא פחות ולא יתר; ויתחיל החמש, מתחלת שטה חמישית. ובשיגמר התורה, צריך שיגמר באמצע שטה שבסוף הדף; ואם נשאר מן הדף שטין הרבה, מקצר ועולה, ויתחיל מתחלת השטה, ולא יגמר את השטה. ומתפונן, עד שיהיה "לעיני כל ישראל" באמצע שטה בסוף הדף.

ז,ח ויזהר באותיות הגדולות, ובאותיות הקטנות, ובאותיות הנקודות, ובאותיות שצורתן משנות כגון הפיין הלפופות, והאותיות העקומות כמו שהעתיקו הסופרים איש מפי איש. ויזהר בתגין ובמנינם יש אות שיש עליה תג אחד, ויש אות שיש עליה שבעה; וכל התגין בצורת זין הן, דקין פחות השערה.

ז,ט כל הדברים האלו, לא נאמרו אלא למצוה מן המבחר; ואם שנה בתקון זה, או שלא דקדק בתגין, וכתב האותיות פלן בתקנו, או שקרב את השטין, או הרחיקו, או האריך בהן, או קצרן הואיל ולא הדביק אות לאות, ולא חפר ולא הזתיר, ולא הפסיד צורת אות אחת, ולא שנה בפתוחות וסתומות הרי זה ספר פשוט.

ז,י יש דברים אחרים, שלא אמרו אותן בתלמוד, ונחגו בהן הסופרים, וקבלה היא בידם איש מפי איש; והן: שיהיו מניין השטין שבכל דף ודף, לא פחות משמונה וארבעים, ולא יתר על ששים; ושיהיה הרוח שבין כל פרשה ופרשה, כמו תשע אותיות אשר

אשר אשר; ושיהיה בראשי השטין למעלה משירת
הים, הפאים, ביבשה, ה', מת, במצרים, חמש שטין;
ולמטה מן השירה, חמש שטין תחלת כל שטה מהן
כה, ותקה, אחריה, סוס, ויצאו, ויבאו; ויהיה בראשי
השטין למעלה משירת האזינו, ואעידה, אחרי, הדרה,
באחרית, להכעיסו, קהל, שש שטין; ולמטה ממנה,
חמש שטין, ויבא, לדבר, אשר, הזאת, אשר. וכל
הדברים האלו, למצוה מן המבחר; ואם שנה, לא פסל.

ז, יא אבל אם פתב המלא חסר, או החסר מלא; או
שפתב מלה שהיא קרא וכתב בקריאתה, כגון שפתב
ישככנה מקום ישגלנה, ובפתורים מקום ובעפלים,
וכיוצא בהן; או שפתב פרשה פתוחה סתומה, או
שפתב הסתומה פתוחה; או שפתב השירה בשאר
הכתב, או שפתב פרשה אחת בשירה: הרי זה פסול,
ואין בו קדשות ספר תורה כלל, אלא כחמש מן
החמשים, שמלמדיו בהן התינוקות.

ז, יב ספר תורה שאינו מנה, אסור לשהותו יתר על
שלושים יום, אלא יתקן, או יגנו. ספר שיש בו שלוש
טעיות בכל דף ודף, יתקן; ארבע, יגנו; ואם היה רב
הספר מנה, וחשאר יש בו ארבע טעיות בכל דף,
ונשאר אפלו דף אחד מאותו השאר המשמש בלא
ארבע טעיות הרי זה יתקן.

ז, יג במה דברים אמורים, שפתב המלא חסר, שנמצא
תולה האותיות ששכה ביני השטות; אבל אם כתב
החסר מלא, אפלו יש בכל דף ודף במה טעיות, הרי
זה מתקנו, מפני שהוא גורד ואינו תולה.

ז, יד מתר לכתב התורה חמש חמש, כל חמש בפני
עצמו, ואין בהן קדשות ספר תורה התם; אבל לא
יכתב מגלה בפני עצמה, שיהיה בה פרשיות. ואין
פותבין מגלה לתינוק, להתלמד בה; ואם העתו
להשלים עליה חמש, מתר. פתב מגלה שלוש שלוש
תבות בשטה אחת, מתר.

ז, טו מתר לדבק תורה נביאים וכתובים בכרך אחד,
ומניח בין כל חמש וחמש ארבע שטין, ובין כל נביא
ונביא שלוש שטין, ובין כל נביא ונביא משנים עשר
שלוש שטין שאם בא לחתה, חותה. וסדרן
שלנביאים, כה הוא יהושע, ושופטים, שמואל,
ומלכים, ירמיה, ויהזקאל, ישעיה, ותרי עשר; וסדר
הכתובים רות, ותלים, ואיוב, ומשלי, וקוחלת, ושיר
השירים, וקינוח, ודניאל, ומגלת אסתר, ועזרא,
ודברי הימים.

ז, טז כל פתבי הקדש אין פותבין אותם אלא
בשרטוט, אפלו פתבן על הגיר. ומתר לכתב שלוש
תבות, בלא שרטוט; יתר על זה, אסור.

ז, יז כרך זה שיש בו ספר תורה נביאים וכתובים אין
קדשותו בקדשות ספר תורה, אלא כחמש מן החמשים;
דין היתר, בדין החסר.

הלכות ספר תורה פרק ח

ה, יא פרשה פתוחה, יש לה שתי צורות: אם גמר
באמצע השטה, מניח שאר השטה פנוי, ומתחיל
הפרשה שהיא פתוחה מתחלת השטה השנייה, כגון
זה. במה דברים אמורים, שנשאר מן השטה רוח
כשעור תשע אותיות; אבל אם לא נשאר אלא מעט,
או אם גמר בסוף השטה, מניח שטה שנייה בלה פנויה
בלא פתב, ומתחיל הפרשה הפתוחה מתחלת שטה
שלישית, כגון זה.

ה, יב ופרשה סתומה, יש לה שלוש צורות: אם גמר
באמצע השטה, מניח רוח כשעור, ומתחיל לכתב
בסוף השטה מתחלת הפרשה שהיא סתומה, עד
שימצא הרוח באמצע, כגון זה. ואם לא נשאר מן
השטה כדי להניח הרוח כשעור, ולכתב בסוף השטה
תבה אחת, יניח הכל פנוי ויניח מעט רוח מראש
שטה שנייה, ויתחיל לכתב הפרשה הסתומה מאמצע
שטה, כגון זה. ואם גמר בסוף השטה, מניח מתחלת
שטה שנייה כשעור הרוח, ומתחיל לכתב הפרשה
הסתומה מאמצע השטה, כגון זה. נמצאת אומר
שפרשה פתוחה, תחלתה מתחלת השטה לעולם;
ופרשה סתומה, תחלתה מאמצע השטה לעולם.

ה, יג ספר תורה שאינו מנה במלא וחסר, אפשר לתקנו
ולתקנהו כמו שפארנו; אבל אם טעה ברוח הפרשיות
וכתב סתומה פתוחה, או פתוחה סתומה, או שהפסיק
ברוח והניח פנוי במקום שאין בו פרשה, או שפתב
בדרבו ולא הפסיק ברוח במקום הפרשה, או ששנה
צורות השירות הרי זה פסול, ואין לו תקנה, אלא
לסלק את כל הדף שטעה בו.

ה, יד ולפי שראיתי שבוש גדול בכל הספרים שראיתי
בדברים אלו, וכן בעלי המסרת שפותבין ומחברין
להודיע הסתומות והפתוחות, נחלקין בדברים אלו,
במחלקת הספרים שפומכין עליהן ראיתי לכתב הנה
כל פרשיות התורה, הסתומות והפתוחות, וצורות
השירות, כדי לתקן עליהם כל הספרים ולהגיה מהן.

הה, וספר שפמכנו עליו בדברים אלו, הוא הספר
הידוע במצרים, שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים,
שהיה בירושלום מפמה שנים להגיה ממנו הספרים;
ועליו, היו הכל סומכין, לפי שהגיהו בן אשר ודקדק
בו שנים, והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו. ועליו,
סמכתי בספר תורה שפתבתי בהלכתו.

הו ספר פראשית יהי רקיע, וקווי המים, יהי מארת,
ישרצו המים, תוצא הארץ, ויכלו, אלה תולדות
השמים, בלן פתוחות, וכן שבע פרשיות; אל האשה
אמר, ולאדם אמר, שתיהן סתומות; ויאמר ה' אלהים,
פתוחה; והאדם ידע, זה ספר, ויהי שת, ויהי אנוש,
ויהי קינו, ויהי מהללאל, ויהי ירה, ויהי חנוה, ויהי
מתושלח, ויהי למה, ויהי נח, אחת עשרה פרשיות
אלו, בלן סתומות; וירא ה', אלה תולדת נח, שתיהן
פתוחות; ויאמר אלהים לנח, וידבר אלהים אל נח,
ויאמר אלהים אל נח, שלשתן סתומות; ויהיו בני נח,
ואלה תולדת בני נח, שתיהן פתוחות; וכנען ילד,
ולשם ילד, שתיהן סתומות; ויהי כל הארץ, אלה
תולדת שם, שתיהן פתוחות; וארפכשד חי, ושלח חי,
ויהי עבר, ויהי פלג, ויהי רעו, ויהי שרוג, ויהי נחור,
ויהי תרה, בלן סתומות, וכן שמונה פרשיות; ויאמר
ה' אל אברם, ויהי רעב, ויהי בימי אמרפל, שלשתן
פתוחות; אחר הדברים, ושרי אשת אברם, ויהי
אברם, ויאמר אלהים אל אברם, ארבעתן סתומות;
וירא אליו, פתוחה; ויסע משם, וה' פקד, שתיהן
סתומות; ויהי בעת, ויהי אחר, ויהי אחרי הדברים,
ויהיו חיי שרה, ארבעתן פתוחות; ואברם זקן,
סתומה; ויסף אברם, ואלה תלדת ישמעאל, ואלה
תולדת יצחק, ויהי רעב, ארבעתן פתוחות; ויהי עשו,
ויהי פי זקן יצחק, ויצא יעקב, שלשתן סתומות;
וישלח יעקב, פתוחה; ויבא יעקב, ותצא דינה,
שתיהן סתומות; ויאמר אלהים, וירא אלהים, ויהיו
בני יעקב, ואלה תלדות עשו, ארבעתן פתוחות; אלה
בני שעיר, סתומה; ואלה המלכים, וישב יעקב, ויהי
בעת החוא, שלשתן פתוחות; ויוסף הורד, סתומה;
ויהי אחר הדברים, ויהי מסין, שתיהן פתוחות; ויגש
אליו יהודה, ואלה שמות, ואת יהודה, שלשתן
סתומות; ויהי אחרי, ויקרא יעקב, שמעון ולוי,
יהודה, וכולו, יששכר, בלן פתוחות, וכן שש; דן, גד,
מאשר, נפתלי, בן פרת, חמשתן סתומות; בנימין,
פתוחה. בנין הפתוחות, שלוש וארבעים; והסתומות,

שמונה וארבעים: הכל, אחת ותשעים פרשיות.

הז ספר ואלה שמות ויקם מלך חדש, וילך איש, ויהי
בנימים הרבים, שלשתן פתוחות; ומשה היה רעה,
סתומה; וילך משה וישב, ויאמר ה' אל אהרן, שתיהן
פתוחות; וידבר אלהים אל משה, סתומה; וידבר ה'
אל משה, וידבר ה' אל משה ואל אהרן, שתיהן
פתוחות; אלה ראשי בית אבתם, וידבר ה' אל משה,
שתיהם סתומות; ויאמר ה' אל משה, ויאמר ה' אל
משה ואל אהרן, שתיהן פתוחות; ויאמר ה' אל משה
כבר, ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן, שתיהן
סתומות; ויאמר ה' אל משה, פתוחה; ויאמר ה' אל
משה אמר אל אהרן, ויאמר ה' אל משה השפם
בפקר, שתיהן סתומות; ויאמר ה' אל משה בא אל
פרעה, ויאמר ה' אל משה ואל אהרן, שתיהן פתוחות;
ויאמר ה' אל משה השפם, סתומה; ויאמר ה' אל משה
נטה, ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה, שתיהן
פתוחות; ויאמר ה' אל משה נטה ידך בארבה,
סתומה; ויאמר... ויהי חשך, ויאמר... עוד נגע,
שתיהן פתוחות; ויאמר משה, ויאמר ה' אל משה,
ויאמר ה' אל משה ואל אהרן, שלשתן סתומות;
ויקרא משה, פתוחה; ויהי פחצי הלילה, סתומה;
ויסעו בני ישראל, ויאמר ה' אל משה ואהרן, שתיהן
פתוחות; ויהי בעצם, סתומה; וידבר... קדש לי, ויהי
פי יבאה, שתיהן פתוחות; ויהי בשלח, סתומה;
וידבר ה'... וישבו ויחגו, ויאמר ה' אל משה מה
תצעק, ויאמר ה' אל משה נטה את ידך, אז ישור
משה, ותקח מרים, חמשתן פתוחות; ויסע משה,
ויבאו אילמה, ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר,
שלשתן סתומות; וידבר ה' אל משה, פתוחה; ויאמר
ה' אל משה, סתומה; ויסעו כל עדת, ויבא עמלק,
ויאמר ה' אל משה כתב, וישמע יתרו, בחדש
השלישי, חמשתן פתוחות; וידבר אלהים, אנכי, לא
תשא, שלשתן סתומות; זכור, פתוחה; פסח, לא
תרצה, לא תנאף, לא תגנב, לא תענה, לא תחמוד,
לא תחמוד, בלן סתומות, וכן שבע; וכל העם, פתוחה;
ויאמר ה' אל משה, סתומה; ואלה המשפטים, פתוחה;
וכי ימפר, מכה איש, וכי יזד איש, ומכה אביו, ונגב
איש, ומקלל אביו, וכי יריבו, וכי יפה איש, וכי ינצו,
וכי יפה איש, בלן סתומות, וכן עשר; וכי יגח שור,
פתוחה; וכי יפתח, וכי יגח שור, כי יגנב איש, פי
יבער איש, פי תצא אש, פי יתן איש, פי יתן איש,

פֶּלֶן סְתוּמוֹת, וְהֵן שִׁבְעָ; וְכִי יִשְׁאַל, פְּתוּחָה; וְכִי יִפְתֶּה, מִכְשֵׁפָה, זִכָּה לְאֱלֹהִים, שְׁלֹשְׁתָּן סְתוּמוֹת; אִם כִּסֶּה, פְּתוּחָה; אֱלֹהִים לֹא תִקְלַל, לֹא תִשָּׂא, כִּי תִפְגַּע, כִּי תִרְאֶה, לֹא תִטֶּה, חֲמוּשְׁתָּן סְתוּמוֹת; הִנֵּה אֲנֹכִי, פְּתוּחָה; לֹא תִהְיֶה מִשְׁפֵּלָה, סְתוּמָה; וְאַל מִשָּׂה אָמַר, פְּתוּחָה; וַיֹּאמֶר ה', סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר ה', פְּתוּחָה; וַעֲשׂוּ אֲרוֹן, סְתוּמָה; וְעִשִׂיתִּי שְׁלֹחַן, וְעִשִׂיתִּי מִנְרֵת, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וְאֵת חֲמוּשְׁכֶן, סְתוּמָה; וְעִשִׂיתִּי אֵת הַקְּרָשִׁים, פְּתוּחָה; וְעִשִׂיתִּי פָּרְכָת, וְעִשִׂיתִּי אֵת הַמִּזְבֵּחַ, וְעִשִׂיתִּי אֵת חֲצֵר הַמִּשְׁכָּן, וְאֵת הַתְּצִינָה, וְאֵת הַקְּרָב, חֲמוּשְׁתָּן סְתוּמוֹת; וַעֲשׂוּ אֵת הָאֹפֶד, פְּתוּחָה; וְעִשִׂיתִּי מִשְׁבַּצַּת, וְעִשִׂיתִּי חֹשֶׁן, וְעִשִׂיתִּי אֵת מַעִיל, וְעִשִׂיתִּי צִיץ, וְזֶה הַדָּבָר, וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה, פֶּלֶן סְתוּמוֹת, וְהֵן שִׁבְעָ; וְעִשִׂיתִּי מִזְבֵּחַ, וַיְדַבֵּר דְּכִי תִשָּׂא, וַיְדַבֵּר דּוֹעֲשִׂיתִי כִּיֹּר, וַיְדַבֵּר דְּבִשְׁמַיִם, אַרְבַּעַתָּן פְּתוּחוֹת; וַיֹּאמֶר דָּקָה לָךְ סָמִים, וַיְדַבֵּר דְּרֹאחַ קְרֹאתִי, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת; וַיֹּאמֶר ה', פְּתוּחָה; וַיִּתֵּן אֵל מִשָּׂה, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּלָךְ רֵד, וַיִּפֶן וַיִּרֵד, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וַיְדַבֵּר דְּלָךְ עֲלֶה מִזֶּה, סְתוּמָה; וַיֹּאמֶר מִשָּׂה, וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִשָּׂה גַם, וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִשָּׂה פֶּסֶל, וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִשָּׂה כְּתָב, אַרְבַּעַתָּן פְּתוּחוֹת; וַיִּקְחֵל מִשָּׂה, סְתוּמָה; וַיֹּאמֶר מִשָּׂה, וַיֹּאמֶר מִשָּׂה אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָם לָב, סְתוּמָה; וַיַּעֲשׂוּ יְרִיעַת, פְּתוּחָה; וַיַּעֲשׂוּ אֵת הַקְּרָשִׁים, סְתוּמָה; וַיַּעֲשׂוּ בַצֵּלָאֵל, וַיַּעֲשׂוּ אֵת הַשְּׁלֹחַן, וַיַּעֲשׂוּ אֵת הַמִּנְרָה, וַיַּעֲשׂוּ אֵת מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת, אַרְבַּעַתָּן פְּתוּחוֹת; וַיַּעֲשׂוּ אֵת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה, וַיַּעֲשׂוּ אֵת הַכִּיֹּר, וַיַּעֲשׂוּ אֵת הַחֲצֵר, אֵלֶּה פְּקוּדֵי, כָּל הַזֶּהָב, חֲמוּשְׁתָּן סְתוּמוֹת; וַיַּעֲשׂוּ אֵת הָאֹפֶד, פְּתוּחָה; וַיַּעֲשׂוּ אֵת אֲבִנֵי, סְתוּמָה; וַיַּעֲשׂוּ אֵת הַחֹשֶׁן, וַיַּעֲשׂוּ אֵת מַעִיל, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וַיַּעֲשׂוּ אֵת הַפְּתִנֹת, וַיַּעֲשׂוּ אֵת צִיץ, וַתִּכַּל, שְׁלֹשְׁתָּן סְתוּמוֹת; וַיִּבְיֹאוּ אֵת חֲמוּשְׁכֶן, וַיְדַבֵּר דְּכִיּוֹם הַחֲדָשׁ, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן, וַיִּקַּח וַיִּתֵּן, וַיִּתֵּן אֵת הַשְּׁלֹחַן, וַיִּשֶׂם אֵת הַמִּנְרָה, וַיִּשֶׂם אֵת מִזְבֵּחַ, וַיִּשֶׂם אֵת מִסֵּד, וַיִּשֶׂם אֵת הַכִּיֹּר, וַיִּקַּם אֵת הַחֲצֵר, פֶּלֶן סְתוּמוֹת, וְהֵן שְׁמוֹנֶה; וַיְכַסּוּ הָעֵנָן, פְּתוּחָה. מִנֵּין הַפְּתוּחוֹת, תִּשְׁעַ וְשִׁשִּׁים; וּמִנֵּין הַסְּתוּמוֹת, חֲמוּשׁ וְתִשְׁעִים; הַכֹּל, מִזֶּה וְאַרְבַּע וְשִׁשִּׁים פְּרָשִׁיּוֹת.

הַח סֶפֶר וַיִּקְרָא וְאִם מִן הַצֵּאֵן, סְתוּמָה; וְאִם מִן הָעוֹת, פְּתוּחָה; וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב, וְכִי תִקְרָב, וְאִם מִנְחָה, וְאִם מִנְחָת, וְאִם תִּקְרִיב, חֲמוּשְׁתָּן סְתוּמוֹת; וְאִם זָבַח, וְאִם מִן הַצֵּאֵן, וְאִם עֹז, וַיְדַבֵּר, וְאִם כָּל עֵדָת, אֲשֶׁר נִשְׂיֵא,

וְאִם נִפְשׁ, וְאִם כִּבְשׁ, וְנִפְשׁ כִּי תִחַטָּא, פֶּלֶן פְּתוּחוֹת, וְהֵן תִּשְׁעָ; וְאִם לֹא תִשִּׁיג, וַיְדַבֵּר ה', שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת; וְאִם נִפְשׁ, וַיְדַבֵּר דְּנִפְשׁ, וַיְדַבֵּר דְּצוּ, שְׁלֹשְׁתָּן פְּתוּחוֹת; וְזֹאת תּוֹרַת, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּזֶה קְרָבִי, וַיְדַבֵּר דְּדָבָר אֵל אַחֲרָי, וְזֹאת תּוֹרַת הָאֲשֵׁם, וְזֹאת תּוֹרַת זָבַח, וַיְדַבֵּר דְּדָבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיְדַבֵּר דְּקַח אֵת אַחֲרָי, פֶּלֶן פְּתוּחוֹת, וְהֵן שִׁשִּׁ; וַיְהִי כִיּוֹם הַשְּׁמִינִי, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר ה' אֵל אַחֲרָי, וַיְדַבֵּר מִשָּׂה, וַיְדַבֵּר ה' אֵל מִשָּׂה, שְׁלֹשְׁתָּן פְּתוּחוֹת; וְזֶה לָכֶם, וְכִי יָמוּת, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת; וַיְדַבֵּר דְּאֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ, וַיְדַבֵּר דְּאָדָם כִּי יִהְיֶה, נִגַע צָרַעַת, וּבָשָׂר, אַרְבַּעַתָּן פְּתוּחוֹת; אוֹ בָשָׂר, סְתוּמָה; וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה, פְּתוּחָה; וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה כְּעוֹר בְּשָׂרָם, וְאִישׁ כִּי יִמְרַט, וְהַפְּגַד, שְׁלֹשְׁתָּן סְתוּמוֹת; וַיְדַבֵּר דְּזֹאת תִּהְיֶה, פְּתוּחָה; וְאִם דָּל, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּכִי תִבְאוּ, וַיְדַבֵּר דְּדָבָרוֹ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וְאִישׁ כִּי תִצֹּא, סְתוּמָה; וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה, פְּתוּחָה; וְאִשָּׁה כִּי יִזְוַב, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּאֲחֵרֵי מוֹת, וַיְדַבֵּר דְּדָבָר אֵל אַחֲרָי, וַיְדַבֵּר דְּדָבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁלֹשְׁתָּן פְּתוּחוֹת; אִישׁ אִישׁ, עֲרוֹת אֲבִיָּה, עֲרוֹת אִשְׁתִּי אֲבִיָּה, עֲרוֹת אַחוֹתַי, עֲרוֹת בַּת בְּנִי, עֲרוֹת בַּת אִשְׁתִּי, עֲרוֹת אַחוֹת אֲבִיָּה, עֲרוֹת אַחוֹת אִמִּי, עֲרוֹת אֲחֵי אֲבִיָּה, עֲרוֹת בְּלָתַי, עֲרוֹת אִשְׁתִּי אַחוֹת, עֲרוֹת אִשָּׁה, פֶּלֶן סְתוּמוֹת, וְהֵן שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה; וַיְדַבֵּר דְּדָבָר אֵל כָּל עֵדָת, וְכִי תִבְאוּ אֵל הָאָרֶץ, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וְכִי יָגוּר, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּאֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרַעוֹ, וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִשָּׂה אָמַר אֵל הַפְּחָנִים, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וְהַפְּחֵן הַגְּדוֹל, וַיְדַבֵּר דְּדָבָר אֵל אַחֲרָי, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת; וַיְדַבֵּר דְּוַיִּנְזְרוּ, וַיְדַבֵּר דְּדָבָר אֵל אַחֲרָי וְאֵל בְּנֵיו וְאֵל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וַיְדַבֵּר דְּשׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּדָבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה', וַיְדַבֵּר דְּכִי תִבְאוּ אֵל הָאָרֶץ, שְׁלֹשְׁתָּן פְּתוּחוֹת; וּסְפַרְתֶּם לָכֶם, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי, פְּתוּחָה; וַיְדַבֵּר דְּאֵךְ בְּעֵשׂוֹר, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם, וַיְדַבֵּר דְּצוּ אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלִקְחַתְּ סֵלֶת, שְׁלֹשְׁתָּן פְּתוּחוֹת; וַיִּצֹּא כֵּן אִשָּׁה, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּהוֹצֵא אֵת הַמִּקְלָל, וַיְדַבֵּר דְּבַחַר סִינִי, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וּסְפַרְתָּ לָךְ, כִּי יָמוּד אַחִיד, וְאִישׁ כִּי יִמְכַר, וְכִי יָמוּד אַחִיד וּמָטָה, וְכִי יָמוּד אַחִיד עִמָּךְ, וְכִי תִשִּׁיג יָד גֵּר, פֶּלֶן סְתוּמוֹת, וְהֵן שִׁשִּׁ; אִם בְּחֻקְתִּי, וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת; וְאִם בְּזֹאת, סְתוּמָה; וַיְדַבֵּר דְּאִישׁ כִּי יִפְלֹא,

פתוחה; ואם בהמה, סתומה. מנין הפתוחות, שתיים וחמשים; והסתומות, שש וארבעים: הכל, שמונה ותשעים.

הט ספר במדבר סיני ויהיו בני ראובן, סתומה; לבני שמעון, לבני גד, לבני יהודה, לבני יששכר, לבני זבולן, לבני יוסף, לבני מנשה, לבני בנימין, לבני דן, לבני אשר, בני נפתלי, אלה הפקדים, וידבר דוד את משה לוי, וידבר דאיש על דגלו, כלן פתוחות, והן ארבע עשרה; דגל מחנה ראובן, ונסע אהל, דגל מחנה אפרים, דגל מחנה דן, ארבעתן סתומות; אלה פקודי, ואלה תולדות, וידבר דהקרב, וידבר דואני, וידבר דפקד, חמשתן פתוחות; ולקחת, ויאמר דפקד, שתיחן סתומות; וידבר דקה, וידבר דנשא, וידבר דאל תכריתו, וידבר דנשא, ארבעתן פתוחות; בני מררי, ופקודי בני גרשון, שתיחן סתומות; וידבר דצו, וידבר דאיש או אשה, וידבר דאיש איש פי תשטה, וידבר דאיש או אשה פי יפלא, וידבר דדבר אל אהרן, חמשתן פתוחות; וברכה, יאר, ישא, ושמו, ויהי ביום פלות, ויהי חמקריב, כלן סתומות, והן שש; ביום השני, ביום השלישי, ביום הרביעי, ביום החמישי, ביום הששי, ביום השביעי, ביום השמיני, ביום התשיעי, ביום העשירי, ביום עשתי עשר, ביום שנים עשר, זאת חנפת, וידבר דבהעלתה, וידבר דקה את הלויים, כלן פתוחות, והן ארבע עשרה; וידבר דזאת אשר ללויים, סתומה; וידבר דויעשו, וידבר דכי יהיה טמא, שתיחן פתוחות; וביום הקום, סתומה; וידבר דעשה לה, ויהי בשנה השנית, שתיחן פתוחות; ויאמר משה לחבב, ויהי בנסע, שתיחן סתומות; ויהי העם כמתאננים, ויאמר דאספה לי, ויאמר דהיד ה' תקצר, ותדבר מרים, ארבעתן פתוחות; ויאמר ה' פתאם, סתומה; ויאמר דואביה, וידבר דשלה לה, ויאמר דעד אנה ינאצני, וידבר דעד מתי, וידבר דכי תבאו, וידבר דבבאכם, כלן פתוחות, והן שש; וכי תשגו, ואם נפש אחת, שתיחן סתומות; ויהיו בני ישראל, פתוחה; ויאמר דמות יומת, סתומה; ויאמר דויעשו להם, ויפח קרה, שתיחן פתוחות; וידבר דהבדלו, וידבר דהעלו, וידבר דאמר אל אלעזר, שלשתן סתומות; וילנו, פתוחה; וידבר דחלמו, סתומה; וידבר דוקח מאתם, ויאמר דחשב, ויאמרו בני ישראל, שלשתן פתוחות; ויאמר ה' אל אהרן, סתומה; וידבר ה' אל אהרן, פתוחה; ולבני לוי,

סתומה; וידבר דואל הלויים, וידבר דזאת חקת התורה, ויבאו בני ישראל, וידבר דקח את המטה, ארבעתן פתוחות; ויאמר דיען לא האמנתם, וישלח משה, שתיחן סתומות; ויסעו מקדש, פתוחה; וישמע הפנעני, סתומה; ויסעו מהר החר, פתוחה; אז ישיר, סתומה; וישלח ישראל, פתוחה; וירא בלק, סתומה; וישב ישראל, וידבר דפינחס, וידבר דצורה, ויאמר ה', ארבעתן פתוחות; בני שמעון, בני גד, בני יהודה, בני יששכר, בני זבולן, בני יוסף, אלה בני אפרים, בני בנימין, אלה בני דן, בני אשר, בני נפתלי, כלן סתומות, והן אחת עשרה; וידבר ה', פתוחה; ואלה פקודי חלוי, ותקרבה בנות צלפחה, שתיחן סתומות; ויאמר דכן בנות צלפחה, ויאמר דעלה, שתיחן פתוחות; וידבר משה, סתומה; וידבר דצו, וביום השבת, ובראשי חדשיכם, שלשתן פתוחות; ובחדש הראשון, וביום הכפורים, שתיחן סתומות; ובחדש השביעי, פתוחה; ובפעשורה, ובחמשה עשר, וביום השני, וביום השלישי, וביום הרביעי, וביום החמישי, וביום הששי, וביום השביעי, ביום השמיני, כלן סתומות, והן תשע; וידבר משה, וידבר ה', שתיחן פתוחות; ויצאו משה ואלעזר, ויאמר אלעזר, ויאמר דשא, שלשתן סתומות; ומקנה רב, פתוחה; ויאמרו אם מצאנו, ויגשו אליו, שתיחן סתומות; ויאמר אליהם משה, אלה מסעי, שתיחן פתוחות; וישמע הפנעני, וידבר דבערבת, שתיחן סתומות; וידבר דצו את בני ישראל, וידבר דאלה שמות האנשים, וידבר דבערבת מואב, וידבר דדבר אל בני ישראל, ויקרבו ראשי האבות, חמשתן פתוחות. מנין הפתוחות, שתיים ותשעים; והסתומות, שש וששים: הכל, מאה ושמונה וחמשים.

הי ספר אלה הדברים ויאמר ה' אלי, ונפן ונעבר, וידבר ה', ויאמר ה' אלי ראה, ואתחנן, חמשתן סתומות; ועתה ישראל, פי תוליד בנים, אז יבדיל, ויקרא משה, ארבעתן פתוחות; אנכי, לא תשא שמור, כבוד, לא תרצה, ולא תנאף, ולא תגנב, ולא תענה, ולא תחמד, ולא תתאוה, את הדברים, כלן סתומות, והן אחת עשרה; שמע ישראל, פתוחה; והיה פי יביאה, לא תנפו, פי ישאלה, פי יביאה, ארבעתן סתומות; והיה עקב, פתוחה; פי תאמר, סתומה; כל המצות, והיה אם שבת, שמע ישראל,

פֶּעַת הַחַוּא, וְעֵתָהּ יִשְׂרָאֵל, חֲמֻשָּׁתָן פְּתוּחוֹת; כִּי
 הָאָרֶץ, וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ, כִּי אִם שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן, רְאֵה
 אֲנֹכִי, וְהָיָה כִּי יִבְיָאֵה, כִּי יִרְחֹב, כִּי יִכְרִית, כִּלְוִן
 סְתוּמוֹת, וְהָן שְׁבַע; כִּי יָקוּם, פְּתוּחָהּ; כִּי יִסִּיתָהּ, כִּי
 תִשְׁמַע, בְּנִים אֲתֶם, לֹא תֹאכַל, אֵת זֶה תֹאכְלוּ, כִּל
 צִפּוֹר טְהוֹרָה, כִּלְוִן סְתוּמוֹת, וְהָן שֵׁשׁ; עֵשֶׂר תִּעֲשֶׂה,
 פְּתוּחָהּ; מִקְצֵה שְׁלֹשׁ, מִקְוִין שְׁבַע, כִּי יִהְיֶה בְּךָ אֲבִיוֹן,
 כִּי יִמְכַר לָהּ, אַרְבַּעֶתָן סְתוּמוֹת; כִּל הַכְּבוֹר, שָׁמֹר
 אֵת חֲדָשׁ, שְׁתִּיחֹן פְּתוּחוֹת; שְׁבַעֲהָ שְׁבַעֲתָהּ, סְתוּמָה;
 חַג הַסִּפְתָּהּ, פְּתוּחָהּ; שְׁפִטִים וְשִׁטְרִים, לֹא תִטַּע לָהּ, לֹא
 תִזְבַּח, כִּי יִמְצָא בְּקִרְבָּהּ, אַרְבַּעֶתָן סְתוּמוֹת; כִּי יִפְלֹא,
 פְּתוּחָהּ; כִּי תִבְאֵ, לֹא יִהְיֶה לְפָנֶינָם, וְזֶה יִהְיֶה, וְכִי יִבְאֵ
 חֲלוּי, כִּי אֲתָהּ פֹּא, כִּי יִכְרִית, כִּלְוִן סְתוּמוֹת, וְהָן שֵׁשׁ;
 וְכִי יִהְיֶה אִישׁ, פְּתוּחָהּ; לֹא תִסִּיג, לֹא יָקוּם עֵד, כִּי
 תִצָּא לְמִלְחָמָהּ, כִּי תִקְרַב אֶל עִיר, כִּי תִצּוֹר אֶל עִיר,
 חֲמֻשָּׁתָן סְתוּמוֹת; כִּי יִמְצָא חֲלָל, פְּתוּחָהּ; כִּי תִצָּא
 לְמִלְחָמָהּ, כִּי תִחַיֶּיךָ לְאִישׁ, כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ, וְכִי יִהְיֶה
 בְּאִישׁ, לֹא תִרְאֶה אֵת שׂוֹרֵה, לֹא תִרְאֶה אֵת חֲמוֹר, לֹא
 יִהְיֶה כִלִּי, כִּלְוִן סְתוּמוֹת, וְהָן שְׁבַע; כִּי יִקְרָא, פְּתוּחָהּ;
 כִּי תִבְנֶה, לֹא תִחַרְשׁ, גְּדֻלִים, כִּי יָקַח אִישׁ, וְאִם אֲמַת
 הָיָה, כִּי יִמְצָא אִישׁ, כִּי יִהְיֶה נְעָר, וְאִם בַּשָּׂדֶה, כִּי
 יִמְצָא אִישׁ נְעָר, לֹא יָקַח אִישׁ, לֹא יִבְאֵ סָעִיז דַּפֵּא,
 לֹא יִבְאֵ מִמּוֹר, לֹא יִבְאֵ עֲמוּנִי, לֹא תִתַּעַב אֲדוּמִי, כִּי
 תִצָּא מִחֲנֹתָהּ, לֹא תִסְגִּיר, לֹא תִהְיֶה קֹדֶשֶׁת, לֹא תִשׁוּף,
 כִּי תִדַּר, כִּי תִבְאֵ בְּכֶרֶם, כִּי תִבְאֵ בְּקִמְתָהּ, כִּי יָקַח אִישׁ
 אִשָּׁה וּבִעֻלָּתָהּ, כִּי יָקַח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה, כִּי יִמְצָא
 אִישׁ, הַשְּׁמֹר בְּנִגְעַת הָאֲרָצָהּ, כִּי תִשָּׂה, לֹא תִעֲשֶׂק, לֹא
 יוֹמְתוּ, לֹא תִטָּה, כִּי תִקְצֹר, כִּי תִחַפֵּט, כִּי יִהְיֶה רִיב,
 כִּי יִשְׁבוּ אֲחִים, כִּי יִנְצוּ אֲנָשִׁים, לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּכִסֵּף,
 כִּלְוִן סְתוּמוֹת, וְהָן חֲמֻשׁ וְשְׁלוּשִׁים; זְכוֹר, וְהָיָה כִּי
 תִבּוֹא, שְׁתִּיחֹן פְּתוּחוֹת; כִּי תִכְלֹה, הַיּוֹם הַזֶּה, שְׁתִּיחֹן
 סְתוּמוֹת; וְיִצּוּ מֹשֶׁה וְזִקְנָיו, פְּתוּחָהּ; וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, וַיִּצּוּ
 מֹשֶׁה אֵת הָעָם, אֲרוֹר הָאִישׁ, אֲרוֹר מִקְלָהּ, אֲרוֹר מִסִּיג,
 אֲרוֹר מִשְׁגָּהּ, אֲרוֹר מִטָּה, אֲרוֹר שִׁכְבַּ עִם כְּהֹמָה,
 אֲרוֹר שִׁכְבַּ עִם אַחֲתוֹ, אֲרוֹר שִׁכְבַּ עִם חֲתַנְתּוֹ, אֲרוֹר
 מִפֶּה, אֲרוֹר לִקְחָהּ, אֲרוֹר אֲשֶׁר לֹא יָקוּם, כִּלְוִן סְתוּמוֹת,
 וְהָן שְׁלוּשׁ עֶשְׂרֵה; וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ, וְהָיָה אִם לֹא
 תִשְׁמַע, שְׁתִּיחֹן פְּתוּחוֹת; אֵלֶּה דְבָרֵי הַפְּרִיטָהּ, סְתוּמָה;
 וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל, אֲתֶם נֹצְבִים, שְׁתִּיחֹן
 פְּתוּחוֹת; וְהָיָה כִּי יִבְאֵ, כִּי הַמְצֹאֶה, רְאֵה נִתְתִּי,
 שְׁלֹשָׁתָן סְתוּמוֹת; וַיִּלֶּךְ מֹשֶׁה, פְּתוּחָהּ; וַיִּקְרָא מֹשֶׁה,

סְתוּמָה; וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֵן, הֲאִזְנוּ הַשָּׁמַיִם, וַיִּבְאֵ
 מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצֶם, וְזֹאת הַפְּרִיטָהּ,
 חֲמֻשָּׁתָן פְּתוּחוֹת; וְזֹאת לְהַיְהוּדָהּ, סְתוּמָה; וְלִלְוִי,
 פְּתוּחָהּ; לְבְנֵימִן, וְלִיוֹסֵף, וְלִזְבוּלֹן, וְלִגְדֵי, וְלִדָּן, וְלִאֲשֶׁר,
 וַיַּעַל מֹשֶׁה, כִּלְוִן סְתוּמוֹת, וְהָן שְׁבַע. מִנְיַן הַפְּתוּחוֹת
 שְׁלֹסְפָר זֶה, אַרְבַּע וְשְׁלוּשִׁים; וְהַסְתוּמוֹת, מֵאֵה אַרְבַּע
 וְעֶשְׂרִים: הַכֹּל, מֵאֵה שְׁמוֹנֶה וְחֲמֻשִׁים. וּמִנְיַן הַפְּתוּחוֹת
 שְׁלֹשׁ הַתּוֹרָה, מֵאֵתִים וְתִשְׁעִים; וּמִנְיַן הַסְתוּמוֹת,
 שְׁלוּשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעָה וְשִׁבְעִים: הַכֹּל, שֵׁשׁ מֵאוֹת
 שָׁשִׁים וְתִשְׁעָה.
 הִיא צוּרַת שִׁירַת הֲאִזְנוּ כֹל שְׁטָה וְשִׁטָּה, יִשׁ
 בְּאֲמֻצָּהּ רוּחַ אֶחָד בְּצוּרַת הַפְּרִיטָהּ הַסְתוּמָה,
 וְנִמְצָאֵת כֹּל שְׁטָה חֲלוּקָה לְשִׁתִּים; וְכֹתִבִין אוֹתָהּ
 בְּשִׁבְעַת וְשָׁשִׁים שְׁטוֹת. וְאֵלֶּה הֵן הַתְּבוּת שְׁפִרְאֵשׁ כֹּל
 שְׁטָה וְשִׁטָּה:
 הַיּוֹם הֲאִזְנוּ, יַעֲרָה, בְּשִׁעִירֶם, כִּי הַצּוֹר, אֵל, שַׁחַת,
 תִּלְחַח, חֲלוּא, זְכוֹר, בְּחִנְחָל, יִצְבֵּ, כִּי יִמְצָאֵהוּ,
 יִסְכְּבֵנְהוּ, בְּנִשְׂרָה, ה', יִרְפְּכֵהוּ, וַיִּנְקְהוּ, חֲמֵאֵת, בְּנִי
 וְדָם, שְׁמוֹנֶה, וַיִּנְפֹּל, בְּתוֹעֵבַת, אֱלֹהִים, לֹא, וְתִשְׁכַּח,
 מִבְּעַם, אֲרָצָהּ, בְּנִים, בְּעַסְיֵנִי, בְּגוֹי, וְתִיָקֵד, וְתִלְחַט,
 חֲצִי, וְקִטְטָב, עִם, גִּם, אֲשִׁפִּיתָהּ, פֶּן, וְלֹא, וְאִין, וַיִּבְנֶה,
 וְשִׁנִּים, וְהוּ, וְאִיִּבְנֶה, וּמִשְׁדָּמַת, אֲשִׁפִּלַּת, וְרֵאֵשׁ,
 חֲתוּם, לַעֲתָהּ, וְחָשׁ, וְעַל, וְאֶפְסָה, צוֹר, יִשְׁתֵּהּ, יְהוּ, וְאִין,
 מְחַצְתֵּי, כִּי אִם, אֲשׁוּבָה, אֲשִׁפִּיר, מִדָּם, חֲרִינִי, וְנָקַם.
 וְאֵלֶּה הֵן הַתְּבוּת שְׁפִרְאֵשׁ כֹּל חֲצִי שְׁטָה אַחֲרוֹנָהּ, שְׁחֹן
 בְּאֲמֻצָּהּ חֲדָשׁ; וְתִשְׁמַע, תּוֹל, וְכִרְבִּיבִים, חֲבוּ, כִּי
 צִדִיק, דוֹר, עִם, חוּא, שָׂאֵל, בְּחַפְרִידוֹ, לְמִסְפָּר, יַעֲקֹב,
 וּבִתְהוּ, וַיִּצְרְנְהוּ, יִפְרָשׁ, וְאִין, וַיֹּאכַל, וְשָׁמֹן, עִם, עִם,
 וַיִּשְׁמֹן, וַיִּפְטַשׁ, וַיִּקְנָצְהוּ, וַיִּזְבַּח, חֲדָשִׁים, צוֹר, וַיִּרְאֵ,
 וַיֹּאמֶר, כִּי, הֵם, וְאִנִּי, כִּי, וְתֹאכַל, אֶסְפָּה, מִזֵּי, וְשֹׁן,
 מִחוּץ, אֲמַרְתִּי, לִילִי, פֶּן, כִּי, לֹא, אֵיכָתָה, אִם, כִּי, כִּי,
 עֲנִבְמוּ, חֲמַת, חֲלֹא, לִי, כִּי, כִּי, כִּי, וְאֲמַר, אֲשֶׁר,
 יָקוּמוּ, רֵאוּ, אִנִּי, וְאִין, וְאֲמַרְתִּי, וְתֹאחֹה, וְלִמְשַׁנְאִי,
 וְחֲרַבִּי, מִרֵּאֵשׁ, כִּי, וְכִפְרֵי.
 הִיא שִׁירַת הַיּוֹם כֹּתִבִין אוֹתָהּ בְּשְׁלוּשִׁים שְׁטָה: שְׁטָה
 רֵאֲשׁוֹנָהּ, בְּדַרְבָּהּ; וְשָׂאֵר הַשְּׁטוֹת, אַחַת מִנִּיחִין
 בְּאֲמֻצָּהּ רוּחַ אֶחָד, וְאַחַת מִנִּיחִין חֲרוּחַ בְּשִׁנִּי
 מִקּוֹמוֹת בְּאֲמֻצָּהּ, עַד שְׁתִּמְצָא הַשְּׁטָה חֲלוּקָה
 לְשְׁלוּשׁ, וְנִמְצָא רוּחַ בְּנִגְדַת חֲפְתָב וְכְתָב בְּנִגְדַת חֲרוּחַ.
 וְזֶה הִיא צוּרַתָּהּ:

הַפְּאִים	אֲחֵרֵיהֶם	בַּיָּם	לֹא	נִשְׁאָר	בָּהֶם	עַד	אֶחָד	וּבְנֵי	יִשְׂרָאֵל	הִלְכוּ
בִּישׁוּעָה	בְּתוֹךְ	הַיָּם	וְהַמַּיִם	לָהֶם	הַחֲמָה	מִימִינָם	וּמִשְׁמָאלָם	וַיִּשְׁעוּ	וַיִּשְׁעוּ	
ה' בַּיָּם	תְּחִוָּא	אֶת	יִשְׂרָאֵל	מִיַּד	מִצָּרִים	וַיֵּרָא	יִשְׂרָאֵל	אֶת	מִצָּרִים	
מֵת	עַל	שִׁפְתָּה	וַיֵּרָא	יִשְׂרָאֵל	אֶת	חֵיד	הַגְּדִלָּה	אֲשֶׁר	עָשָׂה	ה'
בְּמִצְרַיִם	וַיֵּרָאוּ	הָעָם	אֶת	ה'	וַיֵּאֱמִינוּ	בָּה'	וּבְמִשְׁשָׁה	עַבְדּוֹ		
אֵז	יִשׂוּר	מִשָּׁה	וּבְנֵי	יִשְׂרָאֵל	אֶת	הַשִּׁירָה	הַזֹּאת	לָה'	וַיֵּאמְרוּ	
לֵאמֹר				אֲשִׁירָה	לָה' כִּי גָּאָה גָּאָה				סוּם	
									עָזִי וְזַמְרַת יְהוָה וַיְהִי לִי	
									אֱלֹהֵי	
									זֶה אֱלֹהֵי וְאֲנֹהוּ	
									ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה'	
									מִרְכַּבַּת פָּרְעָה וְחִילוֹ יְרָה בַיָּם	
									וּבְמִבְחָר	
									תַּחֲמוֹת יִכְסִּימוּ יִרְדּוּ בְּמִצְוֹלֹת כְּמוֹ	
									יְמוֹנָהּ	
									וּבְרִב גְּאוֹנָהּ תִּתְרַם	
									וּבְרוּחַ	
									נִצָּבוּ כְּמוֹ נֵד	
									אָמַר	
									אֲחֻלֵּק שָׁלַל תְּמַלְאמוּ	
									נְשַׁפְּתָהּ	
									אֶלְלוּ פְעוֹפֹרֹת בְּמַיִם	
									כִּי	
									נִזְרָא תַּחֲלֹת עֲשֵׂה	
									נְחִיטָה	
									נַחֲלֹת בְּעֵזָה אֵל נָה	
									חֵיל	
									אֵז נִבְחָלוּ אֱלֹהֵי	
									נְמוֹנֵי	
									תִּפְּל עֲלֵיהֶם אִימָתָה	
									עַד	
									בְּגִדֵל זְרוּעָה יִדְמוּ בְּאֶבֶן	
									עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה'	
									עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה'	
									תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ בְּחַר נַחֲלֹתָהּ	
									מִכּוֹן	
									מִמְקֹדֶשׁ אֲדָנִי בּוֹנֵנִי	
									כִּי	
									ה' יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד	
									וַיִּשָּׁב ה' עֲלֵהֶם	
									וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִישׁוּעָה בְּתוֹךְ הַיָּם	
									אֶת מִי הַיָּם	

וּתְקַח מְרִים הַנְּבִיאָה אַחֲרָיִךְ אֶת הַתֵּף בְּיָדָהּ וּתִצְאֶנָּה כָּל הַנְּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבְמַחֲלֹת וּתְעַן לָהֶם מְרִים שִׁירֵי לְהָאֵל בְּיָדָהּ גָּאָה גָּאָה כּוֹס וּרְכַבּוּ רְמָה בַּיָּם וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיִּצְאוּ אֶל מִדְּבַר שׁוּר וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְּבַר וְלֹא מִצְאוּ מַיִם וַיִּבְאוּ מִרְתָּה וְלֹא יָבִלּוּ לְשֵׁתָת מַיִם מִמֶּרְהָ כִּי מְרִים הֵם עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מִרְתָּה

או חמשים אצבעות; ויחלק אצבע אחת מהן בפנה לשנים ולשלושה ולארבעה חלקים, כדי שיודע בו שעור חצי אצבע, ורביע אצבע, וכיוצא בזה החלק. וימדד כל עור ועור בפנה זו, עד שיודע כמה אצבע יש בכל עור ועור, כדי שיודע כמה אצבע, באורך כל הפרה.

ט, ה ואחר כך לוקח עורות אחרים, שנים או שלושה, לבדק בהן שעור הפרה, וכותב בהן דף אחד. ודבר ידוע, שאורך הדף שבע עשרה אצבעות, לפי שהוא מניח גליון למעלה שלוש, ולמטה ארבע; אבל רחב הדף, הוא לפי הפרה אם דק אם עבה. וכן מניין השמות שבה, יבואו לפי הפרה, לפי שבין ששה לששה, כמלוא ששה.

טו, ואחר שפנתה הדף שפודק בו לפי מה שירצה, ימדד רחב הדף באצבעות הפנה; ויוסיף על רחב הדף שתי אצבעות שבין דף לדף, ויחשב כמה דפין יבואו בפרה שגלל מאותה הפרה שפודק בו, וידע החשבון הדפין. ויראה כמה נכתב בה דף זה שפודק בו מן התורה פלה, ומשער לפי הספר שהוא פותב ממנו. ומחשב אם עלתה כל התורה לפי מנין הדפין, זה הוא הפרה שפנתה בו בפרה; ואם הוציא החשבון שהדפין יתר מן התורה, ירחיב בפרה עד שיתמעט מנין הדפין, ויבדק בה אחר; ואם הוציא החשבון שהתורה יתר מן הדפין, ימעט בפרה עד שירפה במנין הדפין, ויבדק בה אחר. וכן בה אחר דף, עד שיבוא החשבון אחד.

טז, מאחר שיודע רחב הדף ושעור הפרה, מתחיל באותה הפרה. ומחלק כל עור ועור, דפין דפין בשרטוט, כפי רחב הדף שפודק בו, ועלה בחשבון. וכשישאר לו מן העור שלוש אצבעות או ארבע, יתר על הדף האחרונה שפיריעה, יניח ממנו רחב אצבע ובדי תפירה, ויקץ השאר ואל יחוש

היד כל התורה פלה, בין בשירות בין בשאר הפרה, ותפון שתהא אות סמוכה לחברתה ביותר, ולא תדבק בה ולא תתרחק ממנה כדי שלא תראה התבה בשתי תבות, אלא יהיה בין אות לאות פחות השערה; ואם תרחיק אות מאות, עד שתראה התבה בשתי תבות לתינוק שאינו רגיל, הרי זה פסול, עד שיתקן.

הלכות ספר תורה פרק ט

ט, א אין עושין ספר תורה, לא ארבו יתר על הקפו, ולא הקפו יתר על ארבו. וכמה הוא ארבו: בגויל ששה טפחים, שהן ארבע ועשרים אצבע ברחב הגדל שלדי; ובקלף או פחות או יתר, והוא שיהא ארבו כהקפו. וכן אם עשה בגויל פחות מששה ומעט את הפרה, או יתר על הששה והרחיב בפרה, עד שיהיה ארבו כהקפו הרי זה כמצה.

ט, ב שעור הגליון מלמטה, ארבע אצבעות; ומלמעלה, שלוש אצבעות; ובין דף לדף, שתי אצבעות. לפיכך צריה שיניח בתחלת כל יריעה ובסופה, רחב אצבע אחת ובדי תפירה שנמצא בשתתפר היריעות, יהיה בין כל דף ודף בכל הספר פלו, שתי אצבעות. ויניח מן העור בתחלת הספר ובסופו, כדי לגל עמוד. וכל השעורין האלו, למצה; ואם חסר או הויתר, לא פסל.

ט, ג פיצד יתפון אדם, עד שיעשה הספר ארבו כהקפו: מתחיל ומרבע העורות בשורה, ועושה רחב כל עור מהם ששה טפחים, קצב אחד לכל. ואחר כך גולל העורות, ועושה מהן כרה אחד, מהדק יפה יפה; ומוסיף בעורות ומחדק, עד שיעשה קפה הפרה ששה טפחים, שהוא רחב העור. ומודד פחות שלשני, שיקופו על הפרה.

ט, ד ואחר כך עושה פנה שורה, יהיה ארבה ארבעים

שפאחרונה ותוספת לו עזרות אחרות על הפרך שגלגל
בנגד כל התוספות שקוצין מכל עור ועור, ואינו
צריך לחשב דבר זה, שהפתב מושכו לפי מנין
הדפין.

ט, ח וכן הרוצה לעשות רחב הספר יתר על ששה או
פחות מוששה, על הפרך הזאת הוא מחשב, ויצא
ארבו בהקפו, בלא פחות ולא יתר והוא, שלא יטעה
בהשבון.

ט, ט רחב הגדל האמור בכל השעורין האלו ובשאר
שעורי תורה בלה, והוא הבינוני כבר דקדקנו
בשעורו, ומצאנוהו רחב שבע שעורות בינוניות זו
בצד זו, בדחקו וכן בארך שתי שעורות, ברוח. וכל
טפה האמור בכל מקום, הוא ארבע אצבעות מוז;
וכל אמה, ששה טפחים.

ט, י ספר תורה שפתבתי אני רחב כל דף ודף מדפיו,
ארבע אצבעות; ושירת הים ושירת האזינו, רחב כל
דף משתייהן שש אצבעות; ומנין השטין שבכל דף
ודף, אחת וחמשים; ומנין הדפין שלכל הספר, מאתים
ששה ועשרים דף; וארך כל הספר, אלה ושלוש מאות
וששים ושש אצבעות, בקרוב.

ט, יא אלו השש אצבעות היתרות בהשבון, לגליון
שבתחלת הספר ושכסופו. והעורות שכתבנו בהן,
עורות אילים. ובזמן שתרוצה לכתב על פי המדות
האלו, או קרוב להן מעט, הן חסר דף או שנים או
שלושה, או יתר דף או שנים או שלושה לא תיגע
ולא תהא צריך לחשבון, אלא מיד יבוא לך ארבו
בהקפו.

ט, יב אין עושין פיריעה פחות משלושה דפין, ולא
יתר על שמונה דפין; נודמנה לו יריעה בת תשע
דפין, חולק אותה ארבעה לבאן וחמש לבאן. במה
דברים אמורים, בתחלת הספר, או באמצעו; אבל
בסוף הספר, אפלו פסוק אחד בדה אחר, עושין אותו
דף לבדו, ותופרין אותו עם שאר היריעות.

ט, יג בשתופרין היריעות, אין תופרין אותן אלא
בגידין שלבהמה או חיה טהורה, ואפלו מנבלות
וטורפות שלהן, בדרך שתופרין התפליו. ודבר זה,
הלכה למשה מסיני; לפיכך אם תפרן שלא בגידין,
או בגידי בהמה טמאה פסל, עד שיתיר ויחזור ויתפר
בהלכה.

ט, יד בשתופרין היריעות, אינו תופר כל היריעה

בלה, מתחלתה ועד סופה, אלא מניח מעט מלמעלה
ומעט מלמטה, בלא תפירה כדי שלא תקרע היריעה
באמצעה, כשיגלגל. ועושה לו שני עמודין שלעין,
אחד בתחלתו ואחד בסופו. ותופר העור ששיר
בתחלה ובסוף על העמודים בגידין, כדי שיהא נגלגל
עליהו; וירחיק בין העמוד והפתב שבדה.

ט, טו ספר תורה שנקרעה בו יריעה בתוך שתי
שמות, יתפר; בתוך שלוש, לא יתפר. במה דברים
אמורים, בישן שאין עפצו נפר; אבל אם נפר הגויל
שהוא עפוף תופר, ואפלו קרע הפא בתוך שלוש. וכן
בין דף לדף, ובין תבה לתבה יתפר. וכל הקרעים אין
תופרין אותן, אלא בגידין שתופרין בהן היריעות זו
לזו; ובכל הקרעים יחזר שלא תחסר אות אחת, או
תשתנה צורתה.

הלכות ספר תורה פרק י

י, א נמצאת למד שעשרים דברים הן, שכל אחד מהן
פוסל את ספר תורה. ואם נעשה בו אחד מהן הרי
הוא כחמש מן החמשים שמלמדיו בהן התינוקות,
ואין בו קדשית ספר תורה, ואין קורין בו ברבים;
ואלו הן: אם נכתב על עור בהמה טמאה; שנכתב על
עור בהמה טהורה שאינו מעבד; שהיה מעבד שלא
לשם ספר תורה; שנכתב שלא במקום פתיכה, על
הגויל במקום בשר ועל הקלף במקום שער; שנכתב
מקצתו על הגויל, ומקצתו על הקלף; שנכתב על
היבסוסטוס; שנכתב בלא שרטוט; שנכתב שלא
בשחור העומד; שנכתב בשאר לשונות; שכתבו גוי
וכיוצא בו משאר פסולים; שכתב האזפרות בלא
פונה; שחפר אפלו אות אחת; שהוסיף אפלו אות
אחת; שנעשה אות באות; שנפסדה צורת אות אחת
עד שלא תקרא כל עיקר, או תדמה לאות אחרת, בין
בעיקר הפתיכה, בין בנקב, בין בקרע, בין בטשטוש;
שהרחיק או הקריב בין אות לאות, עד שתראה התבה
כשתי תבות, או שתי תבות כמו תבה אחת; ששנה
צורת הפרשיות; ששנה צורת השירות; שכתב
בשאר הפתב בשירה; שתפר היריעות שלא בגידי
טהורה. ושאר כל הדברים למעוה, לא לעפב.

י, ב ספר תורה הפשר נוחגין בו קדשה יתרה, וכבוד
גדול. אסור לאדם למכר ספר תורה, אפלו אין לו מה
יאכל, ואפלו היו לו ספרים רבים, ואפלו ישן לקח בו
חדש. לעולם אין מוכרין ספר תורה, אלא לשני

דברים שילמד תורה בדמיו, או שישא אשה בדמיו: והוא, שלא יהיה לו דבר אחר למפר.

יג ספר תורה שבלה, או שנפסל נותנין אותו בכלי חרס, וקוברין אותו אצל תלמיד חכמים; וזו היא גניזתו. מטפחות ספרים שבלו, עושין אותן תכריכין למת מצוה; וזו היא גניזתן.

יד תיק שהוכן לספר תורה, והנח בו; וכן המטפחות, והארון, או המגדל שמניחין בו ספר תורה, אף על פי שהספר בתוך התיק; וכן הפסא שהוכן להניח עליו ספר תורה, והנח עליו ספר תורה: הכל תשמישי קדשה הן, ואסור לזרקו; אלא כשיבלו או כשישברו, נגנזין. אבל הבימות שעומד עליהן אוהו הספר, והלוחות שפותבין בהן לתינוק להתלמד אין בהן קדשה. וכן רמוזי פסח וזבח וכיוצא בהן, שעושין לספר תורה לנואי תשמישי קדשה הן; ואסור להוציאן לחל, אלא אם מבר אותם לקנות בדמיהן ספר תורה או המש.

יז מתר להניח ספר על גבי ספר, ואין צריך לומר על גבי החמשי; ומניחין חמשי, על גבי נביאים וכתובים. אבל אין מניחין נביאים וכתובים על גבי החמשי, ולא חמשי על גבי ספר תורה. וכל בתבי הקדש, אפלו חלבות והגדות אסור לזרק אותן. הקמיטין שיש בהן ענינים שלכתבי הקדש אין נכנסין בהן לבית הפסא, אלא אם כן היו מחפזת עור.

יח לא יאחז אדם ספר תורה בזרועו, ויפנס בו לבית המרחיק, או לבית הפסא, או לבית הקברות אף על פי שהוא פרוץ במטפחות, ונתון בתוך התיק שלו. ולא יקרא בו, עד שירחיק ארבע אמות מן הקבר, או מן המת, או מבית הפסא. ולא יאחז הספר, כשהוא ערב. ואסור לישוב על מטה, שספר תורה עליה.

יט בית שיש בו ספר תורה אסור לשמש מטתו בו, עד שיוציאנו, או עד שניחנו בכלי, ויתן הכלי בכלי

אחר שאינו מזמן לו; אבל אם היה מזמן לו אפלו עשרה בלים זה בתוך זה, בכלי אחד הן. או עד שייעשה לו מחצה גבוהה עשרה טפחים, אם אין לו בית אחר; אבל אם יש לו בית אחר אסור לשמש מטתו, עד שיוציאנו.

יח כל הטמאים, אפלו נדות, ואפלו גוים מתרין לאחז ספר תורה, ולקרוא בו; שאין דברי תורה מקבלין טמאה. והוא שלא יהיו ידיהם מטונפות, או מלכלכות פטיט; אלא ירחצו ידיהם, ואחר כך יגעו בו.

יט כל הרואה ספר תורה כשהוא מחלף, חייב לעמד מפניו. והיו הכל עומדין, עד שיעמד זה שהוא מחלף בו כשיגיענו למקומו, או עד שיתפסה מעיניהם; ואחר כך, יהיו מתרין לישוב.

יג מטתו יחד לספר תורה מקום, ולכבד אותו המקום, ולהדרו יתר מדי: דברים שבלוחות הכרית, הן הן שפכל ספר וספר. לא ירק אדם כנגד ספר תורה, ולא יגלה ערותו כנגדו, ולא יפשוט רגליו, ולא יניחנו על ראשו כמשאוי. ולא יחזיר אחריו לספר תורה, אלא אם כן היה גבוה ממנו עשרה טפחים.

יד יא היה מחלף במקום למקום וספר תורה עמו לא יניח ספר תורה בתוך השק, ויניחנו על גבי החמור וירכב עליו; ואם היה מתפחד מן הגנבים, מתר. ואם אין שם פחד מניחו בחיקו כנגד לבו, והוא רוכב על הכהמה והולך.

יז כל מי שישב לפני ספר תורה, ישוב ככבד ראש ובאימה ופחד, שהוא העד הנאמן על כל באי העולם, שנאמר "והיה שם כבודי לעד"; וכבודנו כפי כוחו. אמרו חכמים הראשונים, כל המחלל את התורה, גופו מחלל על הכריות; וכל המכבד את התורה, גופו מכבד על הכריות.

הלכות ציצית

מצות עשה אחת, והיא לעשות ציצית על כנפי הפסות. ובאור מצוה זו בפרקים אלו.

לחומי הענת, מנין מן התורה.

א, ב ולקחין חוט צמר שנצבע בעין חרקי, וכורכין אותו על הענת; וחוט זה, הוא הנקרא תכלת. ואין למנין הכריות שפורף חוט זה, שעור מן התורה.

א, ג נמצאו במצוה זו, שתי ציזיות שיעשה על הכנה

הלכות ציצית פרק א

א, א ענת שעושין על כנה הפגד ממין הפגד הוא הנקרא ציצית, מפני שהוא דומה לציצית הראש; שנאמר "ויקחני בציצת ראשי". וזה הענת הוא הנקרא לבו, מפני שאין אנו מצויין לצבעו. ואין

עָנָה יוֹצֵא מִמֶּנָּה, וְשִׁיבְרָךְ עַל הָעֲנָה חוּט תְּכַלֶּת: שְׁנֵאמַר "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית... וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכַלֶּת".

אִךְ הַתְּכַלֶּת, אֵינּוּ מְעַבֵּב אֶת הַלֶּבֶן; וְהַלֶּבֶן, אֵינּוּ מְעַבֵּב אֶת הַתְּכַלֶּת. פִּיּוּד: חֲרֵי שְׂאִין לֹא תְּכַלֶּת, עוֹשֶׂה לֶבֶן לְבָדוּ; וְכֵן אִם עָשָׂה לֶבֶן וְתְּכַלֶּת, וְנִפְסַק הַלֶּבֶן, וְנִתְּמַעַט עַד הַכֹּהֵן, וְנִשְׁאַר הַתְּכַלֶּת לְבָדוּ פֶּשֶׁר.

אִם אַף עַל פִּי שְׂאִין אֶחָד מֵחֵן מְעַבֵּב אֶת הַכֶּרֶם, אֵינֶן שְׂתֵי מִצְוֹת, אֲלֹא מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת הִיא; וְהַלֶּבֶשׁ מְלִית שֵׁשׁ בַּה לֶבֶן, אִם תְּכַלֶּת, אִם שְׁנֵיהֶם בְּאֶחָד חֲרֵי קִנּוּם מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת. אָמְרוּ חֲכָמִים הֲרָאשׁוּנָם, "וְהָיָה לָכֶם, לְצִיצִית", מִלְּמַד שְׁשֵׁנִיהֶם מִצְוָה אַחַת. וְאַרְבַּע הַצִּיצִיּוֹת מְעַבְבוֹת זֶה אֶת זֶה, שְׂאֵרֵפְעֵתָן מִצְוָה אַחַת.

אִם פִּיּוּד עוֹשִׂין הַצִּיצִיּוֹת: מִתְּחִיל מִצְוִית שְׁלֹשִׁית שֶׁהִיא סוּף הָאֲרִיב, וּמִרְחִיק מִמֶּנָּה לֹא יֵתֵר עַל שְׁלוֹשׁ אֲצִבְעוֹת לְמַעְלָה, וְלֹא פְחוֹת מִקָּשֶׁר גְּדִל; וּמִכְּנִים שֶׁם אֲרַבְעָה חוּטִין, וְכּוֹפְלֵן בְּאֲמִצָּע נִמְצָאוּ שְׁמוֹנֶה חוּטִין מְשֻׁלְשָׁלִין, תְּלוּיִין מִן הַקֶּרֶן. וְאַרְבֵּי חוּטִין הַשְּׁמוֹנֶה, אֵין פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אֲצִבְעוֹת; וְאִם הָיָה יֵתֵר עַל כּוּן, אֲפִלּוּ אִמָּה אִם שְׁתֵּים פְּשֻׁרוֹת. וְכֵן הָאֲצִבְעוֹת, בְּגִדֵל. וְהָיָה אֶחָד מִשְׁמוֹנֶת חוּטִין, חוּט תְּכַלֶּת; וְהַשְּׁבִיעָה, לֶבֶן.

אִם וְלִזְקַח חוּט אֶחָד מִן הַלֶּבֶן, וְכוּרָךְ בּוֹ כְּרִיבָה אַחַת עַל שְׂאֵר חוּטִין בְּצִד הַכֹּהֵן וּמְנִיחוֹ; וְלִזְקַח חוּט הַתְּכַלֶּת, וְכוּרָךְ בּוֹ שְׂתֵי כְּרִיבוֹת בְּצִד כְּרִיבָה שְׁלֹשָׁן, וְקוֹשֶׁר. וְאִלּוּ הַשְּׁלוֹשׁ כְּרִיבוֹת, הֵן הַנִּקְרָאִין חֲלִיָּה. וּמִרְחִיק מְעַט, וְעוֹשֶׂה חֲלִיָּה שְׁנֵיהָ בְּחוּט שְׁלֹשׁתְּכַלֶּת לְבָדוּ; וּמִרְחִיק מְעַט, וְעוֹשֶׂה חֲלִיָּה שְׁלִישִׁית; וְכֵן עַד חֲלִיָּה אַחְרוֹנָה, שֶׁהִיא כּוּרָךְ בַּה שְׂתֵי כְּרִיבוֹת שְׁלֹשׁתְּכַלֶּת, וְכְּרִיבָה אַחְרוֹנָה שְׁלֹשָׁן מִפְּנֵי שֶׁחֲתִיחִיל בְּלֶבֶן, מִסִּים בּוֹ, שְׁמַעְלִין בְּקִדְשׁ, וְלֹא מוֹרִידִין. וְלִמָּה יִתְּחִיל בְּלֶבֶן, כְּדֵי שִׁיְהֵא סְמוּךְ לְכֹהֵן מִיָּנָה. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, הוּא עוֹשֶׂה בְּאַרְבַּע הַכֹּהֵנוֹת.

אִם כִּמָּה חֲלִיּוֹת הוּא עוֹשֶׂה בְּכָל כֹּהֵן לֹא פְּחוֹת מִשְׁבַּע, וְלֹא יֵתֵר עַל שְׁלוֹשׁ עֲשָׂרָה; וְזוֹ הִיא מִצְוָה מִן הַמְּבֻחָר. וְאִם לֹא כֹהֵן עָלֶיהָ אֲלֹא חֲלִיָּה אַחַת, כְּשֶׁרָה; וְאִם כֹּהֵן הַתְּכַלֶּת עַל רֵב הַצִּיצִיּוֹת, כְּשֶׁרָה. וְנִזְאֵי הַתְּכַלֶּת שִׁיְחִיו כָּל חֲחִיּוֹת בְּשִׁלִּישׁ חוּטִין הַמְּשֻׁלְשָׁלִין, וְשְׁנֵי שְׁלִישִׁיָּהן עָנָה. וְצָרִיךְ לְפָרְדוֹ, עַד שִׁיְהִיָּה כְּצִיצִית שְׁעַר הָרֵאשׁ.

אִם הַעוֹשֶׂה לֶבֶן בְּלֹא תְּכַלֶּת לִזְקַח אֶחָד מִשְׁמוֹנֶת חוּטִין, וְכוּרָךְ אֹתוֹ עַל שְׂאֵר חוּטִין עַד שְׁלִישִׁין, וּמְנִיחַ שְׁלִישִׁיָּהן עָנָה. וְכְּרִיבָה זֶה אִם רָצָה לְכַרֵךְ אֹתָהּ חֲלִיּוֹת חֲלִיּוֹת, כְּעֵין שְׂבוּרָךְ בְּתְּכַלֶּת הַרְשׁוֹת כִּידוֹ, וְזֶה הוּא מִנְהַגְנוּ; וְאִם רָצָה לְכַרֵךְ בְּלֹא מִנִּין חֲלִיּוֹת, עוֹשֶׂה. כִּלְלוּ שְׁלֹדְכֵר יִתְּפוּן לְחִיּוֹת הַכֹּהֵן שְׁלִישׁ, וְהָעֲנָה שְׁנֵי שְׁלִישִׁים. וְיֵשׁ מִי שְׂאֵינּוּ מִדְּקָדֵק כְּדָבָר זֶה, בְּלֶבֶן; וְאִם כֹּהֵן חֲלֶבֶן עַל רֵב חוּטִין, אִם שִׁיְאֵל כֹּהֵן אֲלֹא חֲלִיָּה אַחַת כְּשֶׁרָה.

אִם אֶחָד חוּטֵי הַלֶּבֶן, וְאֶחָד חוּטֵי הַתְּכַלֶּת אִם רָצָה לְעֲשׂוֹתָן שְׁזוּרִין, עוֹשֶׂה; אֲפִלּוּ הָיָה חוּט כְּפוּל מִשְׁמוֹנֶה חוּטִין, וְשְׁזוּר עַד שְׁנַעֲשֵׂה פְּתִיל אֶחָד אֵינּוּ נִחְשָׁב אֲלֹא חוּט אֶחָד.

אִם יֵאָדָה חוּטֵי צִיצִית, בֵּין לֶבֶן בֵּין תְּכַלֶּת צְרִיכִין טוּיָּה לְשֵׁם צִיצִית. וְאֵין עוֹשִׂין אֹתוֹ, לֹא מִן הַצִּמְרָה הַנִּצְחָה בְּקוֹצִים כְּשֶׁהַצִּמְרָה רֹבֵעִין בִּינִיחוֹ, וְלֹא מִן הַנִּימִין הַנִּתְּלָשִׁין מִן הַפְּחָמָה, וְלֹא מִשְׁיֹרֵי שְׂתֵי שְׁהַאֲוֶרָה מְשִׁיר בְּסוּף הַכֹּהֵן אֲלֹא מִן הַגִּזָּה שְׁלֹצְמָר, אִם מִן הַפְּשֵׁתָן. וְאֵין עוֹשִׂין אֹתוֹ לֹא מִן הַצִּמְרָה הַגְּזוּלָה, וְלֹא מִשְׁלֵעִיר הַנִּדְחָת, וְלֹא מִשְׁלֵקְרָשׁוּב; וְאִם עֲשֵׂה, פְּסוּלָה. הַמְּשֻׁתְּחָה לְפַחָמָה, צְמִרָה פְּסוּלָה לְצִיצִית; אֲבָל הַמְּשֻׁתְּחָה לְפְּשֵׁתָן הַנְּטוּעַ חֲרֵי זֶה כְּשֶׁרָה, שְׁחָרֵי נִשְׁתַּנָּה.

אִם צִיצִית שְׁעָשָׂה אֹתָהּ גִּזֵּי פְּסוּלָה, שְׁנֵאמַר "דָּבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית"; אֲבָל אִם עָשָׂה אֹתָהּ יִשְׂרָאֵל בְּלֹא כֹהֵן, כְּשֶׁרָה. וְצִיצִית שְׁנַעֲשֵׂת מִן הָעֲשׂוֹי מִקְדָּם, פְּסוּלָה.

אִם פִּיּוּד: הִבִּיא כֹהֵן שֵׁשׁ בּוֹ צִיצִית, וְתִפְרָה עַל הַכֹּהֵן אֲפִלּוּ יֵשׁ בְּאֹתָהּ הַכֹּהֵן אִמָּה עַל אִמָּה, פְּסוּלָה: שְׁנֵאמַר "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית", וְלֹא מִן הָעֲשׂוֹי שְׁחָרֵי זֶה דוּכָה לְמִי שְׁנַעֲשֵׂת מֵאֲלִיָּה. וּמִתֵּר לְחֲתִיר צִיצִית מִכֹּהֵן זֶה, וְלִתְּלוֹתָהּ בְּכֹהֵן אַחֵר, בֵּין לֶבֶן, בֵּין תְּכַלֶּת. אִם יֵד תִּלַּח חוּטִין בֵּין שְׂתֵי כֹהֵנִים מִזֹּו לְזוֹ, וְקָשֶׁר כֹּהֵן זֶה בְּהַלְפָתָהּ וְכֹהֵן זֶה בְּהַלְפָתָהּ, וְאַחֵר כֹּהֵן חֲתָכָן בְּאֲמִצָּע, וְנִכְרְדוּ זֶה מִזֶּה פְּסוּלָה: שְׁחָרֵי בְּעַת שְׁקִשְׁרוֹ, הֵיוּ פְּסוּלִים לְפִי שְׂשֵׁתֵי הַכֹּהֵנִים מְעֵרֹת זֶה בְּזוֹ בְּחוּטִין שְׁבִינִיחוֹ, וּבְשִׁעָה שְׁפִסְקוֹ, וְנַעֲשׂוּ שְׂתֵי צִיצִיּוֹת נִמְצָא עוֹשֶׂה מִן הָעֲשׂוֹי.

אִם הִטִּיל צִיצִית עַל צִיצִית אִם נִתְּפוּן לְכַטֵּל אֶת הָרֵאשׁוֹנָה מִתֵּיר אֶת הָרֵאשׁוֹנָה אִם חוֹתְכָהּ, וְכְּשֶׁרָה.

ואם נתפון להוסיף אף על פי שחתך אחת משתייהן, חרי זו פסולה: שהרי בשוהוסיף פסל הכל; ובשחתיר או חתך התוספת, נמצא הנשאר נעשה מן העשוי, שעשיתו הראשונה, פסולה היתה.

אטו וכן המטיל לבעלת שלוש, ואחר כך השלימה לארבע, והטיל לרביעית פלה פסולה: משום "תעשה", ולא מן העשוי.

איו אין כופלין את הטלית לשנים, ומטילין ציצית על ארבע פנפיה בשוהו פסולה, אלא אם כן תפרה פלה, ואפלו מרוח אחת.

איה נפסק הפנה שיש בה הציצית חוץ לשלוש אצבעות, תופרה במקומה; בתוך שלוש, לא יתפר. נתמעטה זוית שלפניו שפין חוטי הציצית ובין סוף האריג אפלו לא נשאר מן האריג אלא פל שהוא פשרה. וכן אם נתמעטו חוטי הציצית אפלו לא נשתיר מהן אלא פדי עניבה, בשרה; ואם נפסק החוט מעיקרו, אפלו חוט אחד פסולה.

הלכות ציצית פרק ב

בא תכלת האמורה בתורה בכל מקום, הוא הצמר הצבוע בפתוך שבפחל; וזו היא דמות הרקיע, הנראית לעין בטהרו שלרקיע. והתכלת האמורה בציצית, צריך שתהא צביעתה צביעה ידועה, שעומדת בפניה, ולא תשתנה. וכל שלא נצבע באותה הצביעה, פסול לציצית: אף על פי שהוא בעין הרקיע, כגון שצבעו באסטים או בשאר המשחירין חרי זה פסול לציצית. ורחל בת עז, צמרה פסול לציצית.

בה פיצד צובעין תכלת שלציצית: לוקחין הצמר ושורין אותו בסיד; ואחר כך מכבסין אותו, עד שיהיה נקי; ומרתחין אותו באהל וכו' וצא בו, בדרך שהצבעין עושין פדי שיקלט את העין. ואחר כך מביאין דם חלזון, והוא דג שדומה עינו לעין הים, ודמו שחור כדיו, ובים המלח הוא מצוי. ונותנין את דם ליורה, ונותנין עמו סממנין כמו הקימוניא וכו' וצא בה, בדרך שהצבעין עושין; ומרתחין אותו, ונותנין בו הצמר, עד שיעשה בעין הרקיע. וזו היא צורת התכלת שלציצית.

בה תכלת שלציצית, צריכה צביעה לשמה; ואם צבעה שלא לשמה, פסולה. והיורה שיש בה הצבע אם צבע בו מעט צמר לבדקו אם הוא יפה אם לא,

נפסלה היורה בלה. אלא פיצד יעשה: לוקח הצבע מן היורה בכלי קטן, ומניח בו מעט צמר שבורק בו; ושורף את שברק, שהרי נצבע לבדיקה. ושופך הצבע שבכלי שברק בו, שהרי טעמו ופסלו; וצובע התכלת בשאר הצבע, שלא נפגם.

בה התכלת אינה נלקחת, אלא מן הממוחה חוששין, שמוא לא נצבעה לשמה. ואף על פי שנלקחה מן הממוחה, אם נבדקה ונודע שנצבעה באחד משאר צבעונין המשחירים שאינן עומדין פסולה.

בה פיצד בודקין אותה עד שיודע אם נצבעה כהלפתה, אם לא: לוקחין חתכן וריר שלשפלו, ומי רגלים שנתחמצו ארבעים יום; ושורין התכלת בכלי, מעת לעת. אם עמדה בעיניה ולא כהת, פשרה. ואם כהת לוקחין בצק שלשעורים שמעפשין אותו למרים, ונותנין את זו התכלת שנשתנת בתוכו, ואופה הפצק בתנור; ומוציאין התכלת מן הפת, ורואין אותה: אם כהת ממה שהיתה, פסולה; ואם הוסיף עינה, והשחרה יתר ממה שהיתה קדם האפיה פשרה.

בה הצר שמוכרין בה התכלת, והיו מחזקין בכשרות לוקחין ממנה סתם, ואינו צריך בדיקה, וחרי היא בחזקתה, עד שתחשד. המפקיד תכלת אצל הגוי חרי זו פסולה, שמוא החליפה. ואם היתה בכלי, והיה חתום בשני חותמות, חותם בתוך חותם פשרה; בחותם אחד, פסולה.

בה המוציא תכלת בשוק, אפלו מוצא חוטין פסוקין ושורין פסולה. הלוקח טלית מצניצת מן השוק מישראל, חרי היא בחזקתה. מן הגוי מן התגר, פשרה; מן החדיוט, פסולה.

בה טלית שהיא פלה אדמה, או ירקה, או משאר צבעונים עושה חוטי לבן שלה, בעין צבעה: אם ירקה, ירקון; ואם אדמה, אדמון. היתה פלה תכלת עושה לבן שלה משאר צבעונים, חוץ מן השחור, מפני שהוא נראה בתכלת; ובורך על הכל חוט אחד תכלת, בדרך שעושה בשאר ציציות שאינן צבועין.

בה קשה ענש מי שאינו מניח לבו, יתר מענש מי שלא הניח תכלת: לפי שהלבן, מצוי לכל; והתכלת, אינה מצויה לכל לפי שאינה מצויה בכל מקום ולא בכל זמן, מפני הצבע שאמרנו.

			כד לעופר				
26 APR	ראשון Sunday	ט 9	בבלי: מנחות קה ירושלמי: קדושין מב תוספתא: יומא ג נ"ך: דברי הימים"א יב רמב"ם: תפלין ומזוזה וספר תורה ו	6:02..... נץ החמה 9:27..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:36..... סו"ז תפלה - גר"א 8:59..... צה"כ לשיטת ר"ת			
4:49.....	עלות השחר	8:51.....	סו"ז קר"ש - בג"א	10:12.....	סו"ז תפלה - בג"א	7:46.....	שקיעה

			תענית שני קפא, כה לעופר				
27 APR	שני Monday	י 10	בבלי: מנחות קו ירושלמי: קדושין מג תוספתא: יומא ד נ"ך: דברי הימים"א יג רמב"ם: תפלין ומזוזה וספר תורה ז	6:00..... נץ החמה 9:26..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:35..... סו"ז תפלה - גר"א 9:00..... צה"כ לשיטת ר"ת			
4:47.....	עלות השחר	8:50.....	סו"ז קר"ש - בג"א	10:11.....	סו"ז תפלה - בג"א	7:47.....	שקיעה

			כו לעופר				
28 APR	שלישי Tuesday	יא 11	בבלי: מנחות קז ירושלמי: קדושין מד תוספתא: סכה א נ"ך: דברי הימים"א יד רמב"ם: תפלין ומזוזה וספר תורה ח	5:59..... נץ החמה 9:26..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:35..... סו"ז תפלה - גר"א 9:01..... צה"כ לשיטת ר"ת			
4:46.....	עלות השחר	8:50.....	סו"ז קר"ש - בג"א	10:11.....	סו"ז תפלה - בג"א	7:48.....	שקיעה

			כז לעופר				
29 APR	רביעי Wednesday	יב 12	בבלי: מנחות קח ירושלמי: קדושין מה תוספתא: סכה ב נ"ך: דברי הימים"א טו רמב"ם: תפלין ומזוזה וספר תורה ט	5:58..... נץ החמה 9:25..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:34..... סו"ז תפלה - גר"א 9:02..... צה"כ לשיטת ר"ת			
4:45.....	עלות השחר	8:49.....	סו"ז קר"ש - בג"א	10:10.....	סו"ז תפלה - בג"א	7:49.....	שקיעה

			תענית חמישי, כח לעופר				
30 APR	חמישי Thursday	יג 13	בבלי: מנחות קט ירושלמי: קדושין מו תוספתא: סכה ג נ"ך: דברי הימים"א טז רמב"ם: תפלין ומזוזה וספר תורה י	5:56..... נץ החמה 9:24..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:34..... סו"ז תפלה - גר"א 9:03..... צה"כ לשיטת ר"ת			
4:43.....	עלות השחר	8:48.....	סו"ז קר"ש - בג"א	10:10.....	סו"ז תפלה - בג"א	7:51.....	שקיעה

			פסח שני, כט לעופר				
1 MAY	ששי Friday	יד 14	בבלי: מנחות קי ירושלמי: קדושין מז תוספתא: סכה ד נ"ך: דברי הימים"א יז רמב"ם: ציצית א	Pesach Sheini 5:55..... נץ החמה 9:23..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:33..... סו"ז תפלה - גר"א 9:05..... צה"כ לשיטת ר"ת			
4:42.....	עלות השחר	8:47.....	סו"ז קר"ש - בג"א	10:09.....	סו"ז תפלה - בג"א	7:52.....	שקיעה

🕯️ הדלקת הנרות 7:34 Candle Lighting

			אפור, ל לעופר, פרק ד				
2 MAY	שב"ק Shabbos	טו 15	בבלי: חולין ב ירושלמי: קדושין מח תוספתא: יום טוב (ביצה) א נ"ך: דברי הימים"א יח רמב"ם: ציצית ב	5:54..... נץ החמה 9:23..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:33..... סו"ז תפלה - גר"א 9:06..... צה"כ לשיטת ר"ת			
4:41.....	עלות השחר	8:47.....	סו"ז קר"ש - בג"א	10:09.....	סו"ז תפלה - בג"א	7:53.....	שקיעה

🕯️ זמן מוצש"ק 9:06 Shabbos Ends

סזק"ל חודש אייר ליל ו' כל הלילה

תַּאֲזוּת נְאוּף גֵּיט נִישְׁט אַוּעֶק פּוֹן אַ מְעַנְטֶש, נָאָר אויב ער היט זיך די אויגן און די מַחְשָׁבָה.
(ספר המדות אות נאוף סימן ט')